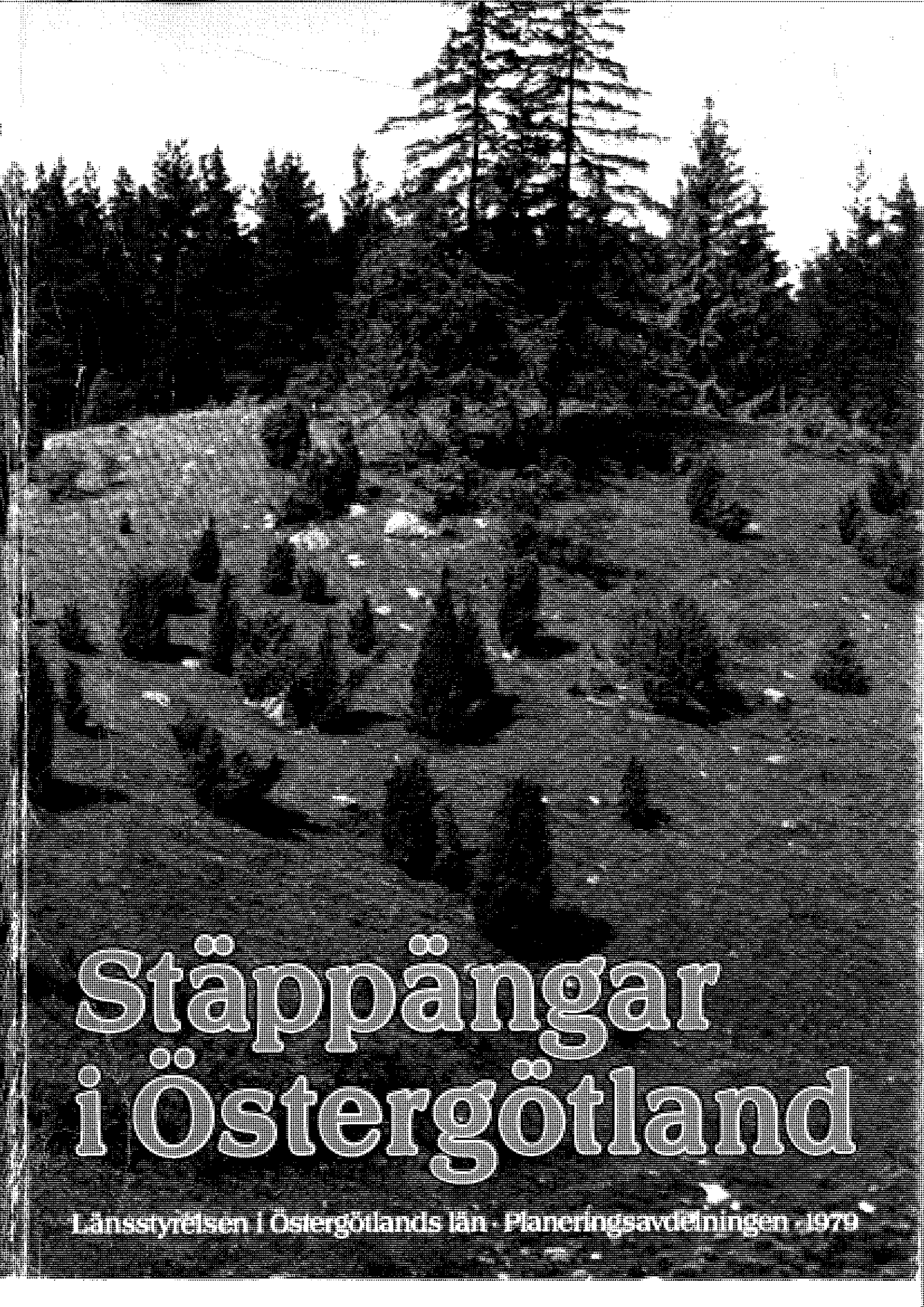

Stäppängar i Östergötland

Länsstyrelsen i Östergötlands län · Planeringsavdelningen · 1979

STÄPPÄNGAR

I

ÖSTERGÖTLAND

En sammanställning och dokumentation
av stäppartade torrängar
i Östergötland

Kontinentala torrängsväxter
inom ett sydsvenskt kalk-och slättområde
En bedömning ur skyddssynpunkt

Utredning utförd av
Lars-Åke Gustafsson 1973-1977

Länsstyrelsen i Östergötlands län
1979

FÖRORD

Planeringen av vårt samhälle skall vila på ekologisk grund. En god kännedom om olika områdens naturkvaliteter blir därför av grundläggande betydelse vid bedömningen av lämplig markanvändning. Sedan mitten av 1960-talet bedriver länsstyrelsen inventeringar som syftar till att förbättra kunskaperna om länets naturförhållanden och kännedomen om områden med sådana naturvärden att de förtjänar särskild uppmärksamhet.

I föreliggande skrift redovisas resultatet av en inventering av så kallade stäppartade torrängar som på länsstyrelsens uppdrag utförts av Lars-Åke Gustafsson.

Tack vare lämpliga geologiska och klimatologiska förhållanden har Östergötland ett relativt stort antal stäppängar särskilt inom slättbygden i väster.

Stäppängarnas flora är intressant och iögonenfallande med en rad arter som hos oss lever på gränsen av sina utbredningsområden i väster och norr. Stäppängarna är också viktiga dokument över vegetationens utveckling efter istiden. Av floristiska skäl är det därför angeläget att skydda ett antal lokaler för framtiden.

Inventeringen och den gjorda klassificeringen där åtta områden bedömts vara av riksintresse och 17 av länsintresse, synes vara ett gott planeringsunderlag och en god utgångspunkt för det fortsatta naturvårdsarbetet.

Sverker Kärrsgård
Sverker Kärrsgård
Byrådirektör

Kjell Karlsson
Kjell Karlsson
Förste byråinspektör

Ett bidrag till kännedomen om Östergötlands flora

Därute
i den heta solen
ligger den stora Slätten
med den rika jorden

Där ligger Pilosa-kullarna,
Äppelrosbackarna,
Drakblommeclippan
och Ängsskymningen

Omslagsbilden visar Åsebackarna vid Ljungstorp i Boxholm kommun
(sid 56).

Innehåll

	<u>Sid</u>
Inledning	4
Fältinventeringen, metodik	5
Den östgötska stäppängen	10
Vegetation och flora, något om arternas ekologi, invandring och utbredning	15
Jämförelse mellan Väster- och Östergötland	26
Hot, skydd och vård	33
Sockenkarta	36
Förteckning över redovisade stäppängar (med geokod)	38
<u>Sammanställning av stäppartade torrängar i Östergötland ..</u>	45
Boxholms kommun	46
Kinda kommun	62
Linköpings kommun	69
Mjölby kommun	98
Motala kommun	125
Norrköpings kommun	173
Söderköpings kommun	183
Ydre kommun	191
Ätvidabergs kommun	196
Ödeshög kommun	198
<u>Utbredningskartor.....</u>	236
<i>Artemisia campestris</i> (fältmalört)	237
<i>Anemone pratensis</i> (fältsippa)	239
<i>Trifolium montanum</i> (backklöver)	240
<i>Galium triandrum</i> (färgmåra, färgmadra)	242
<i>Scabiosa columbaria</i> (fältvädd)	243
<i>Phleum boehmeri</i> (flentimotej)	245
<i>Polygala comosa</i> (topp-jungfrulin)	247
<i>Seseli libanotis</i> (säfferot)	249
<i>Veronica spicata</i> (axveronika)	251
<i>Vicia tenuifolia</i> (luktvicker)	253
Citerad litteratur	255
Epilog	261

Inledning

Från Ombergs hjässa överblickar man
hela detta ojämförliga landskap,
den öppna sädesslätten
med Tåkern i sin famn,
den blå skogen i söder och norr,
och Vättern, den stora fonden.

Carl Fries

I samband med fältstudier av Östgötaslättens kalkkärr och kalkfuktängar 1969-1970 (Gustafsson 1972 c), så gjorde jag iakttagelsen att rikkärr och stäppartad torräng ofta låg sida vid sida. Steget från våtmarken till den torra stäppängen eller kalktorrängen var bara någon meter - övergången är ofta mosaikartad. Från att ha lämnat en rikkärrflora med kärrknipprot, ängsnycklar, flugblomster, honungsblomster, svarthö och violettlysande majvivebestånd konfronterades jag med en helt annan typ av flora. Där stod back- och fältsippor, grusvivor, färgmåra, fältvädd och axveronika - luddvedeln inte att förglömma. En vindpust, om än svag, från den sydosteuropéiska och sydryska stäppen, slog emot mig då jag från våtmarkens svarta ävja tog steget upp på den östgötska "solängen".

Sommaren 1973 påbörjade jag en inventering av Östergötlands stäppartade torrängar eller kalktorrängar, "Projekt Pilosakullar" (Gustafsson 1975 b). Då kartläggningen visade sig bli mycket arbetskrävande drog den ut på tiden och kunde inte fullbordas förrän 1977.

Målsättningen har varit att kartlägga denna vegetationstyp, dokumentera nuvarande vegetation och flora samt försöka klassificera torrängarna efter skyddsvärde. Min ambition har varit att ge en fullgod bild - vilken tidigare helt saknats - av de stäppartade torrängarnas utbredning, vegetation och flora i Östergötland och då särskilt i den västra delen av landskapet, dvs kambrosilurområdet.

Stockholm och Linköping i augusti 1977

Lars-Åke Gustafsson

Fältinventeringen, metodik

I ett tidigt stadium av arbetet var det nödvändigt att göra en floristisk avgränsning mellan stäppartad torräng och trivial torräng. Gränsen mellan de båda vegetationstyperna är ofta diffus. Det inventerade växtsamhället, det s k ängshavre- eller Arrhenatherum pratense-samhället (Sjörs 1967 s. 144) hyser en rad växtarter som har en kontinental, sydlig och sydöstlig utbredning. Ett urval av dessa har använts som ett kriterium på en stäppartad torräng i Östergötland. Dessa är:

axveronika	Veronica spicata
backklöver	Trifolium montanum
flentimotej	Phleum boehmeri
fältmalört	Artemisia campestris
säfferot	Seseli libanotis

och har fått utgöra en "undre gräns" för att en torräng kartlagts (se vidare kap. vegetation och flora).

De stäppartade torrängarna på den västra Östgötaslätten var ganska lätta att lokalisera. De var att söka på glacifluviala avlagringar och kalkmoränryggar. Från de geologiska kartorna (SGU serie Aa och Ae) överföres i första hand isälvsavlagringarna (rullstensåsar och isälvsdeltan) till de topografiska kartorna i skala 1:50 000, på vilka rikkärren redan fanns inprickade (Gustafsson 1972 c). Jag hade god hjälp av den tidigare kalkkärrinventeringen. Vidare studerades de ekonomiska kartorna i skala 1:10 000 noggrant i syfte att lokalisera fornlämningar, gravfält och gravhögar, vilka återfinns på lätta, sandiga och väl-dränerade jordar, dvs isälvsavlagringar. Det är ju allmänt känt att inte minst backsippor (*Anemone pulsatilla*) brukar kolonisera sådana gravfält på rullstensåsar i rikliga mängder. Värdefulla stäppängsfragment var säkerligen att finna på denna typ av lokaler, vilket också under inventeringens gång visade sig stämma bra.

Vidare låg en genomgång av Naturhistoriska riksmuseets skandinaviska herbarium till grund för fältinventeringen. De använda indikatorarterna, speciellt utvalda för den östgötska stäppängen (i fortsättningen används benämningen "stäppäng" av praktiska skäl som en sammandragning av "stäppartad torräng"), eftersökes i herbariet och flera värdefulla lokaler utkristalliserades. Tillgänglig litteratur inklusive länsstyrelsens kommunblocksvisa naturvårdsinventeringar studerades.

Fältarbetet utfördes sockenvis av praktiska skäl (se sockenkartan). Varje socken genomkorsades med bil och per fot. Först gjordes en snabbinventering då alla stäppängsobjekt enbart prikades in på den topografiska kartan. Denna metod medgav att kartläggningen

även kunde utföras under icke fältsäsong. Därför var det möjligt att under de snöfria vintrarna i mitten på 70-talet inventera stäppängar t o m under nyårshelgerna.

I ett andra led i arbetet besöktes varje stäppäng, då i syfte att inventera vegetation och flora samt bedöma objektets eventuella skyddsvärde. Denna undersökning genomfördes under tiden ca 15 maj - september. I den mån det varit möjligt har varje objekt besökts minst två gånger med tanke på den tidiga våraspekten - en del ett-åriga växter blir senare under fältsäsongen svåra att identifiera.

Varje lokal har dokumenterats noggrant med hjälp av "Rikets nät" på den topografiska kartan, en geokod (Österdahl 1976). Ett exempel: 8E 2h 4308 är koden för en av lokalerna för *Oxytropis pilosa* inom Isberga naturreservat i Heda sn. 8E är namnet på det topografiska storbladet (omfattar fyra (4) kartblad), 2h anger en 5 x 5 km:s-ruta, dvs ett ekonomiskt kartblad, sifferkoden 4x0x anger kilometerrutan och med fyra (4) siffror 4308 får man en noggrannhet på 100 x 100 meter. Avsikten med denna noggranna kartering är att underlätta för eventuella kompletterande undersökningar av biologisk-ekologisk natur och framtida jämförelsestudier. Oavsett hur landskapet förändras kan man lätt hitta tillbaka till de beskrivna naturområdena.

Sammanställningen av stäppängar utanför kalkområdet i den västra delen av landskapet bygger på uppgifter från Genberg, dels publicerade arbeten (1951, 1958, 1963, 1969), dels en skriftlig opublicerad sammanställning "Några torrängsväxter noterade i nordöstra Östergötland 1950-1974". Dessa uppgifter gäller i första hand Vikbolandet, den östra utlöparen av Östgötaslätten.

Intressanta torrängar söderut från kalkområdet har likaså inventerats för att visa på en vegetationstyp som bildar övergång till slättens extrema kalktorrängar.

Inventeringsarbetet har stötts av Östergötlands Naturalhistoriska Förening och Linköpings Naturvårdsförening. Till de personer som bidragit till kartläggningen av Östergötlands stäppängar vill jag rikta mitt varma tack. Dessa är främst Kjell Ander, Ing-Britt Andersson, Ingvar Björkman, Karl-Göran Bringer, Alva Larsson och Erik Moberger, Linköping, Erik Genberg, Norrköping, Mats Rydén, Uppsala och Åsbo, Olof Lindberg, Vadstena, Olof Söderbäck, Åtvidaberg och Gunnel Bjerner, Östersund.

För hjälp med bestämning av en del mossor har jag att tacka fil dr Elsa Nyholm och intendent Thor-Björn Engelman vid Naturhistoriska riksmuseets sektion för botanik. Docent Lars E Kers vid Bergianska trädgården i Stockholm har hjälpt mig med bestämningen av svampmaterialet.

Nomenklaturen för kärlväxterna följer i stort Lid (1963), mossorna van der Wijk et al. (1969) och för lavar och svampar Ursing (1972).

Kommentar till floradelen

Den följande undersökningen berör till övervägande del kärlväxtfloran på de stäppartade torrängarna. Kryptogamfloran är bristfälligt inventerad. Endast några särskilt intressanta, indikerande arter har mer konsekvent eftersökts.

Möjligen har i inventeringen *Potentilla tabernaemontani* blivit överrepresenterad och *P. crantzii* underrepresenterad - besöken på lokalerna har inte alltid gjorts vid en tidpunkt som möjliggjort en säker bestämning.

I sammanställningen redovisas på många ställen endast nyponrosor (*Rosa*), härmed avses antingen *Rosa canina* eller *R. dumalis*.

Hieracium macrolepideum har måhända förbisetts till fördel för *H. pilosella* (jfr Albertson 1941 s. 78 och Fridén 1948 s. 214).

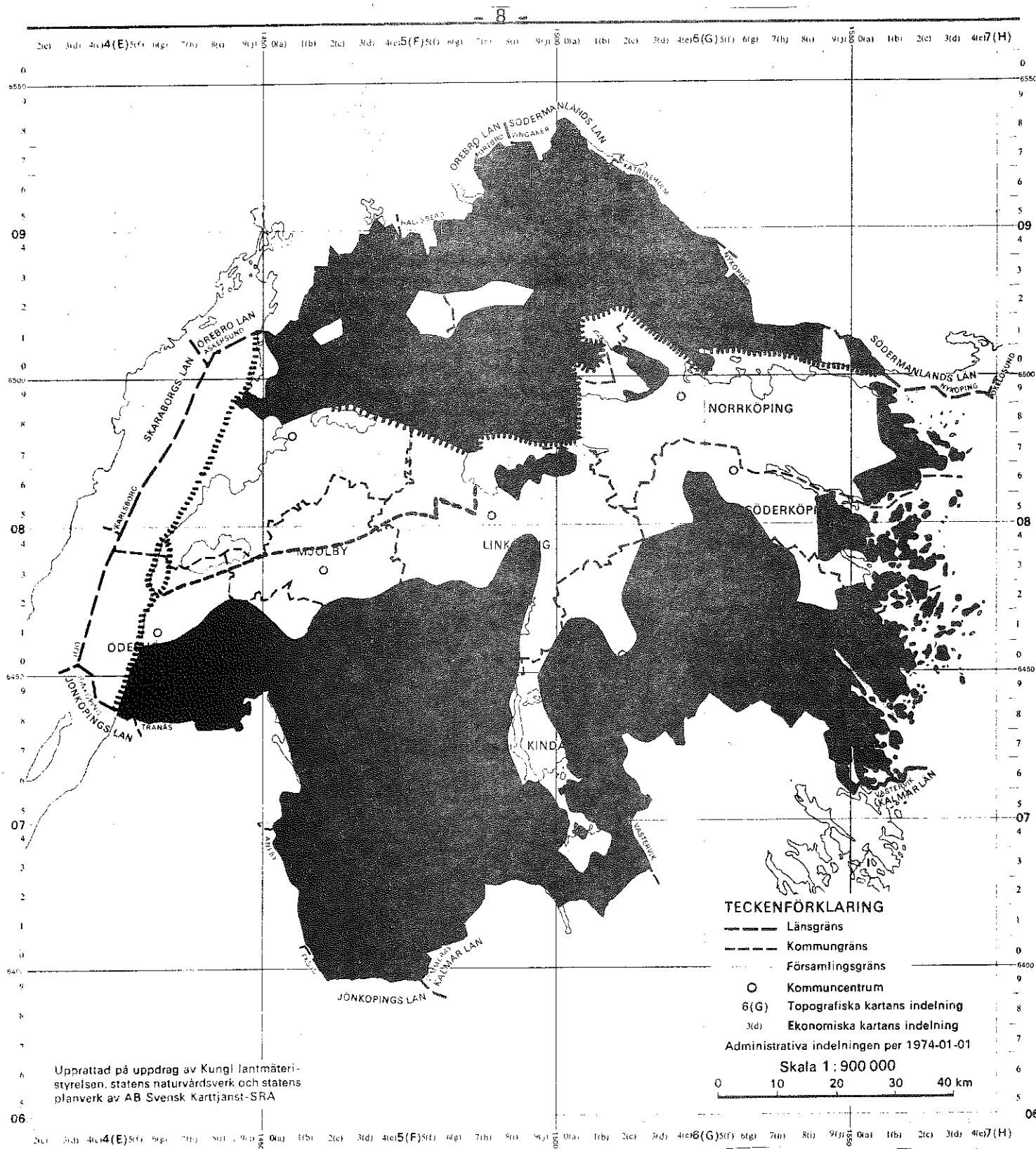

Fig. 1 Huvudsaklig fördelning av slätt och skog i Östergötland. Skogen utgör 57 procent av landarealen. Den norra skogsbygden begränsas i söder av en serie förkastningsbranter. Slättbygden sträcker sig som ett band mitt över landskapet. Den kartlagda vegetations-typen, den stäppartade torrängen, återfinns i huvudsak inom kalkområdet i den västra delen av slätten, kambrosilurområdet (Linköping- Örnberg- Motala), den streckade linjen markerar gränsen mot söder. Den sydliga utlöparen av slättbygden som skär in i den södra skogsbygden utgörs av Stångådalens.

Kambro - siluriska avlagringarna i Östergötland

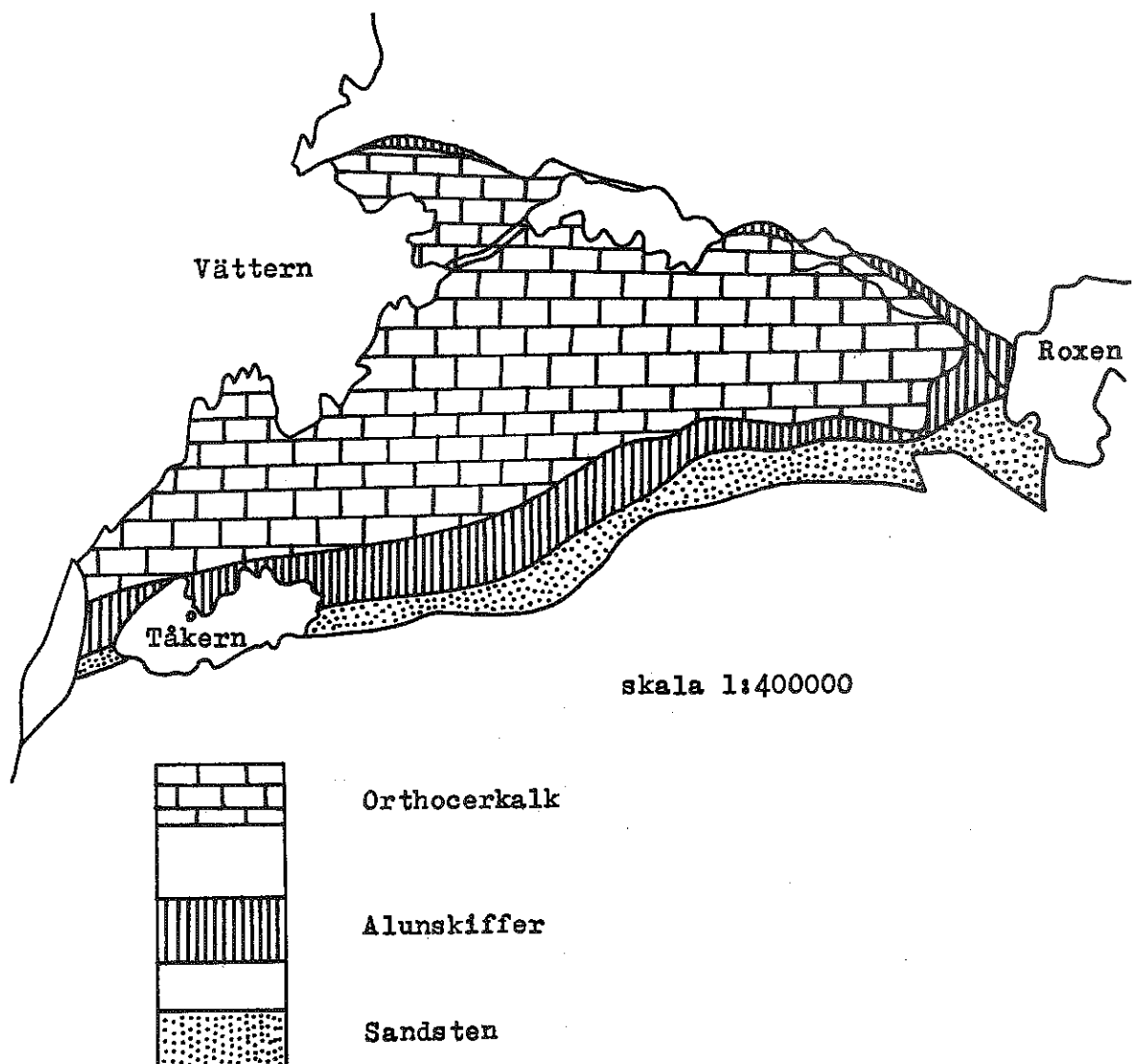

Fig. 2 . Efter Munthe 1922.

Den östgötska stäppängen

Den riktigt typiskt utbildade stäppängen ligger på den västra Östgötaslätten - på kalk. Den återfinns, som inledningsvis konstaterats, på högt belägna, lätta jordar som lätt dräneras. Viktigt är att markskiktet torkar upp ordentligt. I backarnas sydsluttningar är instrålningen av solljus särskilt stark och här är marken oftast knastrande torr och örtskiktet utglesat med barjordsfläckar. Nederbörden är också en viktig faktor för uppkomsten av en stäppäng. Faktiskt är Östgötaslätten ett av de nederbördsfattigaste områdena i landet - längst i väster faller mindre än 450 mm regn per år (Osvald 1949 s. 198).

De redovisade stäppängarna har delats in i fyra (4) kategorier (jfr Lustig 1974):

1. Åsbackar
2. Moränbackar
3. Bergbackar
4. Klippbranter

Åsbacken ligger på glacifluvium, isälvsmaterial - närmare hälften av de östgötska stäppängarna är åsbackar. Den har, då det rör sig om en rullstensås, oftast en markant åsrygg med två i regel branta sluttningar. Då sträckningen är nord-sydlig uppvisar oftast den solvända, västvända, sidan en rik torrängsflora (jfr Jalas 1950). I södra delen av landskapet finner man en intressant torrängsflora på rullstensåsarnas sluttningar. Även om de inte kan karaktäriseras som typiska stäppartade torrängar så skiljer de sig från de mer trivala torrängarna, och bildar övergång till kalkslättens "riktiga" stäppängar.

På toppen av åsen eller isälvsavlagringen ligger ofta ett gravfält från järnåldern. Åsbackarna följer tydliga stråk (se Fromm 1976 s. 38 och Johansson 1976 s. 37)(fig. 3). Intressant är att se hur backsippan (*Anemone pulsatilla*) följer åsbackstråken på slätten och även i södra skogsbygden (fig. 4).

Moränbacken återfinns liksom åsbacken mest i slättbygden. Den är starkt knuten till den s k mellansvenska israndzonen som i Östergötland är uppdelad i ett sydligt och ett nordligt stråk (se Strömberg 1969 s. 30 ff.). Dessa israndbildningar bildades för ca 10-11000 år sedan, dvs 8-9000 f. Kr. Ungefär en tredjedel av stäppängarna uppträder på moränbacken. Det kan vara på ändmoränernas sydsidor som i Skärkind och Örtomta socknar eller på drumlinerna i Vreta Kloster - men också inom kame-landskap där både morän och isälvsmaterial ingår, såsom t ex i Norrö backar i Heda och Marstads ängar i Bjälbo. Liksom på åsbacken finner man även här gravfält.

Bergbacken är en moränbacke där urberget går i dagen. Den finner man huvudsakligen i brytningen mellan urberg och kambrosilur i södra delen av

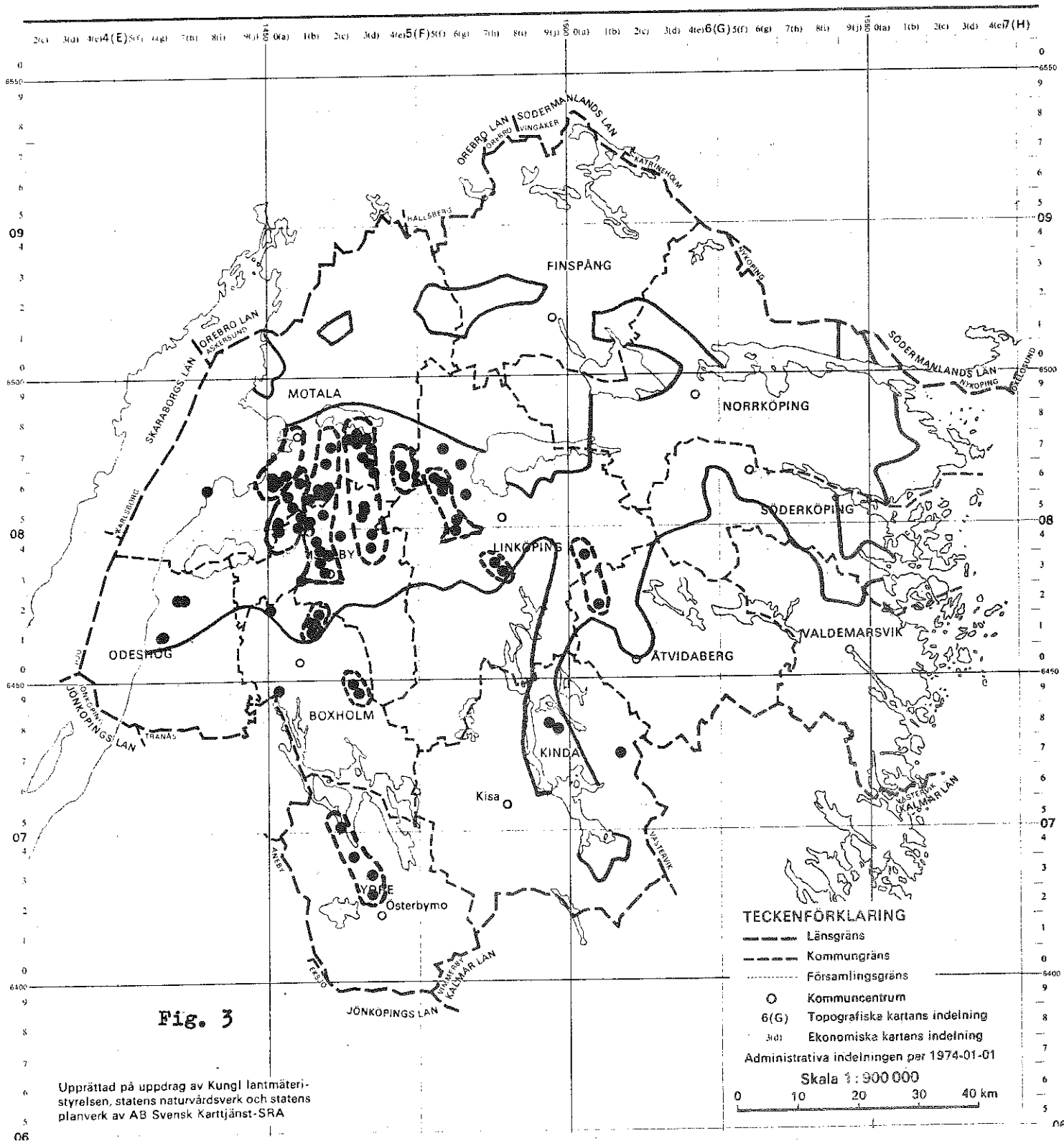
Östgötaslätten. De är inte sällan "axveronika (*Veronica spicata*)-knallar" (jfr Hallin 1973 s. 14.) Bergbacken är i väster särskilt typisk för trakten väster om Mjölby. Men den finns även på Vikbolandet, vars småberg och bergbackar är förhållandevis sent uppstigna ur Östersjöhavet. De har inte sällan karaktär av ängsartad klippshed och det är många gånger svårt att skilja på stäppartad och icke stäppartad torräng, då den endast hyser ett fåtal stäppängsväxter (de för undersökningen utvalda indikatorarterna).

Öster ut från kalkslätten, öster om Linköping, ersätter diabas och diorit kalken - det räcker med en "god basstatus" (Sjörs 1967 s. 145) - och här finner man stäppängar som är fullt i klass med den västra Östgötaslättens, se Mörby backar i Ö. Harg sn. "Diabasbacken" är en variant på bergbacken.

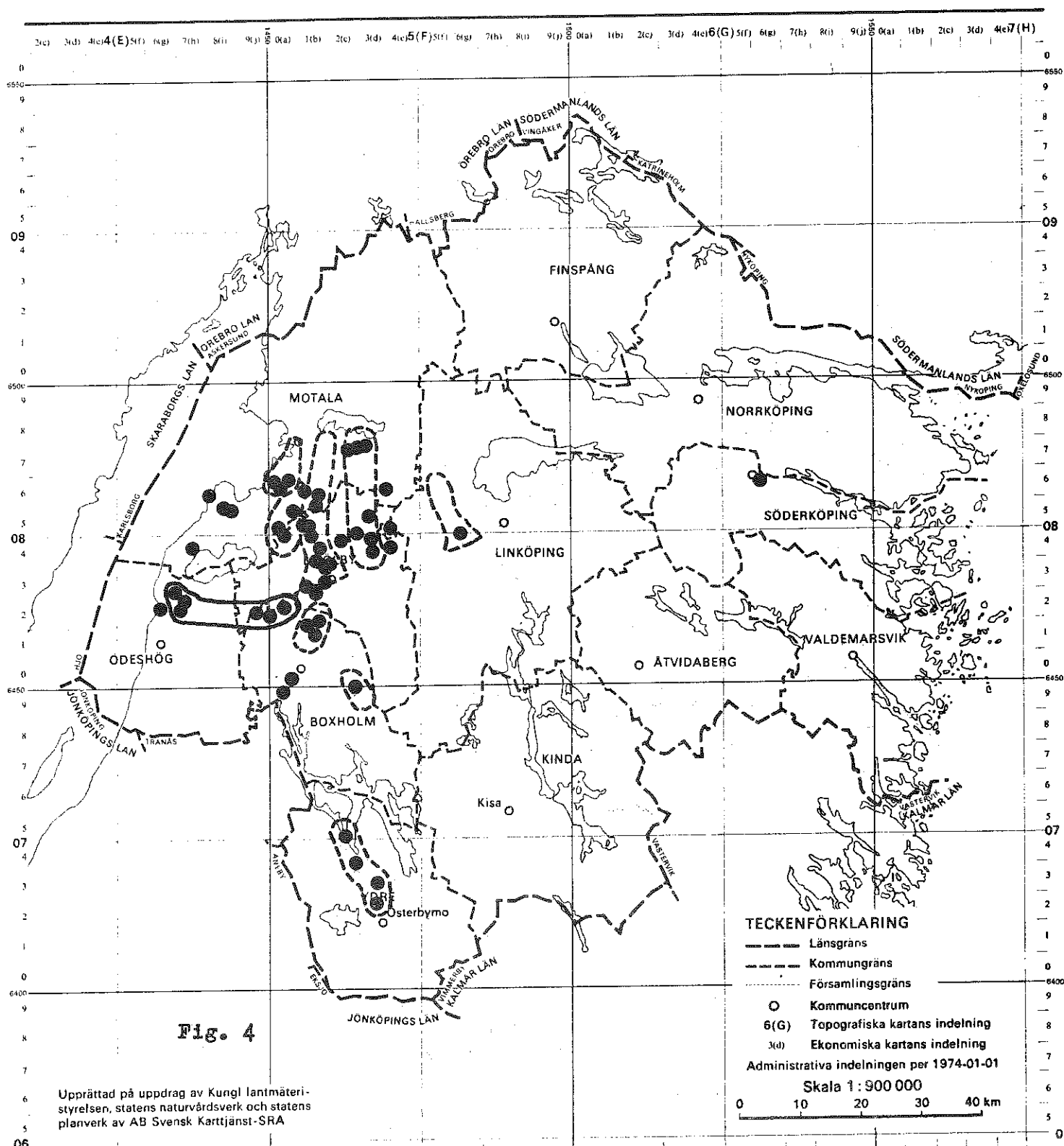
Klippbranter vid och söder om Omberg uppvisar en likartad vegetation och flora som slättens kalktorrängar. På små avsatser med bara ett tunt jordlager över urberget kan man spåra mycket intressanta stäppängsfragment, se "Drakblommeklippan". Liknande vegetationstyper återfinns i förkastningsbranterna mot Bråviken och i viss mån Slätbaken fast av lägre dignitet. Speciella klippbranter finns i södra skogsbygden, vid Sommen och i Oppeby. Gemensamt för dem alla är deras solexponerade och branta lägen samt närheten till stora vattenytor. Då ås- och moränbacken är en ren kulturskapelse, så kan de märkliga torrängssamhällena i branterna fortleva som "verkliga slutformationer" (Sernander 1908 s. 69). De har ett unikt värde och kan åtminstone delvis uppvisa en ursprunglig vegetation och flora som bär få eller rent av inga spår av mänsklig påverkan.

Det är människan som bestämt stäppängens omfattning på Östgötaslätten. Den ligger mitt i odlingsbygden som en kringskuren holme, den har varit omöjlig att odla upp och har under årtusenden använts för slätter och bete. På så sätt har stäppängen hållits öppen och dess särpräglade kontinentala flora bevarats. Stenåldersmänniskan var den förste "naturvårdaren" på Östgötaslätten.

Åsbackar (·)

Anemone pulsatilla (ås)backsippa

Tab. 1 Utvärdering Stäppartade torrängar i Östergötland (=områ- den med stäppartad torrängsvegetation)	BOXHOLM	KINDA	LINKÖPING	MJÖLBY	MOTALA	NORRKÖPING	SÖDERKÖPING	YDRE	ÅTVIDABERG	ÖDESHÖG	Summa	Procent (%) av redovis. obj.
Åsbackar (glacifluvium)	9	4	12	20	33	0	0	2	1	2	83	45
Moränbackar (inkl. kames)	6	0	19	9	19	4	2	0	0	4	63	34
Bergbackar (berg i dagen)	(1)	0	6	1	0	4	3	0	0	0	15	8
Klippbranter	1	1	0	0	4	4	1	0	0	7	18	10
Kalkhällar (orthocerkalk)	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0,5
Kyrkogårdsmurar (av kalk)	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	4	2
Antal redovisade objekt	17	5	37	30	61	12	6	2	1	13	184	
Antal undersökta objekt	26	5	55	45	101	18	17	4	1	24	296	
Grönstensbackar (diabas, diorit)	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0	3	1,6
Urkalkstensberg	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	1,1
Fornlämningar (torrbackar på el i närheten av gravfält)	3	1	17	11	22	2	3	2	0	5	66	35
Barrskogsplanterade	0	1	0	3	10	0	0	1	0	0	15	8
Grustäcker	1	2	1	2	8	0	0	0	0	2	16	9
Delvis skadade av grus- täcker (ev. bergbrytning)	5	1	11	9	19	2	3	2	0	4	56	30
Vägar, vägskarningar	3	0	2	1	1	0	0	0	0	0	7	4
Torrbackar (åkerholmar och gamla tåkthålor) som an- vänds för åkerstenstipp (äv. sop- och el skrottpipp)	1	1	6	8	10	0	0	0	0	4	30	16
Floristisk värdegradering i skala 1 - 5 (1= högsta vetenskapliga-tillika skydds-värde												
1	0	1	0	2	2	0	0	0	0	5	10	5
2	2	1	2	3	5	3	1	0	0	1	18	10
3	7	0	11	9	12	6	3	1	0	2	51	28
4	6	1	14	14	27	3	2	1	1	4	73	40
5	2	2	10	2	15	0	0	0	0	1	32	17

Vegetation och flora, något om arternas ekologi,
invandring och utbredning

Den östgötska stäppängen uppvisar en typisk kalkvegetation med inslag av en rad sydliga och framförallt sydöstliga växtarter. Ofta används benämningen kontinentala för dessa arter med tanke på deras huvudutbredning (se utbredningskartorna). I sydöstra Sverige är de av relikartad natur. De är värmeälskande och inkom till vårt land säkerligen på bred front under den postglaciala värmetid som inföll efter det att inlandsisen dragit sig tillbaka omkring 7000 f. Kr. och som varade ända fram till ca 700 f. Kr., då en klimatförsämring inträdde (se Sernander 1908 och Albertson 1941 s. 77). Man talar om fyra olika invandringsvågor, en senglacial, en boreal, en subboreal och en subatlantisk (Berglund 1968 s. 35). Sernander menar t ex att *Stipa*-samhällena på Falbygden konstituerades redan under boreal tid (7500 - 6000 f. Kr.), de överlevde sedan den efterföljande atlantiska tiden på små refugier, naturligt öppna backsluttningar och i branter, för att sedan under den subboreala tiden (yngre stenålder och bronsålder) befästa och t o m utöka sina ställningar i och med de stora landskapsförändringarna då människan började dyka upp på de sydsvenska slättområdena. "Landskapsförändringen förde med sig en subboreal invandringsvåg, dvs en invandring av vissa ljusälskande arter, som i nutiden förekommer på åkrar, ängar och hedar" (Berglund 1968 s. 46). Sannolikt är således att de stäppängsväxter som idag finns på Östgötaslättens backar och kullar härrör från yngre stenålder och bronsålder, möjligen bortsett då från de refugier som finns i branter på små, för människan oåtkomliga avsatser, t ex förkastningsbranterna mot Vättern, där *Oxytropis pilosa* och *Dracocephalum ruyschiana* växer, mer härom i samband med de enskilda arterna!

Till silurslätterna i Väster- och Östergötland visar de kontinentala arterna en tydlig koncentration (Serner 1922 s. 60). För Västergötland fastslår han ca 50 arter, för Östergötland "omkring 47", se kap. "Jämförelse mellan Väster- och Östergötland". Här kommer de viktigaste arterna som ingår i den östgötska stäppängen, ängshavre- eller Arrhenatherum pratense (*Avena pratensis*) - samhället, att behandlas (se fig. 6).

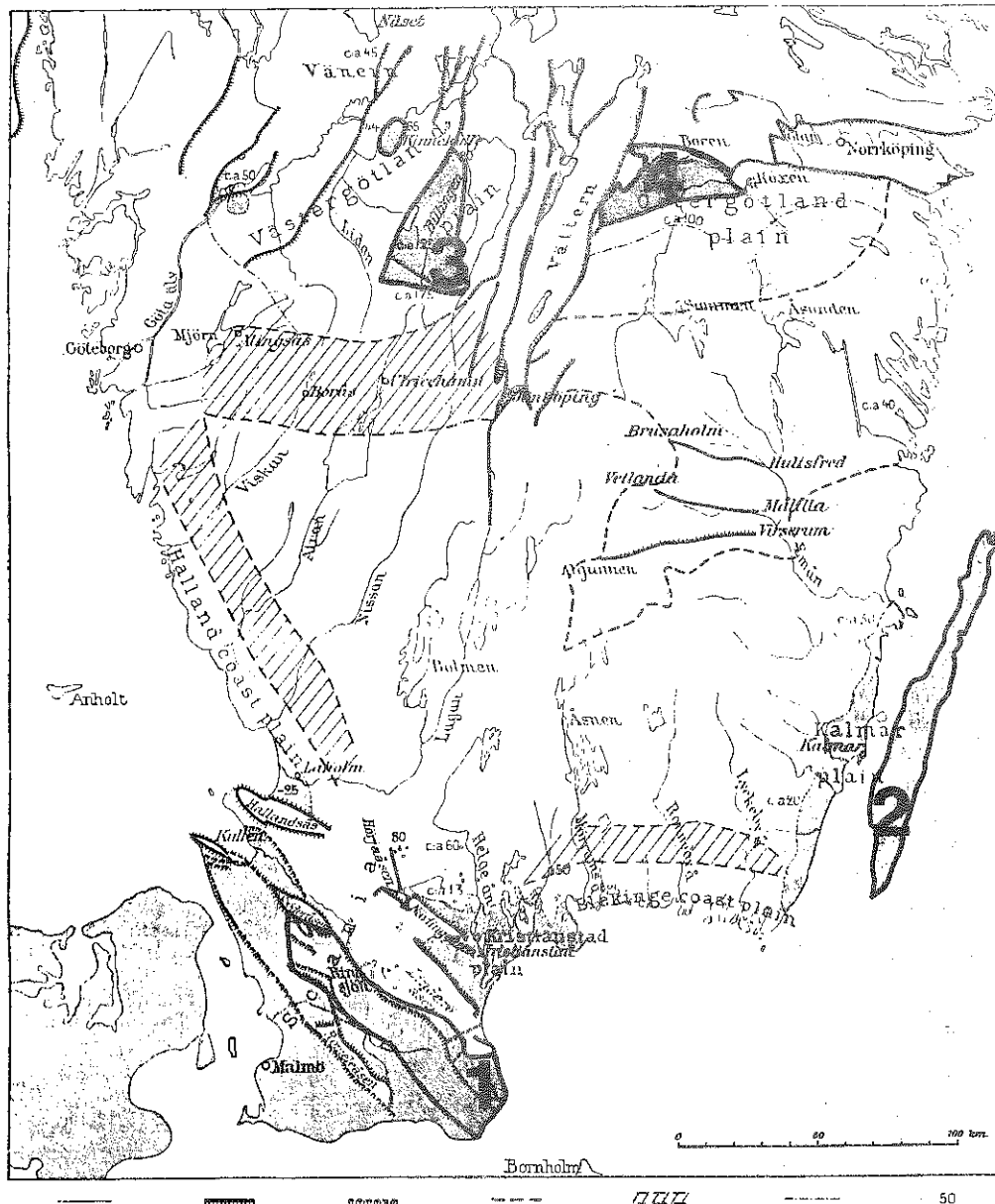

Fig. 21. Geomorphological Sketch-map of the South Swedish highland and the surrounding plains (after Ahlmann 1920. The stereotype has kindly been placed at my disposal by the editor of »Geografiska Annaler».) — 1: land contours, lakes and rivers; 2: fault escarpments; 3: faults not actualized in the topography; 4: limit of broken topographic areas. [Further in the west from Vetlanda and further in the south of Virserum there are smaller and less hilly tracts; cf. the distribution map of *Hypericum montanum*, fig. 25]; 5: broken marginal zones; 6: limit of the Västergötland and Östergötland plains. The dotted areas show post-Archæan ground.

Fig. 5 . Områden med utpräglad kontinental stäppängsflora i syd-östra Sverige (efter Sterner 1922). Dessa områden är intimt knutna till kambrosilur-arealerna. 1. Österåne (se Andersson 1950, Mattiasson 1970, 1974), 2. Öland (Stern 1922, 1938), 3. Falbygden (se bl.a. Sernander 1908, Albertson 1941, 1945, 1946, 1951, Fridén 1948, 1959, 1967, 1970 a, 1973 b, 4. Östgötaslätten (Stern 1922, Gustafsson 1976 b). Här tillkommer Gotland som ej finns med på kartan (Pettersson 1958).

Stäppängspyramiden

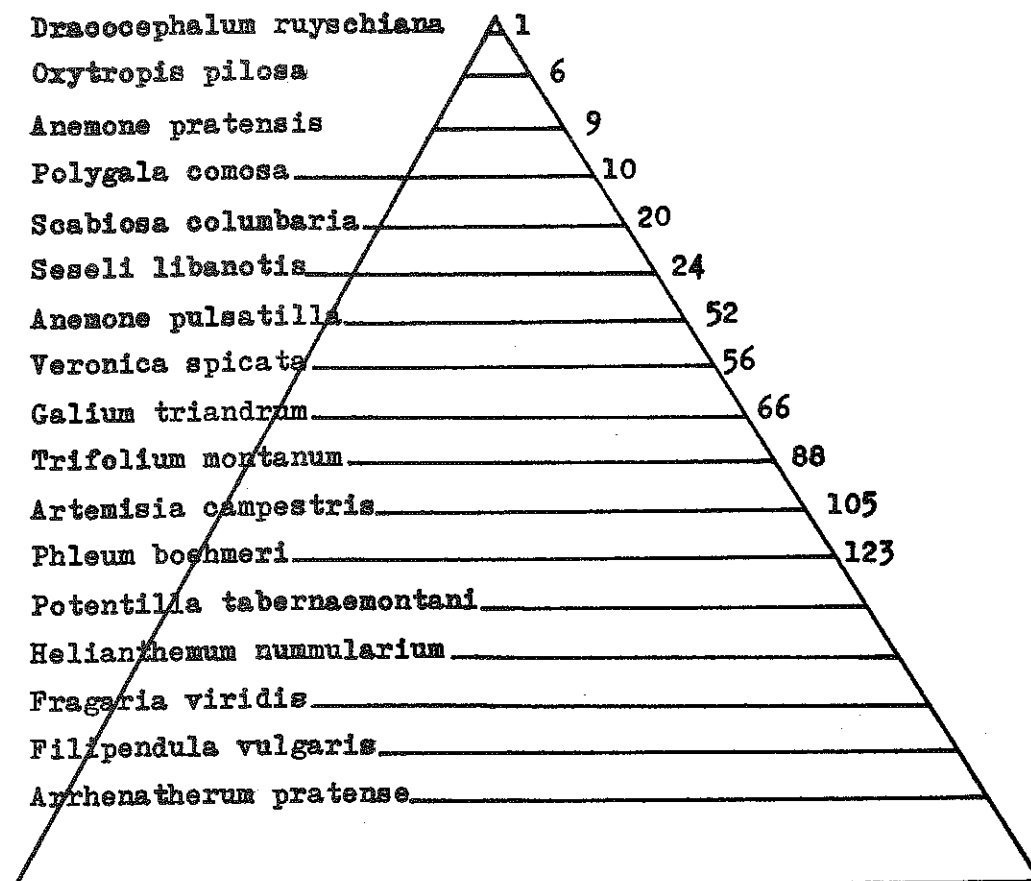

Fig. 6 . Stäppängspyramiden visar antalet redovisade lokaler för de viktigaste indikatorarterna (se utbredningskartorna). I botten på pyramiden några av de vanligaste arterna i den undersökta vegetationstypen, den stäppartade torrängen eller ängshavre- eller *Arrhenatherum pratense* (*Avena pratensis*)-samhället (Sjörs 1967 s. 144).

Dracocephalum ruyschiana, drakblomma. (fig. 30,31)

Drakblomman är en vacker blåblommig, kransblommig växt, med huvudutbredning på köldstäppen i Sibirien. Den har allmänt ansetts som utgången ur Östergötlands flora. Den har varit känd så långt öster ut i landskapet som trakten kring Söderköping, där den eftersökts av flera, bl a av mig och Erik Genberg. Kindberg skriver: "nära Söderköping vid Drothems prestg. i Torstorps äng, Björsäters äng nära Skinmyren, Ladugårdsängen vid en kulle på venstra sidan om bäcken nära staden, samt vid Tälla: fordom äfven i Gäddestads äng" (1880 s. 190).

I början på 1970-talet upptäcktes en helt ny lokal för *Dracocephalum ruyschiana* i förkastningsbranten söder om Omberg. Lokalen skiljer sig markant från övriga kända i landet genom sitt otillgängliga läge på en liten avsats i urbergsbranten. Från Falbygden är den ju känd som en av de märkligare följeväxterna till *Stipa pennata* ssp. *joannis*. Drakblomman uppträder här på ett tunt jordlager i branten tillsammans med de kontinentala färgmåra (*Galium triandrum*) och fältvädd (*Scabiosa columbaria*). Sernander hävdar för *Dracocephalum* en sydvästlig invandring över den landbrygga som förenade Danmark med Skåne under boreal tid. Därigenom skulle den nått östliga utposter på Falbygden, i Småland, Östergötland och så långt norr ut som i Gudbrandsdalen i Norge (se Sernander 1908 och även Albertson 1941 s. 79).

Oxytropis pilosa, luddvedel, ludd-kloärt (fig. 7,8)

Luddvedeln är en 10-50 (70) cm. hög ärtväxt. Den utmärks av sin täta hårighet på blad och stjälk. Blommorna är ljusgula. Blomningen infaller vid midsommar och varar en bit in i juli. På det svenska fastlandet är den endast känd från Östergötland. En gammal uppgift talar dock om att luddvedeln funnits i östra Småland (Wahlenberg 1826 s. 462). Där utöver är den känd från Gotland (se särskild utbredningskarta som bygger på författarens egna fältundersökningar under sommaren 1976, ofyllda ringar anger tidigare kända förekomster på den gotländska västkusten, prickarna visar de recenta lokalerna, se vidare Nilsson & Gustafsson 1977).

Artens lokaler i Sverige är utpostlokaler och anknyter närmast till förekomster i *Balticum*. Huvudutbredningen är förlagd till stäpperna i Sibirien, Kaukasien och Mellan-Europa.

I Östergötland upptäcktes *Oxytropis pilosa* förmodligen av bergmästaren vid Åtveds kopparverk J.A. Gyllenhaal, som meddelade fyndet till Linnélärjungen A. Afzelius: "*Astragalus pilosus*, växer i Östergötland på Omberg,..." (Afzelius ms. 1770-1780 ?). Första gången *Oxytropis pilosa* nämns i tryck från Östergötland är 1806 (Retzius 1806 s. 87).

På Gotland synes *Oxytropis pilosa* vara införd genom människan (Pettersson 1958 s. 105-106). I Östergötland talar det mesta för att den är inhemsk och av mycket gammalt datum. På Omberg,

där de äldsta kända lokalerna ligger, växer *Oxytropis* i förkastningsbranten mot Vättern (Mullskräerna och Rödgavel). Den kan här ha hållit sig kvar på enstaka platser med instabil jord, till synes helt utan mänsklig påverkan. Kanske tillhörde den pionjärväxterna och funnits här allt sedan nunataktiden, då Ömberg låg som en jungfrulig ö kringfluten av det ishav som den maktiga inlandsisen lämnat efter sig. "Har *Oxytropis pilosa*, luddvedeln, tiotusenåriga anor som fasadklättrare bland Mullskräernas slänter?" (Erdtman 1949 s. 40). Har den lyckats hålla sig kvar då andra arter som ingick i den jungfruliga "vårfloran" på Ömberg försvunnit, t. ex. ölandssolvändan (*Helianthemum oelandicum*), stenmalörten (*Artemisia rupestris*), dvärgbjörken (*Betula nana*) och havtornen (*Hippophae rhamnoides*)? Det är spekulationer, men de öppnar hisnande naturhistoriska perspektiv som gör *Oxytropis pilosa* särskilt intressant och märklig. Pollenfynd från Långa Getsjön i Kolmården styrker reliktt teorin (Florin 1969 s. 159).

Svårare att förklara verkar kanske förekomsterna av *Oxytropis pilosa* vara på slätten nedanför Ömberg. Dessa lokaler är:

1. Heda sn, Norrö backar, upptäckt 1850
2. Högby sn, Skogsjösjön, först omnämnd 1826
3. Normlösa sn, Tolebro-åsen, upptäckt 1977
4. Örberga sn, Kastad kulle, förmodligen upptäckt på 1920-el. 30-t.

Det är måhända ingen tillfällighet att *Oxytropis pilosa* växer på Östgötaslättens mest intressanta och värdefulla stäppängar, omgiven av hela rader av kontinentala arter såsom färgmåra (*Galium triandrum*), fältvädd (*Scabiosa columbaria*), toppjungfrulin (*Polygala comosa*) och säfferot (*Seseli libanotis*). Den har inte visat några tecken på att sprida sig utan hållit sig ganska konstant på sina gamla växtplatser - troligt är väl att den varit mer utbredd tidigare. Då luddvedeln är flerårig och kan klara sig under lång tid utan fröbildning, även om förhållandena inte är de gynnsammaste, kan den liksom *Stipa pennata* på Falbygden ha överlevt på små sydexponerade backsluttningar, även under tider då backarna varit glest skogbevuxna (Sternner 1925 s. 73). Oavsett under vilken geologisk period som *Oxytropis pilosa* först uppträdde på Östgötaslätten, så står det helt klart att människans utnyttjande av marken för slätter och bete varit avgörande för konserveringen av luddvedeln och dess kontinentala följeväxter, hela det färgglada växtsamhället som lyser upp den vidsträckta slättens många backar och kullar.

Oxytropis pilosa tycks vara känslig för bete och kreaturs-tramp. På lokalen i Heda sn har den tagit allvarlig skada av det hårda slitaget. Den trivs bäst i stäppängar med långvarig kontinuitet i vegetationstäcket, på grusiga ytor där örtskiktet är starkt utglesat. Mycket konkurrenskänsligt.

Oxytropis pilosa

Iuddvedel

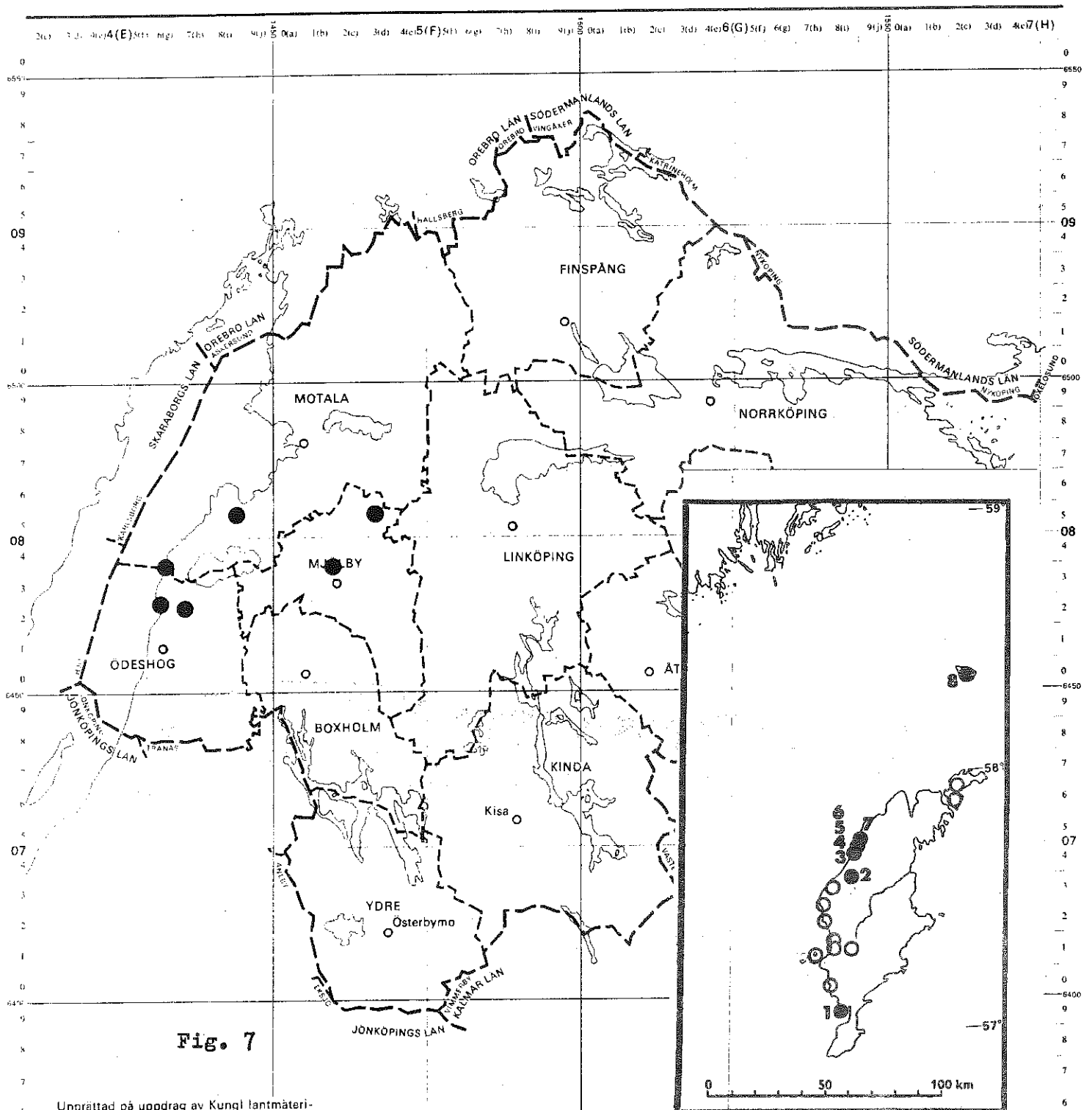

Fig. 7

Upprättad på uppdrag av Kungl lantmäteristyrelsen, statens naturvårdsverk och statens planverk av AB Svensk Karttjänst-SRA

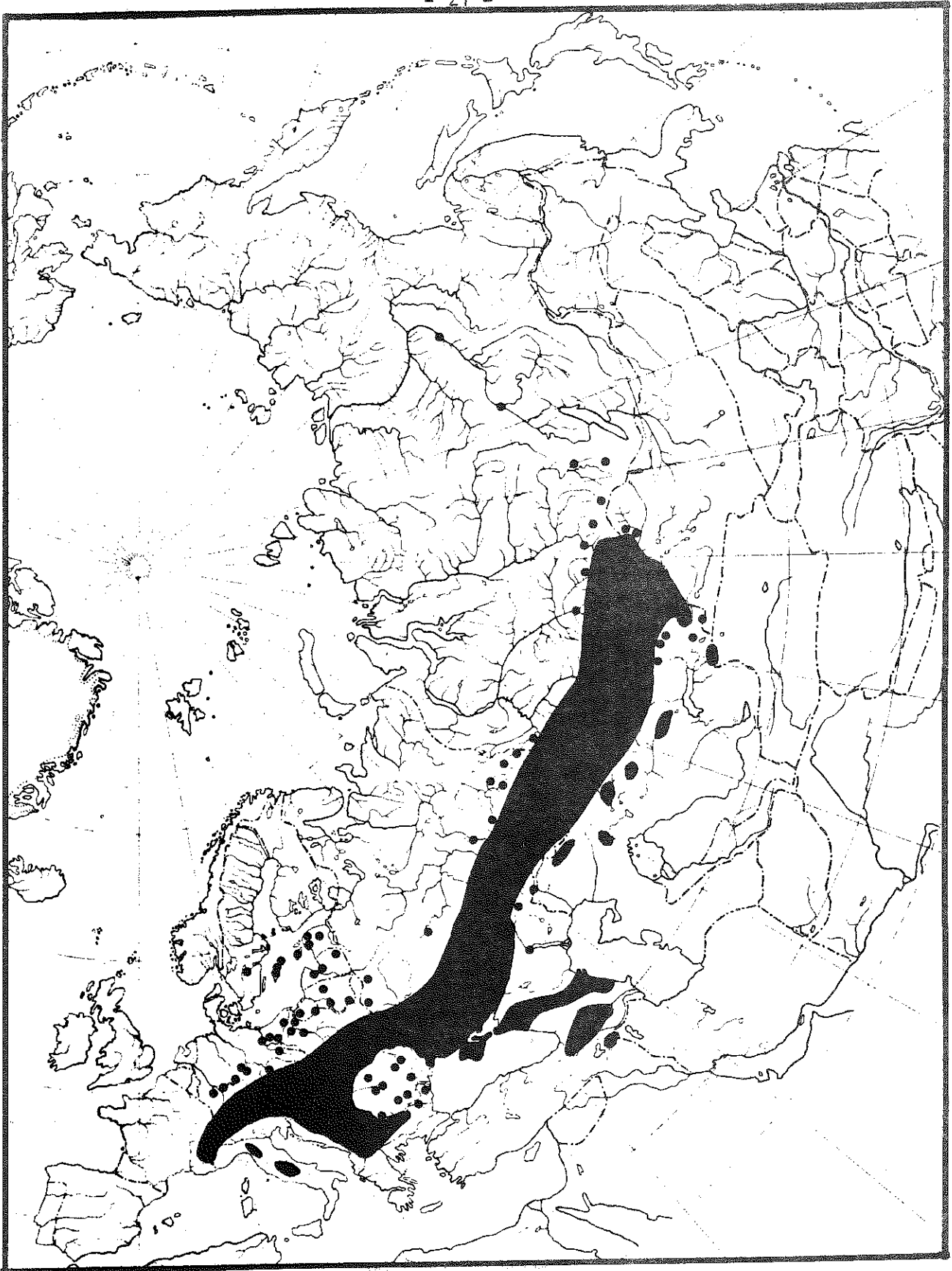

Fig. 8 ***Oxytropis pilosa***
luddvedel (after Hultén opubl.)

Anemone pratensis, fältsippa (fig. 34,37)

Fältsippan har en, som det kan tyckas, något egendomlig utbredningsbild i Östergötland. Den saknas längst i väster, i Tåkern- och Ombergsbygden, där man skulle kunna tänka sig att finna den på kalktorrängarna i Heda och Örberga. Förekomsterna verkar i stället vara koncentrerade kring Linköping. Flertalet av lokalerna på kalkslätten väster om Linköping är sekundära och knutna till gamla tåkthålor. Som ett naturligt inslag i stäppängsvegetationen uppträder den på den intressanta diabas (och diorit) backen vid Mörby i Ö Harg sn öster om Linköping. Här växer den på krönet och delvis även i branterna till det lättvitt-rade berget. Den är mycket konkurrenskänslig och vill ha nakna, grusiga eller sandiga ytor. Betestålig. Har tidigare haft en vidare utbredning i landskapet (se Kindberg 1901 ss. 178-179). Uppträder endast på en plats tillsammans med backsippa (*Anemone pulsatilla*).

Polygala comosa, topp-jungfrulin (fig. 44,45)

Polygala comosa är en av de torrängsväxter som bevisligen drabbats hårdast av stäppängarnas igenväxning. Kindberg redovisar den från "Ängar på silur. form. h. o. d., isynnerhet i v. delen, till Berg i Vreta Kloster; eljest r. (1901 s. 216). Idag är den endast känd från ett fåtal lokaler längst i väster, i huvudsak hänvisad till gamla tåkthålor där konkurrensen från andra örter och gräs inte är så hård. På Omberg är den måhända förbisedd, jfr dock Hesselmanns ord "Flerstädes, mest på östra sidan" (1938 s. 62).

Scabiosa columbaria, fältvädd, stjärnvädd (fig. 39,41)

Scabiosa columbaria är en av de viktigaste ledarterna för den östgötska stäppängen och nära associerad till *Oxytropis pilosa*. Den är mycket konkurrenskänslig och försvinner snabbt från torrängar som visar tendenser att växa igen. Den vill, liksom *Oxytropis pilosa* m fl, ha ett utglesat örtskikt med starkt upptorkade markytor. I huvudsak kalkbunden, men kan även uppträda på diabas-diorit, se Mörby backar i Ö Harg. Påträffas ofta i gamla tåkthålor, där den utbildar mycket högvuxna och vackra exemplar. På krönen av förkastningsbranterna mot Vättern växer den på den nakna jorden i gläntor med enbuskar och färgmåra (*Galium triandrum*). Karaktäristisk med sina finflikiga stjälkblad - basalbladen påminner mycket om prästkragens blad.

Seseli libanotis, säfferot (fig. 46,47)

Säfferoten är en högrest flockblomstrig ört med djupt räfflad och kraftig stjälk. Den lyser upp stäppängen med sina

vita blommflockar. Brukar dominera vegetationsbilden där den förekommer. Säfferoten förekommer inom hela det östgötska slättområdet från Ombergsbygden i väster till Vikbolandet i öster. En liknande utbredningsbild har flentimotejen (*Phleum boeheimeri*), fast den är betydligt vanligare. Seseli uppträder även som vägkantsväxt i enstaka fall.

Anemone pulsatilla, backsippa (fig. 4)

Backsippan tillhör den typiska "fornminnesvegetationen" och förekommer ofta i massor på gravfält. Den växer företrädesvis på glacifluvium (isälvsmaterial), (se fig. 3) i västra och södra delen av landskapet. Inom Mjölby kommun har den en koncentration av lokaler och är här på åsbackarna vårflorans kanske färggranaste prydnad. Gynnas påtagligt av bete, se bl a de vackert betade Marstads ängar i Bjälbo.

Veronica spicata, axveronika (fig. 48, 49)

Axveronikan har blå blommor i axlik klase och är synnerligen dekorativ under sensommaren på slättens torrbackar och småberg. Särskilt vanlig är den omedelbart söder om silurslätten, där urberget bryter fram i övergången mellan skogsbygd och slätt. Växer ofta i täta, massiva grupper som lyser blått på långt håll, t.ex. på Norrö backar och Hedaslätt i Ombergsbygden. Den är utpräglad västorienterad i landskapet med östgräns på Mörby backar i Ö Harg strax öster om Linköping. Tycks gynnas av hårt betestryck, föredrar utglesat örtskikt med barjordsytor - förekommer mycket sparsamt i stäppängar som legat obetade en längre tid (långvarig kontinuitet).

Galium triandrum, färgmåra, färgmadra (fig. 38, 40)

Färgmåran tillhör liksom fältvädden (*Scabiosa columbaria*) "östgötastäppens" viktigaste ledarter. Det är en spenslig ört med en styvt upprätt stjälk, 4-6 matt mörkgröna blad i krans, och små, intensivt vita blommor, vanligen 3-flikiga. Anmärkningsvärda är den lysande vita "stjärnblommorna" som på långt håll ter sig så distinkta, särskilt då de uppmärksammas bland kontrasterande mörkgröna enbuskar. *Galium triandrum* är en utpräglad kalkväxt och växer på torra, solexponerade ställen, dels på slättens kalktorrängar, dels i klipp- och bergsbranter. Särskilt vanlig är den längst i väster, vid Vättern - på Omberg är den ej alls ovanlig på ängsartade klippphyllor ovanför förkastningsbranten mot Vättern. Även söderut mot Smålandsgränsen uppträder den på liknande lokaler. Uppträder i enstaka fall även på diabas-dioritbackar samt på urkalksten (se Mörby backar, Ivarsberget samt Gusättersberget). Tål ej intensivt betestryck, håller sig då kvar i närheten av enbuskar

(*Juniperus communis*) eller annan snårvegetation, där kreaturen ej kommer åt så bra. Förekommer därför rikligast i stäppängar som uppvisar en långvarig kontinuitet i vegetationstäcket. Blommar från midsommar till en bit in i juli.

Trifolium montanum, backklöver (fig. 35,36)

Backklövern är en av de vanligast förekommande stäppängsväxterna och påträffas inom hela slättområdet. Den ingår även i trivialare torrängstyper, men är kalkgynnad. Kan ses t.ex. i små torrängsfragment i skogsgläntor. Tål ej alltför hårt betestryck. Särskilt vanlig är den på klippängsbackar, se bl a Skrädeberg och Grönäng i Ödeshög.

Artemisia campestris, fältmalört (fig. 32,33)

Liksom backklövern är den en av de allmännaste örterna på Östgötaslättens stäppängar. Föredrar grusiga ytor och är en av de kärllväxter som först koloniserar vägskärningsytor i isälvsmaterial, tillsammans med bl a färgkulla (*Anthemis tinctoria*), femfingerört (*Potentilla argentea*), harmynta (*Satureja acinos*) och grådådra (*Alyssum alyssoides*). Sprider sig även lätt utmed grusiga vägkanter på slätten, t ex i Veta sn. Den är kalkgynnad och huvudsakligen slättbygdeväxt, förekommer såväl i väster som öster. Tål betestryck, men tycks då utveckla mer krypande former och klamrar sig fast på blottade, grusiga ytor, gärna på backkrön och branta sydslänter. Mycket konkurrensekänslig och tål ej slutna växttäcken. På nakna ytor utvecklar den yviga blabverk och blir busklik.

Phleum boehmeri, flentimotej (fig 42,43)

Ett gracilt, tuvbildande gräs med blåaktigt gröna blad. Axet är smalt och smalnar av mot ändarna. Ett bra sätt att skilja den från vanlig timotej (*Phleum pratense*) är att böja axet som då delar upp sig i flikar.

Flentimotejen är en typisk slättbygdeväxt, kalkgynnad. Den är en av de verkliga karaktärsväxterna på stäppängarna. Påträffas inte sällan på gravfält, särskilt på stensättningarnas jordslänter tillsammans med *Artemisia campestris* och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*).

Rhytidium rugosum

Mossarten *Rhytidium rugosum* har flitigt eftersökts på Östgötaslätten, i syfte att försöka finna någon ny lokal för denna nordliga art. Dess utbredning är koncentrerad till fjäll-

kedjan. Den är ett karaktäristiskt inslag i örtrika stäppängar på Falbygden (Albertson 1946 s. 186).

I södra Sverige betraktas den som en glacialrelikt. Den är känd från Ölands södra alvar, Falbygden, Kinnekulle, enstaka lokaler i Bohuslän, Östergötland samt en lokal i norra Småland. Från Östergötland föreligger följande fynd, belägg i S (Riksmuseet), de senast kända:

Furingstad sn, Idingstad, 1909, G E. Du Rietz

Norrköping, Kråkvilan, 1946, P.O.Nyman

Omberg, Anudden, på torra klippor, 1871, Hj. Mosén

Ombergs hjässa, 1871, K. Fr. Thedenius

Omberg, Borgs udde, år?, Lundgren

V. Tollstad sn, Hästholmen, vid Vättern, 1959, N. Hakelien

Dessutom känd från Lemunda norr om Motala, 1845 (se Albertson 1946 s. 186). Från den västra Östgötaslätten finns endast ett fynd, Heda sn, Norrö backar (Sterners 1922 s. 426). I branterna mot Vättern vid Öninge i Ödeshög växer den rikligt på klipp-hyllor (Albertson 1946 s. 186).

Sterners lokal i Heda sn återupptäcktes sommaren 1977. Den förekommer på två små stäppängsholmar i den norra delen av reservatet, tillsammans med bl.a. *Oxytropis pilosa*. Den har inte kunnat påträffas på någon mer liknande stäppäng på slätten, vilket inte hindrar att den kan gömma sig någonstans. *Ryhtidium* kräver en viss kalkhalt i marken och ett någorlunda öppet vegetationstäck. Den är således gemensam för fjällhed, stäppäng och alvar (Albertson 1940 s. 78).

Något om moss-, lav- och svampfloran

Framträdande mossarter i den östgötska stäppängen, liksom på Falbygden (se Albertson 1941 s. 79 och Fridén 1948 s. 214), är framförallt *Homalothecium lutescens* och *Thuidium abietinum*, dessutom *Ditrichum flexicaule*, *Encalypta streptocarpa*, *Hypnum cupressiforme* och *Tortula ruralis*.

Bland lavarna är *Cetraria islandica* en av de mest framträdande. Den uppträder rikligast på stäppängar med långvarig kontinuitet i vegetationstäck, t.ex. Uttersbergs-backen, de två åkerholmar-na inom Norrö backar och Tolebro-åsen. Den är beteskänslig (se Pettersson 1958 s. 139). *Cladonia*-arter förekommer rikligt.

På hårt trampade ytor eller i jordslänter som är naturligt öppna kan man finna gasteromyceterna *Bovista plumbea* och *B. pusilla*.

Jämförelse mellan Väster- och Östergötland

Västergötland har gamla och värdefulla traditioner att visa upp vad gäller utforskande av den kontinentala torrängsfloran. Rutger Sernander var den förste som ägnade stäppängsfloran och "Stipakullarna" ett närmare studium (Sernander 1908). Efter honom framstår Nils Albertson (bl.a. 1941, 1945, 1946) som den store utforskaren och kännaren av kalkväxtfloran i Västergötland. Lenart Fridén tog vid där Albertson slutade (Fridén 1948 m.fl.).

På Östgötaslätten har de stäppartade torrängarna, kalktorrängarna, legat obearbetade. Visserligen drog Rikard Sterner hit upp omkring 1920, men han koncentrerade sina studier av den kontinentala torrängsfloran mest till Ombergsbygden och Norrö backar (Sterner 1922) - på Kastad kulle lär han t. ex. aldrig ha varit (se Örbergssn, Kastad kulle). Därefter har få botanister förlagt sina studier till den västra, kalkrika Östgötaslätten. Nils Albertson besökte Ombergsbygden i början på 1940-talet främst i syfte att efterforska mossor (Albertson 1946 s. 186) - till skillnad från Sterner besökte han bevisligen Kastad kulle (Gustafsson 1972 b) och vid denna tidpunkt var *Oxytropis pilosa* upptäckt på denna lokal.

Det ligger nära till hands att göra vissa jämförelser av stäppängsfloran inom de båda kalkområdena i Väster- och Östergötland. Sterner nämner också i sitt arbete (1922) att floran i Ombergsbygden uppvisar likheter med Falbygdens. Det stora flertalet arter är naturligtvis gemensamma (se tab. 2). Men visst finns det olikheter i artsammansättningen, vilket visar sig vid en jämförelse med artlistor upprättade av Albertson (1941) och Fridén (1967). Flera av de sydliga och sydöstliga rariteter som finns på Falbygden saknas på Östgötaslätten. Dessa är fjädergräs (*Stipa pennata* ssp. *joannis*), praktbrunört (*Prunella grandiflora*), smalbladig lungört (*Pulmonaria angustifolia*) och trollsmultron (*Potentilla rupestris*). Drakblomma (*Dracocephalum ruyschiana*) intar en mellanställning, då den tidigare är känd från torrbackar i Söderköpingstrakten i östra delen av landskapet (där mycket efterforskad men ej återfunnen) och i början på 1970-talet upptäckt på en ny lokal i förkastningsbranterna mot Vättern. Den är således "östgötsk" men saknas på de extrema kalktorrängarna i Ombergsbygden där man skulle kunna tänka sig att finna den i sällskap med luddvedeln (*Oxytropis pilosa*).

På Falbygden är stäppängen en "Inula-Geranium-äng" (se Fridén 1948 s. 216). Här dominerar alltså krissla (*Inula salicina*) och blodnäva (*Geranium sanguineum*), en synnerligen attraktiv konstellation, tillsammans med kungsmynta, vildmejram (*Origanum vulgare*) och getrams (*Polygonatum odoratum*). Någon sådan färgsprakande kombination saknas på Östgötaslätten. Dessa arter är i Östergötland i stort knutna till torra klippängsbranter eller bergbackar som vätter mot stora vattenytor, t.ex. förkastningsbranterna vid och söder om Omberg (se t. ex. Albertson 1946 s. 186) och med undantag för *Inula salicina* Vikbolandets småberg och berghällar och branterna i Kolmården mot Bråviken (Genberg 1958 s. 505, 1969 ss. 88-89).

Ett par andra arter som genomgående saknas på stäppängarna på Östgötaslätten är brudsporre (*Gymnadenia conopsea*) och backruta (*Thalictrum simplex*).

Speciell för Östgötaslätten är luddvedeln (*Oxytropis pilosa*) som kan sägas vara *Stipans* motsvarighet i Östergötland. Begreppet "Stipakullar" får här en motsvarighet i "Pilosakullar". Andra arter som återfinns på "Pilosakullarna" men som saknas på "Stipakullarna" är luktvickern (*Vicia tenuifolia*) och äl-växing, älfdansgräs (*Sesleria coerulea*). Den förstnämnda utgör ett av de färggrannaste inslaget i den östgötska stäppängen, framförallt på Norrö backar. Vidare tycks säfferoten (*Seseli libanotis*) saknas på själva "Stipakullarna", och sällsyntare än på Östgötaslätten är topp-jungfrulinet (*Polygala comosa*), även om den också i Östergötland snabbt håller på att försvinna ur stäppängsfloran. En viktig skiljeart är utan tvekan den östliga fältsippan (*Anemone pratensis*), som på Östgötaslätten inte entydigt är bunden till kalkområdet - den uppträder även på diabasbackar längre öster ut i landskapet.

Klara och tydliga gemensamma arter är de flesta som ingår i ängshavre (*Arrhenatherum pratense*) - samhället, särskilt fältmalört (*Artemisia campestris*), lundstarr (*Carex montana*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), solvända (*Helianthemum nummularium*) och de mer krävande färgmåra (*Galium triandrum*) och fältvädd (*Scabiosa columbaria*).

Den östgötska stäppängen förtjänar väl sin plats bland redan kända och utforskade på Falbygden, Öland, Gotland och Österlen.

Tab. 2

En jämförande studie av stäppängsfloran i Väster- och Östergötland. Likheter och olikheter i artsammansättningen på några örtbackar.

1. Kalkgrusåsar i Gölteve socken på sydvästra Falbygden (Fridén 1967)
2. Varholmens Inula-äng (Albertson 1941)
3. Broby kulle
4. Herrö backar
5. Kated kulle (Högsbacken)
6. Mörby backar

	Väster		Öster				
	1	2	3	4	5	6	%
<i>Acer platanoides</i>					•		17
<i>Cetoneaster integerrimus</i>			•	•	•	•	67
<i>C. melanocarpus</i>				•			17
<i>Crataegus oxyacantha</i>					•		17
<i>Juniperus communis</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>Picea abies</i>			•				17
<i>Prunus spinosa</i>			•		•		33
<i>Rhamnus cathartica</i>			•	•	•	•	67
<i>Rosa canina</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>R. majalis</i>			•				17
<i>R. rubiginosa</i>			•				17
<i>R. villosa</i>			•	•			33
<i>Sambucus racemosa</i>			•	•			33
<i>Sorbus aucuparia</i>			•				17
<i>S. intermedia</i>	•		•	•	•		67
<i>Anthoxanthum odoratum</i>				•	•		33
<i>Arrhenatherum pratense</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>A. elatius</i>					•		17
<i>A. pubescens</i>	•						17
<i>Brachypodium pinnatum</i>	•	•			•		50
<i>Briza media</i>	•	•	•	•	•		83

	1	2	3	4	5	6	K %
<i>Bromus erectus</i>					•		17
<i>B. tectorum</i>			•				17
<i>Carex caryophylla</i>			•				17
<i>C. ericetorum</i>				•	•		33
<i>C. flacca</i>		•	•		•		50
<i>C. montana</i>	•	•	•	•	•		83
<i>C. ornithopoda</i>			•				17
<i>Dactylis glomerata</i>	•	•	•	•	•		83
<i>Festuca ovina</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>F. pratensis</i>			•				17
<i>F. rubra</i>			•				17
<i>Melica nutans</i>			•				17
<i>Phleum boeumeri</i>	•		•	•	•	•	83
<i>P. nodosum</i>			•				17
<i>P. pratense</i>		•					17
<i>Poa compressa</i>	•		•				33
<i>P. pratensis</i>	•		•		•		50
<i>Sesleria caerulea</i>					•		17
<i>Stipa pennata</i>		•					17
<i>Achillea millefolium</i>	•	•			•		50
<i>Agrimonia eupatoria</i>	•				•		33
<i>Alchemilla glaucescens</i>	•	•	•	•	•		83
<i>A. subglobosa</i>					•		17
<i>Allium oleraceum</i>	•						17
<i>Alyssum alyssoides</i>			•	•			33
<i>Androsace septentrionalis</i>				•		•	33
<i>Anemone hepatica</i>			•				17
<i>A. pratensis</i>						•	17
<i>A. pulsatilla</i>	•	•	•	•	•		83
<i>Antennaria dioica</i>			•		•		33
<i>Anthriscus silvestris</i>			•		•		33
<i>Anthyllis vulneraria</i>	•		•		•	•	67
<i>Arabis thaliana</i>						•	17
<i>Arabis hirsuta</i>	•		•				33
<i>Arenaria serpyllifolia</i>			•			•	33
<i>Artemisia campestris</i>	•		•	•	•	•	83
<i>Asplenium trichomanes</i>						•	17
<i>Astragalus glycyphyllos</i>	•						17

	1	2	3	4	5	6	K %
<i>Bettrychium lunaria</i>		•					17
<i>Campanula persicifolia</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>C. rotundifolia</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>Capsella bursa-pastoris</i>			•	•			33
<i>Carlina vulgaris</i>	•	•		•	•	•	83
<i>Centaurea jacea</i>	•	•		•	•		67
<i>C. scabiosa</i>	•		•	•			50
<i>Cerastium semidecandrum</i>				•	•	•	50
<i>Chrysanthemum leucanthemum</i>	•	•	•		•		67
<i>Cirsium acule</i>	•	•	•	•	•		83
<i>Convallaria majalis</i>	•	•					33
<i>Crepis praemorsa</i>	•	•			•		50
<i>Daucus carota</i>					•		17
<i>Dianthus deltoides</i>						•	17
<i>Dracoccephalum ruyschiana</i>	•	•					33
<i>Equisetum arvense</i>		•			•		33
<i>Erophila verna</i>				•		•	33
<i>Filipendula vulgaris</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>Fragaria vesca</i>	•	•					33
<i>F. viridis</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>Galium boreale</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>G. triandrum</i>	•		•	•	•	•	83
<i>G. verum</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>Geranium columbinum</i>			•			•	33
<i>G. pusillum</i>						•	17
<i>G. sanguineum</i>	•	•					33
<i>Geum rivale</i>					•		17
<i>Glechoma hederacea</i>			•				17
<i>Gymnadenia conopsea</i>	•						17
<i>Helianthemum nummularium</i>	•		•	•	•		67
<i>Heracleum sphondylium</i>							
ssp. <i>sibiricum</i>	•						17
<i>Hieracium macrolepidum</i>	•	•					33
<i>H. pilosella</i>			•	•	•		50
<i>Hypericum maculatum</i>			•				17
<i>H. perforatum</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>Hypochaeris maculata</i>	•			•			17
<i>Inula salicina</i>	•	•			•		50
<i>Knautia arvensis</i>	•		•	•	•		67
<i>Lathyrus pratensis</i>					•		17

	1	2	3	4	5	6	K %
<i>Leontodon hispidus</i>	•						17
<i>Lepidium campestre</i>						•	17
<i>Linaria vulgaris</i>			•				17
<i>Linum catharticum</i>	•	•	•	•	•		83
<i>Lotus corniculatus</i>	•	•	•		•		67
<i>Luzula campestris</i>	•						17
<i>Medicago lupulina</i>			•		•		33
<i>Melampyrum cristatum</i>						•	17
<i>Origanum vulgare</i>	•	•					33
<i>Oxytropis pilosa</i>				•	•		33
<i>Pimpinella saxifraga</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>Plantago lanceolata</i>	•	•			•		50
<i>P. media</i>	•	•	•		•		67
<i>Polygala comosa</i> ¹	•	•	•	•	•		50
<i>P. vulgaris</i>	•						17
<i>Polygonatum odoratum</i>	•	•					33
<i>Potentilla argentea</i>			•	•	•	•	67
<i>P. crantzii</i>	•			•	•		50
<i>P. erecta</i>	•						17
<i>P. reptans</i>			•		•		33
<i>P. rupestris</i>	•						17
<i>P. tabernaemontani</i>			•	•	•	•	67
<i>Primula veris</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>Prunella vulgaris</i> ²	•	•					33
<i>Pulmonaria angustifolia</i>	•	•					33
<i>Ranunculus bulbosus</i>				•	•	•	50
<i>R. polyanthemus</i>	•						17
<i>Rubus caesius</i>			•		•		33
<i>R. saxatilis</i>	•	•					33
<i>Rumex acetosella</i>						•	17
<i>Sanguisorba minor</i>				•			17
<i>Satureja acinos</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>Saxifraga granulata</i>				•		•	33
<i>S. tridactylites</i>						•	17

¹ *Polygala comosa* förekommer mycket sällsynt på Falbygden (Sernander 1908 ss. 80-81; Fridén 1948 s. 218).
På Östgötaslätten påträffas *P. comosa* mycket sällsynt utanför "Pilosa-kullarna".

² Även *Prunella grandiflora* ingår i "Stipa-kullarnas" stäppängsflora.

	1	2	3	4	5	6	K %
<i>Scabiosa columbaria</i>	•	•		•	•	•	83
<i>Scleranthus perennis</i>						•	17
<i>Scorzonera humilis</i>	•	•			•		50
<i>Sedum acre</i>	•		•	•	•	•	83
<i>S. telephium</i>	•						17
<i>Senecio viscosus</i>					•		17
<i>Seseli libanotis</i>	•			•		•	50
<i>Silene cucubalus</i>	•			•			33
<i>S. nutans</i>	•		•	•			50
<i>Solidago virgaurea</i>	•	•			•		50
<i>Stellaria graminea</i>					•		17
<i>Succisa pratensis</i>	•	•					33
<i>Taraxacum erythrosperma</i> coll:	•		•	•	•	•	83
<i>T. laetum</i>	•						17
<i>T. rubicundum</i>	•						17
<i>Taraxacum obliqua</i> coll:							
<i>T. platyglossum</i>	•						17
<i>Thalictrum simplex</i>	•	•					33
<i>Thymus serpyllum</i>	•	•		(•)		•	67
<i>Tragopogon pratensis</i>					•		17
<i>Trifolium medium</i>	•						17
<i>T. montanum</i>	•	•	•	•	•	•	100
<i>T. pratense</i>			•		•		33
<i>Verbascum nigrum</i>	•						17
<i>V. thapsus</i>			•				17
<i>Veronica chamaedrys</i>			•		•		33
<i>V. officinalis</i>			•				17
<i>V. spicata</i>		•	•	•	•	•	83
<i>V. verna</i>			•				17
<i>Vicia cracca</i>	•		•		•		50
<i>V. tenuifolia</i>			•	•			33
<i>Viola hirta</i>	•	•	•	•	•		83
<i>V. tricolor</i>						•	17
<i>Viscaria vulgaris</i>	•		•	•		•	67
<i>Woodсия ilvensis</i>						•	17

Hot, Skydd och vård

Den stäppartade torrängen i Östergötland är starkt hotad. Den ligger som obrukbar mark mitt i den bördiga åkerjorden på slätten. Bortsett från t. ex. klippbranterna på Omberg är den en ren kulturprodukt. Dagens upphörande betesdrift medför att torrängarna växer igen. Enbuskar (*Juniperus communis*), nyponrosor (*Rosa*) och slån (*Prunus spinosa*) vandrar snabbt in sedan betet eller röjningen upphört. Belysande exempel på starkt igenvuxna stäppängar på Östgötaslätten är Broby kulle nedanför Ombergs sydostbrant och Kastad kulle i Örberga socken söder om Vadstena.

Då stäppängarna inte anses som lönsamma för betet längre utnyttjas de i allt större omfattning till skogsplantager (Sjörs 1967 s. 145, Selander 1955 ss. 369, 371). Tall är det träslag som används mest, men även gran förekommer. Skogsplanteringarna är idag, i mitten av 1970-talet, det allvarligaste hotet mot Östgötaslättens kalktorrängar. Inom Motala kommun befanns 1/6 av de beskrivna stäppängarna planterade med barrskog. Ett annat allvarligt hot utgör konstgödningen på de backar som trots allt används för bete. Den i regel kraftiga gödningen bidrar starkt till att trivalisera stäppängsfloran och tränger till slut ut den. Kulturgränsen gynnas och växer till sig och bildar en tjock, snärjig grässvål. De stäppängar som ligger som små åkerholmar i odlingsbygden används i hög grad som tipp av åkersten - ytterligare ett hot.

En stor del av de redovisade stäppängarna som ligger på glaci-fluvium (isälvsmaterial) har naggats i kanten av grustäcker, närmare bestämt en knapp tredjedel. Den typen av ingrepp får givetvis en förödande effekt och bryter direkt den långa kontinuiteten i vegetationstäckets samtidigt som det inverkar negativt på landskapsbilden. Paradoxalt nog kan en öppning i en ås- eller moränbacke, som hotas av igenväxning, innebära att de konkurrensskänsliga stäppängsarterna räddas kvar - undersökningen visar på många sådana exempel. Att ett så stort antal av de redovisade objekten utgör gamla täktytor, visar på vikten av att skydda och vårda de stäppängar som ännu är oskadade.

För att underlätta ett sådant nödvändigt och brådskande skydd har jag försökt klassificera stäppängarna efter en skala (1-5) (jfr. Gustafsson 1972 c s. 6) Klassificeringen är gjord nästan uteslutande ur vetenskaplig synpunkt med hänsyn till de stora floristiska värden som de stäppartade torrängarna representerar. Högsta vetenskapliga värde tillika skyddsvärde har angetts med siffran ett (1) = objekt av riksintresse, 2 = objekt av länsintresse, 3 = objekt av både länsintresse och lokalt intresse, 4 - 5 = ej skyddsvärda objekt. Ett skydd i någon form rekommenderas för objekt graderade 1 - 2 (i vissa fall även 3, se sammanställningen), se fig. 9.

Synpunkter på skötseln. Erfarenheten från Östgötaslätten visar att ett bete inte är att rekommendera i skötseln av de skyddsvärda

stäppängarna. Det intensiva bete som för närvarande bedrivs på ett flertal stäppängar snarare spolierar än konserverar den märkliga och känsliga floran, se t ex Åsabackarna i Rinna och Norrö backar i Heda. Den östgötska stäppängen har i regel en alltför ringa areal för att ett bete ska bli gynnsamt - problemet ligger bl a i att anpassa antalet betande kreatur till torrängens yta. "Dessa förhållanden bör vara en allvarlig tankeställare för dem som till varje pris ser kulturlandskapets räddning i en intensifierad betesdrift oavsett var, hur och med vilka djurslag den bedrivs" (Ryberg 1968 s. 146).

En viktig och angelägen uppgift för någon lokal krets av Svenska Naturskyddsföreningen vore att åta sig några av de igenvuxna stäppängarna på Östgötsläppen (läs Broby kulle i V Tollstad och Kastad kulle i Örberga) och sköta (vårda) dessa efter lyckosamt, välkänt mönster från Fälsbygden på andra sidan Vättern, där "Stipakullarna" blomstrar som aldrig förr (se Fridén 1961, 1968, 1971). En "mänsklig" röjning är att rekommendera för den östgötska stäppängen, varvid t ex små luckor kan erhållas i törnsnåren.

"Vore det alldeles orimligt att bevara, inte bara små plättar där banala gräs och ogräs förr eller senare måste tränga in och förvanska vegetationen till oigenkännlighet, utan ett ordentligt tilltaget område där hela den unika stäppfloran kunde räddas för framtiden?...Hela detta stora naturarkiv över landets förflutna går nu dagligen och stundligen mer och mer till spillo" (Selanders 1953 s. 144).

SKYDDSVÄRDA "STÄPPÄNGAR" I ÖSTERGÖTLAND

graderade (1) - (2) i sammanställningen

 riksintressanta objekt (1)

 = objekt av länsintresse (2)

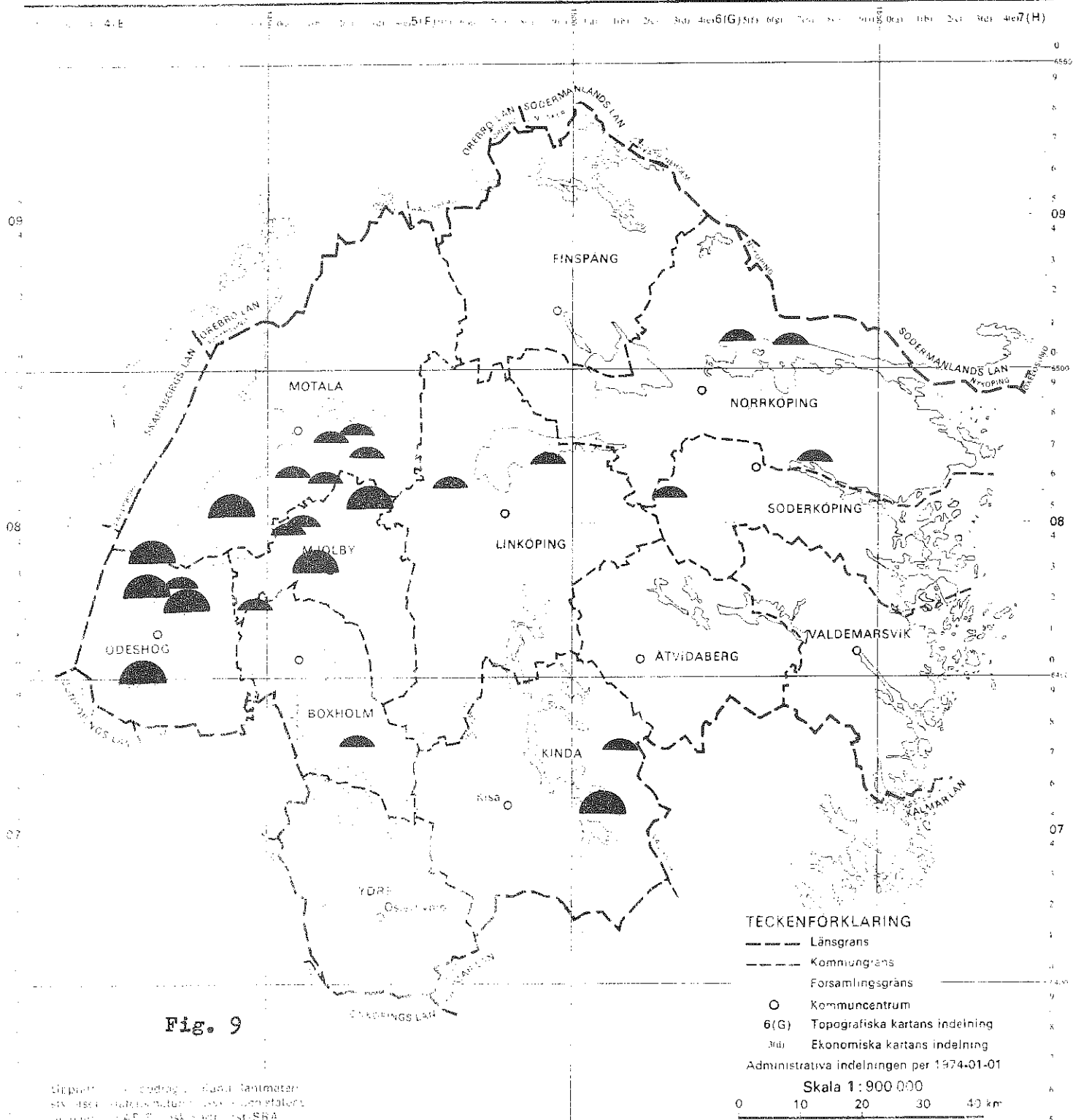

Fig. 9

Dipmeter Logging Gas/Liquid Meter
Six-Beam Radiometer Survey Station
..... 70-85 °F 65-90% RH 10-150 PSI

TECKENFÖRKLARING

PERMANENT RESIDENT LÄNSGRANS

— 1934 — Kommungens

Forsamlingsgräns

☐ Kommunzentrum

6(G) Topografiska kartans indelning

3(a) Ekonomiska kartans indelning

Administrativa indelningen per 1974-01-01

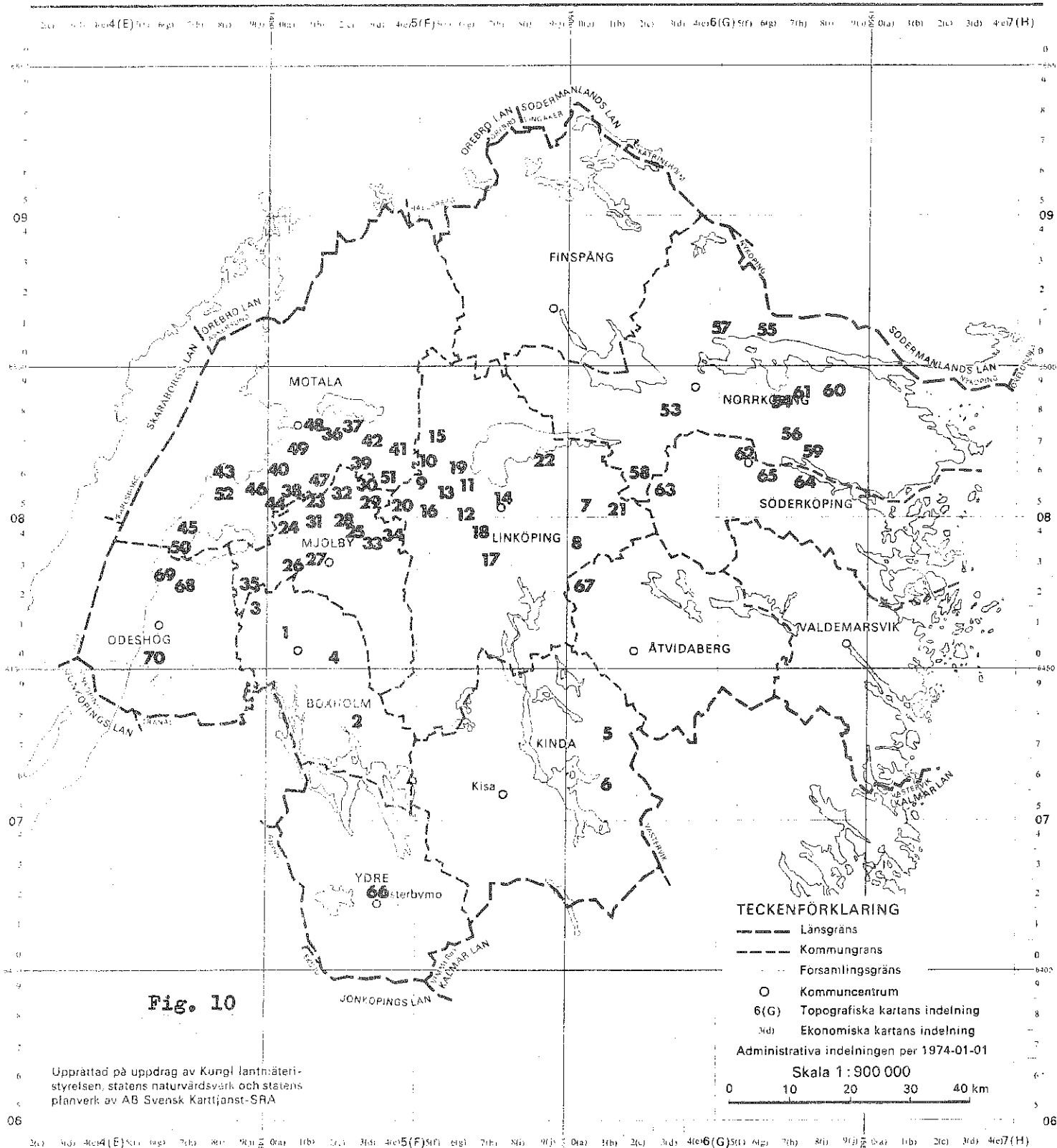
Skala 1 : 900 000

0 10 20 30 40 km

06

SOCKENKARTA

Siffrorna markerar de undersökta socknarna. Se förklaring på efterföljande sida.

FÖRKLARING TILL SOCKENKARTAN (fig 10)

BOXHOLMS KOMMUN

1. Ekeby
2. Malexander
3. Rinna
4. Åsbo

KISA KOMMUN

5. Kättilstad
6. Oppeby

LINKÖPINGS KOMMUN

7. Askeby
8. Bankekind
9. Björkeberg
10. Flistad
11. Kaga
12. Kärna
13. Ledberg
14. Linköping
15. Ljung
16. Rappestad
17. Skeda
18. Slaka
19. Vreta Kloster
20. Västerlösa
21. Örtomta
22. Ö Harg

MJÖLBY KOMMUN

23. Allhelgona
24. Bjälbo
25. Herrberga
26. Hogstad
27. Högby
28. Järstad
29. Normlösa
30. Skeppsås
31. Skänninge
32. Vallerstad
33. Veta
34. Viby
35. Väderstad

MOTALA KOMMUN

36. Ask
37. Ekebyborna
38. Fivelstad
39. Fornåsa
40. Hagebyhöga
41. Klockrike
42. Lönsås
43. Nässja
44. Orlunda
45. Rogslösa
46. S:t Per
47. Varv
48. Vinnerstad
49. V Stenby
50. Väversunda
51. Älvestad
52. Örberga

NORRKÖPINGS KOMMUN

53. Borg
54. Konungsund
55. Krokek
56. Kuddby
57. Kvillinge
58. Skärkind
59. Å

60. Ö Husby
61. Ö Stenby

SÖDERKÖPINGS KOMMUN

62. Drothem
63. Gårdeby
64. Mogata
65. Skönberga

YDRE KOMMUN

66. Sund

ÅTVIDABERGS KOMMUN

67. Grebo

ÖDESHÖGS KOMMUN

68. Heda
69. V Tollstad
70. Ödeshög

Förteckning över redovisade stäppängar (med geokod)

BOXHOLMS KOMMUN

Ekeby socken:

		<u>Sid</u>
1	Bärbäcks-åsen 8F 2b 0332	47
2	Hester 7F 9a 3523	49
3	Lagnebrunna 8F 0a 0735	49
4	Öringe-backen 8F 1b 2727	50
5	Öringe-kistan 8F 1b 3724	51
6	Öringe-skärningen 8F 1b 3522	51
7	Öringe-slänten 8F 1b 3526	52

Malexander socken:

8	Den stora sandliljans klippa 7F 7c	52
---	------------------------------------	----

Rinna socken:

9	Rinna kyrkbackar 8F 2a 2501	53
10	Rinnasjön 8F 2a 2204	54
11	Rinna-slänten 8F 2a 2708	54
12	Särsta-backen 8F 2a 4317	55
13	Slätten 8F 2j 2627	55
14	Åsabackarna 8E 2j 2735	56
15	Ö Torpa 8E 2j 2523	60

Åsbo socken:

16	Bensätters-åsen 7F 9c 4538	60
17	Gränsefall 7F 9c 2448	61

KINNDA KOMMUN

Kättilstad socken:

1	Galmsåsarna 7G 7b 1938	63
2	Kättilstad-backen 7F 8j 1529	65
3	Kättilstad-gropen 7F 8j 1825	65
4	Valla-slänten 7F 8j 2219	66

Oppeby socken:

5	Idhults klippängar 7G 6b 0232	67
---	-------------------------------	----

LINKÖPINGS KOMMUN

Askeby socken:

1	Överstad-backen I 8G 5a 3033	70
2	Överstad-backen II 8G 5a 3332	70

Bankekinds socken:

3	Fillinge-åsen 8G 3a 4624	71
4	Frösslunda 8G 3a 2403	71
5	Fridhem 8G 4a 2541	72

	<u>Björkebergs socken:</u>	<u>Sid</u>
6	Humparna 8F 6f 1514	72
	<u>Flistad socken:</u>	
7	Back 8F 6f 3033	72
8	Flistad-backen 8F 6f 3028	74
9	Kättstorps-backarna 8F 6f 4521	74
	<u>Kaga socken:</u>	
10	Lera-backen 8F 5g 4831	75
11	Alguvi-kullen 8F 6h 0703	75
	<u>Kärna socken:</u>	
12	Jäbbarp 8F 5g 0627	75
13	Rosens backe 8F 4g 4621	76
	<u>Ledbergs socken:</u>	
14	Kärnsjö-backen 8F 6f 1444	77
15	Domarekullen 8F 6f 1645	79
	<u>Linköping:</u>	
16	Rävkullen 8F 4i 3209	80
17	Vidingsjö-kullen 8F 4i 3008	80
18	Saab-backen 8F 5i 0520	81
19	Kallerstad-backen 8F 5i 2613	81
20	Tallbacken 8F 5i 3121	82
	<u>Ljungs socken:</u>	
21	Högåsa 8F 7f 2342	82
	<u>Rappestad socken:</u>	
22	Rappestad-knallen 8F 5f 1419	83
	<u>Skeda socken:</u>	
23	Kulla 8F 3h 3442	83
24	Änväga 8F 3h 4330	83
	<u>Slaka socken:</u>	
25	Slestad-backen 8F 4h 3719	84
26	St Aska-Kullen 8F 4h 2623	84
	<u>Vreta Kloster socken:</u>	
27	Berg-backen 8F 6g 4338	84
28	Hagegårds-kullen 8F 6g 3734	85
29	Blåsvädet 8F 7g 0022	85
30	Högby-drumlinen 8F 6g 2711	86
31	Häckla-drumlinen 8F 6g 3613	87
32	Backgården 8F 6g 3005	87
33	Torp-backarna 8F 6f 2339	87

		<u>Sid</u>
	<u>Västerlösa socken:</u>	
34	Spärringe-backen 8F5d 0636	88
	<u>Örtomta socken:</u>	
35	Örtomta-backen 8G 5b 2009	89
	<u>Ö Harg socken:</u>	
36	Mörby backar 8F 7j 0414	89
	<u>MJÖLBY KOMMUN</u>	
	<u>Allhelgona socken:</u>	
1	Bränna 8F 5b 2744	99
2	Brännegården 8F 5b 2103	99
	<u>Bjälbo socken:</u>	
3	Marstads ängar 8F 4a 4639	100
4	V Älgsjö 8F 4a 4925	103
5	Marstadbackarna 8F 5b 0304	103
	<u>Herrberga socken:</u>	
6	Mellan-Karleby-brinken 8F 5c 0041	104
7	Öjebro-knallen 8F 4d 2900	104
	<u>Hogstad socken:</u>	
8	Annebergs-backen 8F 3b 1411	104
9	St Ljuna-backarna 8F 3a 0442	105
	<u>Högby socken:</u>	
10	E4-skärningen 8F 3b 2945	105
11	Hulje-slänten 8F 3b 3639	105
12	Högby-åsen 8F 4b 0839	106
13	Kungshögarna 8F 3b 2343	106
14	Pilosa-åsen vid Skogsjösjön 8F 3b 4246	107
15	St Skogsjö 8F 3b 4547	110
	<u>Järstad socken:</u>	
16	Ullevi-backen 8F 4c 3718	111
	<u>Normlösa socken:</u>	
17	Höjen 8F 5d 3529	111
18	Nederlösa-backen 8F 5d 4426	112
19	Normlösa kyrkbacke 8F 5d 2412	112
20	Tolebro-åsen 8F 5d 3916	113
	<u>Skeppsås socken:</u>	
21	Henstorp 8F 6d 1521	120
	<u>Skänninge:</u>	
22	Galgbacken vid Skänninge 8F 5b 0716	120
23	Lövingsborg 8F 4b 2636	121

		<u>Sid</u>
24	Väderkvarnsbacken 8F 4b 4920	121
	<u>Vallerstad socken:</u>	
25	Lunds backe 8F 5c 4416	122
	<u>Veta socken:</u>	
26	Gottlösa-åsen 8F 4d 2725	122
27	Rosendal 8F 4d 3724	123
	<u>Viby socken:</u>	
28	Viby-backen 8F 4e 2408	124
	<u>Väderstad socken:</u>	
29	Lindekullen 8E 2j 1708	124
	MOTALA KOMMUN	
	<u>Ask socken:</u>	
1	Ask kyrkogårdsmur 8F 7c 3509	126
2	Lundbacken 8F 7c 4405	126
3	Torvaldstorp 8F 7c 4812	127
	<u>Ekebyborna socken:</u>	
4	Ebborps-backarna 8F 7d 4508	127
5	Kårpy backe 8F 7d 4402	130
6	Kårstadbacken 8F 7d 3703	130
7	Midsommarbacken 8F 8c 0845	131
8	Fossala-täkten 8F 8d 0005	132
9	Finlands-backen 8F 7c 4735	132
10	Fridhems-backen 8F 7c 4633	132
11	Kastberga 8F 7c 3928	133
	<u>Fivelstad socken:</u>	
12	Lindenäset 8F 6a 0436	133
13	Hilltorp 8F 5a 3739	133
	<u>Fornåsa socken:</u>	
14	Kommorp 8F 6d 4828	134
	<u>Hagebyhöga socken:</u>	
15	Hagebyhöga kyrkogårdsmur 8F 6a 3015	134
16	Gravkullen 8F 6a 3114	135
17	Grustag norr om kyrkan 8F 6a 3315	135
18	Hagebytorps-slänten 8F 6a 3312	136
19	Äppelrosbackarna 8F 6a 3409	136
20	Högalunds-backen 8F 6a 2804	137
21	Hässleby-ängen 8F 7a 0624	138
22	Äppelby äng 8F 6a 3734	138

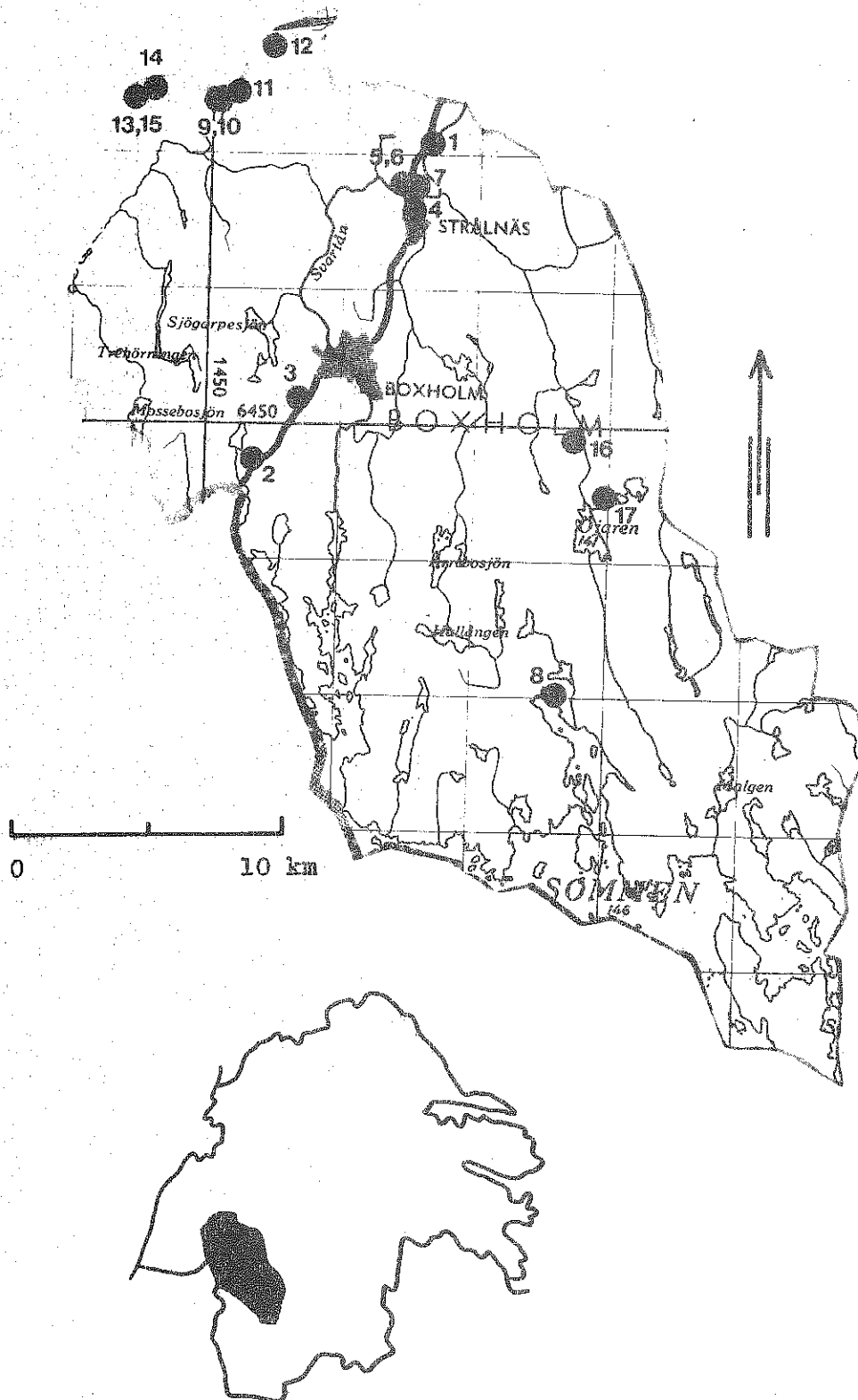
	<u>Klockrike socken:</u>	<u>Sid</u>
23	Hanorps-backen 8F 7e 0227	139
24	Berga-backen 8F 6e 3324	139
	<u>Lönsås socken:</u>	
25	Galgbacken 8F 7d 1516	140
26	Lönsåsen 8F 7d 1324	140
27	Snavlunda-åsen 8F 7d 3228	141
	<u>Nässja socken:</u>	
28	Lyckebacken 8E 6i 2827	142
29	Nässja kyrkogårdsmur 8E 6i 2718	142
30	Skäljen 8E 6h 1747	143
	<u>Orlunda socken:</u>	
31	Grimskulla 8F 5a 0721	143
	<u>Rogslösa socken:</u>	
32	"Borghamns alyar" 8E 4g 4248	144
33	Borgs udde 8E 4g 3541	144
34	Marsafällan 8E 4g 3042	145
35	Åsby gravkullar 8E 4h 2322	145
36	Nyby strandvall 8E 4h 1122	146
	<u>S:t Per:</u>	
37	Granby-backen 8E 5j 3345	146
	<u>Varv socken:</u>	
38	Källan 8F 6c 2302	147
39	Kyrkbacken 8F 6b 1748	147
40	Ödekyrkogården 8F 6b 1128	148
41	Kyrketorp 8F 6b 1127	148
42	Kyrketorps-täkten 8F 6b 0828	148
43	Sandstorps-åsen 8F 6b 0027	149
44	Ned, Götala 8F 5b 4517	150
45	Skärstad 8F 7b 1049	150
	<u>Vinnerstad socken:</u>	
46	Staffanstorp 8F 8b 0134	150
47	Knäppan 8F 8b 1541	151
	<u>V Stenby socken:</u>	
48	Fågelstads-åsen 8F 6b 2807	152
49	Högrabacken 8F 6a 3942	153
50	Landstorp 8F 6a 4344	153
	<u>Väversunda socken:</u>	
51	Anudden 8E 4g 3031	153
52	Ombergs östra torrängar 8E 4g 0144	154
	8E 4g 0645	

		<u>Sid</u>
53	Mullskräerna 8E 4g 0326	155
54	Lundtorp 8E 4h 0417	157
55	Dansbanan 8E 3g 4047	157
	<u>Älvestad socken:</u>	
56	Färsjö-backen 8F 6d 2139	158
	<u>Örberga socken:</u>	
57	Hässelberget 8E 5i 3006	159
58	Kastad kulle 8E 5i 3037	159
59	Örberga kyrkogårdsmur 8E 5i 4414	170
60	Stubbet 8E 5i 3727	170
	<u>NORRKÖPINGS KOMMUN</u>	
	<u>Borgs socken:</u>	
1	Herrebroängen 8G 8d 3325	174
	<u>Konungsunds socken:</u>	
2	Hagberget 8G 9g 0844	174
	<u>Krokeks socken:</u>	
3	Gusättersberget 9G 1h 0703	175
4	Utsiktsberget 9G 0h 4209	176
	<u>Kuddby socken:</u>	
5	Majeldsberget 8G 7h 3006	176
	<u>Kvillinge socken:</u>	
6	Sikudden 9G 0f 4906	177
	<u>Skärkinds socken:</u>	
7	Halleby-kullen 8G 5b 3745	178
8	Halleby-kullen II 8G 5b 3844	179
	<u>Å socken:</u>	
9	Brobyklacken 8G 7h 0548	180
10	Dalbyberget 8G 6h 4x4x 6i 4x0x	180
	<u>Ö Husby socken:</u>	
11	Hötomta 8G 9i 4141	181
	<u>Ö Stenby socken:</u>	
12	Boberget 8G 8h 4432	181
	<u>SÖDERKÖPINGS KOMMUN</u>	
	<u>Drothems socken:</u>	
1	Ramunderberget 8G 6g 4404	184
	<u>Gårdeby socken:</u>	
2	Ivarsberget 8G 5d 4714	184
3	Åkerby-backarna 8G 5d 4411	187

		<u>Sid</u>
	<u>Mogata socken:</u>	
4	Mandelblommans berg 8G 6h 3502	184
	<u>Skönberga socken:</u>	
5	Husbyklacken 8G 6h 3613	189
6	Skälboö 8G 4h 4002	190
	<u>YDRE KOMMUN</u>	
1	Bäcken-backen 7F 3d 0923	192
2	Graby-fältet 3d 2925	193
	<u>ÅTVIDABERGS KOMMUN</u>	
	<u>Grebo socken:</u>	
1	Kattorps-åsen 8G 2a 2348	197
	<u>ÖDESHÖGS KOMMUN</u>	
	<u>Heda socken:</u>	
1	Hedaslätt 8E 2g 3048	199
2	Norrö backar (Isbergafältet) 8E 2h 4005	201
3	Uttersbergs-backen 8E 2g 3445	216
	<u>V Tollstad socken:</u>	
4	Alvastra branter 8E 2g 4630	216
5	Brqby kulle 8E 2g 4946	218
6	Rödgavel 8E 2g	224
7	Strand 8E 2g 3718	228
	<u>Ödeshögs socken:</u>	
8	Backasand 8E 1g 2333	228
9	Grönäng 8E 0f 0226	228
10	Skprädebergs klippängar 8E 0f 1130	229
11	Skprädebergshamnen 8E 0f 1529	229
12	Drakblommeklippan 8E 0f	230
13	Orrnäs klippbranter 8E 1f 0946	234
	1f 1547	
14	Öninge hamn 8E 1f 3748	234

**En sammanställning
av stäppartade torrängar
i Östergötland
1973-1977**

BOXHOLMS KOMMUN

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

BOXHOLM
Ekeby

1 Bärbäcks-åsen

8F 2b 0332

Läge: Ca 750 m NO Bärbäck, utmed Svartåns västra strand.

Miljö: En långsträckt ås i sydvästlig-nordostlig riktning som sänker sig och smalnar av mot norr. En markant åsrygg. En av de vackraste torrängsåsarna under inventeringen. Värdefulla torrängspartier i norr på en västexponerad slänt samt ungefär i mitten av åsen en sydostslänt. Fornminne.

Vegetation och flora: I söder bevuxen med högstammig björk. Enbuskar (*Juniperus*) spridda i huvudsak på ostsluttningen, mot norr täckande hela åsen. I norr är ostsluttningen, som vätter mot Svartån, bevuxen med tall och här förekommer även gott om gullviva (*Primula veris*) som tillsammans med vitsippor växer i västbranten i söder. I västbranten i norr dominerar brudbröd (*Filipendula vulgaris*) i sällskap av småvuxna exemplar av hartsros (*Rosa villosa*). Vidare här backsippa (*Anemone pulsatilla*), backsmultron (*Fragaria viridis*), sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och solvända (*Helianthemum nummularium*). På övriga partier med utglesat örtskikt märks bl a flentimotej (*Phleum boehmeri*), rödklint (*Centaurea jacea*), ängshavre (*Arrhenatherum pratense*) och knölsörblomma (*Ranunculus bulbosus*). Under våren mycket rikligt med backtrav (*Arabidopsis thaliana*), vårveronika (*Veronica verna*) och vår-förgätmigej (*Myosotis stricta*). I övrigt trivial hagmarksflora.

Bedömning:

3

Litt: Hallin 1974 s. 45, Rydén 1969.

Bild 1,2 Bärbäcks-åsen. Överst en vy mot norr, nedre bilden visar den västexponerade sluttningen - mot söder.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

BOXHOLM
Ekeby

2 Hester

Läge: Ca 500 m NV Hester, väster om riksväg 32.

7F 9a 3523

Miljö: En brant syd-sydostexponerad åssluttning som vätter mot riksväg 32 och odlad mark.

Vegetation och flora: Träd- och buskvegetation saknas så när som på några småvuxna enar (*Juniperus*) och enstaka rönnar (*Sorbus aucuparia*). På krönet av åsen tallvegetation med insprängd björk. I slänten enstaka exemplar av ljung (*Calluna vulgaris*). Dominanter är framförallt ängshavre (*Arrhenatherum pratense*), tjärblomster (*Viscaria vulgaris*) och femfingerört (*Potentilla argentea*). Vanlig är också solvända (*Helianthemum nummularium*). Ett 100-tal exemplar av backsippa (*Anemone pulsatilla*) har noterats i själva slänten - backsipporna återfinns även i åsslänten mot riksvägen en bit norrut. Axveronika (*Veronica spicata*), backklöver (*Trifolium montanum*), flentimotej (*Phleum boehmeri*) och lundstarr (*Carex montana*) är andra intressanta inslag i denna lilla torrängsslänt. Bland mossorna dominerar *Tortula ruralis*. Riklig *Cladonia*. Den 18/7 1975 och 13/5 1977 antecknades dessutom:

<i>Arabidopsis thaliana</i>	backtrav
<i>Centaurea scabiosa</i>	väddklint
<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Knautia arvensis</i>	åkervädd
<i>Lathyrus silvestris</i>	backvial
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	småfingerört

Bedömning:

3-4

BOXHOLM
Ekeby

3 Lagnebrunna - puktörne-renen

Läge: Ca 350 m SSV Lagnebrunna, väster om riksväg 32.

8F 0a 0735
0736

Miljö: Betad hagmark. Små morängrus-slänter med barjordsfläckar. Fornminne.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Vegetation och flora: Björkbevuxen i väster, närmast vägen träd-och buskfri. På barjordsslänterna dominerar femfingerört (*Potentilla argentea*) och gråfibbla (*Hieracium pilosella*). Rikligt med backsippor (*Anemone pulsatilla*). Vidare backklöver (*Trifolium montanum*), knölsmörrblomma (*Ranunculus bulbosus*), sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.), solvända (*Helianthemum nummularium*) och bl a vädtklint (*Centaurea scabiosa*). Vid vägkanten finns ett bestånd av puktörne (*Ononis repens*) utmed en sträcka av ca 75-100 meter, 1-1,5 m från asfaltkanten. Här växer även fältmalört (*Artemisia campestris*).

Bedömning:

4

BOXHOLM
Ekeby

4 Öringe-backen

Läge: Ca 750 m SSO Öringe, 300 m SV Ingemarstorp, öster om riksväg 32.
Miljö: Brant sydexponerad åssluttnig, som uppkommit genom att den nord-sydliga åsen avskurits. På motsatta sidan en lika brant nordexponerad slänt. Sydslänten är under sommaren starkt upptorad med dominerande barjordsfläckar. Ovan för sydslänten ligger odlad mark.
Vegetation och flora: Enstaka småvuxna enar (*Juniperus*). På krönet av åsen och i ostsluttningen ståtliga enar. Ostsluttningen och västra delen av slänten pryds dessutom av gamla björkar. Dominant är ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). Backsippa (*Anemone pulsatilla*) förekommer spridd i hela slänten. Riklig är också flentimotej (*Phleum boehmeri*). Av särskilt intresse är förekomsten av färgmåra (*Galium triandrum*) som här har en av sina sydligaste växtplatser i Östergötland. Några arter noterade den 18/7 1975 och 13/5 1977 (guide vid första besöket Mats Rydén):

8F 1b 2727

<i>Arabidopsis thaliana</i>	backtrav
<i>Artemisia campestris</i>	fältmalört
<i>Centaurea jacea</i>	rödtklint
<i>Centaurea scabiosa</i>	vädtklint
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Galium verum</i>	gulmåra

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Hieracium pilosella gråfibbla
Potentilla tabernae-
montani småfingerört
Satureja acinos harmynta
Silene nutans backglim
Trifolium montanum backklöver
Veronica spicata axveronika
Thuidium abietinum och Tortula ruralis är
de mest framträdande mossorna. På de
icke sydexponerade delarna av åssluttnin-
gen märks främst gullviva (Primula veris).

Bedömning:

3

Litt: Rydén 1969.

BOXHOLM
Ekeby

5 Öringe-kista

Läge: 200 - 300 m norr om Öringe by,
väster om riksväg 32.

8F 1b 3724

Miljö: En åsbacke som sluttar mot syd-
ost-ost, på kanten till ett stort grus-
tag. Intill ligger den s k Öringekis-
tan, en hällkista från tiden 2 000 -
1 500 år f Kr.

Vegetation och flora: Enbuskprydd med
en mycket rik förekomst av backsippa
(Anemone pulsatilla) - ett av de indi-
vidtätaste bestånden som påträffats
under inventeringen. I övrigt bl a
knölsmörlblomma (Ranunculus bulbosus)
och sandmaskrosor (Taraxacum erythros-
perma coll.). Närmare grustaget gles
tallvegetation.

Bedömning: Mycket rik förekomst av
backsippa. I övrigt trivialt.

3

BOXHOLM
Ekeby

6 Öringe-skärningen

Läge: Ca 300 m väster avfarten från
riksväg 32 mot Ekeby kyrka.

8F 1b 3522

Miljö: En sydexponerad vägs skärningsslänt
intill ett stort grustag.

Vegetation och flora: Dominant på denna
kolonisationsyta är fältmalörten (Arte-
misia campestris; jfr. Mjölby E4-
skärningen). Andra arter som snabbt brukar
ockupera skärningsytor i isälvs material

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

är färgkulla (*Anthemis tinctoria*), femfingerört (*Potentilla argentea*) och blåa tjärblomster (*Viscaria vulgaris*). I övrigt märks småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*) samt överst på krönet enstaka exemplar av backsippa (*Anemone pulsatilla*). Enstaka en- och tallplantor har fått fäste.

Bedömning:

5

Boxholm
Ekeby

7 Öringe-slätten

Läge: Ca 50-100 m norr om vägkorset riksväg 32 - Ekeby kyrka, omedelbart öster om vägen.

8F 1b 3526

Miljö: En sydvänd erosionsbrant sluttande mot Svartån.

Vegetation och flora: I den träd- och buskfria branten finns fragment av stäppartad torrängsvegetation med blåa backsippa, småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och uteder vägen fältmalört (*Artemisia campestris*).

Bedömning:

4-5

BOXHOLM
Malexander

8 Den stora sandliljans klippa

Läge: Branterna mot Sommen OSO-SO Somvik

7F 7c

Miljö: Urbergsbrant som sluttar mot Sommen. Öppna, sydexponerade berghyllor med ett tunt jordlager.

Vegetation och flora: Den 27 augusti 1881 anmäldes en för Östergötland ny växt vid ett sammanträde med Östergötlands Naturalhistoriska Förening. Fröken Thekla v Goes hade funnit den stora sandliljan (*Anthericum liliago*) i branterna mot Sommen (Protokollsbok för Östergötlands Naturalhistoriska Förening, Kjell Ander, Linköping). Än idag växer den stora sandliljan i rikliga mängder på denna plats. Den har här sin nordligaste utpost i landet - närmast förekommer den på Öland och i det östskånska backlandskapet är den en karaktärsväxt för sandstäppen eller Koeleria-samhället (se Matiasson 1970 ss. 2,4 och Sjörs 1967 s. 143).

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Sandliljan har här två skilda lokaler med några 100 meters mellanrum. I midsommartid färgar tusentals sandliljeblommor berghyllorna vita. I de solvarma branterna har den sällskap av blodnäva (*Geranium sanguineum*), kungsmynta (*Origanum vulgare*), getrams (*Polygonatum odoratum*), blåmunkar (*Jasione montana*), backvicker (*Vicia cassubica*) och axveronika (*Veronica spicata*). Bland buskarna märks bl a svart-oxbär (*Cotoneaster melanocarpus*) och kanelros (*Rosa majalis*). Ormbunkarna hälle-, gaffel- och svartbräken (*Woodsia ilvensis*, *Asplenium septentrionale* och *A. trichomanes*) är noterade.

Längst ned på sluttningen, endast några meter från Sommens vattenyta, växer på en liten jordfläck grusbräcken (*Saxifraga tridactylites*), en vanligtvis utpräglad kalkväxt. I dess närhet finner man bl a harmynta (*Satureja acinos*), jungfrulin (*Polygala vulgaris*), sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.) och tjärblomster (*Viscaria vulgaris*). Ovanför själva branten vidtar en hållmarkstallskog med inslag av ljung (*Calluna*) och *Cladonia*vegetation. Ännu längre upp i skogen en rik förekomst av sårläka (*Sanicula europaea*) i blåsippskog.

Bedömning: Rik förekomst av stor sandlilja, nordlig utpostlokal. Växtrikt sydberg med utpräglad torrängsvegetation. 2

Litt: Hallin 1974 s. 25, Kindberg 1901 ss. 134-135, Åkerblom 1945, 1949.

BOXHOLM
Rinna

9 Rinna kyrkbackar

Läge: Ca 200 m sydväst kyrkan, båda sidor av grusvägen.

8F 2a 2501

Miljö: Betade moränbackar som genomskärs av en väg som leder fram till badplatsen i Rinnasjön.

Vegetation och flora: Glest bevuxna med törnsnår (*Rosa*) och en (*Juniperus*) samt småvuxna exemplar av svart-oxbär (*Cotoneaster melanocarpus*). Kring stenar växer axveronika (*Veronica spicata*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), backsmultron (*Fragaria viridis*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), väddklint (*Centaurea scabiosa*) och ängshavre

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

(*Arrhenatherum pratense*). Även växtplats för backsippa (*Anemone pulsatilla*), backklöver (*Trifolium montanum*) och i vägskärningen fältmalört (*Artemisia campestris*). Sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.) noterade.

Bedömning:

3-4

BOXHOLM
Rinna

10 Rinnasjön

Läge: 250-350 m norr om badplatsen vid Rinnasjön.

8F 2a 2204

Miljö: En nordexponerad sandslänt mot en åker, kilformad öppen sluttning.

Vegetation och flora: Bevuxen med enstaka exemplar av en (*Juniperus*) och getapel (*Rhamnus cathartica*) längst ned i slänten. Dominant är vitmåra (*Galium boreale*), därutöver relativt rikligt med gullviva (*Primula veris*). Överst i slänten förekommer färgmåra (*Galium triandrum*). Vidare bl a:

Anemone pulsatilla backsippa

Arrhenatherum pratense ängshavre

Centaurea scabiosa vädtklint

Filipendula vulgaris brudbröd

Fragaria viridis backsmultron

Ett 100-tal meter åt norr finns en delvis ask- och en (*Juniperus*) bevuxen bergbrant ned mot Rinnasjön. Även färgmåra och backklöver samt dessutom oxbär (*Cotoneaster integerrimus*).

8F 2a 2303

Bedömning:

4

BOXHOLM
Rinna

11 Rinna-slänten

Läge: 500 m öster om kyrkan, omedelbart norr om vägen.

8F 2a 2708

Miljö: En liten moränkulle som omges av odlad mark, mot ost-sydost en brant vägskärningsslänt. Åkerstenstipp på toppen av kullen.

Vegetation och flora: Dominant på kullen är ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). På de små torrängsyterna märks backklöver (*Trifolium montanum*), backsmultron (*Fragaria viridis*), dominant, brudbröd (*Filipendula vulgaris*), färgmåra (*Galium tri-*

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

andrum), fältmalört (*Artemisia campestris*), harmynta (*Satureja acinos*), knölsmörblomma (*Ranunculus bulbosus*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). Bland mossorna noteras *Homolothecium lutenscens* och *Thuidium abietinum*. I skärningsslätten bl a färgkulla (*Anthemis tinctoria*), tjärblomster och vädtklint (*Centaurea scabiosa*). Här några små *Juniperus*-plantor.

Bedömning:

4

BOXHOLM
Rinna

12 Särstad-backen

Läge: Ca 650 m NV Särstad, norr om landsvägen.

8F 2a 4317

Miljö: Moränbackar med berg i dagen, svagt kuperade.

Vegetation och flora: Vacker en (*Juniperus*)- och nyponrosvegetation. Enstaka hassel (*Corylus*) och ek (*Quercus robur*). Dominant ängshavre och rikligt med backsippor (*Anemone pulsatilla*). Solvända (*Helianthemum nummularium*) är särskilt allmän kring stenar. Vidare backklöver (*Trifolium montanum*), backsmultron (*Fragaria viridis*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), rödkämpar (*Plantago media*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*).

Bedömning:

3-4

BOXHOLM
Rinna

13 Slätten

Läge: Ett 100-tal m väster om gården Slätten; norr och söder om vägen.

8E 2j 2627

Miljö: Gammalt grustag som till största delen ej används längre (norr om vägen). På andra sidan vägen (söder om) en moränslänt som sluttar mot kärrmark.

Vegetation och flora: Ovanför grustaget spridda tall- och enbuskplantor samt lågkrypande törnsnår (*Rosa villosa*). I själva täktbranten hassel, rönn och fågelkörsbär (*Prunus avium*). På blottade jordytor i den gamla tåkten återfinns rikligt med småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). I övrigt bl a gul fetknopp (*Sedum acre*), brudbröd, backsmultron och vädtklint (*Centaurea scabiosa*). Enstaka back-

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

sippor (*Anemone pulsatilla*) växer i en täktslänt och överst på krönet rikligt med grådådra (*Alyssum alyssoides*). Här även sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.). Dessutom rågvällmo (*Papaver dubium*) och sminkrot (*Lithospermum arvense*) i slänterna. Söder om vägen märks backklöver (*Tritolium montanum*), jordtistel (*Cirsium acaule*) och lundstarr (*Carex montana*).

Bedömning:

4

BOXHOLM
Rinna

14 Åsbackarna

Läge: Ca. 750 m NV Ljungstorp.

8E 2j 2735

Miljö: Israndbildning ingående i den mellansvenska israndzonen (det södra stråket). Backarna utgörs av en "bred tvärås, som österut övergår i ett väl-skulpterat, kulligt landskap, uppbyggt huvudsakligen av isälvsgrus" (Strömberg 1969 s 32). Backarna innehåller både morän och isälvsgrus. Stora täktskador främst i det västra partiet och i mittenpartiets södra del - relativt oskadade partier österut i riktning mot Rinna kyrka. Backarna betas intensivt. Under vintern populärt skidtillhåll.

Vegetation och flora: Backarna som hålls öppna genom bete begränsas i norr, vid sockengränsen mot Väderstad, av estetiskt tilltalande granskog som är mörk och tät. I söder ligger odlad mark. Backarna är bevuxna med glest stående enbuskar (*Juniperus*) och grupper av nyponrosor (*Rosa*). Enstaka större granar står placerade som sydliga utposter från skogen i norr.

De västra delarna av backlandskapet uppvisar de värdefullaste torrängspartierna - här har inte betet varit så intensivt. På krön och i sydvända lägen dominerar backsmultron (*Fragaria viridis*) och brudbröd (*Filipendula vulgaris*) i sällskap med bl a följande arter noterade den 6/9 1974 och 4/6 1977:

<i>Centaurea scabiosa</i>	väddklint
<i>Cirsium acaule</i>	jordtistel
<i>Helianthemum nummularium</i>	solvända

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

<i>Hypericum perforatum</i>	äka johannes- ört
<i>Myosotis stricta</i>	vår-förgätmigej
<i>Plantago media</i>	rödkämpar
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	småfingerört
<i>Ranunculus bulbosus</i>	knölsmörblomma
<i>Satureja acinos</i>	harmynta
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp
<i>Veronica verna</i>	vårveronika

Backsippa (*Anemone pulsatilla*) förekommer rikligt inom området och i mer betesskyddade lägen ses backklöver (*Trifolium montanum*) och färgmåra (*Galium triandrum*) - den senare uppträder kring moränblock på högt belägna partier och är ganska lågvuxen. Sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll) täcker fläckvis stora ytor. I relativt färska täktbranter återfinns fältmalört (*Artemisia campestris*) och puktörne (*Ononis repens*). Puktörnet följer även krönet på täktbranterna och längst i väster, på orörda ytor, finns en utbredd förekomst. En fantastisk uppblomstring sommaren 1977 medförde att Åsabackarna "rodnade". Puktörnet, som utan tvekan utgör det mest intressanta florainslaget i torrängarna, är sydligt till sin utbredning och är huvudsakligen förankrat i Skåne och på Gotland, där det uppträder såväl på torrbackar som utefter stränderna. På Åsabackarna är puktörnet "gammalt i gården", redan uppgiven av Kindberg (1901 s 217). Den gamla grustäkten längst i väster har numera restaurerats och tallplanterats - dock har här anlagts en tipp för skrotbilar som förfular landskapsbilden. Enstaka ex av fältvädd (*Scabiosa columbaria*) har noterats på omrört grusmaterial i den västra grustäkten, vilken även uppvisar en myckenhet av fältmalört, getväppling (*Anthyllis vulneraria*) och sötvedel (*Astragalus glycyphyllos*). Nordsidorna av backarna uppvisar en ganska trivial hagmarksflora med gullvivor, vit-sippor, daggkåpor (*Alchemilla*) och smörblommor. I den östra delen har det skett en trivialisering av torrängsfloran. På partier som utsatts för en kraftig gödsling och ett intensivt kreaturstramp uppträder lomme (*Capsella bursa-pastoris*), sandnarv (*Arenaria serpyllifolia*), backtrav (*Arabidopsis thaliana*) och nagelört (*Erophila verna*) i massförekomster.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Bedömning: Ett backlandskap som har ett stort estetiskt värde. Värdefull torrängsflora som bör få en chans att utbildas i större omfattning än vad som för närvarande är fallet - en minskning av bestetrycket är önskvärt. Ett skydd är starkt motiverat. 2

Litt: Hallin 1974 ss 49-50.

Bild 3,4. Åsabackarna (ovan och nedan). Mjukt kuperade backar, vackert enbuskprydda och hårt nedbetade.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

BOXHOLM
Rinna

15 Ö Torpa

Läge: Ett hundratal m norr om Ö Torpa.
Miljö: Område ingående i den mellan-svenska israndzonen fortsätter österut i Åsabackarna. Omedelbart norr om Ö Torpa sträcker sig en nord-sydlig rullstensås som "knyter an till en mer oregelbunden ackumulation" (Strömberg 1969 s 32) med omväxlande kullar och sänkor. Täcktskador på två ställen.
Vegetation och flora: En blandning av lund- och torrängsvegetation. Övervägande trädbevuxet med flera gamla ekar, en hel del asp- och björksly, hasseluppslag och rönn. Här och var grupper av nyponrosor (Rosa) samt getapel (Rhamnus cathartica). På en väst-exponerad åssluttningsväxer svart-oxbär (Cotoneaster melanocarpus) på de mest solöppna slänterna märks bl a:

8E 2j 2523

Anemone pulsatilla	backsippa
Arrhenatherum pratense	ängshavre
Carex montana	lundstarr
Filipendula vulgaris	brudbröd
Fragaria viridis	backsmultron
Galium boreale	vitmåra
Helianthemum nummularium	solvända
Plantago media	rödkämpar
Potentilla tabernaemontani	småfingerört
Trifolium montanum	backklöver

I grannskapet finns ett bestånd av puk-törne (Ononis repens) (Kindberg 1901 s 217, Hallin 1974 s 49).

Bedömning:

3

Litt: Hallin 1974 s 49.

BOXHOLM
Åsbo

16 Bensätters-åsen

Läge: Ca 350 m sydost Bensätter.
Miljö: En nord-sydlig rullstensås med markant rygg - ligger som en smal sträng mellan åkermark och beteshage. Ett 100-tal m lång, ca 20 m bred. I sin norra del täcktskadad.
Vegetation och flora: I sin mellersta del rikligt med aspuppslag och björk. I övrigt glest tallbevuxen och enstaka enbuskar (Juniperus). I den västexponerade åsslutningen förekommer flentimogej

7F 9c 4538
4438

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

(Phleum boehmeri) rikligt. Därutöver bl a
backsippa (Anemone pulsatilla), brudbröd
(Filipendula vulgaris), backsmultron, sol-
vända (Helianthemum nummularium), vädd-
klint (Centaurea scabiosa) och ängshavre
(Arrhenatherum pratense). Där åsen är skad-
ad av täkt förekommer en utbredd Cladonia-
vegetation samt bl a blåmunkar (Jasione
montana).

Bedömning:

4

BOXHOLM
Åsbo

17 Gränsefall

Läge: Ca 350 m sydväst Gränsefall.

7E 9c 2448

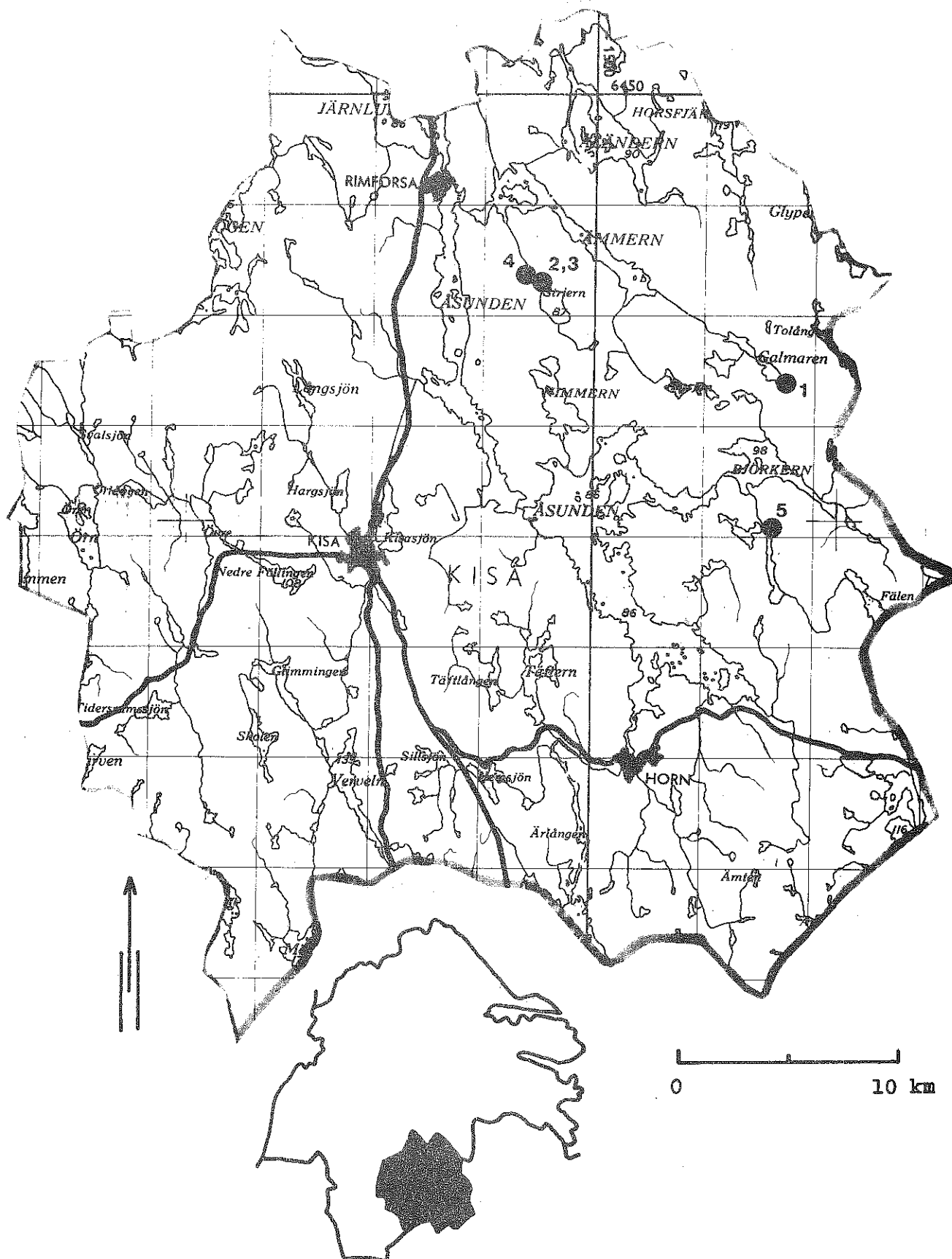
Miljö: En sydexponerad åsslänt, täkt-
skadad.

Vegetation och flora: Bevuxen med tall
och enbuskar (Juniperus). I slänten, som
vätter mot en grusväg, växer flentimotej
(Phleum boehmeri), solvända, väddklint
(Centaurea scabiosa): ängshavre och sand-
maskrosor (Taraxacum erythrosperma coll.).
Dessutom skavfräken (Equisetum hiemale).

Bedömning:

5

KINDA KOMMUN

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

KINDA
Kättilstad

1 Galmsåsarna

I

Läge: Ca 500 m söder om Galmsås, omedelbart sydost om sjön Galmaren, en sträcka av 400-500 m längs körvägens västra sida. Miljö: En vackert utbildad nord-sydlig ås med en markant åsrygg. Betad. På västsluttningen starkt upptorkad mark med barjordsfläckar. Åsen skadad av små grustäkter i den norra delen.

7G 7b 1938

Vegetation och flora: Åsen är prydd med enbuskar (*Juniperus*) som står glest utspridda. Markanta skillnader mellan väst- och ostsluttnings. På ostsluttningen växer vitsippor rikligt liksom bestånd av gullvivor. På åskrönet och över huvudtaget där jorden är blottad eller trampad förekommer rikligt med nagelört (*Erophila verna*) och backtrav (*Aradopsis thaliana*). Utmed västbranten dominerar gråfibbla (*Hieracium pilosella*), tjärblomster (*Viscaria vulgaris*) och knyppfryle (*Luzula campestris*). Sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.) trivs på de mest upptorkade fläckarna. Ett tiotal ex av spåstisel (*Carlina vulgaris*) står mitt i västsluttningen, tillsammans med bl a solvända (*Helianthemum nummularium*), rödkämpar (*Plantago media*), gulmåra (*Galium verum*) och sammetsdagghåpa (*Alchemilla glaucescens*). Längre ned på sluttningen inkommer ljung (*Calluna vulgaris*) och mjölon (*Arctostaphylos uvaursi*). Längre åt söder växer några ex av sötvedel (*Astragalus glycyphyllos*) - här hasselinslag i västbranten. I övrigt några arter noterade i aug - 76 och den 14/5-77:

<i>Antennaria dioica</i>	kattfot
<i>Carex Caryophyllea</i>	vårstarr
<i>Chrysanthemum leucanthemum</i>	prästkra
<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel
<i>Fragaria viridis</i>	backsmultron
<i>Myosotis</i> sp	(back)-förgätmigej
<i>Potentilla argentea</i>	femfingerört
<i>Ranunculus bulbosus</i>	knölsörblomma
<i>Rumex acetosella</i>	bergssyra
<i>Veronica verna</i>	vårveronika

Bland mossorna märks främst väggmossa (*Pleurozium schreberi*).

II

Läge: Väster om gården Åsen, i sträckning vinkelrätt mot föregående ås.

7G 7b 1740

Miljö: Mjukt kuperade åsbackar med branta sydslänter.

Vegetation och flora: På backarna växer spridda enbuskar. Längst upp på sydslutningarna barjordsfläckar - här dominerar

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

gråfibbla och gul fetknopp (*Sedum acre*). Rik blomning av ettåriga örter såsom *Erophila*, vårveronika (*Veronica verna*) och förgätmigej (*Myosotis* sp). Solvända förekommer rikligt. Arter som saknas på den nord-sydliga åsen, men som tillkommer här, är harmmynta (*Satureja acinos*), bergmynta (*Satureja vulgaris*) och kungsmynta (*Origanum vulgare*) - den sistnämnda det intressantaste inslaget och växer i klungor längst upp på slätten. Rik sandmaskrosflora (*Taraxacum erythrosperma* coll) på backarna. Enstaka spåtistel (*Carlina vulgaris*) och sötvedel (*Astragalus glycyphyllos*).

III

Läge: Ca 200 m öster om Galmsås gård.

7G 7b 2339

Miljö: En smal, långsträckt ås med nordvästlig-sydöstlig sträckning. Det värdefullaste åspartiet ligger norr om grusvägen.

Vegetation och flora: På den västexponerade åsslätten dominerar vädsklinten (*Centaurea scabiosa*). Örtskiktet är utglesat med framträdande islandslav (*Cetraria islandica*) på barjordsfläckarna. Vidare förekommer solvända, ängshavre, enstaka grupper av getrams (*Polygonatum odoratum*), lundtrav (*Arabis hirsuta*) och rockentrav (*Turritis glabra*).

Hot: Längst i söder har torrbackar nyligen (mitten av 70-talet) tallplanterats. En fortsatt och utvidgad plantering måste, inte minst för landskapsbildens skull förhindras.

Bedömning: Estetiskt tilltalande åsbackar som har stor betydelse för landskapsbilden belägna i ett vackert kulturlandskap mitt i skogsbygden. Av stor vikt är att betet bibehålls och tallplantering förhindras (för närvarande det allvarligaste hotet). Typiskt utbildad torrängsvegetation för södra skogsbygden med stäppartade torrängsfragment på syd-västexponerade åsslätter, vanligen relativt branta. Särskilt anmärkningsvärd är förekomsterna av kungsmynta (*Origanum vulgare*) på några av åsbackarna - den förekommer dessutom även utmed bygdevägarna och i bergsbranter runt Galmern. Arten har ej noterats på någon annan backe av denna typ under inventeringen - däremot brukar den uppträda på ängsartade klippedar inte minst inom kustzonen (Genberg 1969 ss 88-89). Påpekas bör att backsippa ej observerats vid Galmern, där torrängsvegetationen är utbredd.

Litt: Brunsberg 1969 s. 19

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

KINDA
Kättilstad

2 Kättilstad-backen

Läge: Ca 150 m norr om kyrkan, intill körväg upp till kyrkan från Åtvidabergsvägen.

7F 8j 1529

Miljö: Området norr om sjön Striern är uppbyggt av isälvsmaterial. Kättilstad kyrka ligger på toppen av denna kulle. Norr om kyrkan finns en grustäkt som vätter mot sydsydväst. Längst upp på krönet av täkten och en bit åt sydost återfinns en väl utbildad torrängsvegetation. Själva täktsslänten lutar säkert 45 grader. Ovanför torrängskrönet finns fyra (4) gravhögar.

Vegetation och flora: Längst upp på krönet står enstaka enbuskar (*Juniperus*). I själva slänten - en äldre brottyta - växer ett tiotal tallar (*Pinus*) och spridda fågelkörsbär (*Prunus avium*) och lönnplantor. I slutet av maj är slänten gul av blommande vārfingerört (*Potentilla verna coll.*). Intressant är här också förekomsten av fältmalört (*Artemisia campestris*). Lavvegetationen är utbredd - främst *Cladonia*-arter, på de många barjordsfläckarna. På färskare brottytor har sommargyllen (*Barbarea vulgaris*) inkommit. I mossmattan på åskrönet har ett exemplar av *Bovista cf plumbea iactagits* (21/5-77). I sydligaste delen av backen finns en oskadad torrängsyta, där brudbröd (*Filipendula vulgaris*) och tjärblomster (*Viscaria vulgaris*) bidrar till att bilda ett slutet fältskikt. Några arter noterade 21/5 1977:

<i>Arabidopsis thaliana</i>	backtrav
<i>Arrenatherum pratense</i>	ängshavre
<i>Centaurea scabiosa</i>	vāddklint
<i>Erophila verna</i>	nagelört
<i>Galium verum</i>	gulmåra
<i>Hieracium pilosella</i>	gråfibbla
<i>Myosotis stricta</i>	vår-förgätmigej
<i>Potentilla argentea</i>	femfingerört
<i>Ranunculus bulbosus</i>	knölsmörbloffa
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp

Bedömning:

4-5

KINDA
Kättilstad

3 Kättilstad-gropen

Läge: Ca 600 m NV kyrkan, på landsvägens södra sida.

7F 8j 1825

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Miljö: Gammal grustäkt som bildar en grop med branta sidor. I botten av gropen återfinns ett torrängsfragment, sydexponerat. Ett flertal stora stenblock ligger i täktgropen, som hårbärgerar en rik förekomst av vinbergssnäcka (*Helix pomatia*).

Vegetation och flora: I botten på täkten står ett tiotal äldre tallar och några enbuskar (*Juniperus*), på kanten uppe vid landsvägen nyponrosor (*Rosa*). I slänterna dominerar femfingerört (*Potentilla argentea*) och sommargyllen (*Barbarea vulgaris*). På de småtorrängsyrtorna i botten växer ängshavre (*Arrhenatherum pratense*), backsmultron (*Fragaria viridis*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och backglim (*Silene nutans*). Särskilt anmärkningsvärd är här förekomsten av flentimotej (*Phleum boeheimeri*) som är en karaktärsväxt på östgötaslättens morän- och åsbackar. Den 14/5 och 21/5 1977 noterades dessutom:

<i>Arabidopsis thaliana</i>	backtrav
<i>Erophila verna</i>	nagelört
<i>Pimpinella saxifraga</i>	backanis
<i>Satureja acinos</i>	harmynta
<i>Tortula ruralis</i>	

Bedömning:

5

KINDA
Kättilstad

4 Valla-slänten

Läge: Ca 500 m öster om Valla, mitt ute i en åker 150 m norr om landsvägen.

7F 8j 2219

Miljö: Mitt ute i åkern ligger en icke uppodlad liten skogsholme på isälvsmaterial. Större delen av kullen är grustäktsskadad utom slänten som vätter mot väster eller sydväst. Här är marken starkt upptorkad med dominerande ytor av blottad jord.

Vegetation och flora: Västsidan av kullen är enbuskprydd och denna bård av torrbacke sträcker sig i nord-sydlig riktning. Ovanför denna smala bård dominerar tallvegetation. I den upptorkade slänten märks främst gråfibbla (*Hieracium pilosella*), backglim (*Silene nutans*), solvända (*Helianthemum nummularium*), ängshavre (*Arrhenatherum pratense*), backanis (*Pimpinella saxifraga*) och knölsmörblomma (*Ranunculus bulbosus*). I övrigt antecknades bl a den 14/5-77:

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Agrimonia eupatoria	småborre
Campanula rotundifolia	blåklocka
Centaurea jacea	rödclint
Centaurea scabiosa	väddclint
Ranunculus polyanthemus	backsmörblomma

Bedömning:

5

KINDA
Öppeby

5 Idhults klippängar

Läge: Ca 250 m väster Idhult. Bergs-
branter som sänker sig i avsätser ned
mot sjön Nedre Emmaren.

7G 6b 0232
0332

Miljö: Den här lokalen är upptäckt och
behandlad av Brunsberg (1969 s 30).
Växtmiljön kan närmast karaktäriseras
som en klippäng. Berggrunden är urberg
(ögongranit). De branta sydväst-syd-
exponerade bergs- och jordytorna är
terrassartade. Bl a den starka solin-
strålningen har skapat förutsättningar
för en egenartad torrängsflora av rel-
iktartad natur. Här och var sipprar va-
tten fram och silar ned över bergsytor-
na.

Vegetation och flora: Klippängen har en
gles trädvegetation, där främst oxel
(Sorbus intermedia) och ask (Fraxinus ex-
celsior) förekommer. I kanterna står gamla
knotiga tallar. Örtfloran är efter öst-
götska förhållanden mycket märklig. Här
trivs flera arter med huvudsaklig kust-
utbredning. I slutet av maj blommar Adam
och Eva (Orchis sambucica) tillsammans med
gullviva (Primula veris) i branterna -
det är försommarens bild av Idhults klipp-
ängar. Men det finns även en högsommar-
bild som är väl jämförbar. Då pryds slut-
ningen av axveronika (Veronica spicata)
och stor fetknopp (Sedum rupestre). Bland
enbuskarna (Juniperus) växer blodnäva (Ge-
ranium sanguineum), kungsmynta (Origanum
vulgare), brudbröd (Filipendula vulgaris),
harmynta (Satureja acinos), getrams (Po-
lygonatum odoratum) och grusbräcka (Saxi-
fraga tridactylites). Av de kustgynnade
arterna måste även mjuknävan (Geranium
molle) och spenörten (Lasperpitium lati-
folium) nämnas - den förstnämnda uppträd-
er i mängder. Rikligt med ormbunkar: berg-
spring (Asplenium trichomanes), hällebräken

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

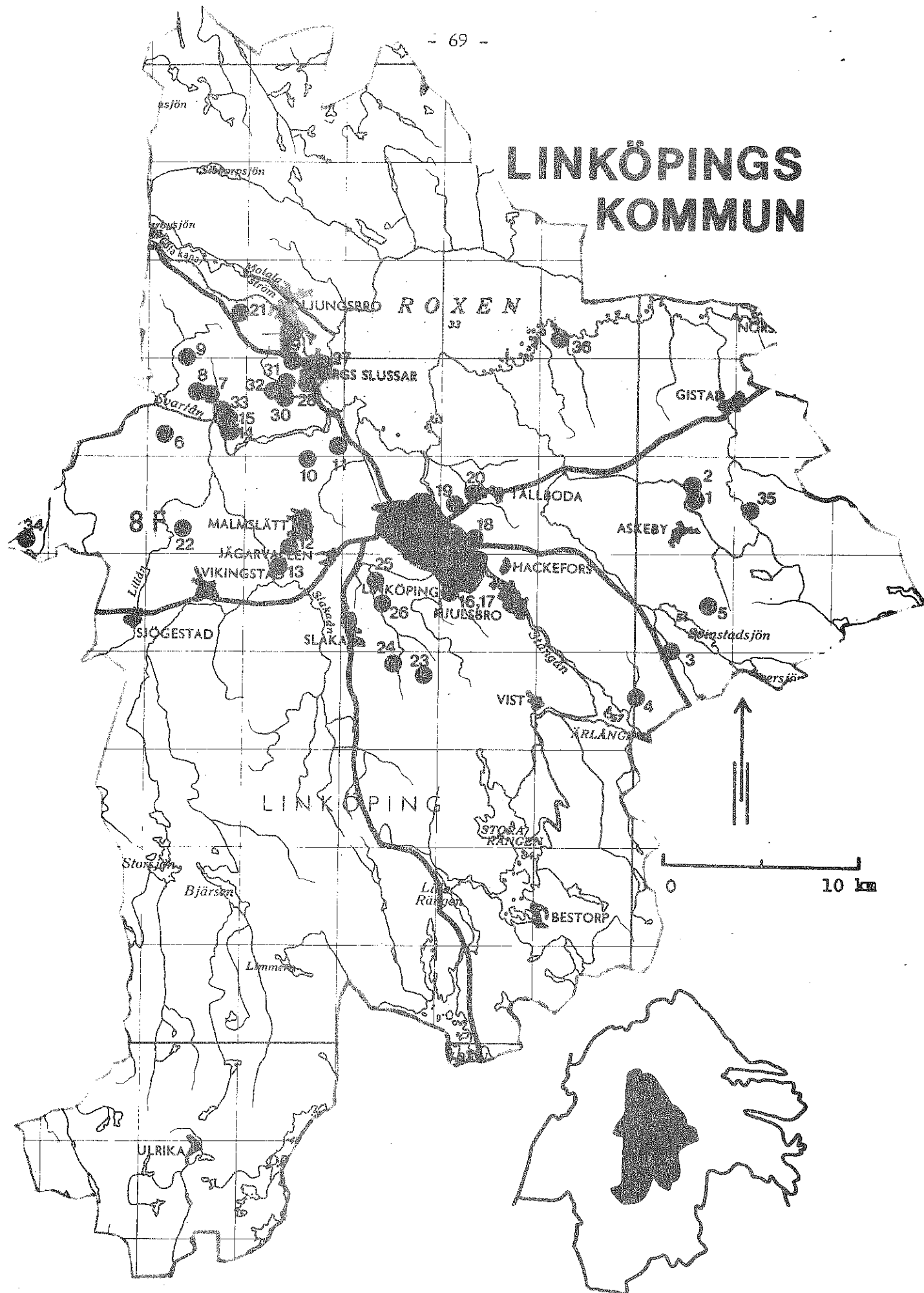
(*Woodsia ilvensis*) och stenbräken
(*Cystopteris fragilis*). Ytterligare
några arter noterade den 14/5 och
7/8 1977:

<i>Arabidopsis thaliana</i>	backtrav
<i>Erophila verna</i>	nagelört
<i>Geranium columbinum</i>	duvnäva
<i>Myosotis stricta</i>	vår-förgätmigej
<i>Saxifraga granulata</i>	knölbräcka
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp
<i>Viola tricolor</i>	styvmorsviol

På sippringsytorna förekommer en utbredd
mossvegetation. Ett särskilt studium av
den säkerligen intressanta mossfloran vore
önskvärd.

Bedömning: Denna lokal har redovisats i 1
inventeringen i syfte att sätta den i re-
lation till liknande växtmiljöer i Öster-
götland. Det har visat sig att den saknar
egentliga motsvarigheter i landskapet. När-
mast kommer de klippängar eller "naturliga
stäppängar" som återfinns i branterna mot
Vättern. De gemensamma torrängsarterna är
många: axveronika, blodnäva, kungsmynta,
brudbröd, spenört, harmynta, getrams samt
de flesta andra växter som nämns ovan. Det
märkliga med Idhult är dock de synnerligen
rika inlandsförekomsterna av orkideen Adam
och Eva och stor fetknopp. Det är lätt att
leka med tanken att de en gång växte helt
nära havets bränningar och markerar nu den
ungefärliga gränsen för ett forntida Öster-
sjöhav. Idhults klippängar har ett riksint-
resse.

Litt: Ancher 1969, Brunsberg 1969 s 30,
Nilsson 1969.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

LINKÖPING
Askeby

1 Överstad-backen I

Läge: Ca 500 m väster Överstad.

8G 5a 3033

Miljö: En sydvänd moränsluttning mot åker. Fornminne.

Vegetation och flora: I slänten enstaka lågkrypande nyponrosor (*Rosa dumalis*) och i kanten till åkern spridda enbuskar (*Juniperus*). Ett påfallande stort moränblock i släntens östra del är omgivet av nyponrosor - kring stenar växer ljung (*Calluna*). Ett 100-tal ex av fältsippa (*Anemone pratensis*), spridda i slänten, tilldrar sig här det största intresset. Framträdande arter är tjärblomster (*Viscaria vulgaris*) och backklöver (*Trifolium montanum*). I övrigt bl a backglim (*Silene nutans*), backsmultron, brudbröd, flentimotej (*Phleum boeheimeri*), sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma coll.*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och spåtistel (*Carlina vulgaris*). Ovanför slänten på toppen av kullen växer högstammig björk och gran.

Bedömning:

3-4

LINKÖPING
Askeby

2 Överstad-backen II

Läge: Ca 700 m VNV Överstad.

8G 5a 3332

Miljö: En sydvänd moränsluttning med en del större stenblock på ytan. Överst på kullen en stensättning.

Vegetation och flora: I slänten spridda enbuskar och tallar, på nordsidan gran och björk. På barjord mycket rikligt med vårförgätmigej (*Myosotis stricta*), bildande iögonfallande blå ytor. På samma ställe gott om småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma coll.*). Rikblommig mandelblom (*Saxifraga granulata*). Vidare backklöver (*Trifolium montanum*), backsmultron, brudbröd, lundtrav (*Arabis hirsuta*), rockentrav (*Turritis glabra*), ängshavre och ängsskära (*Serratula tinctoria*). Överst på kullen kring några krypande nyponrosor - som kantar en något övervuxen stensättning - återfinns enstaka ex av fältsippa (*Anemone pratensis*), den 1/6 1977 endast 3 ex iakttagna.

Bedömning:

4

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

LINKÖPING
Bankekind

3 Fillinge-åsen

Läge: Ca 600 m norr om Fillinge

8G 3a 4624

Miljö: En sydexponerad åsslänt i Fillinge-åsens nordligaste del. Hårt nedbetad och täktskadad längst i söder av det intressanta avsnittet, används dessutom som tipp av åkersten. Åt söder mycket stora ingrepp i åsen.

Vegetation och flora: Glest bevuxen med en (*Juniperus*) och mot norr hög tallbevegetation med små gläntor av stäppartade torrängsfragment. Dominanter på dessa ytor är fårsvingel (*Festuca ovina*), solvända (*Helianthemum nummularium*), tjärblomster och vår-veronika (*Veronica verna*). På barjordsfläckar dominerar däremot *Cladonia* och gråfibbla (*Hieracium pilosella*). Därutöver backglim (*Silene nutans*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), fältmalört (*Artemisia campestris*), knölsmörbloffa (*Ranunculus bulbosus*), sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*).

Bedömning:

4

Litt: Kärrsgård 1971 ss 29-30.

LINKÖPING
Bankekind

4 Frösslunda

Läge: Ca 550 m SO-SSO Frösslunda, öster om sankmarken.

8G 3a 2403

Miljö: En liten sydvänd moränsluttning intill en kraftig ek. I slänten spridda småvuxna enar (*Juniperus*) och gallrade hasselbuskage. Ett (1) ex av äppelros (*Rosa rubiginosa*). På barjordsfläckar tjärblomster och gråfibbla. Rikligt med ängsskära (*Serratula tinctoria*). Bland övriga arter märks backklöver (*Trifolium montanum*), brudbröd, lundstarr (*Carex montana*), solvända och ängshavre. Härifrån är färgmåra (*Galium Triandrum*) uppgiven (Kärrsgård 1971 s 30), en avvikande östlig växtplats för denna stäppängsväxt som karkatäriserar många av den västra slättens kalktorrängar.

Bedömning:

5

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

LINKÖPING
Bankekind

5 Fridhem

Läge: Ca 350 m öster om Fridhem eller 500 m SV Jorstorp.

8G 4a 2541

Miljö: En morängrusslänt mot landsvägen.

Vegetation och flora: Bevuxen med enstaka enbuskar (*Juniperus*). Det mest intressanta inslaget utgörs av säfferoten (*Seseli libanotis*), vilken har sällskap av bl a flentimotej (*Phleum boehmeri*), backsmultron, brudbröd solvända (*Helianthemum*) och ängshavre.

Bedömning:

5

LINKÖPING
Björkeberg

6 Humparna

Läge: Ca 500 m NV Kullersbro eller 500 m NO kyrkan.

8F 6f 1514

Miljö: Ett gravfält bestående av 150 fornlämningar. Vidsträckta betesängar, i norr några gamla tåkthålor. Underlaget är en lerig sandig-moig morän med svallat yt-skikt.

Vegetation och flora: Till övervägande delen en trivial torrängsvegetation, men i de gamla tåkterna och kring stensättningarna finns fragment av stäppartad torräng. Här finner man en rik flora av sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.), vidare småfingerört (*Potentilla tabernae-montani*), brudbröd, jordtiskel (*Cirsium acaule*), backsmultron (*Fragaria viridis*) och gul fetknopp (*Sedum acre*). Dessutom bl a flentimotej (*Phleum boehmeri*), backklöver (*Trifolium montanum*) och vädtklint (*Centaurea scabiosa*). Enstaka grupper av nyponrosor (*Rosa canina*).

Bedömning:

4-5

Litt: Fromm 1976 s 61.

LINKÖPING
Flistad

7 Back

Läge: Ca 300 m norr om S Lund på sluttningen väster om landsvägen.

8F 6f 3033

Miljö: Ett gravfält med 60 fornlämningar, delvis liggande på en isälvsavlagring, vilken utgör det allra nordligaste av den s k Slakaåsen (se Fromm 1976 ss 38-40). Torrängsvegetationen återfinns här i gamla tåkthålor i sluttningen som vätter mot väster och odlad mark.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Vegetation och flora: På gravfältet står rester av gammal tallvegetation och även enstaka granar, i söder högstammig björkskog. I tåkthålorna spridda enbuskar och nyponrosor (*Rosa*) samt bl a druvfläder (*Sambucus racemosa*). I tåkthålorna täcker småfingerörten (*Potentilla tabernaemontani*) de grusiga krönen och slänterna. Även fältmalörten (*Artemisia campestris*) sätter sin prägel på området. Av de mer intressanta stäppväxterna kan nämnas fältvädd (*Scabiosa columbaria*) och färgmåra (*Galium triandrum*). Den 12/7 1977 noterades bl a följande arter i den stäppartade torrängen:

<i>Agrimonia eupatoria</i>	småborre
<i>Alchemilla glaucescens</i>	sammetsdaggekåpa
<i>Anthyllis vulneraria</i>	getväppling
<i>Arabis hirsuta</i>	lundtrav
<i>Briza media</i>	darrgräs
<i>Centaurea scabiosa</i>	väddklint
<i>Cirsium acaule</i>	jordtistel
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Fragaria viridis</i>	backsmultron
<i>Galium verum</i>	gulmåra
<i>Helianthemum nummularium</i>	solvända
<i>Hieracium pilosella</i>	gråfibbla
<i>Knautia arvensis</i>	åkervädd
<i>Phleum boehmeri</i>	flentimotej
<i>Pimpinella saxifraga</i>	backanis
<i>Plantago media</i>	rödkämpar
<i>Potentilla argentea</i>	femfingerört
<i>Ranunculus bulbosus</i>	knölsörblomma
<i>Satureja acinos</i>	harmynta
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp

Not: I den nedre delen av torrängen har påbörjats en igenfyllning av de gamla tåkthålorna, de fylls igen med kulturljord. Detta bör förhindras då torrängen är en av de värdefullare inom Linköpings kommun.

Bedömning:

3

Litt: Fromm 1976 s 61.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

LINKÖPING
Flistad

8 Flistad-backen

Läge: Ca 750 m NV S Lund eller 1 km
SO kyrkan.

8F 6f 3028

Miljö: En relativt flack ängsbacke vi-
lande på sandig-moig morän, blockfatt-
ig, i kanten av ett mindre skogsparti.
Ej betad de senaste åren. Inom området
en gravhög av stensättningstyp.

Vegetation och flora: Bevuxet men enbus-
kar (*Juniperus communis*) och nypon- och
hartsros (*Rosa canina* och *R. villosa*). I
kanten till skogspartiet växer slån (*Pru-
nus spinosa*). Vackra örtrika ängsbackar
som tyvärr håller på att växa igen. Blå-
klockor, gul- och vitmåra (*Galium verum*
och *G. boreale*) samt prästkragesätter
färg på ängen. På de högst belägna par-
tierna finns inslag av mer stäppartad
torrängsvegetation. Här ses färgmåra
(*Galium triandrum*), backklöver (*Trifol-
ium montanum*), flentimotej (*Phleum boeh-
meri*), brudbröd, backsmultron, jordtis-
tel (*Cirsium acaule*) och solvända (*Heli-
anthemum nummularium*). Bland buskagen
ses även ängsskären (*Serratula tinctor-
ia*).

Bedömning:

(3)-4

LINKÖPING
Flistad

9 Kättstorps-backarna

Läge: Ca 300 m väster om Kättstorp.

8F 6f 4521

Miljö: Tre (3) moränbackar mitt i åkern,
den ena ca 50 m lång och 10-20 m bred.

Vegetation och flora: Delvis bevuxna med
rönn och enstaka oxel. Rik örtvegetation
på små ytor, där gul- och vitmåra domi-
nerar. Här också färgmåra (*Galium trian-
drum*), backklöver (*Trifolium montanum*),
brudbröd, anghavre och väddklint (*Cen-
taurea scabiosa*). Ett litet bestånd av
korskovall (*Melampyrum cristatum*) finns
på en av kullarna. Tagg-sallat (*Lactuca
serriola*), som är på spridning över hela
landskapet, har lyckats pressa sig in i
den täta vegetationen.

En liknande åkerholme finns ett 100-tal
m sydost om N Lund.

Bedömning:

4

KOMMUN	OMRÅDE	KARTOR
Socken		Geokod Bedömning
LINKÖPING	10 Lera-backen	8F 5g 4831
Kaga	<u>Läge:</u> Ca 800 m SO Mellanbränninge, i sluttningen ovanför Lera kalkkärr (se Gustafsson 1972 c ss 61-63). <u>Miljö:</u> Ängsbacke på isälvsmaterial. Stora ingrepp i åsen. Rester av stäpp-ängsflora i en smal bård ovanför krönet till täkterna och i den gräsiga sand-slänten som utgör täktbrant. <u>Vegetation och flora:</u> Huvuddelen av backen som sluttar ned mot kärrskogen utgörs av trivial torrängsvegetation med gulmåra, svart- och rödkämpar, grupper av nyponrosor (<i>Rosa</i>) och ett par sparade gammelgranar - dock kring en stensättning fältmalört (<i>Artemisia campestris</i>) och småfingerört (<i>Potentilla tabernaemontani</i>). På kanten till grustaget tillkommer backklöver (<i>Trifolium montanum</i>), brudbröd, backsmultron, harmynta (<i>Satureja acionos</i>), vädtklint (<i>Centaurea scabiosa</i>) och axveronika (<i>Veronica spicata</i>). I själva grustaget är färgmåran (<i>Galium triandrum</i>) funnen (E Moberger). <u>Bedömning:</u>	
LINKÖPING	11 Alguvi-kullen	8F 6h 0703
Kaga	<u>Läge:</u> Ca 350 m SO Alguvi. <u>Miljö:</u> En liten cirkelrund gravhög mitt i åkern, ca 20 x 20 m stor. <u>Vegetation och flora:</u> Enda träd är en rönn. Här växer bl a flentimotej (<i>Phleum boeheri</i>), gulmåra, liten blåklöcka (<i>Campanula rotundifolia</i>), rödklint (<i>Centaurea jacea</i>) och ängshavre (<i>Arrhenatherum pratense</i>). <u>Bedömning:</u>	
LINKÖPING	12 Jäbbarp	8F 5g 0627
Kärna	<u>Läge:</u> Ca 100 m öster om Jäbbarp, omedelbart väster om landsvägen. <u>Miljö:</u> Smått kuperade backar på isälvsgrus i den västra kanten av det s k Malmslättsfältet, ett stort randdelta. Täktsskadade i den sydvästra delen och används som motocross-	

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR

KARTOR
Geokod
Bedömning

banan (för mopedister).

Vegetation och flora: Glest bevuxna med tallar (tallmotyp) samt spridda nyponrosor (*Rosa*) och enstaka druvfläder (*Sambucus racemosa*). Torrängsvegetationen är bäst utbildad i den sydvända slänten som väetter mot en mindre grusväg - även skärning. Här växer backglim (*Silene nutans*), backklöver (*Trifolium montanum*), backsmultron, fältmalört (*Artemisia campestris*), getvädpling (*Anthyllis vulneraria*), harmynta (*Satureja acinos*), vädcklint (*Centaurea scabiosa*) och ängshavre. Den 18/5 1975 noterades en massförekomst av grusviva (*Androsace septentrionalis*) på de blottade grusytorna och backkrönen. På skärningsytor förekommer taggsallat (*Lactuca serriola*).

Bedömning:

4

LINKÖPING
Kärna

13 Rosens backe

Läge: Ca 1,3 km VNV Gärstad eller 1 km norr om Frössle, väster om flygfältet. 8F 4g 4621

Miljö: Ett gravfält från yngre järnåldern (500-1050 ef Kr) bestående av ett stort antal högar och runda stensättningar. Träden inom området har uppenbarligen fällts i syfte att framhäva högarnas topografi. Högarna är starkt förtorvade, men på de sluttande sydsidorna finns fragment av stäppartad torräng.

Vegetation och flora: Gravfältet karaktäriseras av en rik förekomst av backsippa (*Anemone pulsatilla*). Särskilt intressant här är inslaget av fältsippa (*Anemone pratensis*) som inom själva gravfältet endast setts i enstaka exemplar. Desto rikligare förekommer den längre åt sydväst, i direkt anslutning till deltabranten. Här växer sammanlagt 30-40 ex, bl a i en grustäktsbrant. Dessutom finns en förekomst på ca 75 ex utmed vägen till fd elevhemmet (öster om gravfältet), på båda sidor om vägen. Backsippa och fältsippa växer tillsammans och bildar intermediära former. 8F 4g 4623

Följeväxter till sipporna är färgmåra (*Galium triandrum*), fältmalört (*Artemisia campestris*), flentimotej (*Phleum*

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

boehmeri), backklöver (*Trifolium montanum*), rockentrav (*Turritis glabra*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). I skärningen mot vägen i sydväst bl a grusviva (*Androsace septentrionalis*), getvåppling (*Anthyllis*) och backskärvfrö (*Thlaspi alpestre*).

Hot: Ekuppslag i massor hotar torrängsfloran. Även sly av ask och oxel breder snabbt ut sig över gravfältet. Ökad invandring av kruståtel (*Deschampsia flexuosa*) och hallon (*Rubus idaeus*) har konstaterats. En röjning är nödvändig om den särpräglade fornminnesvegetationen skall kunna räddas. Gravfältet, som ligger på den sydvästra armen av Malmslättsfältet, ett isälvsdelta, har annars ett gott skydd genom fornminneslagen. I deltabranten i sydväst hotas back- och fältsipporna av skogsplanteringar.

Bedömning:

3

LINKÖPING
Ledberg

14 Kärresjö-backen

Läge: Ca 400 m öster om Kärresjö, söder om vägen. 8F 6f 1444

Miljö: Ett gravfält med runsten och stensättningar på isälvsmaterial. På sydsidan en sluttande stäppäng med utglesat ört-skikt och barjordsfläckar.

Vegetation och flora: Rik förekomst av fältmalört (*Artemisia campestris*), gul fetknopp (*Sedum acre*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), den sistnämnda dominant. I övrigt backsmultron (*Fragaria viridis*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), backklöver (*Trifolium montanum*), flentiomotej (*Phleum boehmeri*), solvända (*Helianthemum nummularium*) och vädsklint (*Centaurea scabiosa*). Ovanför torrängsslätten, på en stensättning, växer enstaka nyponrosor (*Rosa*) och krusbär (*Ribes uva-crispa*). Även de omkringliggande torrängarna har ett stort värde. I söder vidtar en "vacker" granskog. I väster och norr omfattande grustäcker

Bild 5,6 Backsippa (*Anemone pulsatilla*), ovan, fältsippa (*Anemone pratensis*),
nedan, växer tillsammans på "Rosens backe", gravfältet.

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Bedömning:

3

Litt: Fromm 1976 s. 62, Kärrsgård 1971 s. 18.

LINKÖPING
Ledberg

15 Domarekullen

Läge: Ca 400 m öster om Kärrsjö, norr om vägen. 8F 6f 1645

Miljö: Ett gravfält med stensättningar på lerig sandig-moig morän. Gravfältet är liktydigt med en stäppäng som ligger mitt ute i åkermarken. Marken är starkt upptorkad och öppenheten i fältskiktet påtaglig - kullen betas inte.

Vegetation och flora: Stäppängen är be-
vuxen med spridda dekorativa enbuskar
(Juniperus) och enstaka tallar. I slutt-
ningen mot öster krypande enar och ox-
bär (Cotoneaster integerrimus). Mycket
rika förekomster av färgmåra (Galium
triandrum) och solvända (Helianthemum
nummularium) sätter sin prägel på kullen.
Brudbröd (Filipendula vulgaris) är en
annan dominerande art. Den 13/7 1977 an-
tecknades bl a följande växter:

Alchemilla glaucescens	sammetsdaggekåpa
Anthyllis vulneraria	getväppling
Campanula rotundifolia	liten blåklocka
Centaurea scabiosa	väddklint
Cirsium acaule	jordtistel
Fragaria viridis	backsmultron
Galium boreale	vitmåra
Galium verum	gulmåra
Phleum boeheimeri	flentimotej
Primula veris	gullviva
Potentilla tabernaemontani	småfingerört
Sedum acre	gul fetknopp
Silene nutans	backglim
Trifolium montanum	backklöver
Viola hirta	buskviol

Axveronika (Veronica spicata) är observerad
inom området (Kärrsgård 1971 s. 18).

Bedömning: Rik förekomst av färgmåra 2-3
(Galium triandrum). Typiskt utbildad stäpp-
ängsflora. Näst Mörby backar i Ö Harg
den kanske värdefullaste stäppängen inom
Linköpings kommun. Oskadad. Ett ordent-
ligt skydd är önskvärt.

Litt: Fromm 1976 s. 62, Kärrsgård 1971
s. 18.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

LINKÖPING
Linköping

16 Rävkullen

Läge: Ca 500 m väster om L Ånestad
alldeles söder om vägen.

8F 4i 3209

Miljö: En sydvänd sluttning på sandig-moig morän kring en urbergskärna - berg i dagen i norr. Flera rundastenssättningar.

Vegetation och flora: I den branta sydslänten växer rikligt med nyponrosor (*Rosa*), dessutom en (*Juniperus communis*) och oxbär (*Cotoneaster integerrimus*). I örtfloran märks tjärblomster (*Viscaria*) och relativt rikligt med backklöver (*Trifolium montanum*). På krönet till branten växer fältmalört (*Artemisia campestris*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), brudbröd, småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och rockentrav (*Turritis glabra*). Kring stensättningen i norr tillkommer axveronika (*Veronica spicata*) - i bergsbranten tillsammans med bergssyra (*Rumex acetosella*) och fårsvingel (*Festuca ovina*). På toppen av kullen står en kraftig rönn som har ett ovanligt rikt förgrenat grenverk. Intill växer slån (*Prunus spinosa*).

Bedömning:

4

LINKÖPING
Linköping

17 Vidingsjö-kullen

Läge: Ca 500 m NO Vidingsjö gård eller 200 m sydväst föregående.

8F 4i 3008

Miljö: En sydvänd sluttning på sandig-moig morän, berg i dagen på toppen av kullen. Långt upp på sluttningen ett öppet torrängsparti med barjordsfläckar.

Vegetation och flora: Här dominerar femfingerörten (*Potentilla argentea*) och gulmåra (*Galium verum*). Rikligt med backklöver (*Trifolium montanum*) och flentimotej (*Phleum boehmeri*). I övrigt fältmalört (*Artemisia campestris*), axveronika (*Veronica spicata*), brudbröd, gul fetknopp och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). Utbredda nyponrossnår längre ner i sluttningen som annars är bevuxen med spridda tallar och björkar.

Bedömning: Backe av stor betydelse för stadsbilden, i en miljö av expanderande villabegyggelse.

4

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

LINKÖPING
Linköping

18 Saab-backen

Läge: Vid Saab:s elljusspår omedelbart öster om industriområdet. 8F 5i 0520

Miljö: En sydexponerad moränbacke, berg i dagen på nordsidan.

Vegetation och flora: Enbusk- och tallbevuxen på den bergiga nordsidan nyponrosor (*Rosa*). På sydsidan dominerar tjärblomster (*Viscaria*), gråfibbla (*Hieracium pilosella*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). Solvända (*Helianthemum nummularium*) är allmän och särskilt anmärkningsvärd här är den rika förekomsten av backklöver (*Trifolium montanum*). Vidare fältmalört (*Artemisia campestris*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). Rikligt med invandrande tagg-sallat (*Lactuca serriola*).

Bedömning:

4

LINKÖPING
Linköping

19 Kallerstad-backen

Läge: Ca 750 m SO Kallerstad gård 8F 5i 2613

Miljö: En betad moränbacke. På sydsidan en gammal grustäkt.

Vegetation och flora: En trivial torrängsvegetation på större delen av backen, dominerad av nyponrosor (*Rosa canina*). Dessutom även en (*Juniperus*), slån (*Prunus spinosa*) och enstaka björkar. Fläckvis rikligt inslag av ljung (*Calluna*) på den starkt betestrampade marken. Dock finns på kanten till den gamla grustäkten fragment av en stäppartad torräng. Ängshavre dominerar de små ytorna. Ett (1) enda ex av färgmåra (*Galium triandrum*) har observerats. Därutöver backglim (*Silene nutans*), backsmörblomma (*Ranunculus polyanthemus*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och solvända (*Helianthemum nummularium*). På flera omkringliggande backar växer axveronika (*Veronica spicata*).

Bedömning:

5

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

LINKÖPING
Linköping

20 Tallbacken

Läge: Ca 300 m norr om Tallbacken.

8F 5i 3121

Miljö: Sydexponerade bergbackar, liksom föregående topografiskt väl framträdande alldeles i utkanten av Linköping, nära villabebyggelse.

3122

Vegetation och flora: En utbredd törnsnårsvegetation med *Rosa canina*, en (*Juniperus*) och slån (*Prunus spinosa*) kännetecknar huvuddelen av berget. Enstaka oxbär (*Cotoneaster integerrimus*). Runt omkring tallvegetation. På öppna berghyllor med tunt jordtäckte växer axveronika (*Veronica spicata*), backglim (*Silene nutans*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), harmynta (*Satureja acinos*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och vitknavel (*Scleranthus perennis*). Vidare ormbunkarna gaffel- och svartbäken samt hällebräken (*Asplenium septentrionale*, *A. trichomanes* och *Woodsia ilvensis*) i bergspringor. Sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.) förekommer i nedre delen av bergbacken.

Bedömning: Bergbackar av stort värde för 4 landskapsbilden - i närheten av bebyggelse.

LINKÖPING
Ljung

21 Högåsa

Läge: Ca 600 m NO Högåsa, öster om riksväg 36.

8F 7f 2342

Miljö: Gamla tåkthålor i isälvsmaterial.

Vegetation och flora: Enstaka en (*Juniperus*) och tall. Öppna, grusiga ytor med flentimotej (*Phleum boehmeri*), backsmultron, brudbröd, harmynta (*Satureja acinos*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), solvända, rockentrav (*Turritis glabra*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*). Dominant är femfingerört (*Potentilla argentea*) och tjärblomster (*Viscaria vulgaris*). På andra sidan vägen växer bl a getvåppling (*Anthyllis vulneraria*).

Bedömning:

5

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

LINKÖPING
Rappestad

22 Rappestad-knallen

Läge: Ca 900 m NNV kyrkan.

8F 5f 1419

Miljö: Ett flertal flacka små bergknallar mitt ute på slätten.

Vegetation och flora: Bevuxna med enstaka en (*Juniperus*) och nyponrosor. På berg-hällarna märks främst axveronika (*Veronica spicata*) som karaktäriserar de små berg-backarna i övergången mellan skogsbygd och den egentliga Östgötaslätten, särskilt väster om Mjölby mellan Hogstad och Väderstad och vidare västerut mot Rök och St Åby. Axveronikan har sällskap av gul- och liten fetknopp (*Sedum acre* och *S. annuum*), kärleksört (*Sedum telephium*), nagelört (*Erophila verna*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*) m fl.

Bedömning:

5

LINKÖPING
Skeda

23 Kulla

Läge: Ca 500 m NV Kulla, intill Krogs-
torp.

8F 3h 3442

Miljö: Örtrik ängsbacke på den s k Slaka-
åsen.

Vegetation och flora: Delvis björkbevuxen med dominerande gulmåra (*Galium verum*), vidare backklöver (*Trifolium montanum*), brudbröd, solvända, väddklint (*Centaurea scabiosa*) och ängshavre. Längre norrut på åsen ett grustag - här även flentimotej (*Phleum boeheimeri*). 8F 3h 3937

Bedömning:

5

LINKÖPING
Skeda

24 Änväga

Läge: Ca 250 m norr om Änväga gård,
nära landsvägen.

8F 3h 4330
4331

Miljö: Ett gravfält med flerastensättningar på en åsrygg. I norr en högre kulle med en rest sten. Stora ingrepp i den s k Slakaåsen vid Änväga-Torrberga.

Vegetation och flora: På själva gravfältet finner man en ganska trivial torr-ängsvegetation med ängshavre (*Arrhenatherum pratense*), backanis (*Pimpinella saxifraga*) och gråbinka (*Erigeron acre*).

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

klöver (*Trifolium montanum*), backsmörblomma (*Ranunculus polynathemus*), fältmalört (*Artemisia campestris*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), lundtrav (*Arabis hirsuta*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*).

Bedömning:

3-4

LINKÖPING
Vreta kloster

28 Hagegårds-kullen

Läge: Ca 50 m norr om Hagegården.

8F 6g 3734
3834

Miljö: En liten moränbacke som ligger som en holme i åkern. Används delvis som tipp av åkersten.

Vegetation och flora: Den lilla åkerholmen hotas på ett påtagligt sätt av trivialisering - brännässlor breder ut sig i de centrala delarna. Stäppängsfloran klarar sig kvar i söder och öster. I den östra kanten växer säfferot (*Seseli libanotis*). Vidare på små ytor backklöver (*Trifolium montanum*), backsmultron (*Fragaria viridis*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), gulmåra (*Galium verum*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*). Framträdande är mossan *Thuidium abietinum*.

Bedömning:

4

LINKÖPING
Vreta Kloster

29 Blåsväddret

Läge: Ca 750 m väster om Brunneby gård, omedelbart söder om Blåsväddret.

8F 7g 0022

Miljö: Gamla, djupa täkthålor i isälvs-material. Branta sidor. I botten av hålorna har utbildats en stäppartad torrängsvegetation.

Vegetation och flora: Täktbranterna domineras av knylhavre (*Arrhenatherum elatius*) samt en rad ogräs- och ruderväxter. Intressant är förekomsten av vargtörel (*Euphorbia esula*). Bland buskarna märks harts- och nyponrosor (*Rosa villosa*, *R. canina* och *R. dumalis*), oxbär (*Cotoneaster integerrimus*) och slån (*Prunus spinosa*). En gammal tall står i den största av hålorna.

Blåsväddret är en gammal växtlokal för fältsippa (*Anemone pratensis*) (Kindberg 1901 s. 179). Den 18/5 1975 noterades

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

ca 100 ex av fältsippa i en av täktbrant-erna. I närheten påträffades den 22/6 samma år enstaka ex av vanlig låsbräken (*Botrychium lunaria*). Backklöver (*Trifolium montanum*) förekommer rikligt i hålorna. Ett 50-tal arter har antecknats från denna lokal. Här redovisas några av de mer anmärkningsvärda, bokförda den 18/5 och 22/6 1975 samt 13/7 1977:

<i>Anthemis tinctoria</i>	färgkulla
<i>Anthyllis vulneraria</i>	getvåppling
<i>Arabis hirsuta</i>	lundtrav
<i>Arrhenatherum pratense</i>	ängshavre
<i>Artemisia campestris</i>	fältmalört
<i>Centaurea scabiosa</i>	väddklint
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Fragaria viridis</i>	backsmultron
<i>Galium triandrum</i>	färgmåra
<i>Helianthemum nummularium</i>	solvända
<i>Phleum boehmeri</i>	flentimotej
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	småfingerört
<i>Satureja acinos</i>	harmynta
<i>Turritis glabra</i>	rockentrav

Hot: Skrottpipp i botten av hålorna.

Bedömning:

3

LINKÖPING
Vreta Kloster

30 Högby-drumlinen

Läge: Ca 500 m norr om Högby

8F 6g 2711

Miljö: En drumlin som är ca 500-700 m lång och ca 300 m bred. Sannolikt uppbyggd av morän som avsatts kring en kärna av berggrund, främst alunskiffer (Fromm 1976 s. 35). (Se vidare bild Fromm 1976 s. 34). På toppen av drumlinen hårt betade, vidsträckta torrängar. Blockrikt och flera stensättningar. Betagande utsikt mot Vreta Kloster kyrka, Roxen, slätten och Linköping.

Vegetation och flora: Kring stensättningarna på toppen av drumlinen växer fältmalört (*Artemisia campestris*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*) backsmultron (*Fragaria viridis*), gul fetknopp (*Sedum acre*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*).

Bedömning:

4

Litt: Fromm 1976, Kärrsgård 1971 ss. 17-18.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

LINKÖPING
Vreta Kloster

31 Häckla-drumlinen

Läge: Ca 500 m NNV Häckla.

8F 6g 3613

Miljö: se föregående. Gravfält. Norra halvan obetad, den södra hårt betad.

Vegetation och flora: Den norra obetade delen av drumlinen täcks av en tät, frodig gräs-örtvegetation, över vilken tornsvalorna flyger lågt, jagande insekter. Här finner man färgmåra (*Galium triandrum*) kring stenarna. Mellan stenarna på stensättningarna på toppen av kullen sitter fältmalörten (*Artemisia campestris*) i riklighet. Dessutom rikligt med jördtistel (*Cirsium acaule*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*).

Bedömning:

3-4

Litt: Fromm 1976 s. 62, Kärrsgård 1971 ss 17-18.

LINKÖPING
Vreta Kloster

32 Backgården

Läge: Strax sydväst Backgården.

8F 6g 3005

Miljö: Ett gravfält med stensättningar, en ganska flack moränbacke som sluttar mot söder. Vackert utbildad stäppängsvegetation.

Vegetation och flora: Beväxningen med spridda enbuskar (*Juniperus*), nyponrosor (*Rosa*), rundhagtorn (*Crataegus oxyacantha*), getapel (*Rhamnus cathartica*) och oxbär (*Cotoneaster integerrimus*). I fältskiktet dominerar väddklint (*Centaurea scabiosa*), gulmåra och liten blåklocka (*Campanula rotundifolia*). I övrigt brudbröd, backsmultron, flentimotej (*Phleum boehmeri*), jördtistel (*Cirsium acaule*) och lundtrav (*Arabis hirsuta*). Fältmalört (*Artemisia campestris*) förekommer mycket sparsamt vid ett stort stenblock. I söder finns en rik förekomst av färgmåra (*Galium triandrum*).

Bedömning:

3

LINKÖPING
Vreta Kloster

33 Torp-backarna

I.

Läge: Ca 600 m nordväst S Torp.

8F 6f 2339

Miljö: Ett gravfält med flera stensättningar, bl a en triangulär. Stor öppen

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

betestorräng på isälvsmaterial.
Vegetation och flora: Här finns en rik förekomst av flentimotej (*Phleum boehmeri*). Vidare brudbröd, backsmultron, backklöver (*Trifolium montanum*, axveronika (*Veronica spicata*), fältmalört (*Artemisia campestris*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), solvända (*Helianthemum*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*).

Väster om vägen finns en västexponerad stäppäng med ett utglesat örtskikt. Här rikligt med backklöver (*Trifolium montanum*) och dessutom fältvädd (*Scabiosa columbaria*) och en matta av stortimjan (*Thymus pulegioides*).

8F 6f 2439

Bedömning:

3

II

Läge: Ca 250 m nordväst S Torp.

8F 6f 2040

Miljö: En brant västslänt mot grusväg. Barjordsfläckar.

Vegetation och flora: På små ytor finns här en rik stäppängsflora:

<i>Arabis hirsuta</i>	lundtrav
<i>Artemisia campestris</i>	fältmalört
<i>Centaurea scabiosa</i>	väddklint
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Galium triandrum</i>	färgmåra
<i>Helianthemum nummularium</i>	solvända
<i>Phleum boehmeri</i>	flentimotej
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	småfingerört
<i>Scabiosa columbaria</i>	fältvädd
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp
<i>Silene nutans</i>	backglim
<i>Trifolium montanum</i>	backklöver

På ängen ovanför slänten växer förvildad stor frossört (*Scutellaria altissima*).

Bedömning:

3-4

LINKÖPING
Västerlösa

34 Spärringe-backen

Läge: Ca 1,2 km VSV Spärringe.

8F 5d 0636

Miljö: Småkuperade morän- och bergbackar mitt ute på slätten. Av stort värde för landskapsbilden. Fornlämning.

Vegetation och flora: Bevuxna med en (*Juniperus communis*) och nyponrosor (*Rosa*). Rik förekomst av backsippa (*Anemone pulsatilla*). Dessutom rikligt med åkervädd

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

(*Knautia arvensis*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). I de rika örtesängarna ingår brudbröd (*Filipendula vulgaris*), backsmultron, backsmörblomma (*Ranunculus polyanthemus*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), harmynta (*Satureja acinos*), jordtistel (*Cirsium acaule*), sändmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), solvända (*Helianthemum nummularium*), vitknavel (*Scleranthus perennis*) och ängsskära (*Serratula tinctoria*).

Bedömning:

4

LINKÖPING
Örtomta

35 Örtomta-backen

Läge: Ca 1,2 km VNV-NV Örtomta kyrka eller 300 m NO Skravestad.

8G 5b 2009

Miljö: En smal, långsträckt moränrygg orienterad i väst-östlig riktning.

Vegetation och flora: Vackert enbuskprydd och påminner på håll inte så litet om de smala slingrande åssträngarna på Falbygden i Västergötland. Grupper av törnsnår i sydvänd slänt med nyponrosor (*Rosa*) och slån (*Prunus spinosa*) samt getapel (*Rhamnus cathartica*). Även oxbär (*Cotoneaster integrifolius*) och enstaka tallar. I små sydvända gläntor växer brudbröd, backklöver (*Trifolium montanum*), backsmultron (*Fragaria viridis*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), fältmalört (*Artemisia campestris*), getrams (*Polygonatum odoratum*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). Dominant är ängshavre.

Bedömning: Skyddsvärd ur kvartärgeologisk synpunkt. Täckthålet i öster bör ej utvidgas.

3-4

LINKÖPING
Ö Harg

36 Mörby backar

Läge: Ca 400 m norr om kyrkan eller strax nordost om Mörby.

8F 7j 0414

Miljö: Småkuperade grönstensbackar av diorit och diabas. Branta, starkt söndervittrade sidor som omger en platå av "alvarartad" karaktär. Fornlämning.

Vegetation och flora: Branterna runt platån är starkt igenvuxna av främst en (*Juniperus*), nyponrosor (*Rosa*), getapel, gran, tall, rönn, hägg och fågelkörsbär (*Prunus avium*). I

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

buskskiktet också skogstry (*Lonicera xylosteum*) och oxbär (*Cotoneaster integerrimus*). I branterna sitter ormbunkarna svart- och hällebräken (*Asplenium trichomanes* och *Woodsia ilvensis*) inkilade i sprickorna. Gul fetknopp (*Sedum acre*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) bildar effektfulla gula grupper på den svarta bergarten. På den öppna berghällsplatån, som täcks av ett tunt jordlager, märks *Sedum acre*, axveronika (*Veronica spicata*), harmynta (*Satureja acinos*), fårsvingel (*Festuca ovina*), kärleksört (*Sedum telephium*), fältkrassing (*Lepidium campestre*), rockentrav (*Turritis glabra*) och lavar av släktet *Cladonia*. I övrigt i den stäppartade torrängen växer rikligt med säfferot (*Seseli libanotis*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*) och i västbranten ca 100 ex av fältsippa (*Anemone pratensis*), bl a tillsammans med färgmåra (*Galium triandrum*), duvnäva (*Geranium columbinum*) och fältvädd (*Scabiosa columbaria*). Se vidare artlista!

Bedömning: En typ av torräng som är mycket 2
sällsynt i Östergötland. Något motsvarande
finns endast på Ivarsberget, Gårdeby. Mycket
rik flora på förhållandevis små ytor, östliga
utposter för flera av kalkslättens stäpp-
ängsarter, t ex *Scabiosa columbaria* och
Veronica spicata.

Litt: Kärrsgård 1971 s. 26.

Mörby backar

Artlista Upprättad 11/9 och 18/9 1974, 9/5 1976, 15/5,
29/5 och 19/6 1977

<i>Cotoneaster integerrimus</i>	oxbär
<i>Juniperus communis</i>	en
<i>Lonicera xylosteum</i>	skogstry
<i>Picea abies</i>	gran
<i>Pinus silvestris</i>	tall
<i>Prunus avium</i>	fågelkörsbär
<i>P. padus</i>	hagg
<i>Rhamnus cathartica</i>	getapel
<i>Rosa canina</i>	nyponros

Mörby backar

<i>Sorbus aucuparia</i>	rönn
<i>Arrhenatherum pratense</i>	ängshavre
<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel
<i>Phleum boeheimeri</i>	flentimotej
<i>Anemone pratensis</i>	fältsippa
<i>Anthyllis vulneraria</i>	getväppling
<i>Arabidopsis thaliana</i>	backtrav
<i>Arabis hirsuta</i>	lundtrav
<i>Arenaria serpyllifolia</i>	sandnarv
<i>Artemisia campestris</i>	fältmalört
<i>Aspenium trichomanes</i>	bergspring
<i>Campanula persicifolia</i>	stor blåklocka
<i>C. rotundifolia</i>	blåklocka
<i>Carlina vulgaris</i>	spåttistel
<i>Cerastium semidecandrum</i>	vårarv
<i>Dianthus deltoides</i>	backnejlika
<i>Erophila verna</i>	nagelört
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Fragaria viridis</i>	backsmultrom
<i>Galium boereale</i>	vitmåra
<i>G. triandrum</i>	färgmåra
<i>G. verum</i>	gulmåra
<i>Geranium columbinum</i>	duvnäva
<i>G. pusillum</i>	sparvnäva
<i>Hieracium pilosella</i>	gråfibbla
<i>Hypericum perforatum</i>	äkta johannesört
<i>Lepidium camestrum</i>	fältkrassing
<i>Luzula campestris</i>	knippfryle
<i>Melampyrum cristatum</i>	korskovall
<i>Myosotis hispida</i>	backförgätmigej
<i>Pimpinella saxifraga</i>	backanis
<i>Potentilla argentea</i>	femfingerört
<i>P. tabernaemontani</i>	småfingerört
<i>Primula veris</i>	gullviva
<i>Ranunculus bulbosus</i>	knölsörblomma
<i>Rumex acetosella</i>	bergssyra
<i>Satureja acinos</i>	harmynta

Mörby backar

<i>Saxifraga granulata</i>	knölbräcka
<i>S. tridactylites</i>	grusbräcka
<i>Scabiosa columbaria</i>	fältvädd
<i>Scleranthus perennis</i>	vitknavel
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp
<i>S. annuum</i>	liten fetknopp
<i>S. telephium</i>	kärleksört
<i>Seseli libanotis</i>	säfferot
<i>Taraxacum erythrosperma</i> coll.	sandmaskrosor
<i>Trifolium montanum</i>	backklöver
<i>Turritis glabra</i>	rockentrav
<i>Veronica spicata</i>	axveronika
<i>V. verna</i>	vårveronika
<i>Viola tricolor</i>	styvmorsviol
<i>Viscaria vulgaris</i> (även vitblommig)	tjärblomster
<i>Woodsia ilvensis</i>	hällebräken

Några kryptogamer

<i>Bovista pusilla</i>
<i>Calvatia caelata</i>
<i>Encalypta streptocarpa</i>

MÖRBY BACKAR

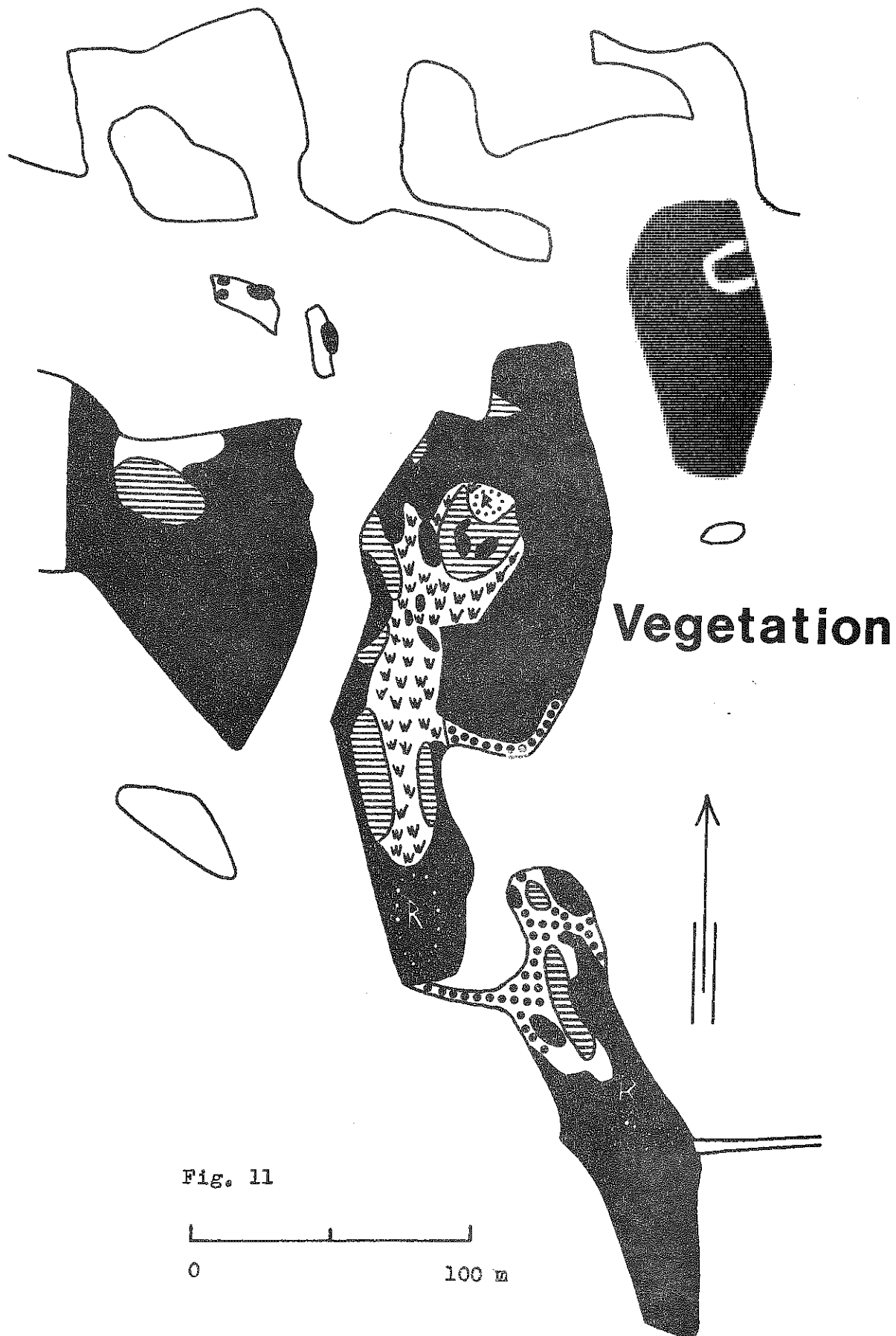

Fig. 11

0 100 m

MÖRBY BACKAR

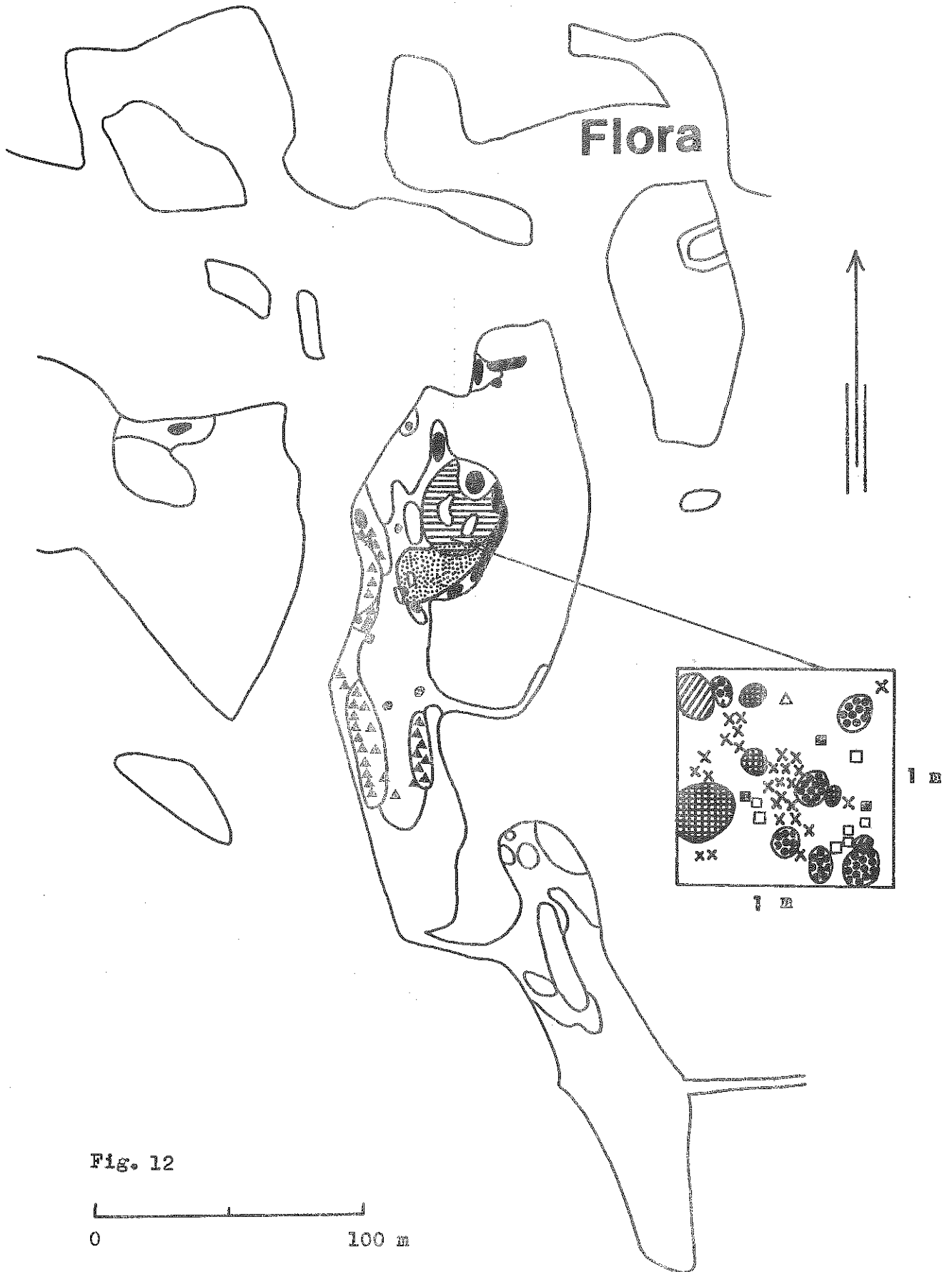
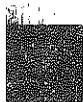

Fig. 12

Teckenförklaring (Mörby backar)

Träd- och buskvegetation:

en (*Juniperus communis*), dominerande
fågelkörsbär (*Prunus avium*)
getapel (*Rhamnus cathartica*)
gran (*Picea abies*)
nyponrosor (*Rosa*)
rönn (*Sorbus aucuparia*)
skogstry (*Lonicera xylosteum*)
tall (*Pinus silvestris*)

Cladonia-Potentilla-Sedum-samhälle:

"Alvarytor" på starkt vitträd diabas-
berghäll. Plana eller i branter. Sam-
hället är uppbyggt av renlav (*Cladonia* sp.),
småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*)
och gul fetknopp (*Sedum acre*).

Festuca-Filipendula-Seseli-samhälle:

Slutet, tätt samhälle bestående bl a
av fårsvingel (*Festuca ovina*), brudbröd
(*Filipendula vulgaris*) och säfferot (*Se-
seli libanotis*).

Kulturgräsdominerade ytor:

Ytor starkt påverkade av den omkringlig-
gande åkermarken med bl a hundäxing (*Dac-
tylis glomerata*) och kvickrot (*Elytrigia
repens*).

Berg i dagen, icke uppodlade ytor

Flora

Galium triandrum (färgmåra)

Anemone pratensis (fältsippa)

Lepidium campestre, *Phleum boehmeri*, *Turritis glabra*

Sedum acre (gul fetknopp)

Veronica spicata (axveronika)

Plantago lanceolata (svartkämpar)

Lepidium campestre (fältkrassing)

Satureja acinos (harmynta)

Festuca ovina (fårsvingel)

Anthyllis vulneraria (getvåppling)

se föregående sida

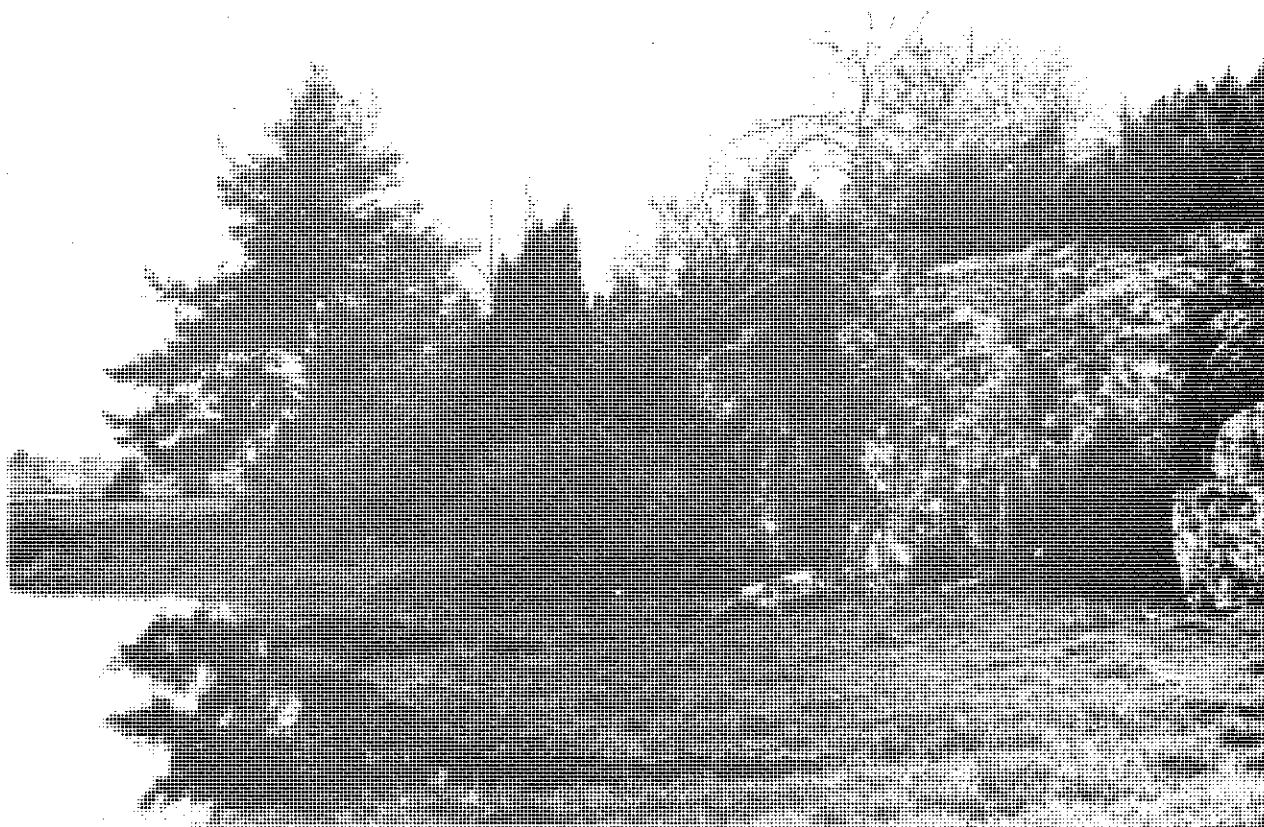
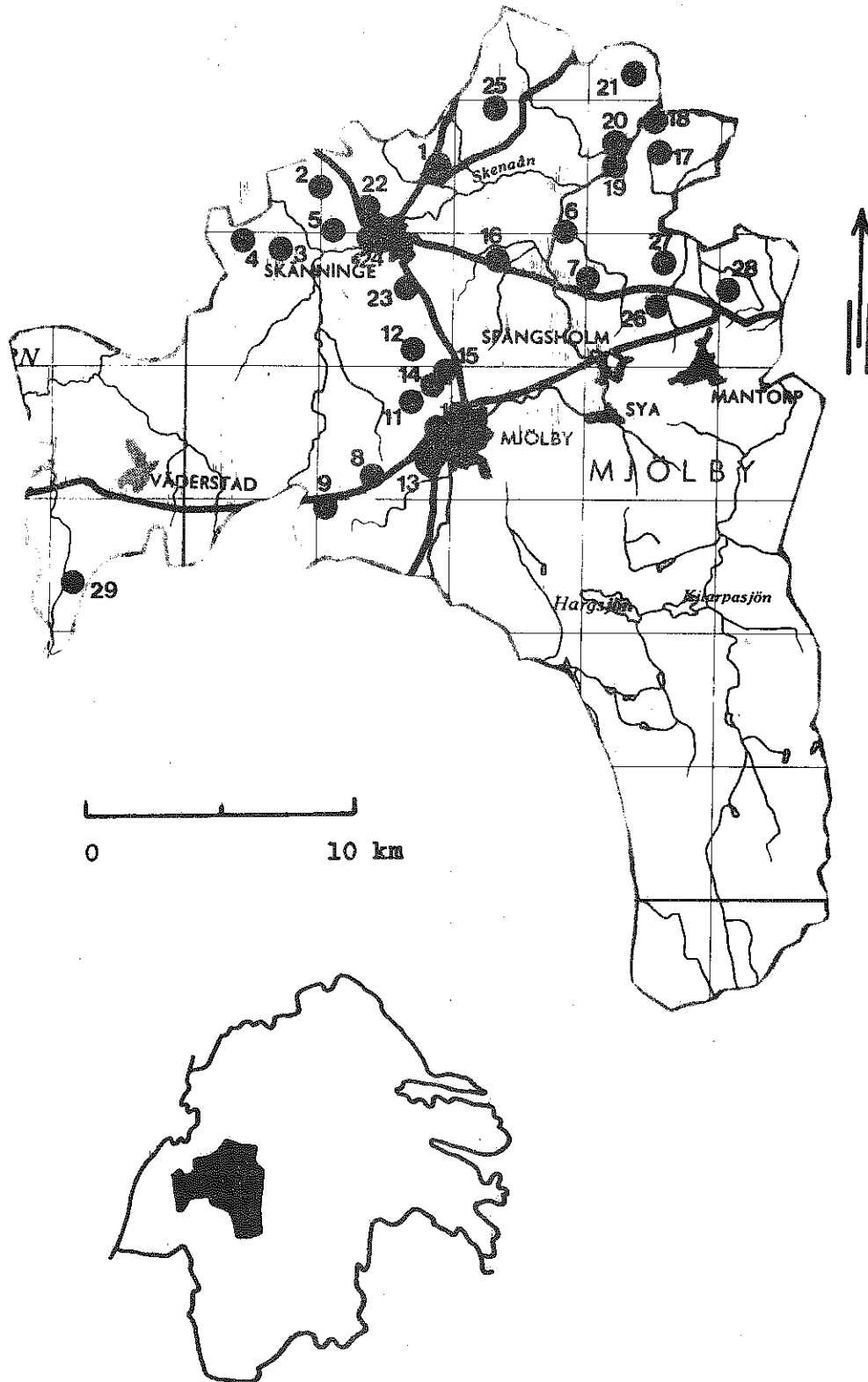

Bild 7,8. Mörby backar. Ovan ett av de lättvittrade diabasbergen nära Roxens strand. Nedan den alvarliknande platån med rik stäppängsflora. Ö Harg kyrka i bakgrunden.

MJÖLBY KOMMUN

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MJÖLBY
Allhelgona

1 Bränna

Läge: Ca 250 m NO Bränna eller 300 m norr om Backgården, båda sidor om vägen.

8F 5b 2744

Miljö: Gamla tåkthålor i isälvsmaterial öster om vägen. Väster om vägen ett stäppängsfragment mellan vägen och åkern - här fornlämning med en rest sten.

Vegetation och flora: Öster om vägen är tåkthålorna till stor del igenvuxna med ask, sälg, tall, och fruktträd. I botten av hålorna enstaka en (*Juniperus*). I fältskiktet rikligt med färgkulla (*Anthemis tinctoria*). Vidare brudbröd, backsmultron, grusviva (*Androsace septentrionalis*), gul fetknopp (*Sedum acre*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), våddklint (*Centaurea scabiosa*) och ängshavre. Fältnalört (*Artemisia campestris*) förekommer såväl öster som väster om vägen.

Bedömning:

4-5

MJÖLBY
Allhelgona

2 Brännegården

Läge: Ca 300 m sydost om L Brännegården.

8F 5b 2103

Miljö: En sydvästexponerad åssluttningsgränsande till åkermark. En ca 40 x 30 m stor torrängsyta med utglesat örtskikt. Marken starkt upptorkad under sommaren. Betas av hästar.

Vegetation och flora: Enstaka små plantor av nyponros (*Rosa dumalis*). I fältskiktet dominerar gul fetknopp (*Sedum acre*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). I övergången till åkern rikligt med back-sippa (*Anemone pulsatilla*) och fältnalört (*Artemisia campestris*). I övrigt backglim (*Silene nutans*), backsmultron (*Fragaria viridis*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), blåmunkar (*Jasione montana*), axveronika (*Veronica spicata*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), getvåppling (*Anthyllis vulneraria*), harmynta (*Satureja acinos*) och vitknavel (*Scleranthus perennis*). Övanför slänten tallskogsvegetation (tallmotyp).

Bedömning:

4

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MJÖLBY
Bjälbo

3 Marstads ängar

Läge: Ca 150-200 m söder om Länsmansgården, öster om Marstadsjön.

8F 4a 4639

Miljö: Mjukt kuperade moränbackar i ett öppet betat landskap, öster om Marstadsjön. På toppen av en hög nord-sydlig moränrygg finns ett gravfält. Backarna nedanför denna rygg är skadade av gamla grustäkter, numera med etablerad stäppängsflora. Ytterligare grushålor finns åt norr. Även isälvmaterial ingår i backarna. Hela området kring Marstadsjön och V Älgsjö har karaktär av kame-landskap.

Vegetation och flora: "Ängderna vid Marstadsjön" är en klässisk växtlokal (Hamnström 1843 s 17). Backarna hyser en rik stäppängsflora. Under våren blössar nagelörten (*Erophila verna*) upp i mängder och snart kommer backsipporna (*Anemone pulsatilla*) och kläder de gröna backarna i blått. Backsippornas blå färg efterträds under sensommaren av axveronikans (*Veronica spicata*). Här förekommer också backsmultron, brudbröd, backklöver (*Trifolium montanum*), flentimöte (*Phleum boehmeri*), färgmåra (*Galium triandrum*), grusviva (*Androsace septentrionalis*), jordtistel (*Cirsium acule*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), solvända (*Helianthemum nummularium*), sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.) och vårarv (*Cerastium semidecandrum*). I en grustäktshåla iaktogs den 22/5 1976 8 ex av vanlig låsbräken (*Botrychium lunaria*) och på en grusig fläck grusbräcka (*Saxifraga tridactylites*) - denna del av backarna var 1977 fårbetade. I en djup täkthåla närmast Länsmansgården förekommer fältvädd (*Scabiosa columbaria*).

8F 4a 4840

Not: Hålorna används som tipp av åkersten och skrot.

Bedömning: Marstadsjön med omgivningar har ett mycket stort värde ur floristisk och kvartärgeologisk synpunkt. Utöver den rika stäppängsfloran finns flera rikkärr utmed sluttningarna ned mot sjön (Gustafsson 1972 ss 72-73). Runt sjön växer dessutom bl a sumpgentiana (*Gentianella uliginosa*) och källgräs (*Catabrosa aquatica*). Hela området bör skyddas såsom ett av de värdefullaste naturobjekten på Östgötaslätten.

2

Litt: Gustafsson 1972c, Hallin 1973 ss 18-19, Hamnström 1843 s 17, Kindberg 1901 s 83.

MARSTADSJÖN med omgivningar

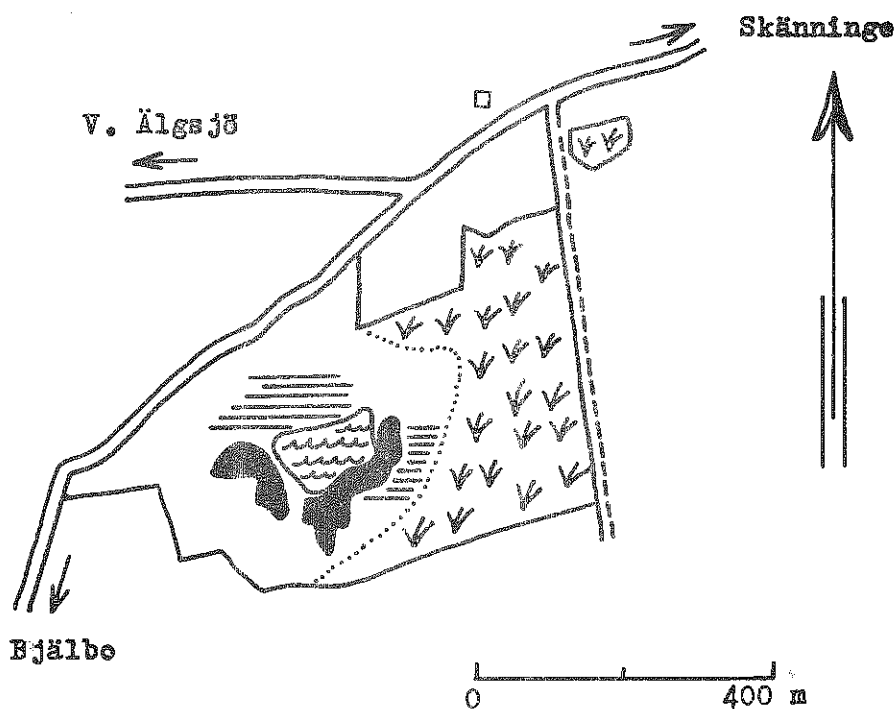

Fig. 13

- skogbevuxet område
- v
 stäppäng med gamla grustäcker, rikliga förekomster av backsippa, Anemone pulsatilla, på backhöjden i öster - de s.k. Marstads ängar
- v
 extremrikkärr med axag (*Schoenus ferrugineus*), honungsblomster (*Herminium monorchis*), svart-hö (*Bartsia alpina*) m.fl. Vid Marstadsjöns stränder bl.a. sumpgentiana (*Gentianella uliginosa*), blåsäv (*Scirpus tabernaemontani*) och i söder källgräs (*Catabrosa aquatica*) samt brunstarr (*Carex acutiformis*).

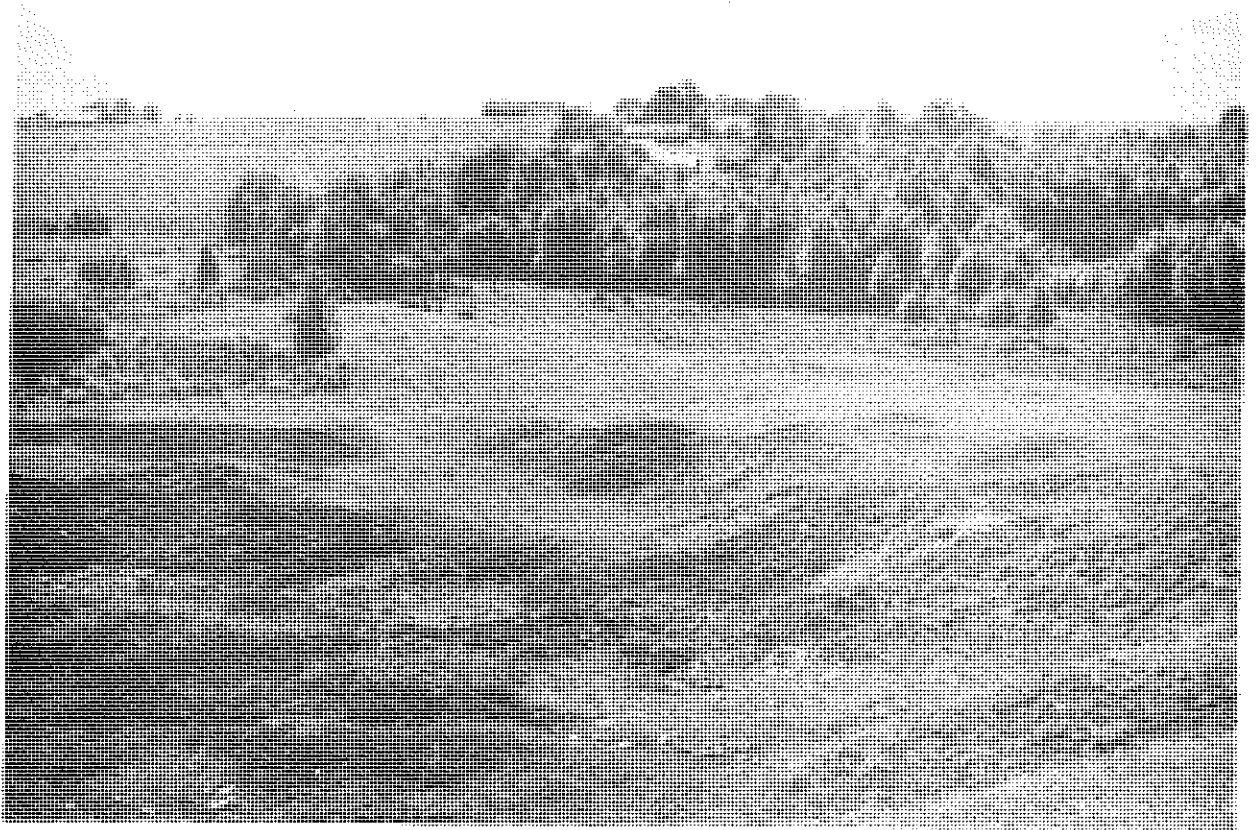

Bild 9, 10. Marstads ängar (överst) med Bjälboslätten i bakgrunden.
I svackan bakom lövträdsridån ligger Marstadsjön (undre bilden). De översilade sluttningarna ned mot sjön hyser en märklig rikkärrflora som bildar övergång till torrängsfloran.

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MJÖLBY
Bjälbo

4 V Älgsjö

Läge: Mellan Norrsjön och Älgsjösjön.
Miljö: Åsbackar skadade av grustäkter.
Betesmark. Åkerstenstipp.
Vegetation och flora: På de nakna grusytorna förekommer rikligt med fältmalört (*Artemisia campestris*) och gråfibbla (*Hieracium pilosella*). Vidare backsmultron (*Fragaria viridis*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), grådådra (*Alyssum alyssoides*), gul fetknopp (*Sedum acre*), harmynta (*Satureja acinos*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), taklosta (*Bromus tectorum*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*). Genom ett alltför intensivt betestramp på de branta åsslänterna har floran trivialiserats och arter som nagelört (*Erophila verna*) och lomme (*Capsella bursa-pastoris*) favoriserats. Invandring av brännässlor.

8F 4a 4925

Bedömning:

4

MJÖLBY
Bjälbo

5 Marstadsbackarna

Läge: Ca 100 m norr om gården Marstadsbackarna, norr om vägen.
Miljö: En åsbacke med en brant nordsida. Delar av backen har täktsskadats och används som soptipp.
Vegetation och flora: På mycket små stäppängsytor finns här en mycket rik flora. Det intressantaste inslaget är en relativt riklig förekomst av toppjungfrulin (*Polygala comosa*). Backklöver (*Trifolium montanum*) är närmast dominant. Några arter antecknade den 14/7 1977:

8F 5b 0304

<i>Anthyllis vulneraria</i>	getvåppling
<i>Artemisia campestris</i>	fältmalört
<i>Carex montana</i>	lundstarr
<i>Centaurea scabiosa</i>	väddklint
<i>Chrysanthemum leucanthemum</i>	prästkraze
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Fragaria viridis</i>	backsmultron
<i>Inula salicina</i>	krissla
<i>Phleum boehmeri</i>	flentimotej
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	småfingerört
<i>Satureja acinos</i>	harmynta
<i>Solidago virgaurea</i>	gullris
<i>Veronica spicata</i>	axveronika
<i>Homalothecium lutescens</i>	

KOMMUN
Säcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Bedömning: Värdefull stäppängsflora på små ytor som bör bevaras.

2-3

MJÖLBY
Herrberga

6 Mellan-Karleby-brinken

Läge: Ca 600 m väster om den norra av de två Mellan-Karlebygårdarna, vid Svartån.

8F 5c 0041

Miljö: En sydexponerad strandbrink på lerig finmo som sluttar relativt brant mot en biå som mynnar i Svartån. Åsidorna betas.

Vegetation och flora: Enstaka enbuskar (*Juniperus*) överst i branten samt spridda nyponrosor (*Rosa canina*). I fältskiktet ängshavre (*Arrhenatherum pratense*), backklöver (*Trifolium montanum*), brudbröd, backsmultron, jordtistel (*Cirsium acaule*) och sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.). Mycket rikligt med nagelört (*Erophila verna*) samt enstaka back-sippor (*Anemone pulsatilla*).

Bedömning:

5

MJÖLBY
Herrberga

7 Öjebro-knallen

Läge: Ca 750 m öster om Öjebro by, 200 m norr om vägen.

8F 4d 2900

Miljö: En morän-och bergbacke, belägen mitt i åkern. Mitt uppe på backen en stensättning. En typisk bergbacke i mellanbygden mellan slätten och skogsbygden, med *Veronica spicata* som färggrant inslag.

Vegetation och flora: Bevuxen med spridda enbuskar och nyponrosor. Rikligt med flentimotej (*Phleum boehmeri*). Vidare axveronika (*Veronica spicata*), brudbröd, backsmultron, gul- och vitmåra samt solvända (*Helianthemum*).

Bedömning:

4

MJÖLBY
Hogstad

8 Annebergs-backen

Läge: Ca 400 m NNO Anneberg, omedelbart norr om E4:an.

8F 3b 1411
1511

Miljö: En svagt sluttande moränbacke.

Vegetation och flora: Delvis bevuxen med gran och enstaka en (*Juniperus*). Särskilt intressant här är den mycket rika före-

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

komsten av backsippa (*Anemone pulsatilla*).
I övrigt domineras torrängen av brudbröd
(*Filipendula vulgaris*), vidare bl a back-
klöver (*Trifolium montanum*) och ängshavre.

Bedömning:

4

MJÖLBY
Högstad

9 St Ljuna-backarna

Läge: Ca 400 m NO St Ljuna

8F 3a 0442

Miljö: Mjukt kuperade åsbackar (med morän-
inslag) som utgör en mycket tilltalande
landskapsbild. Ligger i det södra stråket
av den s k mellansvenska istandzonen. Be-
tas intensivt. Från de högst belägna parti-
erna har man en fin utsikt över Östgötaslät-
ten.

Vegetation och flora: På de hårt nedbetade
backarna finns en ganska trivial torrängs-
flora. Dock finner man på enstaka mer skyd-
dade fläckar brudbröd, backsmultron, jord-
tistel (*Cirsium acaule*) och axveronika
(*Veronica spicata*). I övrigt bevuxna med *Rosa*
canina och *R. villosa* samt enbuskar (*Juni-
perus*).

Bedömning:

3-4

Litt: Hallin 1973 s. 17.

MJÖLBY
Högby

10 E4-skärningen

Läge: Där E4:an skär genom randdeltat mel-
lan Mjölby stad och Skogsjösjön.

8F 3b 2945

Miljö: En stor sydvänd vägskärningsyta i
isälvsmaterial.

Vegetation och flora: Färska, grusiga ko-
lonisationsytor för mängder av "buskiga"
fältmalört (*Artemisia campestris*) och
bl a färgkulla (*Anthemis tinctoria*).

Bedömning:

5

MJÖLBY
Högby

11 Hulje-slänten

Läge: Ca 1 km NNO Hulje, mellan vägen
och grustaget.

8F 3b 3639

Miljö: Delvis en vägskärring, delvis en
torrängsrest intill det mäktiga grustaget
i randdeltats (det s k Mjölbyfältet) syd-
västra del.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Vegetation och flora: Delvis tallbevuxet. Som undervegetation i tallskogen (tallmotyp) enbuskar (*Juniperus communis*) och rikligt med färgmåra (*Galium triandrum*). På kanten till vägs kärningen fältmalört (*Artemisia campestris*), brudbröd, harmynta (*Satureja acinos*), taklosta (*Bromus tectorum*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*).

Bedömning:

4-5

MJÖLBY
Högby

12 Högby-åsen

Läge: Ca 300 m öster om Högby gård, nära berömd runsten.

8F 4b 0839

Miljö: En väst-sydvästexponerad åsslutning norr om hembygdsgården. Brant slänt med barjordsfläckar.

Vegetation och flora: Bevuxen med spridda enbuskar (*Juniperus*). Dominant i stäppängen är brudbröd (*Filipendula vulgaris*). I fältskiktet i övrigt ses axveronika (*Veronica spicata*), backsippa (*Anemone pulsatilla*), backsmultron (*Fragaria viridis*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), fältmalört (*Artemisia campestris*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och solvända (*Helianthemum nummularium*).

Ca 100-150 m norr om denna åsbacke ligger en åkerholme med en västexponerad torrängsslänt, skadad av grustäkt. Här *Artemisia campestris*, *Phleum boehmeri*, *Filipendula vulgaris* och *Centaurea scabiosa* bl a. En mycket gammal tall pryder kullen.

8F 4b 1039

Bedömning:

3

MJÖLBY
Högby
Mjölby

13 Kungshögarna

Läge: Ca 800 m SO Hulje, på sockengränsen mellan Högby och Mjölby, i Mjölby stads västra del.

8F 3b 2343
2142

Miljö: Ett gravfält som hålls öppet genom slätter. På gravhögarnas barjordsslänter påträffas en anmärkningsvärd torrängsvegetation.

Vegetation och flora: De s k Kungshögarna omges av tallskog. På gravhögarnas sidor växer bl a backsippor (*Anemone pulsatilla*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), backsmultron, flentimotej (*Phleum boehmeri*), småfingerört

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

(*Potentilla tabernaemontani*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). I övrigt enstaka en (*Juniperus*) och nyponrosor (*Rosa*).

Bedömning:

4

MJÖLBY
Högby

14 Pilosa-åsen vis Skogsjösjön

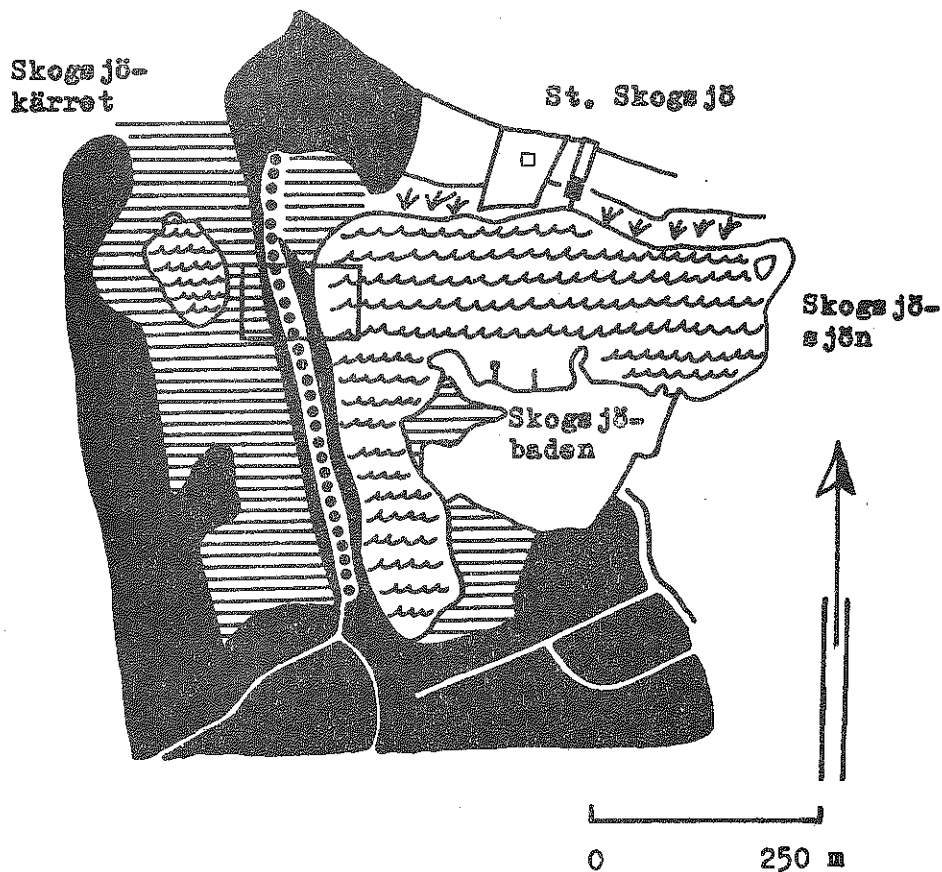
Läge: Väster om Skogsjösjön.

8F 3b 4246

Miljö: En rullstensås med markant åsrygg och branta sidor sträcker sig längs Skogsjösjöns västra sida. På åsens krön löper en väl upptrampad stig som leder fram till en fritidsstuga. Kring denna stig och i åsslutningen mot sjön finns en mycket intressant stäppängsflora. Området vid Skogsjösjön ingår i ett mäktigt randdelta, det s k Mjölby-fältet.

Vegetation och flora: Åsen är bevuxen med tallar (pinntallar) och i buskskiktet märks hartsros (*Rosa villosa*), små rönnplantor (*Sorbus aucuparia*) och småvuxna granar (*Picea abies*). Utmed stigen och i den östra åsslätten växer luddvedel (*Oxytropis pilosa*). Förekomsten nämns första gången av Göran Wahlenberg, som fick vetskap om den av J A Agrelius (Wahlenberg 1826 s. 462). Luddvedeln växer på båda sidor om stigen längs en sträcka av ca 50 m. Jorden har en rik grusinblandning och marken är starkt sluttande. Huvudbeståndet bestod 1975 av 23 blommande ex samt ett icke blommande. Några av exemplaren bildade kraftiga buskar på över en halv meter. Området utgörs av en ca 10 x 5 m stor yta. En förekomst på 11 ex finns ett tiotal m söder om huvudbeståndet. Av dessa blommade 1975 tre (3). Ytterligare ett ex observerades ett stycke åt söder utmed stigen. Följeväxter till *Oxytropis pilosa* är ängshavre (*Arrhenatherum pratense*), vispstarr (*Carex digitata*), gulmåra (*Galium verum*), backanis (*Pimpinella saxifraga*) och en (*Juniperus communis*). I övrigt på åskrönet backsippa (*Anemone pulsatilla*), getvåppling (*Anthyllis vulneraria*), lundstarr (*Carex montana*), spåtistel (*Carlina vulgaris*), färgmåra (*Galium triandrum*) och sötvedel (*Astragalus glycyphyllos*). Fältvädd (*Scabiosa columbaria*) är uppgiven härifrån av Sterner (1922 s. 306). Se vidare analys av Sterner (1922 ss. 424-427).

SKOGSJÖSJÖN med omgivningar

- skogbevuxet område
- kärrmark
- betad sandslänt, stäppäng
- rullstensås med en stig på åschrönet
Området med förekomst av *Oxytropis pilosa*
inramat (se även fig. 16).

Fig. 14

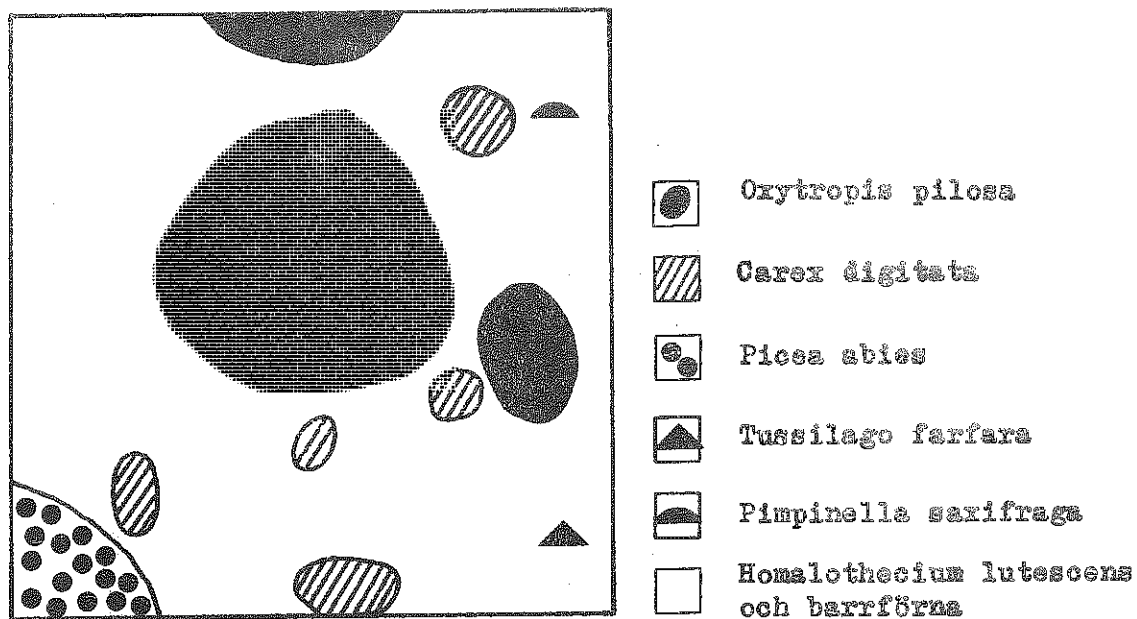
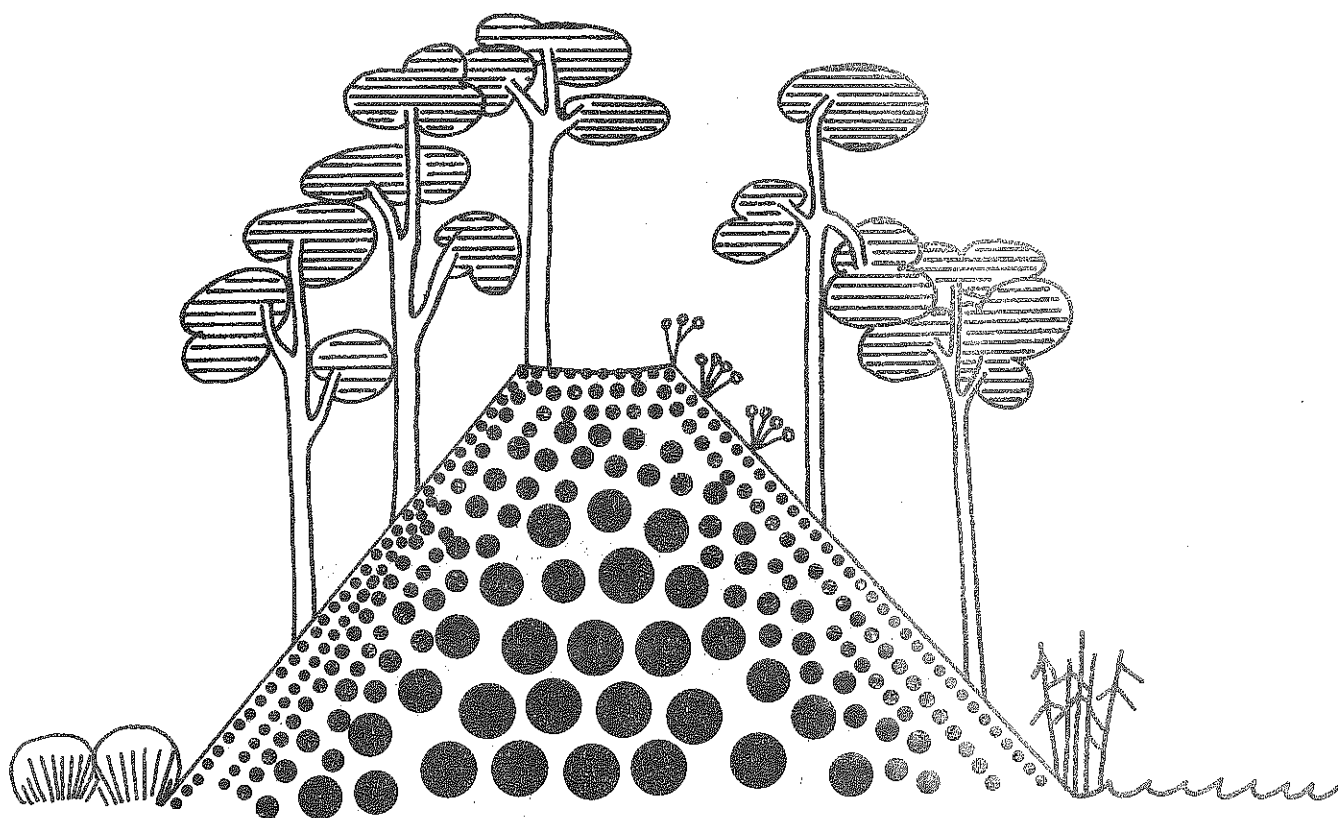

Fig. 15 . *Oxytropis pilosa*-miljö. En 1 x 1 meters-ruta utlagd på åsens östra sluttning vid Skogsjösjön, Högby, den 21/7 1977.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

I Östgöta Flora står *Oxytropis pilosa* angiven som växande både på Skogssjösjöns norra och södra sida (Kindberg 1901 s. 222). På norra stranden iakttogs 1974 något enstaka litet ex (icke blombärande) på kreaturstrampad mark i en sydexponerad sluttning (se följande). I Hartmans flora omnämns *Oxytropis pilosa* även från en holme i sjön (Hartman 1832 s. 196). Den uppgiften dementeras emellertid av Hamnström (1843 s. 35): "*Phaca pilosa*: Vid Skogssjön, Högby S:n, några alnar från strand. Finnes ej på någon holme, såsom är uppgifvet i Hartmans Skandinaviens Flora."

Bedömning: En av de sex kända förekomster- 1
na av luddvedel (*Oxytropis pilosa*) på det svenska fastlandet.

Skydd: Växten bör garanteras ordentligt skydd inom det planerade naturreservatet. Ett utökat slitage kring stigen på ås-krönet måste förhindras och all form av motortrafik förbjudas (mopedkörning främst).

Litt: Gustafsson 1976 b, Hallin 1973 s.20, Hamnström 1843 s. 35, Hartman 1832 s. 196, Kindberg 1901 s. 222, Munthe 1922 ss.69-78, Nilsson & Gustafsson 1977, Sterner 1922 ss. 306, 424-427, Strömberg 1969 ss. 33-35, Wahlenberg 1826 s.462.

MJÖLBY
Högby

15 St. Skogssjö

Läge: Norra sidan av Skogssjösjön.

8F 3b 4547

Miljö: En sydexponerad sandig slänt mot Skogssjösjön, starkt eroderad på grund av kreaturstramp.

Vegetation och flora: I det närmaste träd- och buskfri slänt. Endast få enbuskar (*Juniperus communis*) i det brantaste partiet. Den 15/6 1974 fann jag här (tillsammans med Erik Genberg och Folke Lind, båda Norrköping) enstaka icke blombärande ex av luddvedel (*Oxytropis pilosa*), se föregående. De hittades i en brant kreaturstrampad slänt, relativt långt västerut, nästan skadade av det intensiva betet. Annars växer det rikligt med solvända (*Helianthemum nummularium*) i branterna. Dessutom fältmalört (*Artemisia campestris*), flentimotej (*Phleum boeheimeri*), backsippa (*Anemone pulsatilla*), getvåppling (An-

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

thyllis vulneraria), småfingerört (Potentilla tabernaemontani), väddklint (Centaurea scabiosa) och ängshavre (Arrhenatherum pratense).

Bedömning:

3-4

MJÖLBY
Järstad

16 Ullevi-backen

Läge: Ca 500 m nordväst Ullevi, omedelbart norr om riksväg 206. 8F 4c 3718 3619

Miljö: Åsbackar formade av gammal täktverksamhet. Grustäkt pågår fortfarande i de norra delarna. Här är backarna tallplanterade. De värdefullaste stäppängspartierna ligger närmast norr om vägen. Ett mindre torrängsavsnitt finns även söder om vägen, vilket används som soptipp. Fornminne norr om vägen.

Vegetation och flora: Bevuxna med spridda enbuskar (Juniperus), främst på de kupeade backarnas slänter - de brantaste slänterna med barjordsfläckar och utbredd Cetraria islandica och Cladonia-vegetation. Rikliga förekomster av fältmalört (Artemisia campestris) och flentimotej (Phleum boeheimeri). Andra framträdande arter är backsippa (Anemone pulsatilla) och småfingerört (Potentilla tabernaemontani). Dessutom bl a backklöver (Trifolium montanum), backsmultron, brudbröd (Filipendula vulgaris) och gråådra (Alyssum alyssoides).

Not: Tallplantering och sly av körsbärsträd från den intilliggande gården.

Bedömning:

3

MJÖLBY
Normlösa

17 Höjen

Läge: Ca 1,4 km NV Skonberga, den s k Höjen. 8F 5d 3529

Miljö: En långsträckt moränhöjd, drumlin, högsta punkten 99,8 m ö h. Stora moränblock på ytan. Hårt betade torrängar med gravhögar på toppen, från vilken man har en strålande utsikt över slätten med omkring 10 kyrktorn i sikte.

Vegetation och flora: 1977 var den betade delen av moränhöjden helt träd- och buskfri. Kring gravhögarna växer bl a backsmultron, brudbröd, jordtistel (Cirsium acaule), lundtrav (Arabis hirsuta) och småfingerört

KOMMUN
Spöcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

(*Potentilla tabernaemontani*). Baksippa (*anemone pulsatilla*), fältmalört (*Artemisia campestris*) och grusviva (*Androsace septentrionalis*) är uppgivna från området (Hallin 1973 s. 25).

Bedömning:

4-5

MJÖLBY
Normlösa

18 Nederlösa-backen

Läge: Ca 800 m väster om Nederlösa, omedelbart öster om Vågforsens kraftstation vid Svartån.

8F 5d 4426

Miljö: En västexponerad backe på is-älvsgrus nära Svartån. I strandbrinken går alunskiffern i dagen.

Vegetation och flora: Här växer axveronika (*Veronica spicata*) på backkrönen tillsammans med flentimotej (*Phleum boehmeri*) och i en brant slänt sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.) samt gråådra (*Alyssum alyssoides*).

Bedömning:

4

MJÖLBY
Normlösa

19 Normlösa kyrkbacke

Läge: Ca 250 m norr om kyrkan, öster om landsvägen.

8F 5d 2412

Miljö: Gamla täckthålor som åtminstone delvis utnyttjas som sockens soptipp - används dessutom som motocrossbana. Belägen på en västlig avstickare till den sk Normlösaåsen.

Vegetation och flora: På barjordsfläckarna förekommer rikligt med fältmalört (*Artemisia campestris*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). Vidare backsmultron (*Fragaria viridis*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), gul fetknopp (*Sedum acre*), harmynta (*Satureja acinos*) och vädsklint (*Centaurea scabiosa*). I branten mot vägen ses bolmört (*Hyoscyamus niger*).

Bedömning:

4

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MJÖLBY
Normlösa

20 Tolebro-åsen

Läge: Ca 300 m väster om N Tolebro.

8F 5d 3916

Miljö: En ca 200 m lång och ca 30 m bred åssträng, belägen mellan odlad mark. Sluttar åt öster. I norr och söder skadad av gamla täkter, i söder dessutom en numera nedlagd skjutbana. Partiet mellan de båda täkthålorna utgörs av en mycket värdefull stäppäng.

Vegetation och flora: Bevuxen med krypande enbuskar (*Juniperus communis*) och främst nyponrosor (*Rosa*). Samtliga de för Östgötaslätten karaktäristiska stäppväxterna finns här representerade, på förhållandevis små ytor. Rikligt förekommande är fältvädd (*Scabiosa columbaria*), färgmåra (*Galium triandrum*) och säfferot (*Seseli libanotis*). Den 15/7 1977 hade jag nöjet att upptäcka en ny lokal för luddvedel (*Oxytropis pilosa*) just på denna lilla stäppäng. Jag räknade till fyra (4) småvuxna, blommande exemplar. Den växer i den del av stäppängen som inte är skadad av täkt eller annan påverkan. Fältskiktet är utglesat med rik inblandning av lavvegetation (*Cetraria islandica* och *Cladonia* sp.). Bland övriga typiska stäppväxter skall nämnas axveronika (*Veronica spicata*), flentimotej (*Phleum boehmeri*) och fältmalört (*Artemisia campestris*). Några 100-tal meter söder om stäppängen ligger en gammal täkthåla mitt ute i åkern, delvis använd som sop-(skrot)tipp. Här tillkommer topp-jungfrulin (*Polygala comosa*). Också här rikligt med *Seseli libanotis* (i övrigt se separat artlista).

Bedömning: Mycket rik stäppängsflora och en av de sex kända växtplatserna för *Oxytropis pilosa* på det svenska fastlandet. Ett skydd enligt naturvårdslagen är synnerligen önskvärt.

Bedömning: gamla täkthålan 8F 5d 3515 2-3

Litt: Hallin 1973 ss. 25-26.

TOLEBRO-ÅSEN

Vegetation

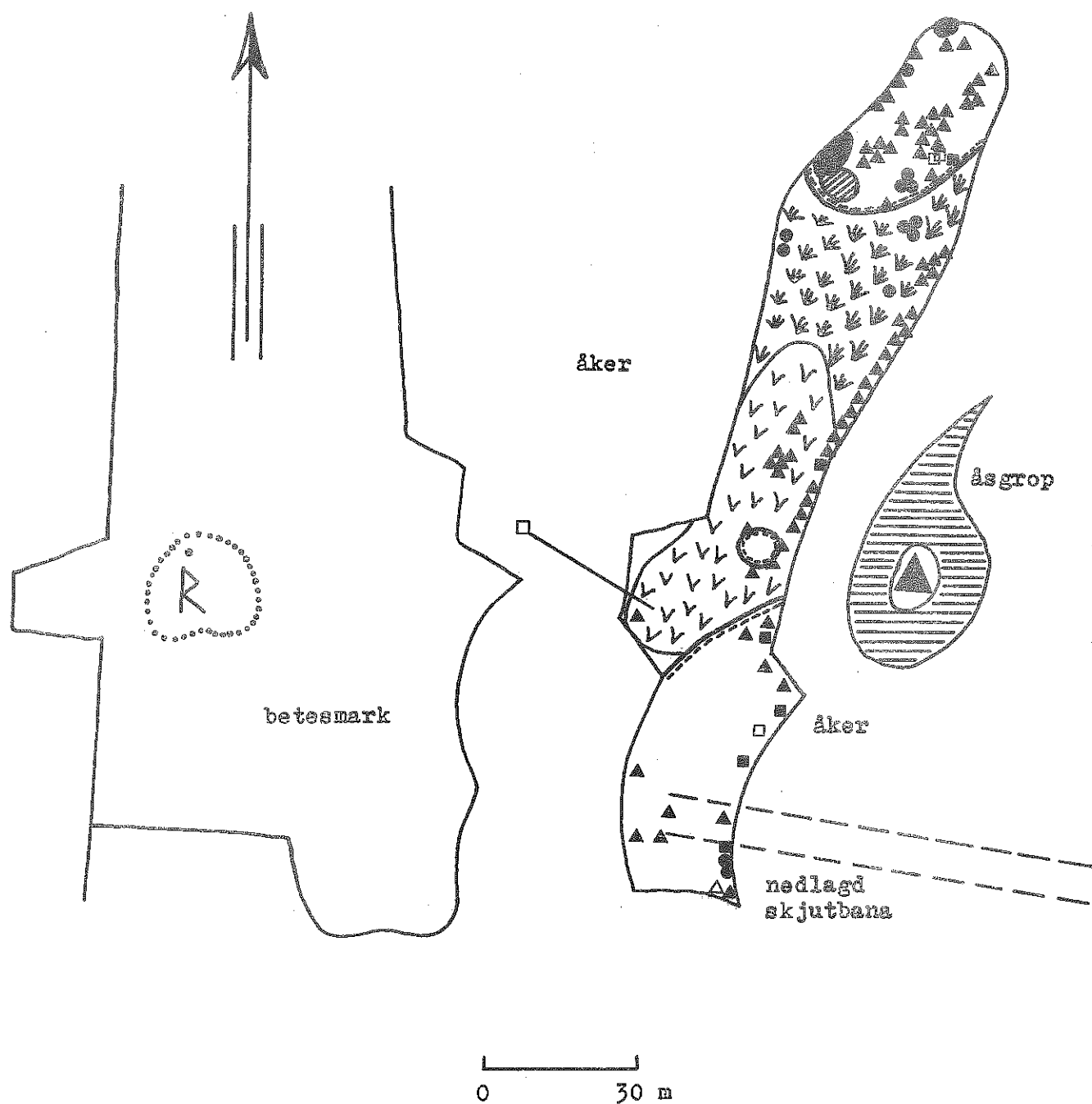

Fig. 16

Teckenförklaring (Tolebro-åsen)

en(*Juniperus communis*)

nyponrosor(*Rosa*)

tall(*Pinus silvestris*)

rönn(*Sorbus aucuparia*)

ask(*Fraxinus excelsior*)

körsbärsträd

blåhallon(*Rubus caesius*) - hallon(*Rubus idaeus*)

gräns för gammal grustäkt

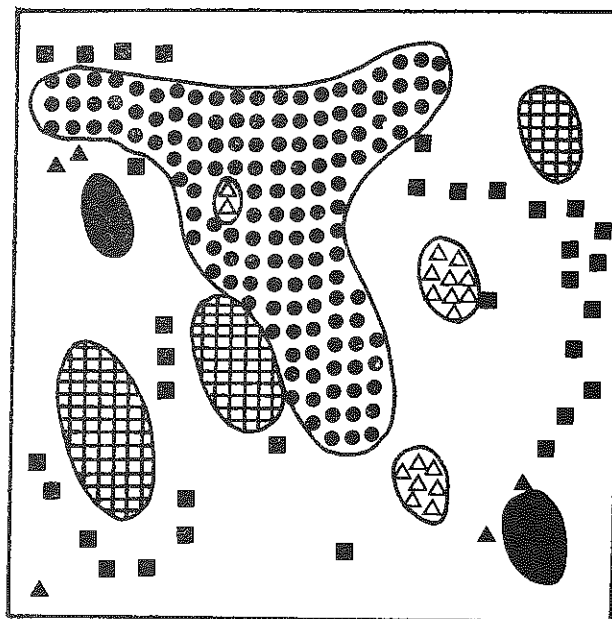
kärrfylld åsgrop med *Salix*

ej täktskadad del av stäppängen

stäppäng med utglesat örtskikt,
markering för provyta, *Oxytropis pilosa*-
miljö

- *Oxytropis pilosa*
- *Potentilla tabernaemontani*
- *Seseli libanotis*
- *Sedum acre*
- *Galium triandrum*
- *Filipendula vulgaris*
- *Cetraria islandica* - *Cladonia* sp.

Fig. 17 . *Oxytropis pilosa*-miljö. En 1 x 1 meters-ruta utlagd på stäppängen vid N. Tolebro, Normlösa, den 15/7 1977.

Tolebro-åsen

Artlista (kortfattad)

Upprättad i juli 1975 och 15/7 1977

<i>Acer platanoides</i>	lönna
<i>Juniperus communis</i>	en
<i>Pinus silvestris</i>	tall
<i>Prunus</i> (körsbär)	körsbär
<i>Pyrus communis</i>	päron
<i>Rosa canina</i>	nyponrosor
<i>Rubus caesius</i>	blåhallon
<i>R. idaeus</i>	hallon
<i>Sambucus racemosa</i>	druvfläder
<i>Sorbus aucuparia</i>	rönn
<i>Arrhenatherum pratense</i>	ängshavre
<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel
<i>Phleum boehmeri</i>	flentimotej
<i>Alyssum alyssoides</i>	gråådra
<i>Anthemis tinctoria</i>	färgkulla
<i>Anthyllis vulneraria</i>	getvåppling
<i>Artemisia campestris</i>	fåltmalört
<i>Campanula rotundifolia</i>	blåklocka
<i>Centaurea jacea</i>	rödclint
<i>C. scabiosa</i>	våddclint
<i>Chrysanthemum leucanthemum</i>	prästkrag
<i>Cirsium acaule</i>	jordtistel
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Fragaria viridis</i>	backsmultron
<i>Galium boreale</i>	vitmåra
<i>G. triandrum</i>	färgmåra
<i>G. verum</i>	gulmåra
<i>Hieracium pilosella</i>	gråfibbla
<i>Knautia arvensis</i>	åkervådd
<i>Linum catharticum</i>	vildlin
<i>Lotus corniculatus</i>	kåringtånd

Tolebro-åsen

<i>Oxytropis pilosa</i>	luddvedel
<i>Pimpinella saxifraga</i>	backanis
<i>Plantago lanceolata</i>	svartkämpar
<i>P. media</i>	rödkämpar
<i>Polygala comosa</i>	topp-jungfrulin
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	småfingerört
<i>Primula veris</i>	gullviva
<i>Satureja acinos</i>	harmynta
<i>Scabiosa columbaria</i>	fältvädd
<i>Scorzonera humilis</i>	kornfibbla, svinrot
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp
<i>Seseli libanotis</i>	säfferot
<i>Turritis glabra</i>	rockentrav
<i>Veronica spicata</i>	axveronika
<i>Viscaria vulgaris</i>	tjärblomster

Några framträdande kryptogamer:

Cetraria islandica
Cladonia sp.
Homalothecium lutescens

Bild 11, 12 Tolebro-åsen, en smal åssträng mitt i odlingsbygden.

Säfferot (*Seseli libanotis*) är en karaktärs-
växt på den intressanta
stäppängen.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MJÖLBY
Skeppsås

21 Henstorp

Läge: Ca 350 m öster om Henstorp,
norr om vägen.

8F 6d 1521

Miljö: Moränbacke som planterats med
gran och tall. I de sydexponerade slän-
terna mot landsvägen har stäppängsfloran
lyckats hålla sig kvar. Gravfält.

Vegetation och flora: Närmast vägen fin-
ner man färgmåra (*Galium triandrum*), ax-
veronika (*Veronica spicata*), fältmalört
(*Artemisia campestris*) och flentimotej
(*Phleum boehmeri*). Dominant är brudbröd
(*Filipendula vulgaris*). Bland övriga ör-
ter märks jordtistel (*Cirsium acaule*), har-
mynta (*Satureja acinos*) och väddklint.

Bedömning: En före planteringen säkerli- (3)-4
gen mycket värdefull stäppäng.

MJÖLBY
Skänninge

22 Galgbacken vid Skänninge

Läge: Ca i km sydväst Gripenberg, ös-
ter om riksväg 206 mot Vadstena.

8F 5b 0716

Miljö: Åsbackar skadade av omfattande
täktverksamhet. Rester av stäppäng finns
i kanterna, bäst utbildad på slänter mot
landsvägen. Används som motocrossbana, i
mindre format.

Vegetation och flora: Rester av tallvegeta-
tion på kanterna till takterna. Spridda
enbuskar (*Juniperus*) och nyponrosor (*Rosa*
canina och *R. dumalis*) samt hartsros (*R. vil-*
losa). Framförallt rikligt med fältmalört
(*Artemisia campestris*) på de omrörda jord-
ytorna. Ett värdefullt stäppängsparti har
fått stå orört i söder utmed vägen. Här
rikligt med färgmåra (*Galium triandrum*),
dessutom axveronika (*Veronica spicata*).
Några arter noterade den 27/7 1974
och 14/7 1977:

<i>Alchemilla glaucescens</i>	sammetsdaggekåpa
<i>Alyssum alyssoides</i>	grådådra
<i>Anemone pulsatilla</i>	backsippa
<i>Anthemis tinctoria</i>	färgkulla
<i>Arrhenatherum pratense</i>	ängshavre
<i>Bromus tectorum</i>	taklosta
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Phleum boehmeri</i>	flentimotej
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	småfingerört
<i>Satureja acinos</i>	harmynta
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp
<i>Silene nutans</i>	backglim
<i>Trifolium montanum</i>	backklöver

Bedömning:

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MJÖLBY
Skänninge

23 Lövingsborg

Läge: Ca 300 m söder om St Lövingsborg, på båda sidor om riksväg 32.

8F 4b 2636

Miljö: En öppen, ganska flack torrängsbacke på isälvs-material, sluttar svagt mot söder.

Vegetation och flora: I övergången mellan torrängen och en söder därom liggande tallskog dominerar ljung (*Calluna*). I torrängen, som ligger obetad, har gräsvegetationen vuxit till sig. På starkt upptorkade fläckar med gråfibbla (*Hieracium pilosella*), gul fetknopp (*Sedum acre*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) växer fältmalört (*Artemisia campestris*). Dessutom finns här relativt gott om backsippa (*Anemone pulsatilla*), axveronika (*Veronica spicata*), brudbröd, jordtistel (*Cirsium acaule*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*). I närheten är slättergubbe (*Arnica montana*) och ängsvide (*Salix starkeana*) funna (H Sandahl).

På andra sidan vägen, dvs öster om, finns större ytor med barjord där *Cetraria islandica* dominerar. Ett (1) blommande ex av backsippa (*Anemone pulsatilla*) påträffades här så sent som den 14/7 1977.

Rikligt med *Artemisia campestris* förekommer för övrigt på kanterna till de djupa sandtäckerna vid Katrineberg.

Bedömning:

3

MJÖLBY
Skänninge

24 Väderkvarnsbacken

Läge: Kring väderkvarnen vid friluftsbadet väster om Skänninge stad.

8F 4b 4920

Miljö: En åsbacke benämnd Väderkvarnsbacken, en klassisk växtlokal omnämnd redan av Hamnström (1843). På toppen av backen står en väderkvarn.

1977 var marken kring kvarnen välansad och klippt. Öster om backen en tallskogsvegetation.

Vegetation och flora: Hamnström nämner härifrån axveronika (*Veronica spicata*), grusviva (*Androsace septentrionalis*) och grusbräcka (*Saxifraga tridactylites*), ingen av dessa noterade av mig. På de grusiga slänterna växer fältmalört (*Artemisia campestris*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), backsippa (*Anemone pulsatilla*), harmynta (*Satureja acinos*), backklöver (*Trifolium montanum*),

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*),
väddklint (*Centaurea scabiosa*) och
ängshavre (*Arrhenatherum pratense*).

Bedömning:

4

Litt: Hamnström 1843 ss. 18, 20.

MJÖLBY
Vallerstad

25 Lunds backe

Läge: Ca 150 m nordväst Karlslund,
i den västra delen av Lunds backe.

8F 5c 4416

Miljö: En moränkulle vars högsta punkt
ligger ca 114 m ö h. På toppen av kul-
len en skeppssättning. Där kullen smal-
nar av i väster finns en sydexponerad
slänt med ett utglesat örtskikt och små
partier med stäppartad torrängsflora. I
övrigt är torrängsvegetationen på Lunds
backe ganska trivial. Fin utsikt från
toppen, över Östgötaslätten och ett stort
antal kyrktorn samt Omberg. För ca 50-
60 år sedan växte tät granskog på Lunds
backe. En hasselskog fanns på östra si-
dan, där guckuskon (*Cypripedium calceolus*)
gömde sig. (Kindberg 1901 s. 258).

Vegetation och flora: Bevuxen med sprid-
da enbuskar (*Juniperus*) i släntens östra
del. En stor grupp nyponrosor (*Rosa*) in-
till och i kanten till åkern nedanför
slänten står en liten oxel (*Sorbus inter-
media*). Dominanter i slänten är backsmult-
ron (*Fragaria viridis*) och brudbröd
(*Filipendula vulgaris*). Här märks i övrigt
backklöver (*Trifolium montanum*), rikligt
med flentimotej (*Phleum boehmeri*), fält-
malört (*Artemisia campestris*), färgmåra
(*Galium triandrum*), lundtrav (*Arabis hir-
suta*), sandmaskrosor (*Taraxacum eryth-
rosperma* coll.) samt väddklint (*Centaurea
scabiosa*).

Bedömning:

3-4

Litt: Hallin 1973 ss. 22-23.

MJÖLBY
Veta

26 Gottlösa-åsen

Läge: Omedelbart söder om vägkorset
riksväg 206-Normlösa, vid Sundby.

8F 4d 2725

Miljö: En västexponerad åssluttning.

Vegetation och flora: Bevuxen med ny-
ponrosor (*Rosa*). I fältskiktet domine-

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

rar gulmåra (*Galium verum*), vidare back-
smultron, brudbröd (*Filipendula vulgaris*),
backklöver (*Trifolium montanum*), gul
fetknopp (*Sedum acre*) och småfingerört
(*Potentilla tabernaemontani*).

Ca. 1 km. söder om vägkorset, väster om
gården Åsa, finns ett gravfält med bl.a. 8F 4 d 1922
backsippa (*Anemone pulsatilla*). Fältmal-
ört (*Artemisia campestris*) är vanlig ut-
med grusvägarna i Veta socken.

Bedömning:

4

MJÖLBY
Veta-Viby

27 Rosendal

Läge: Omedelbart söder om Rosendal,
huvudsakligen väster om vägen (Veta sn)
men även på östra sidan (Viby sn).

8F 4d 3724
3826

Miljö: Vägen norr ut mot Normlösa löper
på en rullstensås med en markant åsrygg.
I närheten av Rosendal på västsluttningen
finns partier med stäppartad torrängsvege-
tation. I den södra delen finns en grus-
täkt som används för tipp av åkersten. in-
tressant flora på kanten till täkten. Läng-
re norrut mestadels oskadad stäppäng.

Vegetation och flora: Bevuxen med enstaka
enbuskar (*Juniperus communis*) och nypon-
rosor (*Rosa*), intill grustäkten. Norrut
är åssluttningen mer igenvuxen, mest med
tall (plantering). Här växer rikligt med
backsippa (*Anemone pulsatilla*). Vidare
axveronika (*Veronica spicata*), back-
klöver (*Trifolium montanum*), back-
smultron, brudbröd, flentimotej (*Phleum
boehmeri*), fältmalört (*Artemisia
campestris*), lundtrav (*Arabis hirsuta*),
rockentrav (*Turritis glabra*),
småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*)
och vädtklint (*Centaurea scabiosa*).
Framträdande mossor är *Homalothecium
lutescens* och *Thuidium abietinum*.
I grustaget växer bl a dådra (*Cam-
elina microcarpa*) och tagg-sallat
(*Lactuca serriola*). En delvis lik-
artad vegetation finns även öster om
vägen - här gravfält.

Bedömning:

3

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MJÖLBY
Viby

28 Viby-backen

Läge: Ca 800 m norr om kyrkan, intill E4:an.

8F 4e 2408

Miljö: En moränbacke med vidsträckta betesmarker. Gravfält. Obetydligt täkt-skadad.

Vegetation och flora: Grupper av en (Juniperus) och nyponrosor (Rosa). Rikligt med flentimotej (Phleum boehmeri). Dominant ängshavre (Arrhenatherum pratense). På den obetade delen av backen förekommer färgmåra (Galium triandrum), gärna intill stenblock. I övrigt backsippa (Anemone pulsatilla), axveronika (Veronica spicata), backklöver (Trifolium montanum), fältmalört (Artemisia campestris), brudbröd (Filipendula vulgaris), småfingerört (Potentilla tabernaemontani) och väddklint (Centaurea scabiosa).

Bedömning:

3-4

MJÖLBY
Väderstad

29 Lindekullen

Läge: Ca 400 m ONO Lindekullen eller ca 700 m sydväst V Torpa.

8E 2j 1708

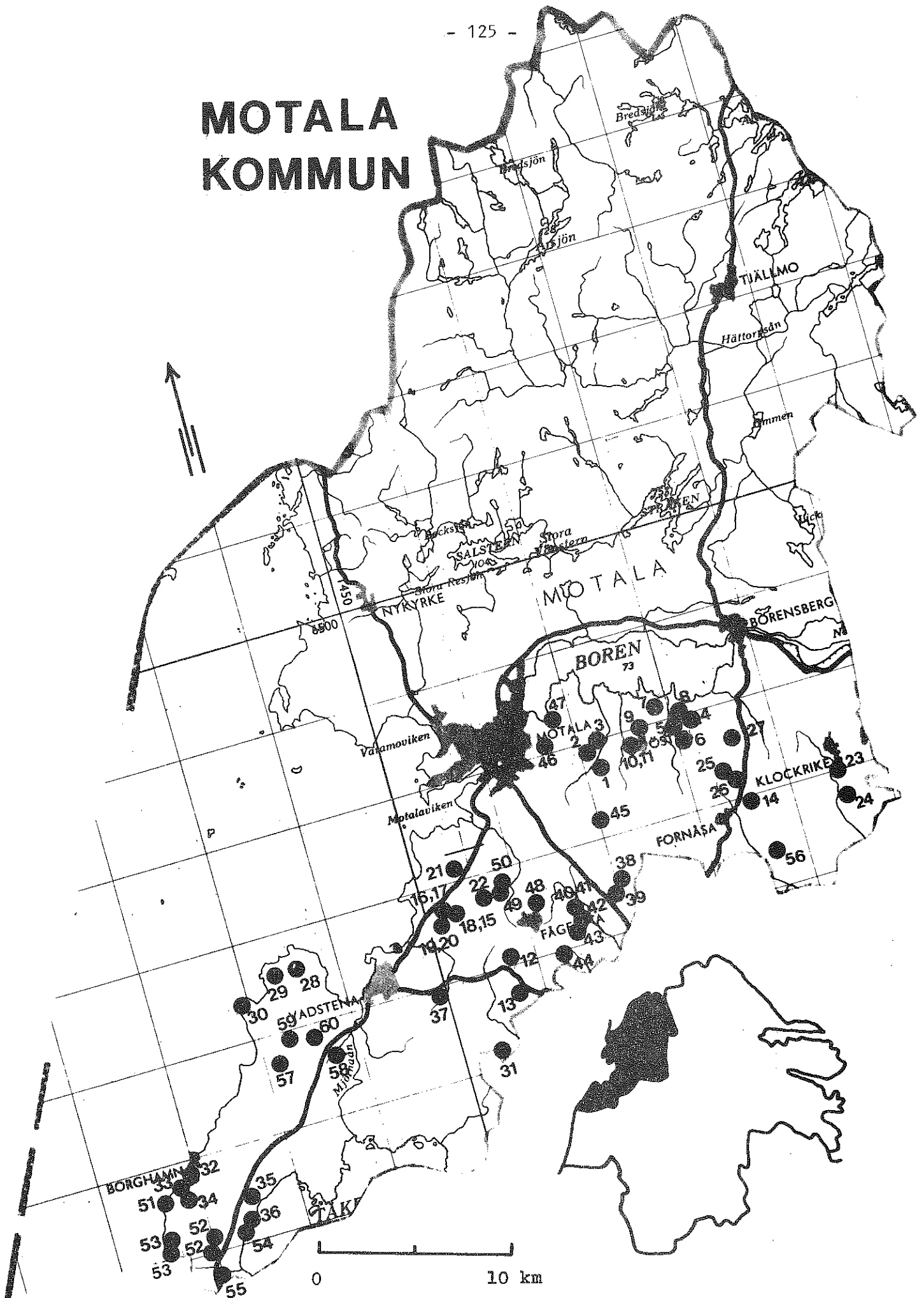
Miljö: En sydvänd liten åkerholme nära vägen.

Vegetation och flora: Brudbröd (Filipendula vulgaris) är dominant. I övrigt växer här backsippa (Anemone pulsatilla), backklöver (Trifolium montanum) och gulmåra (Galium verum) bl a.

Bedömning:

4-5

MOTALA KOMMUN

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MOTALA
Ask

1 Ask kyrkogårdsmur

Läge: Se ovan.

8F 7c 3509

Miljö: En kalkstensmur som omger Ask kyrka, en romansk landskyrka från 1100-talet. Muren har inte rustats upp utan fått behålla en "gammelsvensk" prägel. På krönet av muren har ett torrängssamhälle utbildats. Här finner man växter som annars hör hemma på slättens backsippebackar.

Vegetation och flora: Krönet av muren är täckt av ett jordlager. På detta växer fläckvis rikligt med grusbräcka (*Saxifraga tridactylites*). Fältnalört (*Artemisia campestris*) är busklik och hänger ut över murkrönet. På den del av muren som vätter mot norr ses frodig flentimotej (*Phleum boeheimeri*). Det intressantaste inslaget på kyrkogårdsmuren är piggfröet (*Lappula myosotis*), en kulturmarksväxt som blivit mycket sällsynt i Östergötland - idag endast känd från några enstaka platser. Bland övriga arter märks backanis (*Pimpinella saxifraga*), gul och vit fetknopp (*Sedum acre* och *S. album*), harmynta (*Satureja acinos*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och taklosta (*Bromus tectorum*). Dominerande på stora partier är kaukasiskt fetblad (*Sedum spurium*). Rik moss- och lavflora.

Bedömning: Ett ovärderligt vegetationsdokument som fått ligga orört i generationer. Muren bör undantas restaurering.

Litt: Gustafsson 1974 a, 1975 a.

MOTALA
Ask

2 Lundbacken

Läge: Ca 200 m väster om Lundbacken eller ca 900 m NNV Ask kyrka.

8F 7c 4405

Miljö: En sydvänd moränsluttning med starkt upptorkade barjordsfläckar.

Vegetation och flora: Vackert prydd med enbuskar (*Juniperus*). Rik förekomst av topp-jungfrulin (*Polygala comosa*), den 27/6 1975 räknades till minst 100 ex. Dominanta arter i slänten är brudbröd (*Filipendula vulgaris*), fältnalört (*Artemisia campestris*), gråfibbla (*Hieracium pilosella*) och solvända (*Helianthemum nummularium*). Rikligt företrädd är även harmynta (*Satureja acinos*). I övrigt bl a färgmåra (*Galium triandrum*), getvåpling

Bild 13

Kyrkogårdsmuren i Ask. På krönet av kalkstensmuren
ses piggfrö (*Lappula myosotis*).

Bild 14

Flentimotej (*Phleum boehmeri*) på Ask kyrkogårdsmur. En av karaktärsväxterna på Östgötaslättens torrängar.

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

(*Anthyllis vulneraria*), gråådra (*Alyssum alyssoides*) och lundtrav (*Arabis hirsuta*).
Hot: Gran- och tallplantornas i västra delen av stäppängen. Dessutom invandrande knylhavre (*Arrhenatherum elatius*) i mittpartiet och gott om lönnslå.

Bedömning: Värdefull stäppängsflora med (2)-3
en av de rikaste förekomsterna av toppjungfrulin (*Polygala comosa*) i Östergötland.

MOTALA
Åsk

3 Torvaldstorp

Läge: Ca 200 m öster om Torvaldstorp. 8F 7c 4812

Miljö: En moränbacke som sluttar mot nordost och grusväg. Granplanterad.

Vegetation och flora: Snår av nyponrosor (*Rosa*). I fältskiktet brudbröd (*Filipendula vulgaris*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), färgmåra (*Galium triandrum*), väddklint (*Centaurea scabiosa*) samt ängshavre (*Arrhenatherum pratense*).

Bedömning: 4-5

MOTALA
Ekebyborna

4 Ebborps-backarna

I

Läge: Ca 750 m NNV Ebborp. 8F 7d 4508

Miljö: Mjukt kuperade åsbackar som betas.

Vegetation och flora: Bevuxna med spridda enbuskar (*Juniperus*) och nyponrosor (*Rosa canina*). Några arter noterade den 29/6 1975:

<i>Anemone pulsatilla</i>	backsippa
<i>Arrhenatherum pratense</i>	ängshavre
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Fragaria viridis</i>	backsmultron
<i>Galium triandrum</i>	färgmåra
<i>Phleum boehmeri</i>	flentimotej
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	småfingerört
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp

Bedömning: (3)-4

II.

Läge: Ca 300 m NV Ebborp 8F 7d 4008

Miljö: En västexponerad åsslutning, ligger som en öppning i en stor tallplantering. Långt ned på slutningen starkt

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

upptorkade jordytor. Hela slänten bär spår av plöjning, men inga tallplantor synliga. Gravfält i närheten.

Vegetation och flora: I denna öppna stäppäng dominerar färgmåra (*Galium triandrum*) tillsammans med brudbröd (*Filipendula vulgaris*). Vidare axveronika (*Veronica spicata*), backsmultron, backsippa (*Anemone pulsatilla*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), harmynta (*Satureja acinos*), gul fetknopp (*Sedum acre*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). På den starkt upptorkade barjorden längre ned i slutningen växer rikligt med fältmalört (*Artemisia campestris*), grusviva (*Androsace septentrionalis*) och islandslav (*Cetraria islandica*).

Bedömning: En av de tätaste och rikaste förekomsterna av *Galium triandrum* på hela Östgötaslätten. Även i övrigt rik stäppängsflora. Oturligt nog har det värdefulla åspartiet tallplanterats och det är väl osäkert om den kvarvarande stäppängen kan räddas. 2

MOTALA
Ekebyborna

5 Kårby backe

Läge: Ca 250 m öster om Kårby.

8F 7d 4402

Miljö: En åsbacke skadad av tåkter intill gravfält.

Vegetation och flora: Bevuxen med bl a tall, ask och lönn. På kanterna till tåkterna rikligt med fältmalört (*Artemisia campestris*) och på enstaka ställen färgmåra (*Galium triandrum*). Vidare backsippa (*Anemone pulsatilla*), backsmultron (*Fragaria viridis*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), färgkulla (*Anthemis tinctoria*) och rockentrav (*Turritis glabra*). På barjordsfläckar i slänten mot vägen återfinns gul fetknopp (*Sedum acre*), harmynta (*Satureja acinos*) och enstaka axveronika (*Veronica spicata*).

Bedömning:

4

MOTALA
Ekebyborna

6 Kårstadbacken

Läge: Ca 200 m norr om Kårstad, alldeles vid vägen.

8F 7d 3703

Miljö: En åsbacke skadad av gamla tåkter, numera etablerad stäppängsflora i tåkthå-

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

lorna. Småkuperat. Den norra delen av backen är mera flack, här tallplantering. Gravfält.

Vegetation och flora: Det som karaktäriserar Kårstadbacken är de rika förekomsterna av backsippa (*Anemone pulsatilla*) och grusviva (*Androsace septentrionalis*) på våren. Senare mycket vackra och lysande mattor av småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) på de sydexponerade barjordsfläckarna. Rikligt förekommer även fältmalört (*Artemisia campestris*) och flentimotej (*Phleum boehmeri*). Färgmåra (*Galium triandrum*) växer i den norra, relativt oskadade men tallplanterade delen av backen (belägg i Riksmuseet från 1894). Framträdande arter är backsmultron, brudbröd, småfingerört (*Potentilla argentea*), gulmåra (*Galium verum*), gul fetknopp (*Sedum acre*), gråfibbla (*Hieracium pilosella*), harmynta (*Satureja acinos*) och våddkling (*Centaurea scabiosa*). Bland mossorna märks främst *Homalothecium lutescens* och *Tortula ruralis*.

Bedömning: Utökad tallplantering bör förhindras i det värdefulla partiet närmast landsvägen. 3

MOTALA
Ekebyborna

7 Midssommarbacken

Läge: Ca 900 m ONO kyrkan.

8F 8c 0845

Miljö: En smal nord-sydlig åsrygg som löper mellan åkrarna. I den sydligaste delen finns en liten gravhög, kring denna till viss del intressant torrängsflora. Betesmark. Lokalen benämnd "Midssommarbacken".

Vegetation och flora: På gravhögen växer enstaka krusbär (*Ribes uva-crispa*) och nyponrosor (*Rosa canina*). På slänterna till höger bl a backsmultron, brudbröd, flentimotej (*Phleum boehmeri*), gulmåra, jordtistel (*Cirsium acaule*). Den kanske mest karaktäristiska arten för sådana här gravhögsslänter är småfingerörten (*Potentilla tabernaemontani*), så även här. Av visst intresse är förekomsten av ängssalvia (*Salvia pratensis*) omedelbart nedanför gravhögen. Den är en syd- och mellaneuropeisk växt, karaktärsart för stäpperna, "bland annat de tidvis uppodlade delarna af den samma" (Sernander 1908 s. 225). Vidare skriver Sernander: "Salvia pratensis har af ålder odlats i våra trädgårdar, och en del tillfälliga förekomster ha

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

tydligen sitt ursprung därifrån".

Bedömning:

5

MOTALA
Ekebyborna

8 Fossala-täkten

Läge: Strax öster om St Fossala. 8F 8d 0005
Miljö: Ett grustag som delvis används fortfarande. På botten av täkten intressant torrängsflora.
Vegetation och flora: Nedanför täktbranterna gott om askuppslag. Särskilt rikligt med fältmalört (*Artemisia campestris*) och grusviva (*Androsace septentrionalis*). I övrigt flentimotej (*Phleum boehmeri*), gråådra (*Alyssum alyssoides*), gråbinka (*Erigeron acris*), getväppling (*Anthyllis vulneraria*), harmynta (*Satureja acinos*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*).

Bedömning:

(4)-5

MOTALA
Ekebyborna

9 Finlands-backen

Läge: Omedelbart norr om gården Finland, öster om vägen, eller ca 800 m söder om kyrkan. 8F 7c 4735
Miljö: En åsbacke som sluttar mot norr-nord-väst, ganska flack. Grustäktsskadad i söder samt soptipp.
Vegetation och flora: Bevuxen med enstaka tall (*Pinus silvestris*), 1 ex. Intressant här är säfferoten (*Seseli libanotis*), sällsynt torrängsväxt på Östgötaslätten. I övrigt: brudbröd (*Filipendula vulgaris*), solvända (*Helianthemum nummularium*), väddklint (*Centaurea scabiosa*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). Dominant *Homalothecium lutescens* samt *Thuidium abietinum*.

Bedömning:

4

MOTALA
Ekebyborna

10 Fridhems-backen

Läge: Ca 400 m NNV Fridhem. 8F 7c 4633
Miljö: En åsbacke skadad av grustäkt. Starkt upptorkade barjordsytor.
Vegetation och flora: Enstaka tall och apel. Rikligt med fältmalört (*Artemisia*

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

campestris). Islandslav (*Cetraria islandica*) utbredd bland backsmultron, flentimotej (*Phleum boehmeri*), getvåppling (*Anthyllis vulneraria*), gul fetknopp (*Sedum acre*), solvända (*Helianthemum*) småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*).

Bedömning:

4

MOTALA
Ekebyborna

11 Kastberga

Läge: Ca 200 m norr om Kastberga.

8F 7c 3928

Miljö: Åsbacke med gravhög, mitt ute i åkern. Stentipp.

Vegetation och flora: Enstaka backsippa (*Anemone pulsatilla*), flentimotej (*Phleum boehmeri*) och kring gravhögen brudbröd (*Filipendula vulgaris*), backsmultron (*Fragaria viridis*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*). I övrigt trivialiserat genom konstgötsling (?).

Bedömning:

5

MOTALA
Fivelstad

12 Lindenäset

Läge: Ca 700 m nordost kyrkan eller 300 m väster Lindenäset.

8F 6a 0436

Miljö: Gamla tåkhålor med etablerad stäppängsflora huvudsakligen i sydslänterna, på isälvsmaterial.

Vegetation och flora: I botten på tåkten bl a alm (*Ulmus glabra*) och sälg (*Salix caprea*). I sydslänterna enstaka en (*Juniperus*). På barjordsfläckarna rikligt med fältmalört (*Artemisia campestris*) och gråfibbla (*Hieracium pilosella*) samt gul fetknopp (*Sedum acre*), färgkulla (*Anthemis tinctoria*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*). Intressant här förekomsten av fältvädd (*Scabiosa columbaria*).

Bedömning:

4

MOTALA
Fivelstad

13 Hilltorp

Läge: Ca 200 m söder om Hilltorp.

8F 5a 3739

Miljö: Ett gravfält från yngre järn-

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

åldern (500 - 1050 ef Kr) bestående av högar och rundastensättningar, beläget på isälvsmaterial i en svag västsluttning mot åkermark.

Vegetation och flora: Glest tallbevuxet. En gammal, kraftig oxel (*Sorbus intermedia*) i nedre delen av sluttningen samt en gammal björk. I fältskiktet backsippa (*Anemone pulsatilla*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), fältmalört (*Artemisia campestris*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), färgmåra (*Galium triandrum*) och skavfräken (*Equisetum hiemale*).

Bedömning:

4

MOTALA
Fornåsa

14 Kommorp

Läge: Mellan vägen och gården Kommorp.

8F 6d 4828

Miljö: Ett flackt torrängsparti på isälvsmaterial (sand).

Vegetation och flora: Björkbevuxet med enstaka tallar (*Pinus silvestris*). Rikligt med fältmalört (*Artemisia campestris*) och flentimotej (*Phleum boehmeri*). Dessutom bl a gul fetknopp (*Sedum acre*), harmynta (*Satureja acinos*) och tjärblomster (*Viscaria vulgaris*).

Bedömning:

5

MOTALA
Hagebyhöga

15 Hagebyhöga kyrkogårdsmur

Läge: Se ovan

8F 6a 3015

Miljö: En kalkstensmur som omger kyrkan. På insidan av muren en jordvall med fläckvis stäppängsflora, främst på västra sidan.

Vegetation och flora: De mest anmärkningsvärda inslagen på murkrönet är axveronika (*Veronica spicata*), fältmalört (*Artemisia campestris*) och grusviva (*Androsace septentrionalis*). Ett 20-tal arter har noterats, bl a gul fetknopp (*Sedum acre*), gråfibbla (*Hieracium pilosella*), harmynta (*Satureja acinos*), klofibbla (*Crepis tectorum*) och taklosta (*Bromus tectorum*). Vacker moss- och lavvegetation.

Bedömning:

5

Litt: Gustafsson 1974 a.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MOTALA
Hagebyhöga

16 Gravkullen

Läge: 200 m nordväst kyrkan, mitt ute i åkern.

8F 6a 3114

Miljö: En liten gravkulle som ligger som en holme mitt i åkern på en av socknens högsta punkter. Stentipp i söder. Storslagen utsikt över Vadstena, Vättern, Nässjahalvön samt Omberg i fonden.

Vegetation och flora: Bevuxen med enstaka askar i åkerkanten samt enstaka uppslag av hartsros (*Rosa villosa*) och oxel (*Sorbus intermedia*). På små ytor rik stäppängsflora. I norra åkerkanten rikblommig luktvicker (*Vicia tenuifolia*) som i mitten av juni färgar en stor del av kullen intensivt blå. Några arter noterade den 28/6 och 22/7 1977:

<i>Anemone pulsatilla</i>	backsippa
<i>Artemisia campestris</i>	fältmalört
<i>Arrhenatherum pratense</i>	ängshavre
<i>Bromus tectorum</i>	taklosta
<i>Centaurea scabiosa</i>	väddklint
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Fragaria viridis</i>	backsmultron
<i>Galium triandrum</i>	färgmåra
<i>Phleum boehmeri</i>	flentimotej
<i>Trifolium montanum</i>	backklöver
<i>Turritis glabra</i>	rockentrav

Bedömning: Skyddsvärd kulle. Rik förekomst av *Vicia tenuifolia*, vilken här uppträder tillsammans med andra typiska stäppväxter (jfr Rogslösa sn och Ödeshög, Heda sn, Norrö backar). Fortsatt stentipp måste förhindras.

3

MOTALA
Hagebyhöga

17 Grustag norr om kyrkan

Läge: Ca 350 m norr om kyrkan.

8F 6a 3315

Miljö: Ett grustag med rester av stäppängsvegetation på kanterna.

Vegetation och flora: Rikligt med grusviva (*Androsace septentrionalis*). Backtimjan (*Thymus serpyllum*) uppträder i flera dekorativa grupper, dels på plan mark, dels på kanten till tälten. I övrigt bl a fältmalört (*Artemisia campestris*) och gul fetknopp (*Sedum acre*).

Bedömning:

5

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MOTALA
Hagebyhöga

18 Hagebytorp-slätten

Läge: Ca 600 m söder om St Hagebytorp, väster om vägen.

8F 6a 3312

Miljö: Ett litet stäppängsfragment mellan vägen och åkern. Används som tipp av åkersten.

Vegetation och flora: På den obetydliga torrängsytan växer enstaka enar (*Juniperus*) och nyponrosor (*Rosa*). I närheten askar. Nedanför åkern och stentippen växer luktvicker (*Vicia tenuifolia*), vilken tycks ha sin största utbredning på slätten just i Hagebyhöga sn. Intressant här är toppjungfrulinet (*Polygala comosa*) i en brant västslänt. Backtimjan (*Thymus serpyllum*) förekommer i sammanhängande mattor. Dessutom backsippa (*Anemone pulsatilla*), fältmalört (*Artemisia campestris*), gråfibbla (*Hieracium pilosella*), dominant på barsjordsfläckar, klasefibbla (*Crepis praemorsa*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), vildlin (*Linum catharticum*) och en mycket spenslig, högre form av väddklint (*Centaurea scabiosa*).

Bedömning:

4

MOTALA
Hagebyhöga

19 Äppelrosbackarna

Läge: Ca 500 m sydväst St Hagebytorp och ca 500 m sydost Bäck.

8F 6a 3409

8F 6a 3506

Miljö: Hårt betade åsbackar. Nedanför i svackan kärrmark; tidigare enl uppgift från Lennart Fridén, Trollhättan, bl a lokal för myggnyckel (*Liparis loeselii*) (se bild i Fries 1923 s. 79), numera starkt igenvuxen alsumpskog. Gravfält intill.

Vegetation och flora: "Backarne äro ofta kala och försedde med en klen gräsvext. *Thymus acinos* och *Serpyllum* äro de allmännaste (Ljung mindre allmän). Dock förekomma på dessa *Asperula tinctoria*, *Verbascum nigrum*, *Androsace septentrionalis*, *Torilis Anthriscus*, *Rosa rubiginosa* (Hagebytorp)", skriver Kalén (1842 ss. 45-46) om Vadstena-traktens backar. Äppelrosen (*Rosa rubiginosa*) finns insprängd i den övriga törnrosvegetationen där "blommande törnrosgrenar bågna i obändigt linjespel över stengärdesgården mot åkrarna" (Fries 1923 s.81). Äppelrosen doftar

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

fint om man tar på de glandelhåriga bladen, precis som äppelmust. "Bagghagarna" benämns området sydväst St Hagebytorp där vildrosorna blommar i sådan mängd. I slänten ner mot kärrmarken växer slån (*Prunus spinosa*). I fältskiktet lägger man om våren mest märke till backsipporna (*Anemone pulsatilla*). Backtimjan (*Thymus serpyllum*) är en annan växt som verkar vara ganska vanlig i Hagebyhöga sn - pryder backarna här och var och går t o m in i de torraste partierna i rikkärren. I övrigt finns här brudbröd (*Filipendula vulgaris*), gulmåra (*Galium verum*), getvämpling (*Anthyllis vulneraria*) och jordtistel (*Cirsium acaule*). På backarna ca 500 m SO Bäck tillkommer bl a flentimotej (*Phleum boehmeri*), fältmalört (*Artemisia campestris*), gul fetknopp (*Sedum acre*), harmynta (*Satureja acinos*), grådådra (*Alyssum alyssoides*) och vädtklint (*Centaurea scabiosa*), på barjordsfläckar.

Bedömning:

(3)-4

Litt: Kalén 1842 ss. 45-46.

MOTALA
Hagebyhöga

20 Högalunds-backen

Läge: Ca 300 m öster om Högalund eller ca 1,1 km väster om kyrkan.

8F 6a 2804

Miljö: En hårt nedbetad åsbacke, delvis formad av gamla täkter. Småkuperat. Intill ligger en dödisgrop som används som branddamm - här vattenödlor och bl a äkta blodigel (G Bjerner). Stentipp i norra ändan av backen. Omgiven av åkermark.
Vegetation och flora: Dekorativt prydd med spridda enbuskar (*Juniperus communis*). Enstaka äppelrosor (*Rosa rubiginosa*). I fältskiktet dominerar ängshavre (*Arrhenatherum pratense*), backanis (*Pimpinella saxifraga*), gulmåra (*Galium verum*) och i viss mån getvämpling (*Anthyllis vulneraria*). Av intressantare arter märks backtimjan (*Thymus serpyllum*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), fältmalört (*Artemisia campestris*), grusgiva (*Androsace septentrionalis*) och spåtistel (*Carlina vulgaris*). Dessutom bl a backsmultron, brudbröd, grådådra (*Alyssum alyssoides*), harmynta (*Satureja acinos*) och vädtklint (*Centaurea scabiosa*). Vårmusseroner (G Bjerner).

KOMMUN	OMRÅDE	KARTOR
Socken		Geokod
		Bedömning

<u>Bedömning:</u>	3
-------------------	---

MOTALA
Hagebyhöga

21 Hässleby-ängen

Läge: Ca 700 m SSO Hässleby eller 350 m väster om Knapetorp. 8F 7a 0624

Miljö: Hårt betade torrängar på sandig-moig morän. Gravfält.

Vegetation och flora: Här liksom på liknande biotoper i Hagebyhöga är törnrosorna mycket framträdande. Ängen delvis kraftigt igenväxande med Rosa canina och R. villosa, även äppelros (R. rubiginosa). Bland enbuskar (Juniperus) i södra delen av ängen växer färgmåra (Galium triandrum). I övrigt brudbröd (Filipendula vulgaris), jordtistel (Cirsium acaule), lundtrav (Arabis hirsuta), solvända (Helianthemum nummularium) och ängshavre.

<u>Bedömning:</u>	4
-------------------	---

MOTALA
Hagebyhöga

22 Appelby äng

Läge: Ca 600 m NO Appelby. 8F 6a 3734

Miljö: En långsträckt nord-sydlig ås med markant rygg som bär spår av gammal grustäkt. Mellan två tydliga åsryggar en kärrfylld sänka, dödisgrop. Kuperat.

Vegetation och flora: Bevuxen med enbuskar (Juniperus), rikligt. I buskskiktet även nyponrosor (Rosa canina) och getapel (Rhamnus cathartica). Gott om aspsly. I fältskiktet stark dominans av ängshavre (Arrhenatherum pratense) och i högsommartid är åschrönen praktfullt gula av gulmåra (Galium verum). Rikligt med backsippor (Anemone pulsatilla). Dessutom brudbröd, backklöver (Trifolium montanum), fältsmalört (Artemisia campestris), jordtistel (Cirsium acaule), småfingerört (Potentilla tabernaemontani) och vädsklint (Centaurea scabiosa). I kanterna till dödisgropen en kalkfuktäng, i övergången till torrängen rikligt med älväxing (Scleria coerulea).

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Hot: Igenväxning med främst asp. Bör röjas.

Bedömning: Värdefull kombination av torr- ängs- och rikkärrsflora.

Litt: Gustafsson 1972 c ss. 76-77.

MOTALA
Klockrike

23 Hanorps-backen

Läge: Ca 350 m NO Hanorp, söder om grus- vägen. 8F 7e 0227

Miljö: En västexponerad åsbacke, i norr skadad av grustäkt. Gränsar till hus- tomter och potatisland. Rik stäppängsflora på ett litet oskadat parti.

Vegetation och flora: Rik förekomst av säfferot (*Seseli libanotis*), jfr Kindberg (1901 s. 118). En av de få lokalerna för fältsippa (*Anemone pratensis*) på Östgötaslätten. Den 17/7 1977 noterades:

<i>Anthyllis vulneraria</i>	getväppling
<i>Artemisia campestris</i>	fältmalört
<i>Centaurea scabiosa</i>	väddklint
<i>Galium triandrum</i>	färgmåra
<i>Helianthemum nummularium</i>	solvända
<i>Phleum boehmeri</i>	flentimotej
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	småfingerört
<i>Satureja acinos</i>	harmynta
<i>Scabiosa columbaria</i>	fältvädd
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp
<i>Silene nutans</i>	backglim
<i>Trifolium montanum</i>	backklöver
<i>Veronica spicata</i>	axveronika

Bedömning: (2)-3

Litt: Kindberg 1901 ss. 83, 118

MOTALA
Klockrike

24 Berga-backen

Läge: Ca 600 m VNV L Berga, nära landsvägen. 8F 6e 3324

Miljö: Gammal tåkthåla med etablerad stäppängsflora i de brantaste västexponerade delarna och på botten. Rester av oskadad stäppäng i öster vid vägen till Hällberga.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Vegetation och flora: På barjordsfläckar axveronika (*Veronica spicata*), fältmalört (*Artemisia campestris*), gul fetknopp (*Sedum acre*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), grusviva (*Androsace septentrionalis*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). Av särskilt intresse här fältvädd (*Scabiosa columbaria*). *Thuidium abietinum* framträdande. Rikligt med backklöver (*Trifolium montanum*) i ängen ovanför tåkten - här även frodig gulmåra (*Galium verum*).

Bedömning:

3-(4)

MOTALA
Lönsås

25 Galgbacken

Läge: Ca 500 m väster om kyrkan, norr om vägen. 8F 7d 1516

Miljö: En gammal tåkthåla med värdefull stäppängsflora. I botten på tåkten småkuperat. Mot norr små fragment av intakt stäppäng. I öster en hög tåktbrant med trivial flora. Belägen på en mäktig isälvsavlagring, på vars krön kyrkan ligger. Området benämnt "Galgbacken". Mycket stora ingrepp i åsen kring kyrkan.

Vegetation och flora: Rikaste förekomsten av fältsippa (*Anemone pratensis*) i Östergötland - växer mest i norra delen av den gamla tåkthålan på starkt upptorkad mark tillsammans med gul fetknopp (*Sedum acre*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). *Anemone pratensis* förekommer även i den lilla torrängen norr om tåkten och vidare österut en bit. Rikligt med fältmalört (*Artemisia campestris*) på grusiga yror, vidare flentimotej (*Phleum boehmeri*), grusviva (*Androsace septentrionalis*), grådådra (*Alyssum alyssoides*) och taklosta (*Brømus tectorum*). I stäppängen norrut axveronika (*Veronica spicata*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*) bl a.

Bedömning: Rik förekomst av *Anemone pratensis*, saknar motsvarighet i landskapet. Området bör garanteras skydd från vidare tåkt, tallplantering o dyl. 2-3

MOTALA
Lönsås

26 Lönsåsen

Läge: Ca 450 m sydost kyrkan, norr om fotbollsplanen. 8F 7d 1324

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Miljö: Glest tallbevuxen, sandig slänt ovanför stor täkt, mot norr mer slutet vegetationstäcke.

Vegetation och flora: Lokal för fältsippa (*Anemone pratensis*) ansluter till föregående. Ett 10-tal ex växer på den plana sandslänten, 100-tals ex i branten mot vägen söder därom. Fältsippan förekommer även på uppkastad jord vid norra kortsidan av fotbollsplanen i närheten. På sandslänten rikligt med fältmalört (*Artemisia campestris*) som här blir yvig och busklik på de konkurrensfria ytorna en bit norrut ändrar den karaktär och blir mer lågvuxen, krypande, i det slutna växttäcket. Getvåppling (*Anthyllis vulneraria*) i mängder - andra dominerande arter är gul fetknopp (*Sedum acre*) och berggröe (*Poa compressa*). Vidare bl a flentimotej (*Phleum boehmeri*), grådådra (*Alyssum alyssoides*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*). Invandrande knylhavre (*Arrhenatherum elatius*).

Bedömning:

4

MOTALA
Lönsås

27 Snavlunda-åsen

Läge: Ca 300 m norr om Snavlunda.

8F 7d 3228
3128

Miljö: En nord-sydlig ås med markant rygg. Skadad i söder av grus- och vattentäkt. Värdefull stäppängsflora på åsslutningarna. Obetad.

Vegetation och flora: Bevuxen med enstaka en (*Juniperus*) och lågkrypande nypon- och hartsrosor (*Rosa canina*, *R. villosa*). Frodig, tät örtvegetation med dominerande brudbröd (*Filipendula vulgaris*) och färgmåra (*Galium triandrum*) - dessutom dominant ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). I ängen bl a axveronika (*Veronica spicata*), backsmultron (*Fragaria viridis*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), jordtistel (*Cirsium acaule*) och solvända (*Helianthemum nummularium*). På de mest grusiga ställena fältmalört (*Artemisia campestris*), getvåppling och harmynta (*Satureja acinos*). Mot norr blodnäva (*Geranium sanguineum*), här övergår torrängen i en åldrig hasselskog med inslag av gran - rikligt med

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

underviol (*Viola mirabilis*) och framför-
allt blåsippor (*Anemone hepatica*).

Bedömning: Hela kvarvarande åspartiet (2)-3
skyddsvärt. Intressant och ovanlig kom-
bination av stäppängs- och lundflora på
slätten.

MOTALA
Nässja

28 Lyckebacken

Läge: Omedelbart söder om Lyckebacken.
Miljö: En smal nord-sydlig moränsträng
belägen mellan odlad mark.
Vegetation och flora: I den västexpone-
rade slänten växer rikligt med luktvic-
ker (*Vicia tenuifolia*) tillsammans med
esparsett (*Onobrychis viciifolia*), en
gammal foderväxt som i Sverige är känd
från Skåne, Öland, Östergötland och
Stockholm. Blommorna är vackert rosen-
röda och mörkstrimmiga, tillsammans med
rikblommig *Vicia tenuifolia* mycket
dekorativt. Gulmåra (*Galium verum*) är
dominant, i övrigt märks bl a back-
smultron (*Fragaria viridis*), brud-
bröd (*Filipendula vulgaris*), backglim
(*Silene nutans*), grådådra (*Alyssum*
alyssoides), lundtrav (*Arabis hirsuta*),
småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*)
och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*).
Slänten är starkt igenvuxen med en (*Juni-
perus*), nyponrosor (*Rosa canina*, *R. dumalis*),
rundhagtorn (*Crataegus oxyacantha*), get-
apel (*Rhamnus cathartica*) och slån (*Prunus*
spinosa).

8E 6i 2827

Bedömning:

4

MOTALA
Nässja

29 Nässja kyrkogårdsmur

Läge: Se ovan.
Miljö: Gammal kalkstensmur som omger kyr-
kan. På murkrönet ett tunt jordlager.
Vegetation och flora: Anmärkningsvärd
här axveronika (*Veronica spicata*) på
muren tillsammans med berggröe (*Poa*
compressa), gul fetknopp (*Sedum acre*),
harmynta (*Satureja acinos*), femfingerört
(*Potentilla argentea*) och taklosta (*Br-
omus tectorum*). Intill muren växer
hjärtstilla (*Leonurus cardiaca*) (14/9

8E 6i 2718

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

1974), och luktvicker (*Vicia tenuifolia*
(22/7 1977).

Bedömning:

5

Litt: Gustafsson 1974 a

MOTALA
Nässja

30 Skäljen

Läge: Ca 500 - 700 m norr om Sjöbacka, 8E 6h 1747
vid Vättern.

Miljö: Sandbranter mot Vättern och barr-
skogsplanterad torräng ovanför. Carl Fries
följde med hit på exkursion den 8/7 1974
för att återse Skäljen, denna sandiga
högslett längst ut på Nässjahalvön. Nu
såg han inte den vidsträckta ängen för
bara tall och gran - Fries minns att här
betade närmare 10 hästar förr. Magnifik
utsikt över Vättern, det stora innanhavet.
Gravfält.

Vegetation och flora: Branterna är bevuxna
med enbuskar (*Juniperus communis*) och
nyponrosor (*Rosa*); även äppelros (*Rosa rubig-
inosa*), som sprider äppelmustdoft omkring
sig. I branterna backsippa (*Anemone pulsa-
tilla*), backglim (*Silene nutans*), backsmultron,
backklöver (*Trifolium montanum*), färg-
måra (*Galium triandrum*) och sötvedel
(*Astragalus glycyphyllus*).

Bedömning:

4

Litt: Gustafsson 1974 b

MOTALA
Orlunda

31 Grimskulla

Läge: Ca 300 m nordväst Grimskulla, ome- 8F 5a 0721
delbart väster om vägen.

Miljö: Stort grustag med rester av stäpp-
äng intill täktbranterna. Används delvis
som sop- och skrottpipp. Fornminne.

Vegetation och flora: I en grustagsslänt
intressant förekomst av topp-jungfrulin
(*Polygala comosa*) bland hög knylhavre
(*Arrhenatherum elatius*) och luddhavre
(*A. pubescens*). I torrängen ovanför back-
sippa (*Anemone pulsatilla*), backsmultron
(*Fragaria viridis*), brudbröd (*Filipendula
vulgaris*), backklöver (*Trifolium montanum*),
flentimotej (*Phleum boehmeri*), fältmalört

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

(*Artemisia campestris*), *harmynta* (*Satureja acinos*), *klasefibbla* (*Crepis praemorsa*), *småfingerört* (*Potentilla tabernae-
montani*) och *ängshavre* (*Arrhenatherum
pratense*). På skräptippen bl a paddfot
(*Asperugo procumbens*). Ett 50-tal
arter noterade från grustaget.

Bedömning:

(3)-4

MOTALA
Rogslösa

32 "Borghamns alvar"

Läge: Omedelbart väster om norra stenbrott- 8E 4g 4248
tet vid Borghamn, ca 700 m norr om ham-
nen.

Miljö: Kalkhäll (*Orthocerkalk*) i dagen
intill det öppna stenbrottet, ett plant
alvarliknande parti, starkt igenvuxet.

Vegetation och flora: Utbredd enbusk
(*Juniperus communis*)- och slån (*Prunus
spinosa*)- vegetation. Framträdande oxel
(*Sorbus intermedia*). I fältskiktet
dominans av brudbröd (*Filipendula vul-
garis*) och ängshavre (*Arrhenatherum
pratense*). Rik förekomst av lundtrav
(*Arabis hirsuta*). Därutöver bl a jord-
tistel (*Cirsium acaule*), getväppling
(*Anthyllis vulneraria*), gul fetknopp
Sedum acre, *klasefibbla* (*Crepis
praemorsa*), *lundstarr* (*Carex montana*),
sammetsdaggekåpa (*Alchemilla glaucescens*),
småborre (*Agrimonia eupatoria*) och älv-
äxing (*Sesleria coerulea*).

Bedömning: Enda stället på kambro-siluren 4
där torrängsvegetation utbildats direkt
på orthocerkalken. Området bör röjas
från den kraftigt dominerande slånen.

MOTALA
Rogslösa

33 Borgs udde

Läge: Ca 200 m öster om Borgs udde
(Drottning Ommas borg) eller 200 m
sydväst Borghamns hamn.

8E 4g 3541

Miljö: Små stäppängsfragment intill grus-
väg, stora partier fårbetade. Moränlera.

Vegetation och flora: På små ytor back-
klöver (*Trifolium montanum*), brudbröd
(*Filipendula vulgaris*), färgmåra (*Ga-
lium triandrum*), jordtistel (*Cirsium
acaule*), lundtrav (*Arabis hirsuta*), söt-
vedel (*Astragalus glycyphyllos*) och

KOMMUN	OMRÅDE	KARTOR
Socken		Geokod Bedömning
	ängshavre (<i>Arrhenatherum pratense</i>). Bevuxet med bl a getapel (<i>Rhamnus cathartica</i>) och nyponrosor (<i>Rosa</i>) samt eksly (från det intilliggande ek-hasselbuskaget).	
	<u>Bedömning:</u>	4-5
MOTALA Rogslösa	34 <u>Marsafällan</u>	
	<u>Läge:</u> Ca 750 m söder om hamnen i Borghamn, en bit upp på Ombergssluttningen, nära triangelpunkten 170,8 på topo kartan. <u>Miljö:</u> En ost-nordostexponerad bergsbrant, en öppen urbergshäll med ett tunt jordlager av moränlera. <u>Vegetation och flora:</u> Rik torrängsflora på de solvarma berghällarna: axveronika (<i>Veronica spicata</i>), backklöver (<i>Trifolium montanum</i>), färgmåra (<i>Galium triandrum</i>), getrams (<i>Polygonatum odoratum</i>) och ängshavre (<i>Arrhenatherum pratense</i>). I skogen intill växer lungört (<i>Pulmonaria officinalis</i>), myskmadra (<i>Galium odoratum</i>) och sårläka (<i>Sanicula europaea</i>), tre typiska lundväxter på Omberg.	8E 4g 3042
	<u>Bedömning:</u>	4
MOTALA Rogslösa	35 <u>Åsby gravkullar</u>	
	<u>Läge:</u> Ca 600 m V-VNV Åsby, öster om riksväg 50. <u>Miljö:</u> Två gravkullar som ligger som små holmar på krönet av åsryggen mellan Omberg och Tåkern. <u>Vegetation och flora:</u> Mycket rik förekomst av luktvicker (<i>Vicia tenuifolia</i>), jfr Hesselman 1938 s. 60. <i>Vicia</i> :n färgar hela kullarna i blått i blomningstid, bildar snärjiga "buskage" som gör det svårt att ta sig fram. Följeväxter är färgmåra (<i>Galium triandrum</i>), gul- och vitmåra (<i>Galium verum</i> och <i>G. boreale</i>), klasefibbla (<i>Crepis praemorsa</i>), våddklint (<i>Centaurea scabiosa</i>) och vitblommig åkervädd (<i>Knautia arvensis</i>). Kring en stensättning växer backsippa (<i>Anemone pulsatilla</i>), brudbröd (<i>Filipendula vulgaris</i>),	8E 4h 2322

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

backsmultron (*Fragaria viridis*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), grådådra (*Alyssum alyssoides*) och solvända (*Helianthemum nummularium*). Kullarna är bevuxna med askar (*Fraxinus excelsior*), körsbärsträd, nyponrosor (*Rosa*) och slån (*Prunus spinosa*). Den sydligare av de två kullarna används som sop- och stentipp.

Bedömning:

(3)-4

MOTALA
Rogslösa

36 Nyby strandvall

Läge: Ca 600 m SO Nyby, vid Tåkern.

8E 4h 1122

Miljö: Tåkerns gamla strandvall bestående av svallgrus, uppkommen genom att sjön sänktes 1842-44 ca 1,7 m.

Vegetation och flora: På den gamla strandvallen har små stäppängsfragment utbildats i soliga gläntor. Annars kraftigt igenvuxna partier med nyponrosor (*Rosa*) och bl a rundhagtorn (*Crataegus oxyacantha*). Fläckvis rikligt med färgmåra (*Galium triandrum*). Vidare backglim (*Silene nutans*), backklöver (*Trifolium montanum*), fågelstarr (*Carex ornithopoda*), jordtistel (*Cirsium acaule*), krissla (*Inula salicina*), lundtrav (*Arabis hirsuta*), solvända (*Helianthemum nummularium*), spåtistel (*Carlina vulgaris*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*).

Bedömning:

4

Litt: Enquist & Gustafsson 1975.

MOTALA
S:t Per

37 Granby-backen

Läge: Ca 200 m sydväst Granby.

8E 5j 3345

Miljö: Hårt betade moränbackar, ligger som en lång smal sträng mellan odlad mark. Betas av hästar. Bär spår av gammal täktverksamhet - småkulligt.

Vegetation och flora: På barjordsfläckar på backkrönen växer backsmultron (*Fragaria viridis*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), fältmalört (*Artemisia campestris*), rödkämpar (*Plantago media*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*).

Bedömning:

5

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MOTALA
Varv

38 Källan

Läge: Ca 850 m öster om Nya Sörby eller ca 850 m nordost kyrkan, strax väster Källan.
Miljö: En åsbacke som bär spår av gammal täkt (en sänka i åsen). I västexponerade slänter finns barjordsfläckar. Lokalen spolierad genom granplantering (hela åsen norr om kyrkan), Gravfält.
Vegetation och flora: Rik förekomst av fältsippa (*Anemone pratensis*), den 3/5 1975 ca 200 - 300 ex - västligaste lokalen för fältsippa på Östgötaslätten. Dominant gul fetknopp (*Sedum acre*) på barjorden, dessutom axveronika (*Veronica spicata*), brudbröd, backsmultron, flentimotej (*Phleum boehmeri*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och solvända (*Helianthemum nummularium*). Spridda nypon- och hartsrosor (*Rosa canina*, *R. villosa*). En mycket gammal oxel i närheten.

8F 6c 2302

Bedömning:

(3)-4

MOTALA
Varv

39 Kyrkbacken

Läge: Ca 150 m öster om kyrkan.
Miljö: Mycket vackra kuperade åsbackar intill kyrkan, utgörs dels av en väst-östligt orienterad ås, dels en nord-sydligt, vilka möts mot norr. Skiljs åt av en åsgrop. Dekorativt prydda med enbuskar (*Juniperus communis*). På åsslutningarna starkt uttorkade barjordsytor. Gravfält.
Vegetation och flora: Bevuxna med enbuskar och enstaka törnsnår (*Rosa*). I slänterna rik Cladonia-vegetation med brudbröd (*Filipendula vulgaris*), en dominant, gråfibbla (*Hieracium pilosella*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). I snåren kring enbuskarna växer färgmåra (*Galium triandrum*). I övrigt axveronika (*Veronica spicata*), backsmultron, flentimotej (*Phleum boehmeri*), fältmalört (*Artemisia campestris*), harmynta (*Satureja acinos*), solvända (*Helianthemum*), vädcklint (*Centaurea scabiosa*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). Äggsvampen *Bovista pusilla* noterad (2/11 1974).

8F 6b 1748

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Not: Stäppängen har plöjts och tallplanterats till stor del.

Bedömning: Angeläget att skydda stäppängen från fortsatta ingrepp. 2-3

MOTALA
Varv

40 Ödekyrkogården

Läge: Strax norr om Kyrketorp.

8F 6b 1128

Miljö: En kyrkoruin belägen på en åsbacke. På toppen av gruskullen ett träkors, nedanför ett antal gravstenar. Torrängsflora på slänterna.

Vegetation och flora: På de grusiga ytorna ses bl a fältmalört (*Artemisia campestris*), dominant gråfibbla (*Hieracium pilosella*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). I torrängsavsnittet omedelbart norr om ruinkullen växer rikligt med backsippor (*Anemone pulsatilla*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). Uppe på kullen bl a getapel (*Rhamnus cathartica*) och oxel.

Bedömning:

4-5

MOTALA
Varv

41 Kyrketorp

Läge: Strax väster Kyrketorp.

8F 6b 1127

Miljö: En liten åkerholme - stentipp. Ligger på isälvsmaterial.

Vegetation och flora: Bevuxen med körsbärsträd, rönn, en (1) berberisbuske och en (1) oxel (*Sorbus intermedia*). Dominant ängshavre (*Arrhenatherum pratense*) i söderslätten tillsammans med fältmalört (*Artemisia campestris*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), backsmultron, gul fetknopp (*Sedum acre*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och vädsklint (*Centaurea scabiosa*). Sent inkommen tagg-sallat (*Lactuca scariola*).

Bedömning:

5

MOTALA
Varv

42 Kyrketorps-täkten

Läge: Ca 250 m söder om Kyrketorp.

8F 6b 0828

Miljö: Ett stort sandtag. I kanterna spår

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

av äldre täkt med etablerad stäppängsflora.

Vegetation och flora: Rikligt med fältmalört (*Artemisia campestris*). Vidare bl a flentimotej (*Phleum boehmeri*), harmynta (*Satureja acinos*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). Ängshavre (*Arrhenatherum pratense*) - samhälle.

Bedömning:

5

MOTALA
Varv

43 Sandstorps-åsen

Läge: Vid torpet Sandstorp, ca 600 m SO 8F 6b 0027
Öv Götala.

Miljö: En åsbacke i riktningen sydväst-nordost med en markant rygg. I sydväst spår av gamla täkter, i nordost ett stort fult täktgap i den vackra åsen. På åsen ligger ett torp (numera övergivet), från vars trädgård körsbärssly spritt sig ut över stäppängen - hotar kväva den rika stäppängsfloran. Gravfält.

Vegetation och flora: Stäppängen karaktäriseras av rika förekomster av framförallt backsippa (*Anemone pulsatilla*), färgmåra (*Galium triandrum*) och säfferot (*Seseli libanotis*). Ett säreget intryck ger säfferotens vita, litet "bulliga" blomflockar som höjer sig över den täta, gröna mattan av körsbärssly. Enstaka ex av fältvädd (*Scabiosa columbaria*) är funna. I det relativt utglesade fältskiktet finner man dessutom backklöver (*Trifolium montanum*), backsmultron (*Fragaria viridis*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), flockfibbla (*Hieracium umbellatum*), fältmalört (*Artemisia campestris*), getvåppling (*Anthyllis vulneraria*), harmynta (*Satureja acinos*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), väddklint (*Centaurea scabiosa*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). I moss-skiktet märks främst *Homalothecium lutescens* och *Thuidium abietinum*. Områden med stäppartad torräng finns även sydväst om Sandstorp, mestadels i gamla täkthålor.

Hot: Igenväxning av sly och utvidgad täkt.

KOMMUN	OMRÅDE	KARTOR
Socken		Geokod Bedömning
	<u>Bedömning:</u>	2-3
MOTALA Varv	44 <u>Ned Götala</u>	
	<u>Läge:</u> Strax öster om Ned Götala.	8F 5b 4517
	<u>Miljö:</u> Gamla övervuxna tåkthålor på båda sidor om grusvägen. Stäppängsfragment söder om gården och i vägskärningsslänten öster om vägen. Stentipp.	
	<u>Vegetation och flora:</u> Rikligt med fältmalört (<i>Artemisia campestris</i>). Vidare axveronika (<i>Veronica spicata</i>), flentimotej (<i>Phleum boehmeri</i>), färgkulla (<i>Anthemis tinctoria</i>), grådådra (<i>Alyssum alyssoides</i>), harmynta (<i>Satureja acinos</i>), solvända (<i>Helianthemum nummularium</i>) och väddklint (<i>Centaurea scabiosa</i>).	
	<u>Bedömning:</u>	5
MOTALA Varv	45 <u>Skärstad</u>	
	<u>Läge:</u> Strax öster om Skärstad och vägen.	8F 7b 1049
	<u>Miljö:</u> Gammal tåkthåla (delvis fortfarande i användning) med etablerad stäppängsflora särskilt i norr vid nedfarten.	
	<u>Vegetation och flora:</u> Rester av tallvegetation i kanterna av tåkten samt några större lönnar. På den nakna jorden växer rikligt med färgkulla (<i>Anthemis tinctoria</i>) och fältmalört (<i>Artemisia campestris</i>). I övrigt flentimotej (<i>Phleum boehmeri</i>), grusviva (<i>Androsace septentrionalis</i>), lundtrav (<i>Arabis hirsuta</i>), rockentrav (<i>Turritis glabra</i>) och småfingerört (<i>Potentilla tabernaemontani</i>) m fl.	
	<u>Bedömning:</u>	5
MOTALA Vinnerstad	46 <u>Staffanstorp</u>	
	<u>Läge:</u> Ca 350 m nordost Staffanstorp.	8F 8b 0134
	<u>Miljö:</u> Öppna, mjukt kuperade moränbackar (dödismorän, även glacifluvialt material) som ingår i Staffanstorps naturreservat. På sydexponerade backsluttningar fläckvis rik torrängsflora. Området betades fram till 1967 (Göransson 1970), därefter	

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

hålls det öppet genom maskinell slåtter.
Vegetation och flora: I skydd av törn-rossnår (*Rosa canina*) ses färgmåra (*Galium triandrum*) bland stenbumlingar (överlever på så sätt den maskinella slåttern). På välansad mark back-smultron (*Fragaria viridis*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), jordtistel (*Cirsium acaule*), lundstarr (*Carex montana*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och solvända (*Helianthemum nummularium*). Särskilt intressant är förekomsten av topp-jungfrulin (*Polygala comosa*), omnämnd redan av Holmgren (1841 ss. 150-151), som konstaterar att den nästan tränger ut vanligt jungfrulin (*P. vulgaris*). Härifrån även back-smörblomma (*Ranunculus polyanthemus*), spåtistel (*Carlina vulgaris*) och äppelros (*Rosa rubiginosa*) noterade (Göransson 1970). Rikt inslag av lövträd och buskar- hasselbuskagen formade till små holmar som omges av den hårt hävdade (torr)ängsmarken.

Bedömning:

4

Litt: Ancher 1970, Göransson 1970, Holmgren 1841 ss. 150-151.

MOTALA
Vinnerstad

47 Knäppan

Läge: Ca 200-250 m nordost Knäppan, i branterna ovan Karsviken.

8F 8b 1541

Miljö: Högt belägna moränbackar med branta sluttningar mot Knäppan och Karsviken, Boren. 1977 plöjda och hotade av barrskogsplantering. Magnifik utsikt över det nedanför liggande extremrikkärret "Knäppan" (lätt att urskilja axag (*Schoenus ferrugineus*)-bestånden), Motala och Boren.

Vegetation och flora: Beväxna med spridda nyponrosor (*Rosa*). I branterna färgmåra (*Galium triandrum*). I torrängssamhället ovanför brantkrönet bl a brudbröd (*Filipendula vulgaris*), jordtistel (*Cirsium acaule*), lundtrav (*Arabis hirsuta*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*). Massförekomster av knölklocka (*Campanula rapunculoides*) i sluttningen söderut ("ett blått rapsfält").

KOMMUN	OMRÅDE	KARTOR
Socken		Geokod Bedömning
	<u>Bedömning:</u>	4-5
MOTALA V Stenby	48 <u>Fågelstads-åsen</u>	
	<u>Läge:</u> Ca 500 m öster om gården Fågelstad.	8F 6b 2807
	<u>Miljö:</u> En vackert utbildad ås med sydvästlig-nordostlig sträckning - markant åsrygg. Hårt betad i sydväst nära landsvägen samt längst i nordost, där åsen sänker sig och smalnar av - här branta åssluttningar. Mellan de betade partierna finns ett avsnitt som är obetad. I detta finns en rik stäppängsflora med en värdefull kontinuitet i vegetationstäck- et. Åsen är relativt litet täktskadad - ett gap finns längst i nordost.	
	<u>Vegetation och flora:</u> I den obetade delen av åsen återfinns en typiskt utbildad stäppängsvegetation - vissa tendenser till igenväxning kan skönjas: enbuskar (<i>Juniperus communis</i>), nypon- och hartsrosor (<i>Rosa canina</i> , <i>R. villosa</i>), mycket rönn, en del oxel, några tallar samt litet körsbärssly. Typiskt för stäppängar som legat obetade en längre tid är uppblomstringen av färgmåra (<i>Galium triandrum</i>) -så ock här. Den har sällskap av backsippa (<i>Anemone pulsatilla</i>), axveronika, (<i>Veronica spicata</i>), flentimotej (<i>Phleum boehmeri</i>), fältvädd (<i>Scabiosa columbaria</i>), gul fetknopp (<i>Sedum acre</i>), säfferot (<i>Seseli libanotis</i>) och väddklint (<i>Centaurea scabiosa</i>). Dominanter är brudbröd (<i>Filipendula vulgaris</i>), gul-och vitmåra (<i>Galium verum</i> och <i>G. boreale</i>) samt blåklocka (<i>Campanula rotundifolia</i>). På de branta sluttningarna åt nordost växer endast enstaka enbuskar och nyponrosor. Frappant här är den färgstarka konstellationen av <i>Galium verum</i> och <i>Veronica spicata</i> , förekommer rikligt uppe på åskrönet. I detta avsnittet tillkommer de beteståligena backsmultron (<i>Fragaria viridis</i>) och småfingerört (<i>Potentilla tabernaemontani</i>). Åsen fortsätter åt sydväst på andra sidan vägen. Här finns flera åsgropar. Backarna hårt nedbetade och uppvisar endast fältmalört (<i>Artemisia campestris</i>) på barjorden.	
	<u>Bedömning:</u> Värdefull stäppängsflora. Relativt oskadad åssträcka, typiskt	2

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

utbildad och av stor betydelse för landskapsbilden.

MOTALA
V Stenby

49 Högrabacken

Läge: Ca 500 m NNV Söräng, på båda sidor om vägen.

8F 6a 3942
4042

Miljö: Moränbackar som genomskärs av en väg, där alunskiffern går i dagen. Gravfält.

Vegetation och flora: Backarna hyser i stort en trivial torrängsvegetation, dock finns kring några gravhögar små stäppängsfragment med bl a backsmultron, brudbröd (*Filipendula vulgaris*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), fältmalört (*Artemisia campestris*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). *Artemisia campestris* även i skärningen. Enstaka nyponrosor (*Rosa*) samt en (1) enbuske (*Juniperus*).

Bedömning:

4-5

MOTALA
V Stenby

50 Landstorp

Läge: Ca 250 m nordväst Landstorp.

8F 6a 4344

Miljö: En vidsträckt moränbacke, svagt sluttande åt nordost, obetad. Gravfält.

Vegetation och flora: Törnrosbevuxen och i nedre delen av sluttningen enbuskar (*Juniperus*). Frodig ört-och gräsvegetation. Rikligt med blåklocka (*Campanula rotundifolia*) och jordtistel (*Cirsium acaule*). På toppen av backen ligger några gravhögar på dessa bl a flentimotej (*Phleum boehmeri*), brudbröd, småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och ängshavre. Kring några enbuskar växer färgmåra (*Galium triandrum*). I ängen dessutom vildlin (*Linum catharticum*) och stallört (*Ononis hircina*).

Bedömning:

(4)-5

MOTALA
Väversunda

51 Anudden

Läge: Ca 1,5 km sydväst hamnen i Borghamn, i Ombergsbranten ovanför Vättern.

8E 4g 3031

Miljö: En udde som skjuter ut i Vättern

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

- en bergbacke med stäppartad vegetation på de solexponerade hållarna, vilka är överdragna med ett tunt lager av kalkhaltig moränlera.

Vegetation och flora: En typisk vegetation för öppna, solvarma klippbranter mot Vättern. Färgmåra (*Galium triandrum*) växer här tillsammans med blodnäva (*Geranium sanguineum*) och kungsmynta (*Origanum vulgare*), tre karaktäristiska arter för Ombergs västra branter. Fältvädd (*Scabiosa columbaria*) är ej heller ovanlig på branternas krön, där örtskiktet är mycket utglesat.

Dessutom axveronika (*Veronica spicata*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*) och fältmalört (*Artemisia campestris*) vid Anudden. Ormbunken gaffelbräken (*Asplenium septentrionale*). Den nordliga mossan *Rhytidium rugosum* är funnen på torra klippor vid Anudden (belägg i S från 1871, leg Hj. Mosén).

Bedömning:

(3)-4

MOTALA
Väversunda

52 Ombergs östra torrängar

Läge: Ca 500 m sydväst Karlsgården;
Ca 350 m söder Ombergsliden

8E 4g 0144

8E 4g 0645

Miljö: I små gläntor i skogen utmed Ombergs östra branter finns fragment av stäppartade torrängar. Typiska inslag är färgmåra (*Galium triandrum*) och lundstarr (*Carex montana*), även jordtistel (*Cirsium acaule*), gullviva (*Primula veris*) och vildlin (*Linum catharticum*). Övergångar till både rikkärr- och lundflora är vanliga. För det mesta är de bevuxna med törnsnår (*Rosa canina*), en (*Juniperus communis*) och getapel (*Rhamnus cathartica*). I undersökningen har säkerligen topp-jungfrulinet (*Polygala comosa*) förbisetts på Omberg. Hesselman skriver att det observerats flerstädes, mest på östra sidan (1938 s. 62). Lokalen sydväst Karlsgården hotas av granplantering - ett allt större växande hot mot bergets botaniska kvaliteter.

Bedömning:

4

KOMMUN
Socken
nr

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MOTALA
Väversunda

53 Mullskräerna

Läge: På Ombergs västsida, huvudsakligen norr om Vitlerbäcken, som bildar gräns mellan V Tolstad och Väversunda socknar. 8E 4g 0326

Miljö: Mullskräerna eller "den skridande mullen" är ett brant stup mot Vättern, bestående av lös, starkt söndervittrad lerskiffer och utgör en rest av den s k Vingsöformationen. Från Vättern ter sig Mullskräerna som två vita, kala fläckar, delade av ett mörkt parti med åldring gran-skog.

Vegetation och flora: Det var sannolikt i Mullskräerna som det allra första fyndet av luddvedel (*Oxytropis pilosa*) gjordes i Östergötland. Förmodligen var det bergmästaren vid Ätveds kopparverk J A Gyllenhaal som stod för upptäckten och han meddelade fyndet till Linnélärjungen A Afzelius: "*Astragalus pilosus*, växer i Östergötland på Omberg,...." (Afzelius ms 1770-1780?). Den förste som direkt anger *Oxytropis pilosa* från "Mullskräerna" är J A Agrelius (Zetterstedt 1822 s. 11). G Wahlenberg kom hit under sin Ombergsresa 1823. På eftermiddagen den 24 juni ger han sig ut på en rodtur förbi Älvarums udde "i det mycket stilla vädret allt nordefter berget". Vid Vitlerbäcken finner han *Oxytropis pilosa*: "Straxt söder om denna Hvitlersbäck växer *Astragalus pilosus* i västra branten så att svårligen något hämtas deraf" (Wahlenberg 1823). J Bohman markerar lokalen ännu noggrannare: "några famnar högt från stranden, o fl st wid Skräern. Schifferjord." (1829 s. 42). Ungefär ett decenium senare oroar sig samme Bohman över att växten hotas av utrotning om den inte rent av redan var utrotad på grund av "yngre botanisters ifver och ovårdsamhet, att lösrfiva hela buskar, samt schiffer-rasningen, som ofta släpar växten med sig,...." (Bohman 1840 s. 161). A F Holmgren ansåg växten utrotad på denna lokal omkring 1850 (1851 s. 235), medan P Dusén på 1880-talet fann den "högst sparsam" (1888 s. 56). År 1923 såg B Hesselman den dock "talrik" (1938 s. 58). Den som senast noterat *Oxytropis pilosa* från denna klassiska lokal är mig veterligen Olof Lindberg, Vadstena. Han har meddelat

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

mig att han såg den här åren 1967-69 i högst 10(tio) ex, ett stycke upp i branten, nära Vitlerbäcken (muntlig uppgift 1976).

Själv har jag gjort minst fem(5) nedstigningar till Mullskräerna, i olika syften, åren 1973-1976, utan att finna den. Anledning till misstankar, liknande Bohmans, om att växtsamlare skulle ha utrotat växten, finns inte. Få botanister förmår tränga ned till dessa "farliga" branter, där den lösa skiffern ger ett osäkert fotfäste. Däremot kan ras förekomma, vilket bl a O Lindberg gett vittnesmål om. Troligt är att *Oxytropis pilosa* håller sig kvar någonstans i branterna, gömd för den idoge floristens spanande öga. Har luddvedeln "tiotusenåriga anor som fasadklättrare bland Mullskräernas slätter" frågar sig Erdtman (1949 s 40).

Mycket talar för att luddvedeln var en av pionjärerna i Ombergs flora sedan inlandsisen dragit sig tillbaka från Östgötaslätten. Liknande relikartade utpostlökaler finns t ex i Sachsen i Tyskland där *Oxytropis pilosa* växer på kalkrika, lösa skiffrar (Cedergren 1925 s 25).

Den osammanhängande utbredningen i Europa för arten utanför det egentliga utbredningsområdet anses styrka relikteorin (Varep 1959 s. 162).

Vegetationen vid Mullskräerna utgöres av snår av enbuskar (*Juniperus communis*), slån (*Prunus spinosa*) och nyponrosor (*Rosa*). På de lösa skiffrarna förmår endast ett fåtal arter hålla sig kvar - till dem hör fältmalörten (*Artemisia campestris*) som bildar kraftiga, busklikä "ruggar". Vidare bl a backglim (*Silene nutans*) och purpurknipprot (*Epipactis atrorubens*). Längre ned mot stranden växer rikligt med backvial (*Lathyrus silvestris*). Nära vattnet en bit norrut växer den ludna johannesörten (*Hypericum hirsutum*), jfr Hesselman (1938 s. 63), ett meterhögt ex iakttaget 1976. Ovanför branten, på själva krönet, är floran rikare med färgmåra (*Galium triandrum*), blodnäva (*Geranium sanguineum*), kungsmynta (*Origanum vulgare*), lundtrav (*Arabis hirsuta*) och svartoxbär (*Cotoneaster melanocarpus*). Här finner man även höga, ståtliga, spolformade enar. I omgivningarna återfinns bl a murgröna (*Hedera helix*) och skogskornell (*Cornus sanguinea*).

En uppgift om att *Oxytropis pilosa* före-

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

kommit även något längre norr ut, vid V Väggar, finns också (Kellgren 1890 ss. 122, 129). Möjligen avses därmed Mullskräerna. Detta område är annars mest känt för att hysa ärtvickern (*Vicia pisiformis*), senast sedd här, mig veterligen, 1950 (H Smith).

Bedömning: Område av högsta vetenskapliga 1-2 värde genom sin ursprunglighet och "vildhet".

Litt: Bohman 1829, 1840, Dusen 1888, Erdtman 1949, Gustafsson 1976 b, Hesselman 1938, Holmgren 1851, Kellgren 1890, Nilsson & Gustafsson 1977, Zetterstedt 1822, Wahlenberg ms 1823.

MOTALA
Väversunda

54 Lundtorp

Läge: Ca 350 m öster om Lundtorp, vid Tåkern. 8E 4h 0417 0920

Miljö: Tåkerns gamla strandvall mellan Lundtorp och Nyby (se Rogslösa, Nyby strandvall). I små gläntor i den täta snårvegetationen återfinns fragment av stäppäng, på starkt upptorkade jordytor med svallgrus.

Vegetation och flora: Strandvallen är kraftigt igenvuxen av en (*Juniperus*), getapel (*Rhamnus cathartica*), hagtorn (*Crataegus oxyacantha*) och slån (*Prunus spinosa*). Insprängd svart-oxbär (*Cotoneaster melanocarpus*). I fältskiktet backsmultron (*Fragaria viridis*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), jordtistel (*Cirsium acaule*), krissla (*Inula salicina*), lundstarr (*Carex montana*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), vildlin (*Linum catharticum*) och vädtklint (*Centaurea scabiosa*). Färgmåra (*Galium triandrum*) förekommer på enstaka ställen. I övergången till lundvegetationen bl a spenört (*Laserpitium latifolium*).

Bedömning:

4

MOTALA
Väversunda

55 Dansbanan

Läge: Ca 200 m SSO Vävergården, öster om riksväg 50. 8E 3g 4047 3948

Miljö: En sandig moränbacke med spår av gamla täkter- därav den småkuperade karaktären. Svallat av forntidshavet. Forn-

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

minne strax norr härom. Gammal dans-
bana (nedlagd).

Vegetation och flora: Bevuxen med spridda
enbuskar (*Juniperus communis*) och nypon-
rosor (*Rosa*). På krönet av sandkullarna
dominerar axveronika (*Veronica spicata*),
fältmalört (*Artemisia campestris*) och gul
fetknopp (*Sedum acre*). Särskilt iögon-
fallande är de rika förekomsterna av
axveronika. En annan dominant är sand-
löken (*Allium vineale*). Vidare flentimo-
tej (*Phleum boehmeri*), grusviva (*Andro-
sace septentrionalis*), harmynta (*Satu-
reja acinos*) och solvända (*Helianthemum
nummularium*).

Bedömning:

3-4

MOTALA
Älvestad

56 Försjö-backen

Läge: Ca 300 m norr om Försjö, strax
öster om vägen.

8F 6d 2139

Miljö: Gammal tåkthåla, liten och lång-
sträckt. Stentipp. Gravfält.

Vegetation och flora: Spridda enbuskar (*Ju-
niperus*) och några nyponrosor (*Rosa*). Ett
par tallar sparade. Relativt rikligt med
backsippa (*Anemone pulsatilla*) i grustäkts-
slänterna (1 blom ex 17/7 1977). Vidare
backsmultron, brudbröd, flentimotej (*Ph-
leum boehmeri*), grusviva (*Androsace sep-
tentrionalis*) och småfingerört (*Poten-
tilla tabernaemontani*). Rikligt med röd-
kämpar (*Plantago media*).

Bedömning:

4

MOTALA
Örberga

57 Hässelberget

Läge: Ca 600 m norr om Krigsberga.

8E 5i 3006

Miljö: En långsträckt moränkulle med
svallat ytskikt (jfr Kastad kulle). Grav-
fält.

Vegetation och flora: Till skillnad från
efterföljande (Kastad kulle) präglas
Hässelberget av intensivt bete. Endast en
sträng av slån (*Prunus spinosa*) på mitten
av kullen och enstaka nyponrosor (*Rosa*)
har undgått kreaturen. Dominerande ängs-
havre (*Arrhenatherum pratense*) i fält-

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

skiktet, enstaka flentimotej (*Phleum boeheimeri*), brudbröd, jordtistel (*Cirsium acaule*) och solvända (*Helianthemum nummularium*). En kraftig rönn finns på ostsidan.

Bedömning:

5

MOTALA
Örberga

58 Kastad kulle (Högsbacken)

Läge: Ca 750 m sydost Kastad, ca 4 km. sydväst Vadstena. 8E 5i 3037

Miljö: Denna moränbacke, som troligen är uppbyggd kring en "lös och kraftigt söndervittrad kalkstensskolla" (Johansson 1975 s. 28), ligger i en utpräglad jordbruksbygd och väl synlig på långt håll från riksväg 50. Den går under benämningen "Kastad kulle", i folkmun har den fått heta "Högsbacken". Den är limpformad och ligger i riktning nordväst-sydost. Gravfält.

Vegetation och flora: Sedan betet upphört på kullen (för ca 15 år sedan enligt en av markägarna) har den vuxit igen kraftigt. På håll kan det verka som om hela kullen var igenvuxen. Stora delar täcks nu av törnsnår - på ostsidan mest nyponrosor (*Rosa*) på västsidan enduskar (*Juniperus communis*) och i en sträng på krönet slån (*Prunus spinosa*). Öppna partier finns huvudsakligen i norr och söder (se kartor). Den högtintressanta stäppängsfloran är till övervägande del koncentrerad till den södra änden. Här finns en gammal husbehovstäkt, kanske rent av 100 år gammal. Enligt uppgift togs här sten till det närliggande järnvägsbygget (den smalspåriga järnvägen gick mellan nuvarande riksväg 50 och kullen). Täkten har sedan länge upphört. Numera finns på botten av tåkten och i de sydvända slänterna en etablerad, mycket rik stäppängsflora, som är unik efter östgötska förhållanden. Den flora som kan studeras här måste således vara högst 100 år gammal. När kullen öppnades erbjöds givetvis goda betingelser för de krävande torrängarterna som kanske hade svårt att klara sig på övriga delar av kullen där konkurrensförhållandena inte var så gynnsamma; de fick chansen att kolonisera nakna, grusiga ytor på samma sätt som pionjärerna (konkurrenssvaga arter)

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

tog den jungfruliga marken i besittning sedan inlandsisen dragit sig tillbaka. Av största intresse i täkten är förekomsten av luddvedel (*Oxytropis pilosa*). Inga tidigare litteraturuppgifter finns från denna lokal. Frågan är alltså vem som först stod inför denna kontinentala stäppväxt på Kastad kulle - var det prof Bengt Hesselman, utforskare av Ombergs kärlväxtflora (1938)? Han gjorde talrika exkursioner i Ombergsbygden på 1920-talet. Eller var det adjunkt Torsten Thunman i Vadstena som säkerligen förlade exkursioner till Kastad kulle på 30-talet? I början av 40-talet drog Nils Albertson hit tillsammans med Lennart Fridén (se Gustafsson 1972 b), men då var luddvedeln redan känd härifrån - vad Albertson sökte var huvudsakligen mossor, men *Rhytidium rugosum* fann han tydligen inte (se Albertson 1946 s 186). *Oxytropis pilosa* växer på fläckvis blottad jord i en sydexponerad sluttning på en yta av ca 10 x 5 meter. Sammanlagt rör det sig om ca 100 ex, av vilka flera är kraftiga "buskar". Associerade till *Oxytropis pilosa* är ängshavre (*Arrhenatherum pratense*), gråfibbla (*Hieracium pilosella*), *Cetraria islandica*, *Cladonia gracilis*, *Ditrichum flexicaule* och *Homalothecium lutescens*. En av luddvedelns mest intressanta följeväxter är pimpinellen (*Sanguisorba minor* coll.), som här har en av sina tvåkända förekomster i Östergötland (den andra ligger i Kolmården, utefter järnvägsspåren och vid marmorbruket). Möjligen är den här kulturspridd, då den uppträder utefter den bruksväg som passerar kullen på östra sidan - växer dessutom i anslutning till stentippen i söder, men ingår också som ett naturligt element i stäppfloran i den gamla täkthålan. Pimpinellen är ju åtminstone delvis införd i landet. I luddvedelns närmaste omgivning finner man hela raden av kontinentala arter som är typiska på Östgötaslättens rikaste torrängar. Särskilt värda att nämnas är backsippa (*Anemone pulsatilla*), fältmalört (*Artemisia campestris*), spärrlösa (*Brachypodium pinnatum*), lundstarr (*Carex montana*), spåtistel (*Carlina vulgaris*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), backsmultron (*Fragaria viridis*), färgmåra

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

(*Galium triandrum*), krissla (*Inula salicina*), flentimotej (*Phleum boe-hmeri*), topp-jungfrulin (*Polygala comosa*), vår- och småfingerört (*Potentilla crantzii* och *P. tabernaemontani*), fältvädd (*Scabiosa columbaria*), backklöver (*Trifolium montanum*) och axveronika (*Veronica spicata*). Mossan *Rhytidium rugosum* flitigt eftersökt utan resultat. Se vidare separat artlista!

Hot: Kullen hotas av igenväxningen. Åkersten har tippats i den gamla tåkthålan, hotande nära *Oxytropis*-bestånden. Ett fortsatt tippande av sten har tills vidare förhindrats.

Skydd och vård: Förhandlingar pågår om bildande av naturreservat. Det viktiga är att upprätta en skötselplan för kullen. Lämpligt vore att åstadkomma små gläntor i den täta enbusk, slån och nyponrosvegetationen.

Bedömning: Mycket rik stäppängsflora, en av 1 de två värdefullaste stäppängarna i landskapet med förekomst av *Oxytropis pilosa*. Kullen dessutom av stort värde för landskapsbilden. Geologiskt märklig.

Litt: Gustafsson 1972 b, 1974 b, 1976 b, Johansson 1975 s. 28, Nilsson & Gustafsson 1977, Sandahl 1977.

Kastad kulle

Artlista Upprättad 15/6 1973, 29/6 1974, 15/6, 21/6 och 25/10
1975

Acer platanoides	lön
Cotoneaster integerrimus	oxbär
Juniperus communis	en
Prunus spinosa	slån
Rhamnus cathartica	getapel
Rosa canina	nyponrosor
Sorbus intermedia	oxel
Anthoxanthum odoratum	vårbrodd
Arrhenatherum elatius	knylhavre
A. pratense	ängshavre
Brachypodium pinnatum	spärrlosta, backskafting
Brija media	darrgräs
Bromus erectus	raklosta
Carex ericetorum	backstarr
C. flacca	slankstarr
C. montana	lundstarr
Dactylis glomerata	hundäxing
Festuca ovina	fårsvingel
Phleum boehmeri	flentimotej
Poa pratensis	ängsgröe
Sesleria coerulea	älväxing
Achillea millefolium	röllika
Agrimonia eupatoria	småborre
Alchemilla glaucescens	sammetsdaggekåpa
A. subglobosa	valldaggekåpa
Anemone pulsatilla	backsippa
Antennaria dioica	kattfot
Anthriscus silvestris	hundloka
Anthyllis vulneraria	getvåppling
Artemisia campestris	fältmalört
Campanula persicifolia	stor blåklocka
C. rotundifolia	blåklocka
Carlina vulgaris	spåtistel
Centaurea jacea	rödclint
Cerastium semidecandrum	vårarv
Chrysanthemum leucanthemum	prästkraze
Cirsium acaule	jordtistel
Crepis praemorsa	klasefibbla
Daucus carota	vildmorot
Equisetum arvense	åkerfräken
Filipendula vulgaris	brudbröd
Fragaria viridis	backsmultron
Galium boreale	vitmåra
G. triandrum	färgmåra
G. verum	gulmåra
Geum rivale	humleblomster
Hieracium pilosella	gråfibbla
Hyoscyamus niger (i stentippen)	bolmört
Hypericum perforatum	äkta johannesört
Inula salicina	krissla
Knautia arvensis	åkervädd
Lathyrus pratensis	gulvial

Kastad kulle

<i>Linum catharticum</i>	vildlin
<i>Lotus corniculatus</i>	käringtand
<i>Medicago lupulina</i>	humlelusern
<i>Oxytropis pilosa</i>	luddvedel
<i>Pimpinella saxifraga</i>	backanis
<i>Plantago lanceolata</i>	svartkämpar
<i>P. media</i>	rödkämpar
<i>Polygala comosa</i>	topp-jungfrulin
<i>Potentilla argentea</i>	femfingerört
<i>P. crantzii</i>	vårfingerört
<i>P. reptans</i>	revfingerört
<i>P. tabernaemontani</i>	småfingerört
<i>Primula veris</i>	gullviva
<i>Ranunculus bulbosus</i>	knölsmörbloffa
<i>Rubus caesius</i>	blåhallon
<i>Sanguisorba minor</i> coll.	pimpinell
<i>Satureja acinos</i>	harmynta
<i>Scabiosa columbaria</i>	fältvädd
<i>Scorzonera humilis</i>	kornfibbla, svinrot
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp
<i>Solidago virgaurea</i>	gullris
<i>Stellaria graminea</i>	grässtjärnbloffa
<i>Taraxacum erythrosperma</i> coll.	sandmaskrosor
<i>Tragopogon pratensis</i>	ängshaverrot
<i>Trifolium montanum</i>	backklöver
<i>T. pratense</i>	rödklöver
<i>Veronica chamaedrys</i>	te-veronika
<i>V. spicata</i>	axveronika
<i>Vicia cracca</i>	kråkvicker
<i>Viola hirta</i>	buskviol

Några framträdande kryptogamer

Cetraria islandica
Cladonia gracilis
Ditrichum flexicaule
Homalothecium lutescens
Rhytidiadelphus triquetrus
Thuidium abietinum

KASTAD KULLE

Vegetation

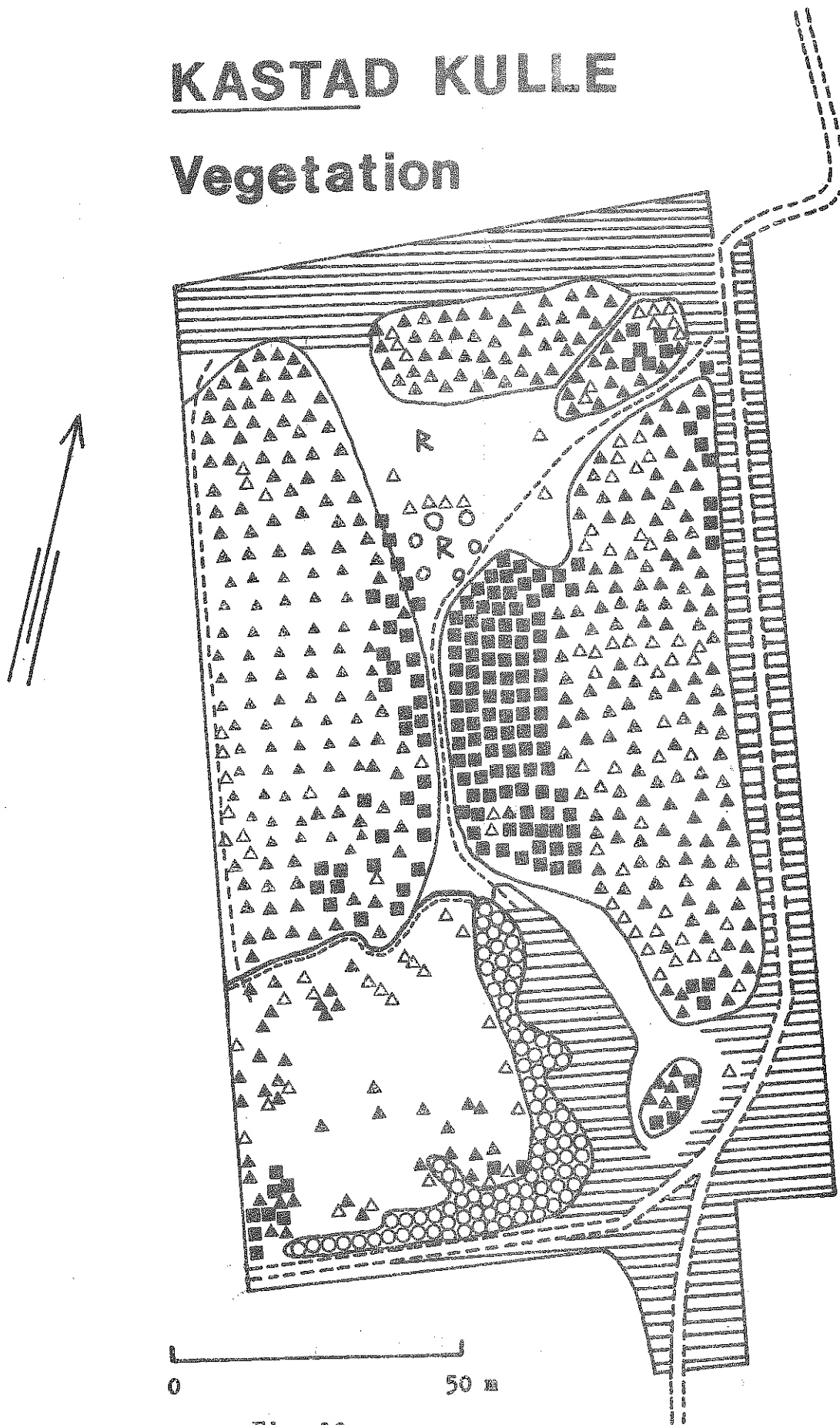

Fig. 18

KASTAD KULLE

Flora

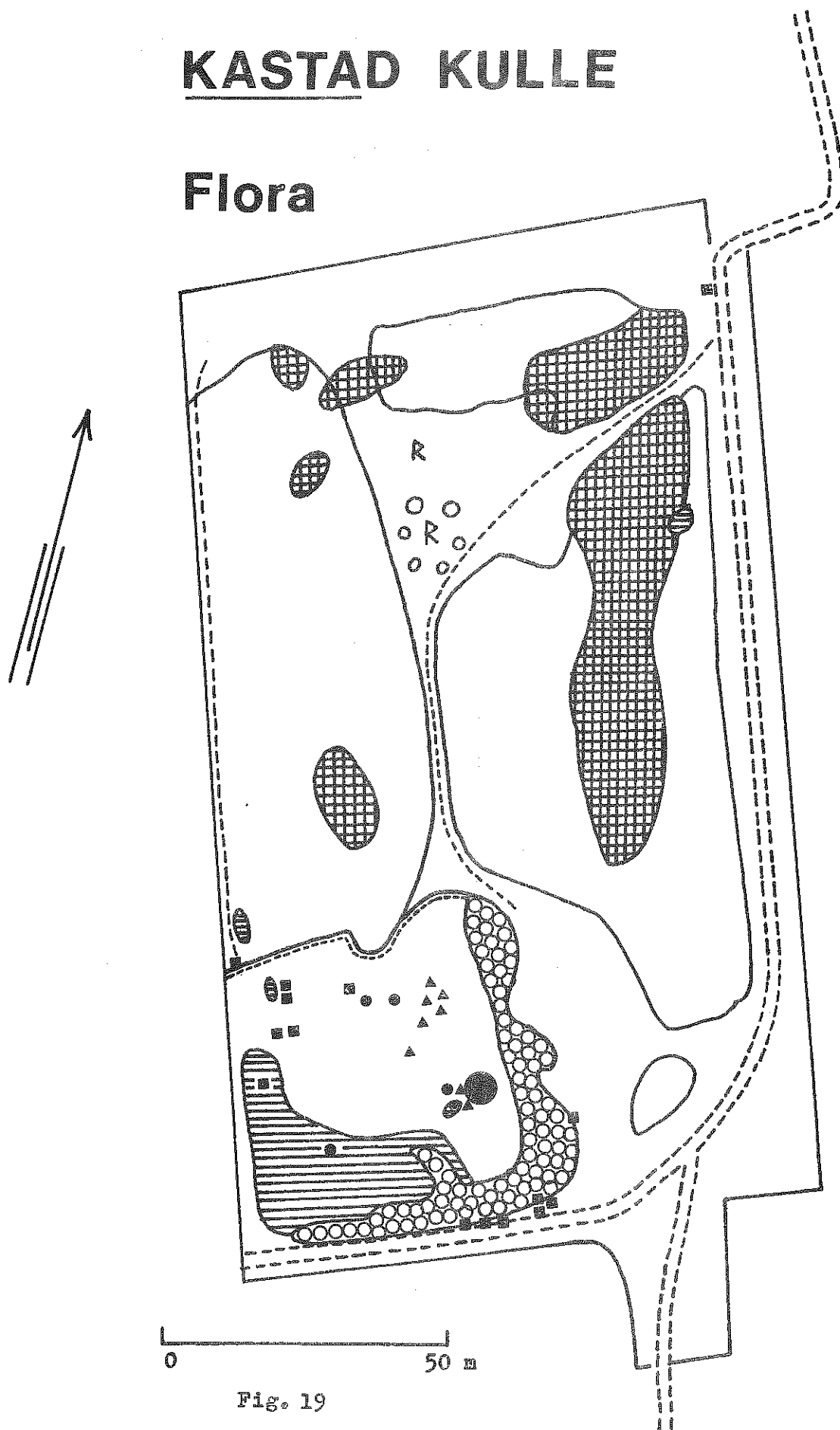

Fig. 19

Teckenförklaring (Kastad kulle)

Vegetation

Prunus spinosa

Juniperus communis

Rosa (nyponrosor)

slåttermark

fornlämning, järnåldersgravar;
körväg-bruksväg resp. upptrampad smal stig

tipp av åkersten i den gamla tåkthålan;
gräns för gammal grustäkt

Flora

Brachypodium pinnatum med inblandning av *Carex montana*

Inula salicina

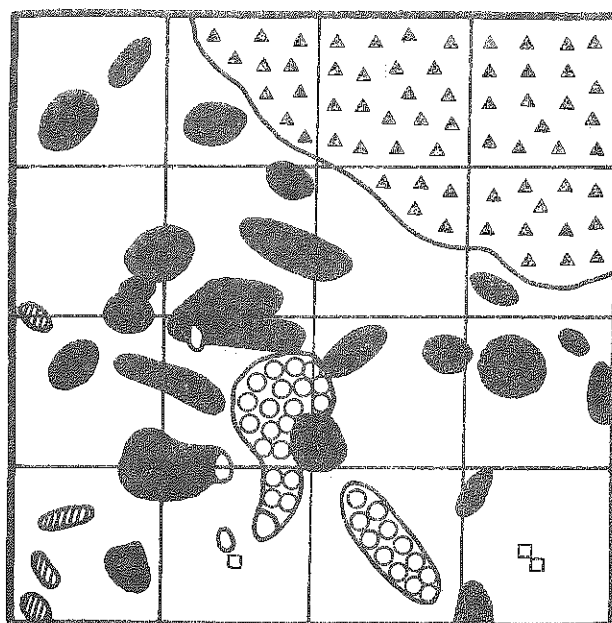
Oxytropis pilosa

Sanguisorba minor

Polygala comosa

▲	<i>Juniperus communis</i>	2
○	<i>Rosa</i> sp.	2
	<i>Arrhenatherum pratense</i>	4
	<i>Festuca ovina</i>	2
	<i>Alchemilla glaucescens</i>	3
	<i>Anemone pulsatilla</i>	2
⊖	<i>Artemisia campestris</i>	1
	<i>Campanula rotundifolia</i>	1
	<i>Carlina vulgaris</i>	+
	<i>Chrysanthemum leucanthemum</i>	1
	<i>Cirsium acule</i>	3
	<i>Daucus carota</i>	1
	<i>Filipendula vulgaris</i>	5+
	<i>Fragaria viridis</i>	4
	<i>Galium boreale</i>	2
○	<i>G. triandrum</i>	+
	<i>G. verum</i>	4
	<i>Hieracium pilosella</i>	5+
	<i>Knautia arvensis</i>	2
●	<i>Oxytropis pilosa</i>	5
□	<i>Polygala comosa</i>	1
	<i>Potentilla tabernaemontani</i>	2
	<i>Ranunculus bulbosus</i>	1
	<i>Vicia cracca</i>	+
	<i>Viola hirta</i>	+

Fig. 20. *Oxytropis pilosa*-miljö. En 4 x 4 meters-ruta utlagd i den gamla grustäkten i södra delen av Kastad kulle, Örberga, den 29/6 1974. Täckningsgrader enligt Hult-Sernanders femgradiga skala.

Bild 15,16

Överst en vy över Kastad kulle. Nedre bilden visar luddvedel (*Oxytropis pilosa*). Botanisten med luppen är Falbygds-kännaren Lennart Fridén på besök 1972.

Bild 17

Kastad kulle. I södra delen av kullen har man tippat åkersten hotande nära beståndet av luddvedel (*Oxytropis pilosa*).

Bild 18

I det sydvästra hörnet av kullen finns täta bestånd av krissla (*Inula salicina*).

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

MOTALA
Örberga

59 Örberga kyrkogårdsmur

Läge: se ovan

8E 5i 4414

Miljö: En gammal kyrkogårdsmur av kalksten. Mosstäcke på krönet.

Vegetation och flora: I det tunna mosstäcket på kalkstensmuren (bl a *Tortella tor-tuosa*) påträffades den 6/9 1974 gasteromyceten (busksvampen) *Tulostoma brumale* (ofransad stjälskröksvamp) - upptäckten gjordes av docent Lars E Kers vid Bergianska trädgården i Stockholm som gästade Östgötaslätten i syfte att leta efter små röksvampar. Det var det första säkra fyndet av denna sällsynta svamp på en kyrkogårdsmur i Sverige. En doktor Goes lär ha funnit svampen på en mur i Linköping i mitten av 1860-talet - både muren och svampen har sedan dess försvunnit.... (Jfr Norrköping, Krokek, Utsiktsberget). På muren växer bl a axveronika (*Veronica spicata*), fältnalört (*Artemisia campestris*), harmynta (*Satureja acinos*), hundtunga (*Cynoglossum officinale*), taklosta (*Bromus tectorum*) och vit fetknopp (*Sedum album*).

Bedömning:

4

Litt: Gustafsson 1974 a, 1975 a.

MOTALA
Örberga

60 Stubbet

Läge: Ca 500 m sydost Stubbet.

8E 5i 3727

Miljö: En sydvänd sluttande moränbacke. Strax sydväst om stäppängen ligger ett gravfält.

Vegetation och flora: Backen kan, om man så vill, sägas utgöra en fortsättning på den sydost om liggande Kastad kulle - främst vegetationsmässigt. Spridda högre granar omges av en (*Juniperus communis*), nyponrosor (*Rosa*) och slån (*Prunus spinosa*) - igenväxningen är kraftig på sina håll. Nedanför törnsnåren breder en vidsträckt stäppäng ut sig. Dominant är brudbröd (*Filipendula vulgaris*). Rikligt med blåklockor och mårar. Här som på så många andra håll på slätten "tyr sig" färgmåran (*Galium triandrum*) till enbusksnåren, där den växer rikligt. I fältskiktet dessutom backsippa (*Anemone pulsatilla*), backklöver (*Trifolium montanum*), backsmultron (*Fragaria viridis*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), jordtistel (*Cirsium*

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

acaule), lundstarr (*Carex montana*), sol-
vända (*Helianthemum nummularium*), småfin-
gerört (*Potentilla tabernaemontani*) och
spåtistel (*Carlina vulgaris*).

Bedömning:

3

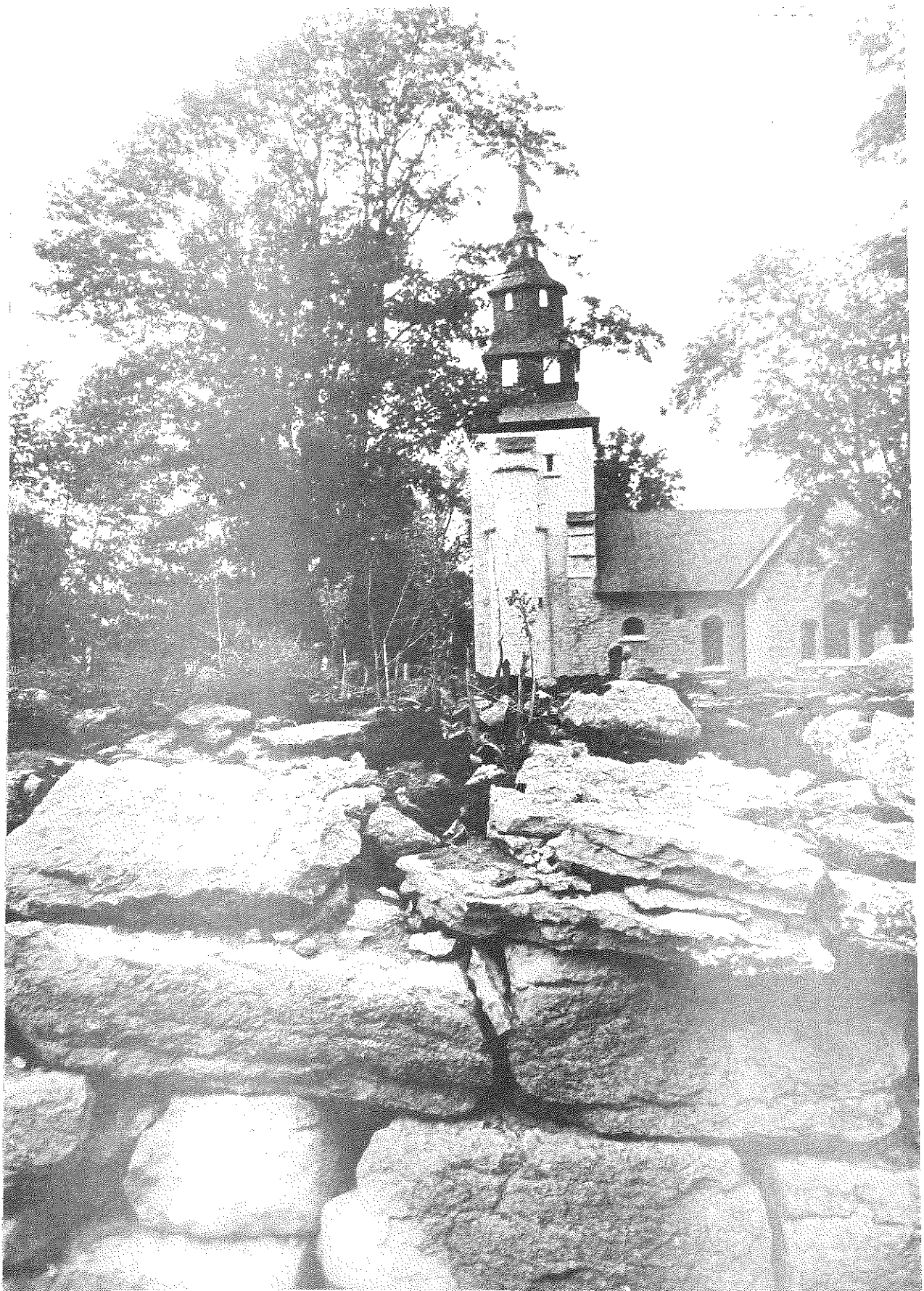
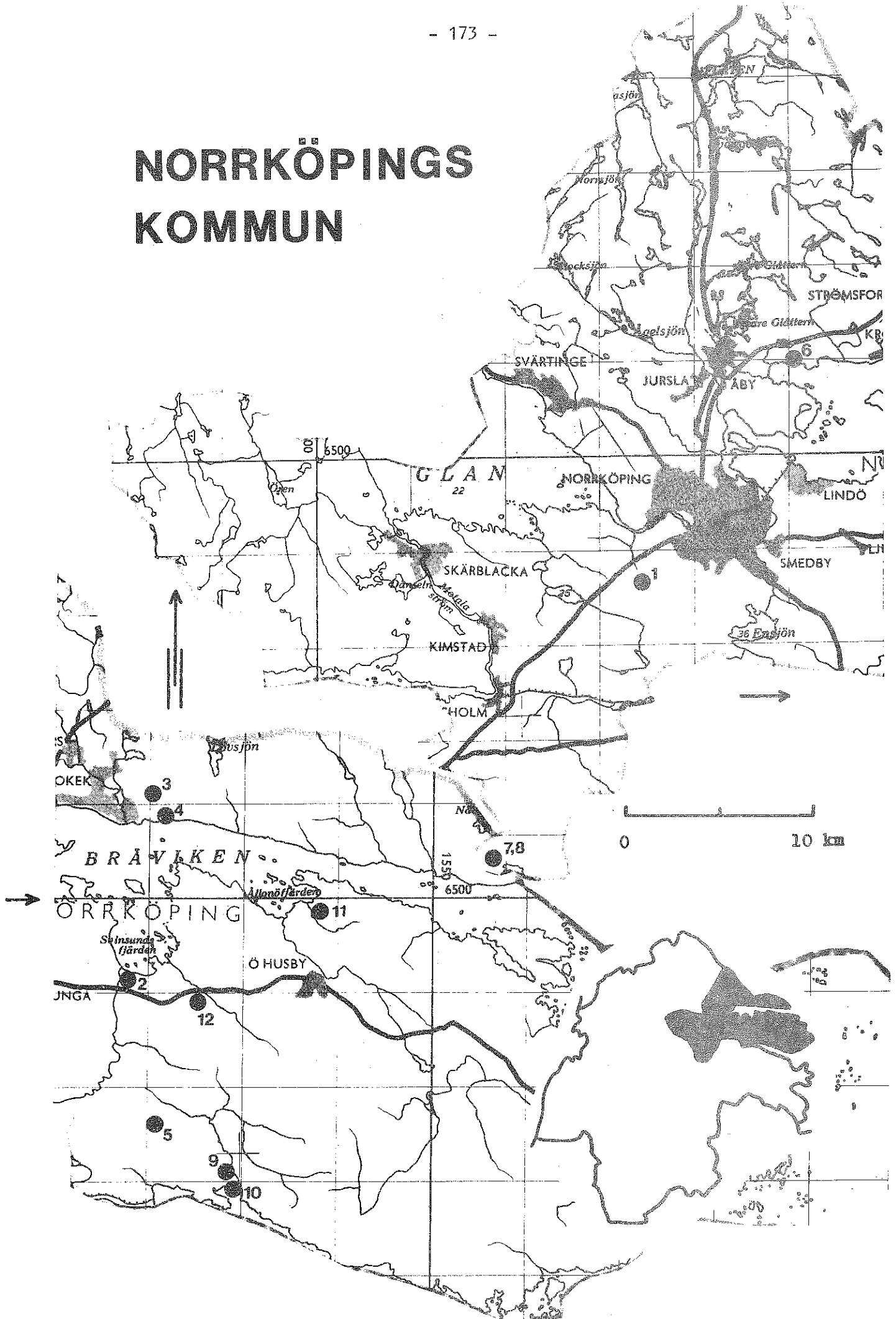

Bild 19

Örberga kyrkogårdsmur. På murkrönet växer ofransad stjälskrök-
svamp (*Tulostoma brumale*).

NORRKÖPINGS KOMMUN

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

NORRKÖPING
Borg

1 Herrebroängen

Läge: Ca 700 m väster om Borgs-
holm, i södra delen av Herrebro-
kärret.

8G 8d 3325
3326

Miljö: Enligt uppgift snårig torr-
ängsvegetation (muntligt meddelande
Folke Lind, Erik Genberg 1977, båda
Norrköping).

Flora: På relativt små ytor växer
här färgmåra (*Galium triandrum*), back-
klöver (*Trifolium montanum*), flenti-
motej (*Phleum boehmeri*) och backru-
ta (*Thalictrum simplex*). (Lokalen ej
besökt av mig).

Bedömning:

(3)-4

Litt: Genberg 1963 s. 356, Genberg
1973 ss. 147, 149.

NORRKÖPING
Konungsund

2 Hagberget, Svensksund

Läge: 500 m norr om Krongården

8G 9g 0844

Miljö: Bergbackar med svallgrus.

En tilltalande landskapsbild med de
enbuskprydda bergbackarna som sänker
sig ned i terrasser, mot havsstrand-
ängarna.

Vegetation och flora: Den domineran-
de busken på bergbackarna är enen
(*Juniperus communis*). I fältskiktet
återfinns bl a backtimjan (*Thymus ser-
pyllum*), spåtistel (*Carlina vulgaris*),
getväppling (*Anthyllis vulneraria*),
flentimotej (*Phleum boehmeri*) och små-
fingerört (*Potentilla tabernaemontani*).
Gräslök (*Allium schoenoprasum*) ingår
också i torrbacksfloran. På torr-
backarna nära fågeltornet (som ägs
av Norrköpings Biologiska Förening)
vid Röskär, finner man en intressant art-
konstellation av *Thymus serpyllum* och
trift (*Armeria maritima*). Vidare här sand-
maskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.)
gråfibbla (*Hieracium pilosella*) och
ängshavre. Säfferot (*Seseli libanotis*)
är funnen inom Svensksundsområdet
(Genberg 1969 s. 117).

Bedömning:

3

Litt: Enquist manus 1977, Genberg 1969
ss. 115, 117.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

NORRKÖPING
Krokek

3 Gusättersberget

Läge: Ca 500 m öster om gården Ox-
åker, i branterna ovanför vägen till
Gusätter.

9G 1h 0703

Miljö: En sydvänd bergsbrant med urkalk-
sten. Berget bär spår av gammal bryt-
ning av marmor.

Vegetation och flora: Bergsbranten är
bevuxen med allehanda lövträd och bus-
kar och ger ett snårigt och igenvuxet
intryck. Här märks alm (*Ulmus glabra*),
ek (*Quercus robur*), lönn (*Acer platanoi-
des*) och oxel (*Sorbus intermedia*). Bland
buskarna märks skogstry (*Lonicera xylos-
teum*) - som indikerar övergången till
lundvegetation nedanför urkalkstensbran-
ten - en (*Juniperus*) och nyponrosor (*Rosa*).
Det förekommer en mycket rik örtvegeta-
tion på kalkhyllorna, där kungsmynta
(*Origanum vulgare*) dominerar. Den har
sällskap av blodnävå (*Geranium sanguineum*),
duvnävå (*G. columbinum*) och glans-
nävå (*G. lucidum*), getrams (*Polygo-
natum odoratum*) och tulkört (*Cynan-
chum*). På denna sluttning finns också land-
skapets nordligaste förekomst av stäpp-
växten färgmåra (*Galium triandrum*) -
en av kalkslättens karaktärsväxter på
de stäppartade torrängarna. På moss-
mattorna av *Tortella tortuosa* växer
rikligt med grusbräcka (*Saxifraga tri-
dactylites*), en annan typisk kalkväxt.

Några arter noterade den 1/8 1977:

<i>Arabis hirsuta</i>	lundtrav
<i>Asplenium trichomanes</i>	svartbräken
<i>Laserpitium latifolium</i>	spenört
<i>Lathyrus silvestris</i>	backvial
<i>Satureja acinos</i>	harmynta
<i>Satureja vulgaris</i>	bergmynta
<i>Turritis glabra</i>	rockentrav

Vidare är murruta (*Asplenium rutamur-
aria*) och backklöver (*Trifolium mon-
tanum*) funnen på dessa branter (Gen-
berg muntligen 1977)

Bedömning:

3

Litt: Genberg 1951 s. 131, Genberg
1958 s 536.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

NORRKÖPING
Krokek

4 Utsiktsberget, Marmorbruket

Läge: På krönet av förkastningsbranten ovanför Fagervik; det s k Utsiktsberget vid Kolmårdens marmorbruk.

9G Oh 4209
4210

Miljö: En väl upptrampad stig leder upp till Utsiktsberget. Uppe på berget återfinns en vegetationstyp som kan karaktäriseras som en klippäng, bevuxen med nyponrosor, en, getapel (*Rhamnus cathartica*), oxel (*Sorbus intermedia*) och oxbär (*Cotoneaster integerrimus*). Berget nedanför klippängen är sargat av brott. På randen till branten vajar grusslokens vit-skimrande vippor under sensommaren. Här växer även fältnalört (*Artemisia campestris*), kungsmynta (*Origanum*), vit fetknopp (*Sedum album*) och blodnäva. I mossan på berghyllorna är den ofransade stjälskröksvampen (*Tulostoma brumale*) funnen (Muntligt meddelande Erik Julin, Nyköping). Utmed stigen upp till berget påträffade jag den 1/8 1977 pimpinellen (*Sanguisorba minor*) som tydligen är på spridning från järnvägsspåren vid Sikudden och Getå, nere vid Bråvikenstranden. *Sanguisorba minor* är i övrigt endast känd från Örberga, Kastad kulle.

Några arter antecknade den 1/8 1977:

<i>Cynanchum vincetoxicum</i>	tulkört
<i>Helianthemum nummularium</i>	solvända
<i>Laserpitium latifolium</i>	spenört
<i>Polygonatum odoratum</i>	getrams
<i>Silene nutans</i>	backglim
<i>Trifolium montanum</i>	backklöver

Bedömning: Rik torr-klippängsvegetation på urkalksten, typiskt utbildad. Rik förekomst av *Melica ciliata*.

2

Litt: Arnborg 1974 ss. 25-26, Genberg 1951.

NORRKÖPING
Kuddby

5 Majeldsberget

Läge: 500 m nordväst V Häljestad.

8G 7h 3006

Miljö: En urbergsknalle som reser sig

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

markant över den omgivande slättbygden. På toppen av berget finns öppna solexponerade torrängspartier på ett tunt jordlager. Kreaturstrampat.
Vegetation och flora: Runt kring berget finns fredad ekskog och i sydost gammal hasselskog. På toppen av berget (61 m ö h) dominerar ask (*Fraxinus excelsior*) och vidare en, nyponrosor samt slån (*Prunus spinosa*). På de öppna partierna relativt rikligt med flentimotej (*Phleum boeheimeri*) och blodnäva. Bland några buskar återfinns säfferot (*Seseli libanotis*), icke blombärande vid besök den 6/8 1977:

<i>Cynanchun vincetoxicum</i>	tulkört
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Melampyrum cristatum</i>	korskovall
<i>Polygonatum odoratum</i>	getrams
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp
<i>Sedum telephimu</i>	kärleksört
<i>Serratula tinctoria</i>	ängsskära
<i>Turritis glabra</i>	rockentrav
<i>Viscaria vulgaris</i>	tjärblomster

Bedömning:

4

NORRKÖPING
Kvillinge

6 Sikudden

Läge: Strax öster om Sikuddens f d hållplats, alldeles ovanför järnvägsspåret, snett nedanför Hammarklint.

Miljö: En brant bergssluttning som utgör ett avsnitt av Kolmårdens förkastningsbrant mot Bråviken. Längst ned en slänt med svallad morän - på denna avsats löper järnvägen.

Vegetation och flora: På berghyllorna ned mot järnvägsspåren växer en del asp och ek. Längre upp övergår lövträdsvegetationen i hållmarkstallskog med ljung (*Calluna*). I de brantaste avsnitten påträffas en rik ormbunksflora med svart- och gaffelbräken samt murruta (*Asplenium trichomanes*, *A. septentrionale* och *A. ruta-muraria*)- vidare bl a stenbräken (*Cystopteris fragilis*). Det intressantaste partiet av branten ligger alldeles ovanför järnvägsspåren och även i slänten mellan järnvägen och landsvägen. Här växer mängder av blodnäva (*Geranium sanguineum*), kungsmynta (*Origanum*) och

9G Of 4906

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

tulkört (*Cynanchum*). Särskilt anmärkningsvärd är den rika förekomsten av grus-slok (*Melica ciliata*) kring järnvägen - den hänger i klungor ut över branterna och lyser upp de torra stenpartierna med sina silverskimrande vippor. I nära anslutning till järnvägen växer pimpinellen (*Sanguisorba minor*), åtminstone delvis som ett till synes naturligt inslag i den stäppartade vegetationen i de sydexponerade branterna. Pimpinellen verkar vara på spridning utefter järnvägsspåren och kan också ses vid Getå. Som tidigare nämnts finns den nu även uppe vid marmorbruket. Inte långt härifrån finns landskapets enda kända förekomst av gräset vittåtel (*Aira caryophylla*) (Nilsson 1960), som här har en av sina nordligaste utposter i landet - det har i Sverige sin huvudsakliga utbredning i Skåne.

I övrigt förekommer kring järnvägsspåret rikligt med backvial (*Lathyrus silvestris*) och uppe i branterna backvicker (*Vicia cassubica*) samt vidare bl a harmynta (*Satureja acinos*) och lundtrav (*Arabis hirsuta*).

Bedömning: Rik förekomst av *Melica ciliata* och en av de få växtplatserna för *Sanguisorba minor* i landskapet. Ett skydd av dessa branter är synnerligen motiverat.

2-3

Litt: Arnborg 1974 s. 24, Genberg 1958 s. 528, Nilsson 1960 s. 600.

NORRKÖPING
Skärkind

7 Halleby-kullen

Läge: Ca 350 m NNO Halleby, väster om landsvägen.

8G 5b 3745

Miljö: En moränbacke med en sydvänd sluttning, norr ut en ca 20 x 30 m stor öppen torrängsslänt. Spridda moränblock. En fritidsbebyggelse i omedelbar närhet.

Vegetation och flora: Den här moränkullen uppvisar en mycket intressant artuppsättning på en ytterst begränsad yta. Den 6/7 1975 konstaterades 50 - 100 stånd av fältsippa (*Anemone pratensis*) - den östligaste förekomsten i landskapet. Intill står puk-

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

vete (*Melampyrum arvense*) - en av de få stäppängar i Östergötland som kan ståta med denna färggranna ört om vilken Rutger Sernander skriver: "växer hos oss dels i åkrar, dels i örtbackssartade formationer. Dessa senare ligga dock så långt mina iakttagelser räcka, alltid intill en åker eller kulturmark"(1908 s 226). Pukvetet har i Östergötland idag en klart östlig utbredning och är överallt där den uppträder på det svenska fastlandet starkt hotat - dock finns den ännu i mängd särskilt på Öland, södra Gotland och i östra Skåne (se t ex norra infarten till Åhus, Österlen). Det tredje intressanta inslaget på Halleby-kullen utgörs av säferoten (*Seseli libanotis*). Det värdefullaste torrängspartiet ligger i norr och är busk-och trädfrött. I söder däremot förekommer björk, asp, ek, en (*Juniperus*), rönn, tall och slån (*Prunus spinosa*). Runt omkring kullen gott om lind (*Tilia cordata*).

Några arter noterade den 6/7 1975 och 1/6 1977:

<i>Arrhenatherum pratense</i>	ängshavre
<i>Artemisia campestris</i>	fältmalört
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Helianthemum nummularium</i>	solvända
<i>Phleum boeheri</i>	flentimotej
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	småfingerört
<i>Silene nutans</i>	backglim
<i>Turritis glabra</i>	rockentrav

Bedömning:

3

Litt: Genberg 1973 ss. 149, 159.

NORRKÖÖING
Skärkind

8 Halleby-kullen II

Läge: 400 m norr om Halleby och ca 150 m VNV föregående.

8G 5b 3844

Miljö: En väst-östligt orienterad ändmoränkulle med stora moränblock på ytan, samlade på krönet. En sydvänd sluttning med torräng.

Vegetation och flora: På toppen av kullen en gran-tallskog med inblandning av björk. Längre ned på sluttningen slån (*Prunus spinosa*) och rundhagtorn (*Cratae-*

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

gus oxyacantha). Rik förekomst av säfferot (Seseli) på sydslänten.

Filipendula vulgaris	brudbröd
Fragaria viridis	backsmultron
Phleum boehmeri	flentimotej
Polygonatum odoratum	getrams
Potentilla tabernaemontani	småfingerört

Bedömning:

3-4

NORRKÖPING
A

9 Brobyklacken

Läge: 250 m söder om Broby.

8G 7h 0548

Miljö: En urbergsknalle som höjes sig markant över den omkringliggande slättbygden. Lodrät sydsida, mot övriga väderstreck terrassartat.

Vegetation och flora: Bevuxen med slån som är särskilt framträdande på toppen av berget. Dessutom nyponrosor (Rosa), Juniperus och tall. På branta klippavsatser trivs fältmalört (Artemisia campestris), flentimotej (Phleum boehmeri), solvända (Helianthemum nummularium), brudbröd (Filipendula vulgaris) och småfingerört (Potentilla tabernaemontani). I klippbranterna märks dessutom bl a backtimjan (Thymus serpyllum), tulkört (Cynanchum), monke (Jasione) och vårspergel (Spergula vernalis).

Bedömning: En av de vackrast utbildade ängsartade klippshedarna på Vikbolandet. Värdefull för landskapsbilden. Förnämlig utsikt från toppen av det "småkulliga" berget över gårdar, slättbebyggelse och forntida havsvikar och sund. Bergets topografi bör bevaras.

2-3

Litt: Genberg 1969 s. 122.

NORRKÖPING
A

10 Dalbyberget

Läge: Sydsluttning mot Dalbyviken, Slätbaken, väster om Ring.

8G 6h 4x4x
6i 4x0x

Miljö: Bergbranter som sluttar mot söder, påminnande om branterna i Kolmården (se Genberg 1969 s. 89). Ett 100-tal meter väster om Ring finns en sydbrant med bl a fältmalört (Arte-

misia campestris), backtimjan (Thymus serpyllum), vit fetknopp (Sedum album), harmynta (Satureja acinos), duvnäva (Geranium columbinum) samt ormbunkarna gaffel- och hällebräken (Asplenium septentrionale och Woodsia ilvensis). I dessa branter mot Dalbyviken är också grusslok (Melica ciliata) och spåstistel (Carlina vulgaris ssp. longifolia) funna (Genberg 1969 ss. 89,105).

Bedömning:

3

Litt: Genberg 1969 ss. 89,105.

NORRKÖPING
Ö Husby

11 Hötomta

Läge: Ca 150 m SV Hötomta.

8G 9i 4141

Miljö: En bergbacke med moränslänt mot söder.

Vegetation och flora: Bevuxen med en (Juniperus) och slån (Prunus spinosa). I fältskiktet märks backglim (Silene nutans), flentimotej (Pleum boehmeri), brudbröd (Filipendula vulgaris), backklöver (Trifolium montanum), vildlin (Linum catharticum) och ängshavre. Säfte-rot (Seseli) är uppgiven från Hötomta (Genberg 1969 s. 117).

Bedömning:

4

Litt: Genberg 1969 s. 117

NORRKÖPING
Ö Stenby

12 Boberget

Läge: Ca 500 m SV Brögsten.

8G 8h 4432

Miljö: En urbergsknalle som höjer sig markant över den omkringliggande slättbygden på Vikbolandet. En fornborg från yngre järnåldern är belägen på bergets topp.

Vegetation och flora: Mitt uppe på berget med dragning åt norr kan vegetationstypen karaktäriseras som en ängsartad bergbacke, bevuxen med rikligt med slån och nyponrosor. Flentimotej (Phleum boehmeri) växer här rikligt, vidare fältmalört (Artemisia campestris), brudbröd och

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

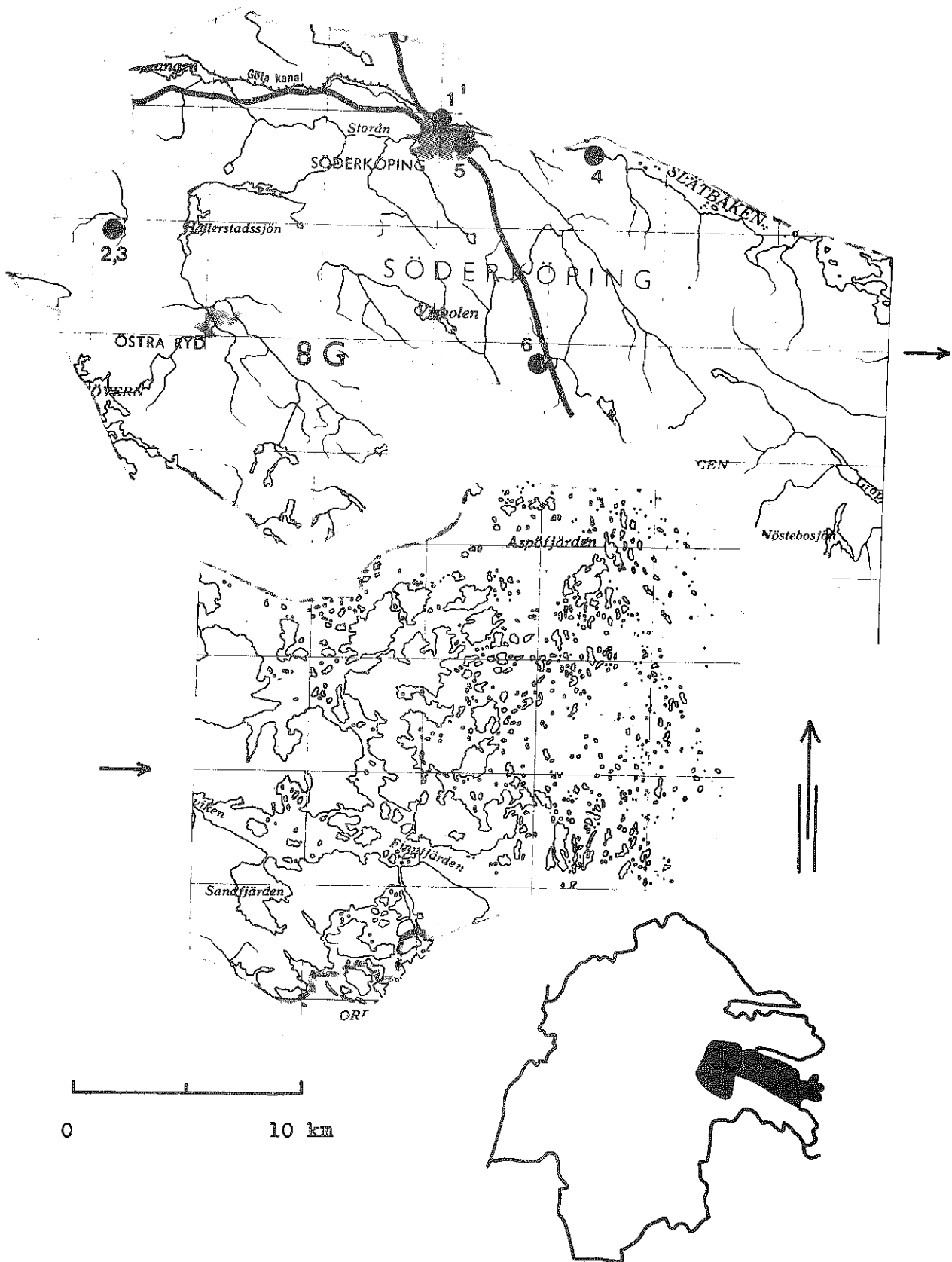
vit fetknopp (*Sedum album*) samt bl a
harmynta (*Satureja acinos*).

Bedömning:

4

Litt: Genberg 1969 s. 122

SÖDERKÖPINGS KOMMUN

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

SÖDERKÖPING
Drothem

1 Ramunderberget

Läge: Ramunderbergets södra sluttningar alldeles norr om Göta kanal och Söderköping. 8G 6g 4404
4405
4504

Miljö: Bergsbranter som sänker sig i terrasser ned mot kanalen. Överst på sluttningarna hyllor av torrängsvegetation på tunt jordlager.

Vegetation och flora: Gles träd- och buskvegetation. Grupper av rönn, törnsnår (*Rosa*) och enstaka en (*Juniperus*), slån (*Prunus spinosa*) och röd-oxbär (*Cotoneaster integerrimus*). Även inslag av ask (*Fraxinus excelsior*). Ljungen (*Calluna*) utgör ett dominerande inslag på krönet av branterna i övergången till hällmarkstallskogen. I de mer branta delarna syns blodnäva (*Geranium sanguineum*), kungsmynta (*Origanum vulgare*), tulkört (*Cynanchum vincetoxicum*), blåmunkar (*Jasione montana*), getrams (*Polygonatum odoratum*) och vårspergel (*Spergula vernalis*). Fältmalört (*Artemisia campestris*) förekommer rikligt på berghyllorna tillsammans med brudbröd (*Filipendula vulgaris*), vitknavel (*Scleranthus perennis*), harmynta (*Satureja acinos*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). Bland ormbunkarna märks de för vegetationstypen typiska gaffel- och hällebräken (*Asplenium septentrionale* och *Woodsia ilvensis*). På klippblock bl a intill trätrappan ner mot kanalen klänger backtimjan (*Thymus serpyllum*). Av särskilt intresse i dessa bergsbranter är inslaget av grusslok (*Melica ciliata*), redan uppgiven av Kindberg (1901 s. 76), 1977 iakttagen av Ruth Söderberg, Söderköping.

Bedömning:

3

Litt: Fredriksson 1975 ss. 27-28

SÖDERKÖPING
Gårdeby

2 Ivarsberget (Svarta berget)

Läge: Ca 800 m SV Gårdeby kyrka eller ca 250 m öster om Åkerby. 8G 5d 4714

Miljö: En nästan cirkelrund bergsknalle av diabas som höjer sig över omgivningen som en stor "stubbe". Fler liknande formationer finns i trakten, men ingen så framträdande som Ivarsberget eller Svarta berget. "Det senare namnet på grund af

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

den svarta bergarten (diabas) som... har stark benägenhet att vittra sönder till en svartbrun jord..."(Erici 1897-1906). Vittringsgruset på berget har tidigare använts som jordförbättringsmedel i bygden. Täckthålor överst på berget vittnar om den gamla verksamheten, vilken orsakat den småkulliga terrängen. Stora ytor utgöres av starkt vittrad, svart diabas. Branterna runt berget är mestadels vertikala med pelarliknande vittringsrester av diabas. På nordsidan leder en stig upp till toppen av berget, förmodligen en uråldrig vandringsstig, flitigt använd av traktens befolkning.

Vegetation och flora: "Den svarta bergarten (diabas)... synes gynna uppkomsten af en rikare vegetation än eljes inom socknen" (Erici 1897-1906). På den söndervittrade diabasen har utbildats en stäppängsflora som inte står kalkområdets efter.

Trädvegetationen på berget är gles med huvudsakligen en del gamla björkar, spridda enbuskar och några åldriga oxlar. På de svarta diabasytorna lyser effektivt gula grupper av gul fetknopp (*Sedum acre*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). En tredje art som utmärker dessa "svarttytor" är fältmalörten (*Artemisia campestris*). Även riklig *Cladonia* på de nakna diabasytorna och på äldre täktytor gråfibbla (*Hieracium pilosella*). I mer slutet örtskikt framträder brudbröd (*Filipendula vulgaris*), ängshavre (*Arrhenatherum patense*), flentimotej (*Phleum boehmeri*), backklöver (*Trifolium montanum*), harmynta (*Satureja acinos*), solvända (*Helianthemum nummularium*), backsmultron (*Fragaria viridis*), grusviva (*Androsace septentrionalis*), spåtistel (*Carlina vulgaris*) och backglim (*Silene nutans*). I branterna, ofta inkilade i sprickor, växer sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.) och flera ormbunksarter, såsom svartbräken (*Asplenium trichomanes*) och stenbräken (*Cystopteris fragilis*). En av de intressantaste växterna på Ivarsberget är färgmåran (*Galium triandrum*) som här har en av sina få växtplatser utanför det egentliga kalkområdet i väster. Den växer i små grupper i *Filipendula vulgaris*-samhällen och återfinns mestadels på krönen av branterna. Det rikaste beståndet finns

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

i sydostslänten tillsammans med bl a lundstarr (*Carex montana*) och buskviol (*Viola hirta*). Pukvete (*Melampyrum arvense*) är uppgiven från Ivarsberget (Fredriksson 1975 s. 20). Även lundvegetationen kring berget är av stort intresse. Av särskilt intresse är den rika förekomsten av berg-johannesört (*Hypericum montanum*) i övergången till lundgröe (*Poa nemoralis*)-branten i väster. Trädvegetationen är yppig kring berget. I söder och väster är alm det viktigaste trädet, därutöver hägg, rönn, lönn, ek, hassel och bl a oxel. Aldriga granar förekommer också.

Kort artlista upprättad den 21/7 1975,
28/5 och 1/6 1977: utöver redan nämnda

<i>Prunus spinosa</i>	slån
<i>Rhamnus cathartica</i>	getapel
<i>Rosa majalis</i>	kanelros
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	vårbrodd
<i>Briza media</i>	darrgräs
<i>Carex caryophylla</i>	vårstarr
<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel
<i>Anthyllis vulneraria</i>	getvämpling
<i>Arabidopsis thaliana</i>	backtrav
<i>Arabis hirsuta</i>	lundtrav
<i>Campanula persicifolia</i>	stor blåklocka
<i>C. rotundifolia</i>	blåklocka
<i>Cerastium semidecandrum</i>	vårarv
<i>Erophila verna</i>	nagelört
<i>Galium verum</i>	gulmåra
<i>Herniaria glabra</i>	knytling
<i>Hypericum maculatum</i>	fyrkantig johannesört
<i>H. perforatum</i>	äka johannesört
<i>Myosotis hispida</i>	backförgätmigej
<i>M. stricta</i>	vårförgätmigej
<i>Pimpinella saxifraga</i>	backanis
<i>Plantago lanceolata</i>	svartkämpar
<i>Potentilla argentea</i>	femfingerört
<i>Ranunculus bulbosus</i>	knölsmörblomma
<i>R. polyanthemus</i>	backsmörblomma
<i>Saxifraga granulata</i>	knölbräcka, mandelblomma
<i>Thlaspi alpestre</i>	backskärvfrö
<i>Trifolium arvense</i>	harklöver
<i>Turritis glabra</i>	rockentrav
<i>Viscaria vulgaris</i>	tjärblomster
<i>Woodsia ilvensis</i>	hällebräken

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

Anemone pratensis (Erici 1897-1906)
Scleranthus perennis (Erici 1897-1906)
Seseli libanotis (Erici 1897-1906)

Bedömning: En av två diabasbackar (den andra är Mörby backar) i landskapet som har ett mycket stort vetenskapligt värde. Ett skydd enligt naturvårdslagen är synnerligen angeläget: dels i syfte att bevara den särpräglade stäppängsfloran överst på berget, som uppvisar kvaliteter som är i klass med kalktorrängarnas i den västra delen av kambrosiluren, dels för att skydda den unika naturtypen med raukliknande pelarformationer av diabas som inte har någon motsvarighet i Östergötland.

2

Litt: Erici 1897-1906, Fredriksson 1975 s. 20, Genberg 1973 ss. 148, 149, Sandahl 1969, Wiede 1854 s. 69.

SÖDERKÖPING
Gårdeby

3 Åkerby-backarna

Läge: Ca 200 m. söder om Åkerby

8G 5d 4411

Miljö: Hårt betade diabasbackar med berg i dagen. Lättvittrade vertikala diabasytor. Fornlämning intill.

Vegetation och flora: Dominant inslag av fältmalört (*Artemisia campestris*), gul fetknopp (*Sedum acre*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), jfr. Ivarsberget. I sprickor i diabasvertikalerna rikligt med ormbunkarna svartbräken och gaffelbräken (*Asplenium trichomanes* och *A. septentrionale*). Vidare bl a flentimotej (*Phleum boehmeri*) och lundtrav (*Arabis hirsuta*).

Bedömning:

(3)-4

IVARSBERGET

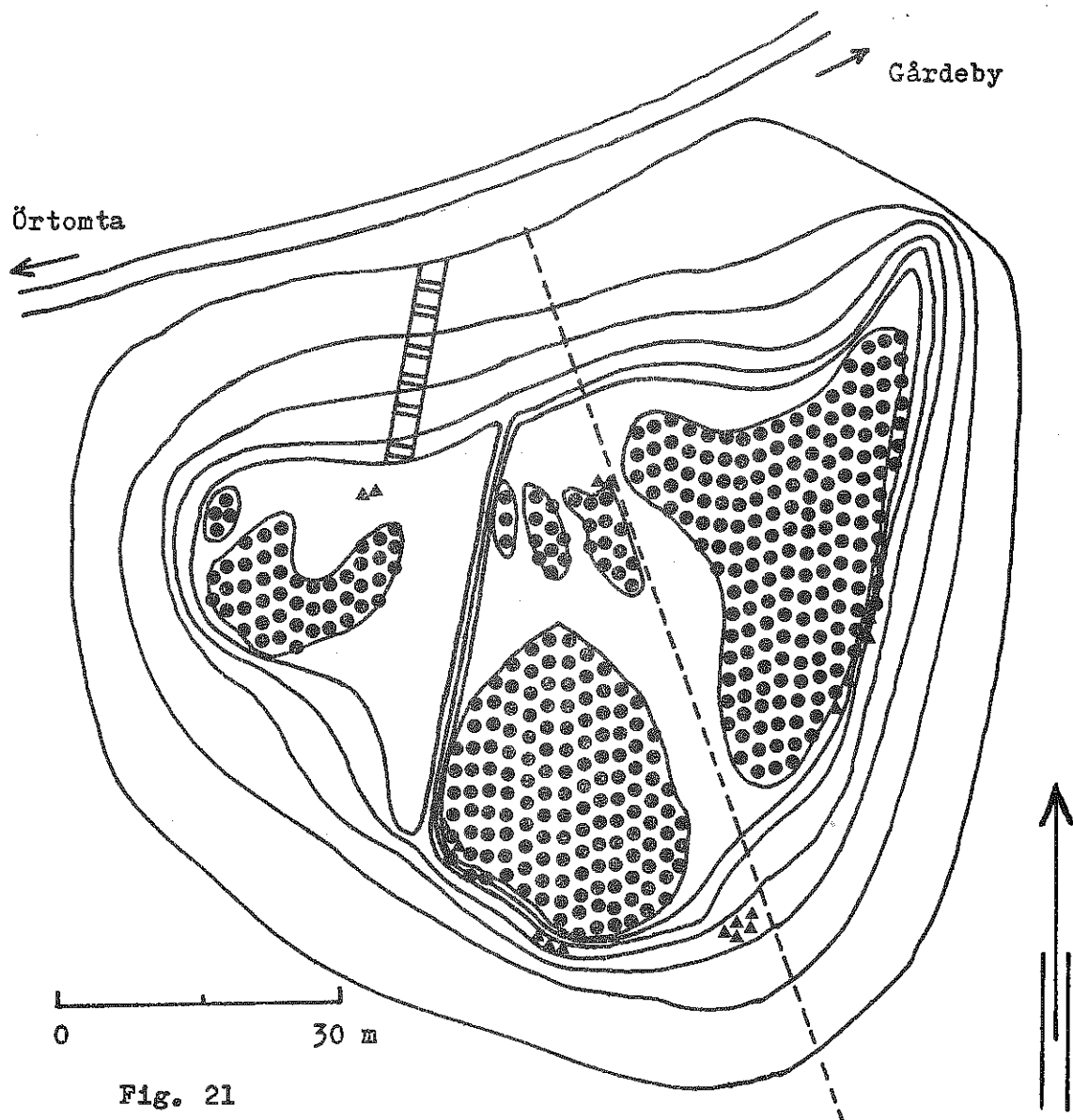

Fig. 21

Söndervittrade mörka diabasfält (delvis gamla täktbålör) med fältmalört (*Artemisia campestris*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och gul fetknopp (*Sedum acre*). Även i branterna runt berget.

Förekomst av färgmåra (*Galium triandrum*), mestadels växande tillsammans med brudbröd (*Filipendula vulgaris*), i sydost även lundstarr (*Carex motana*) och bl.a. spåtistel (*Carlina vulgaris*).

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

SÖDERKÖPING
Mogata

4 Mandelblommans berg

Läge: Ca 450 m NNV Hov, vid Slätbaken mitt för Killingholmen.

8G 6h 3502

Miljö: Bergbackar som utgör en nordlig utlöpare av urbegsstråket Viggeby-Liljestad-Kullerstad-Djursnäs. Mycket vackert belägna backar vid Slätbakens södra strand, på sydsidan ett tunt lager av morän med små stäppartade torrängsfragment kring några fornminnesgravar av stensättnings-typ. Likaså finns även mitt uppe på backen en torräng. På nordsidan sänker sig berget i avsatser ned mot Slätbaken.

Vegetation och flora: Bevuxen med utomordentligt vackra och ståtliga enar (*Juniperus*) och rikligt med slån (*Prunus spinosa*). På sydsidan på starkt upptorkad mark med barjordsfläckar en vegetation av fornminnestyp. Rikligt med backtimjan (*Thymus serpyllum*) kring stensättningarna och vidare nagelört (*Erophila*), knölsmörlomma (*Ranunculus bulbosus*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och gråfibbla (*Hieracium pilosella*). Den växt som sätter sin prägel på bergbacken är mandelblomman (*Saxifraga granulata*), vilken under sensvåren drar en vit slöja över marken in mellan dekorativa grupper av en. Mitt i mandelblomman lyser gula sandmaskrosor (*Taraxacum erythrosperma* coll.). Styvmorsviolen (*Viola tricolor*) kompletterar bilden.

Bedömning: Backar av stort värde för landskapsbilden. Ur florasynpunkt dock föga märkliga, men representativa för den östgötska innerskärgråden.

SÖDERKÖPING
Skönberga

5 Husbyklacken

Läge: Ca 450 m norr om Husby.

8G 6h 3613

Miljö: En västexponerad moränslänt som längre upp övergår i en bergbacke. Slänten är relativt brant och sluttar mot villabebyggelse. Tyvärr har det värdefullaste torrängspartiet skadats av traktorspår i samband med byggnationen i närheten.

Vegetation och flora: Bland stora spridda stenblock breder enbusk-, slån- och nyponvegetationen ut sig, mest i den södra delen av backen. En-

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

staka buskar av oxbär (*Cotoneaster integerrimus*) och kanelros (*Rosa majalis*). Intill stenblocken kryper backtimjan (*Thymus serpyllum*) och på de öppna barjordsfläckarna dominerar vårveronika (*Veronica verna*). Backsippa (*Anemone pulsatilla*) och blodnävan (*Geranium sanguineum*) är de växter som främst färgsätter torrbacken. Bland övriga torrängsväxter märks backklöver (*Trifolium montanum*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*).

Bedömning: En av de få förekomsterna av *Anemone pulsatilla* i denna del av Östergötland, dessutom är arten ymnigt förekommande. 3

Litt: Genberg 1973 s. 147.

SÖDERKÖPING
Skönberga

6 Skälboö

Läge: Ca 1 km väster om gården Skälboö, ett 100-tal m väster om riksväg 15.

Miljö: En bergbacke med moränslänt mot söder och öster.

Vegetation och flora: På den lilla bergbacken växer enstaka en (*Juniperus*), nyponrosor och björk. Säfferot (*Seseli libanotis*) förekommer här relativt rikligt, särskilt nedanför ostsluttningen. Korskovall (*Melampyrum cristatum*) växer rikligt över större delen av kullen. I övrigt märks i söder ängshavre (*Arrhenatherum pratense*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), rockentrav (*Turritis*) och äkta johannesört (*Hypericum perforatum*).

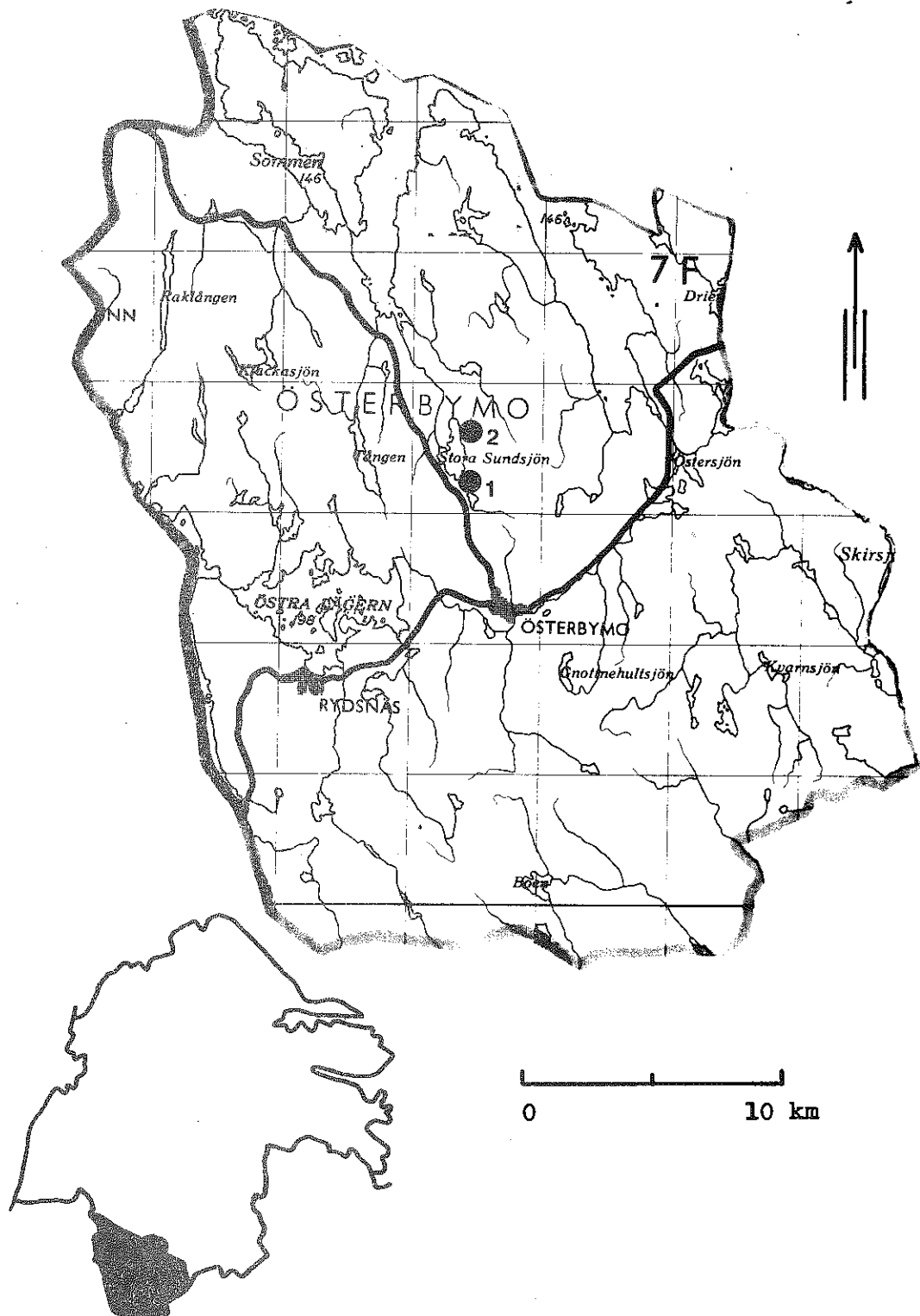
8G 4h 4002

Bedömning:

(3)-4

Litt: Genberg 1973 s. 148

YDRE KOMMUN

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

YDRE
Sund

1 Bäcken-backen

Läge: Ca 700 m NO kyrkan och 100-150 m söder om Bäcken, alldeles norr om vägen Sund - Norra Vi, på båda sidor om den lilla vägen upp mot gården.

Miljö: Här ligger två torrbackar som delas av en smal körväg. Den östra av de båda tilldrar sig det största intresset. Den är svagt välvd och bara ca 30 x 40 m stor, betad. På västsluttningen är ört-skiktet utglesat och jorden blottad. På toppen av kullen finns två övervuxna stensättningar. Underlaget är isälvsgrus. Jakob Karlsson i Asby vet att berätta om hur torrbacken uppkommit: "Jätten i Sund tröttnade på kyrkklockornas dånande över bygden och beslöt sig för att tysta eländet. Hon tog ett förkläde med sand och gick åstad för att vräka över kyrkan. Men han lade inte märke till hålet i förklädet, sanden rann ur i ett nord-sydligt stråk. Strax innan kyrkan rann det sista ur - där ligger nu Bäcken-backen med alla sina backsippor".

Vegetation och flora: Torrbackarna är prydda med spridda enbuskar (Juniperus) på dekorativt avstånd från varandra. Dessutom enstaka tallplantor. På torrbackens västsluttning som vätter mot St Sundsjön växer säkerligen 1 000-tals backsippor (Anemone pulsatilla), vilka färgar hela backen i blått. 1977 var det en ovanligt riklig blomning. Ljung (Calluna vulgaris) förekommer spridd och på toppen av backen ett bestånd av hartsros (Rosa villosa) och mjölon (Arctostaphylos uva-ursi). Huvudsakligen på den sommartid starkt upptorkade västslänten trivs sandmaskrosor (Taraxacum erythrosperma coll.) tillsammans med dominerande gråfibbla (Hieracium pilosella). I bottenskiktet märks främst väggmossa (Pleurozium schreberi) samt kvast- och björnmossor (Dicranum och Polytrichum). På de starkt upptorkade ytorna återfinns flera Cladonia-arter. Några arter noterade den 15/8-75 och 13/5-77:

Alchemilla glaucescens	sammetsdaggekåpa
Arabidopsis thaliana	backtrav
Arrhenatherum pratense	ängshavre
Carex ericetorum	backstarr
Erophila verna	nagelört

7F 3d 0923

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel
<i>Galium verum</i>	gulmåra
<i>Helianthemum nummularium</i>	solvända
<i>Knautia arvensis</i>	åkervädd
<i>Luzula campestris</i>	knippfryle
<i>Potentilla argentea</i>	femfingerört
<i>Ranunculus bulbosus</i>	knölsmörbloffa
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp
<i>Trifolium arvense</i>	harklöver
<i>Viscaria vulgaris</i>	tjärblomma

Backsippor förekommer även på backen väster om uppfartsvägen mot Bäck. I en sydexponerad slänt mot odlad mark dominerar solvända, tjärblomma och bl a gul fetknopp. Här är vårveronica (*Veronica verna*) och ettårig för-gätmigej (*Myosotis* sp.) framträdande. Bland mossorna märks främst *Tortula ruralis*. I slänten på en barjords-fläck växer *Bovista plumbea*, en buksvamp. 7F 3d 0923

Hot: Torrbackarna söder om vägen Sund-Norra Vi tallplanterades i mitten på 1950-talet. Enligt ägaren till gården Bäck-en fanns det även där mycket rikligt med backsippor. Något hot mot Bäck-en-backen finns ej idag- markägaren är den bästa bevararen av marken.

Bedömning: En torrbacke av stort regionalt intresse. Representativ för den typ av torrängar eller örtbackar som i huvudsak återfinns på glacifluvium i södra skogsbygden. Den öppna betade karaktären måste bibehållas. Liksom på slätten är kopplingen gravfält-backsippor slående. Ett av de individerade backsippebestånden i Östergötland. 3

YDRE
Sund

2 Graby-fältet

Läge: Ca 150-200 m väster om Graby gård, både norr och söder om vägen till Tångby. 7F 3d 2925 3025

Miljö: Ett gravfält från äldre järnåldern (500 f Kr - 500 e Kr) på sandigt material, dels tallbevuxet, dels öppen betesmark- torräng. Gravfältet består av låga, runda stensättningar. Torrängsfragmenten inom fältet återfinns på stensättningarnas sydsidor (barjordsfläckar).

Vegetation och flora: Inom den tallbevuxna delen av gravfältet växer en del backsippor

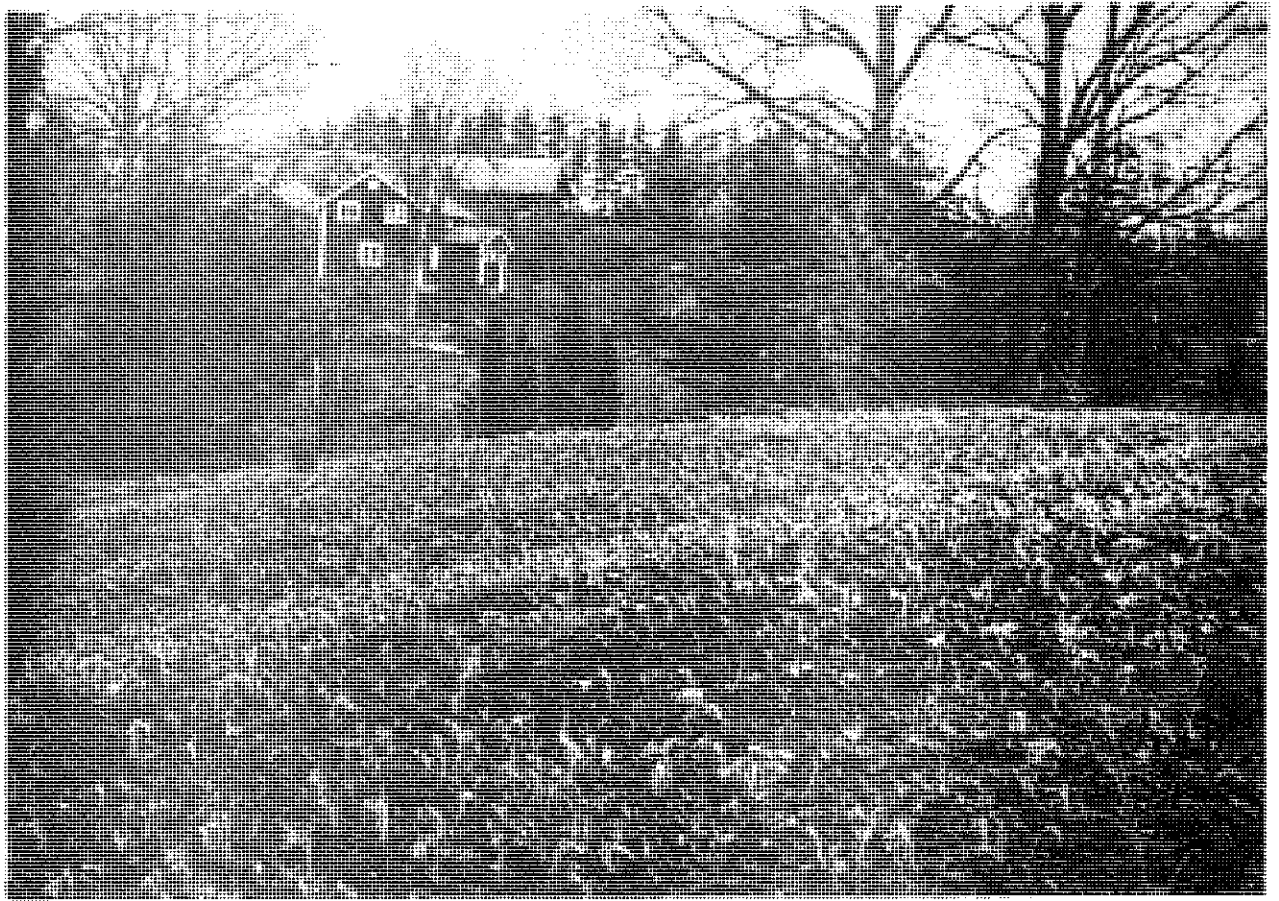

Bild 20, 21

Vid gården Bäckén i Sund finns ett av de individtätaste bestånden av backsippa (*Anemone pulsatilla*) i Östergötland.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

på stensättningarnas slänter, glest spridda. De rikaste förekomsterna av backsippor-na finns på den öppna torrängsdelen - här enstaka enbuskar och björkar. Dominant solvända (*Helianthemum nummularium*) och tjärblomster (*Viscaria vulgaris*) på sydslänterna. I övrigt trivial torrängsflora, inventerad den 15/8-75 och 13/5-77:

<i>Arabidopsis thaliana</i>	backtrav
<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel
<i>Pimpinella saxifraga</i>	backanis
<i>Potentilla argentea</i>	femfingerört
<i>Primula veris</i>	gullviva
<i>Saxifraga granulata</i>	knölbräcka
<i>Viola canina</i>	ängsviol

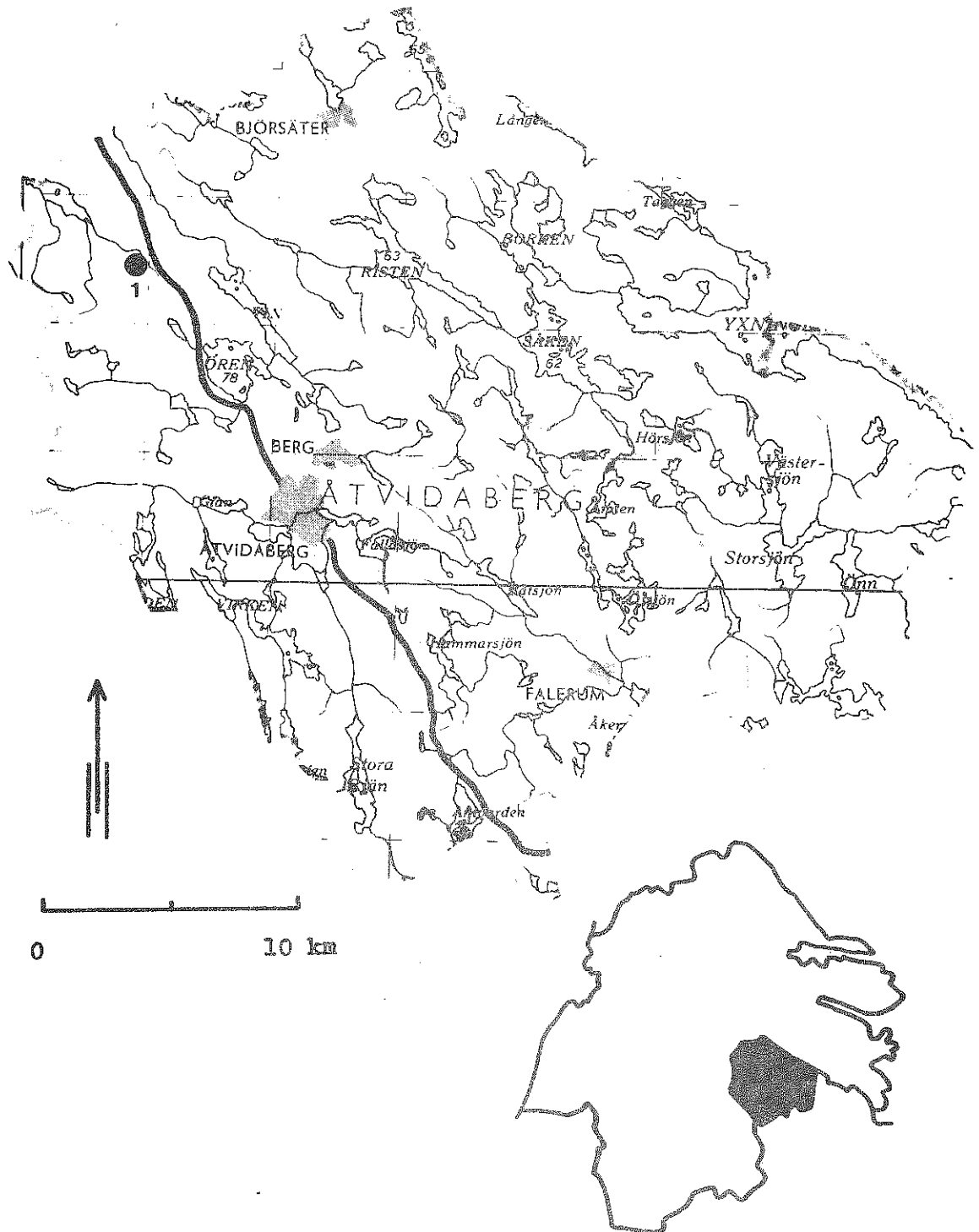
Backsippor förekommer även på en sydslänt 7F 3d 3527 ca 500 m norr om gravfältet. Spindelörten (*Thesium alpinum*) är uppgiven från Graby (Kindberg 1901 s. 89). Den är en torrängsväxt som har en mycket begränsad utbredning i sydöstra Sverige, där den i huvudsak är knuten till södra Östergötland och östra Småland. Närmaste fyndorter ligger i mellersta Tyskland. Den dagsaktuella utbredningen redovisas i Östergötlands flora av Erik Genberg (under tryckning 1977). Arten faller utanför denna utrednings ram.

Bedömning:

4

Litt: Ohlsson 1969-70 s. 17

ÅTVIDABERGS KOMMUN

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

ÅTVIDABERG
Grebo

1 Kattorps-åsen

Läge: Ca 350 och 600 m NV Kattorp. 8G 2a 2348

Miljö: En rullstensås i sydöstlig-nord-
västlig riktning. På syd- och sydväst-
slänterna finns små stäppartade torrängs-
fragment med barjordsfläckar. 8G 2a 2446

Vegetation och flora: På den sydligaste ås-
slänten växer spridda hasselbuskar (*Corylus*),
enstaka rönn (*Sorbus aucuparia*) och en
(*Juniperus*) samt lågt krypande harts- och
nyponrosor (*Rosa villosa* och *R. canina*).
Örtskiktet är utglesat med dominerande
nagelört (*Erophila*), solvända (*Helianthe-
mum nummularium*), gråfibbla (*Hieracium
pilosella*) och fårsvingel (*Festuca
ovina*). På åsslänten mitt emot, som
är ostexponerad, förekommer gullvivor
och vitsippor i en friskt grön torr-
ängstyp. Några arter noterade den 28/5
1977:

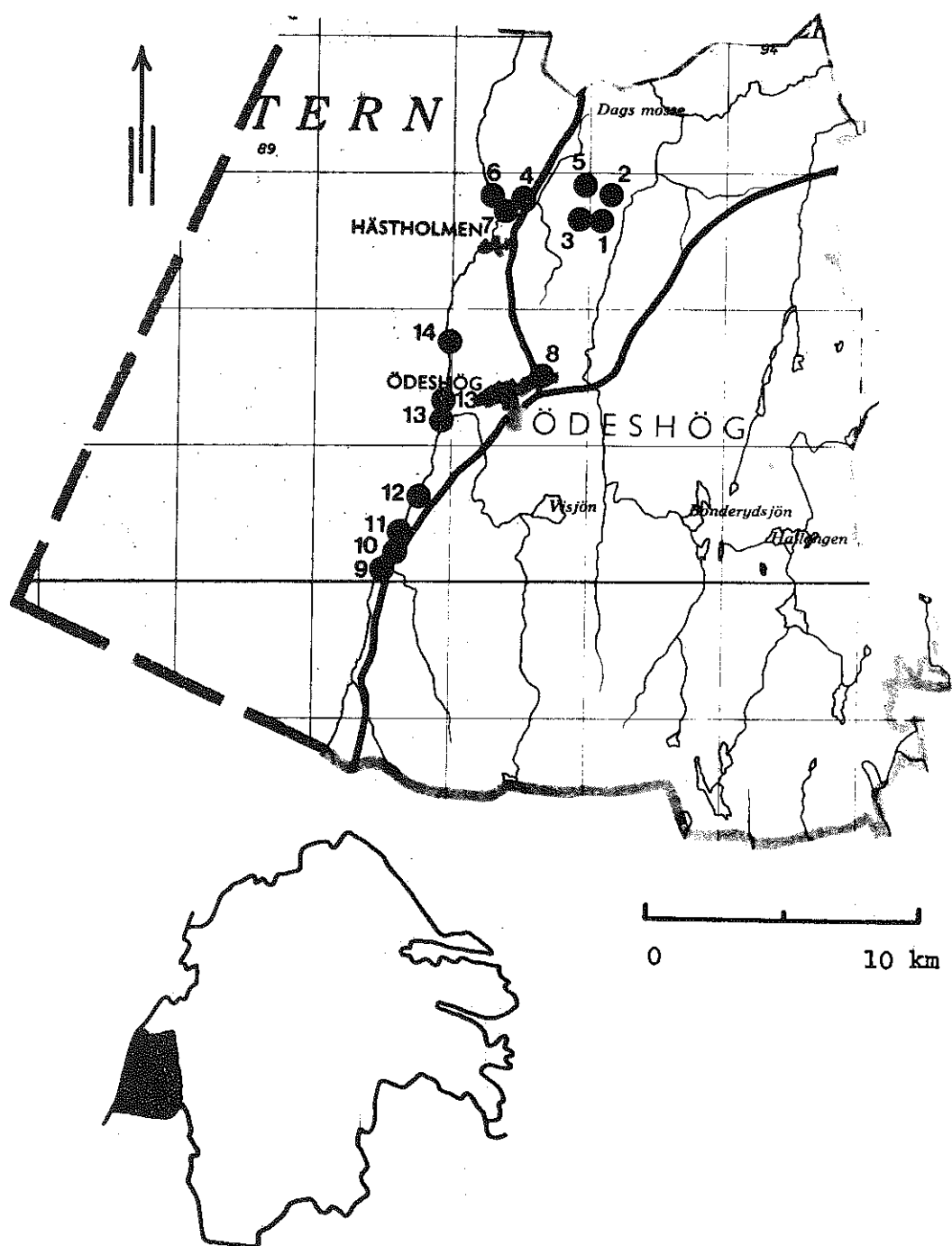
<i>Arabidopsis thaliana</i>	backtrav
<i>Arabis hirsuta</i>	lundtrav
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Fragaria viridis</i>	backsmultron
<i>Galium verum</i>	gulmåra
<i>Myosotis hispida</i>	backförgötmigej
<i>Plantago media</i>	rödkämpar
<i>Ranunculus bulbosus</i>	knölsmörbloffa
<i>Taraxacum erythrosperma</i> coll.	sandmaskrosor

Den nordliga åsslänten är den mest intressan- 8G 2a 2446
ta och saknar helt buskvegetation förutom
några enstaka lågkrypande *Rosa villosa*
och *R. canina*. Här dominerar solvända.
Vidare märks ängshavre (*Arrhenatherum pra-
tense*), backglim (*Silene nutans*), rockentrav
(*Turritis glabra*), ängsviol (*Viola can-
ina*), sammetsdagglåpa (*Alchemilla glau-
cescens*) och backklöver (*Trifolium mon-
tanum*). Spåtistel (*Carlina vulgaris*) har
iakttagits (Söderbäck 1974 s. 81).

Bedömning: Åssträckan norr om Kattorp (3)-4
uppvisar den bäst utbildade torrängs-
vegetationen i Åtvidabergs kommun.
Har ett visst regionalt intresse och
den vackert betade karaktären bör bi-
behållas.

Litt: Söderbäck 1974 s. 81

ÖDESHÖGS KOMMUN

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

ÖDESHÖG
Heda

1 Hedaslätt

Läge: Ca 250-500 m V-VSV Heda kyrka.

8E 2g 3048

Miljö: Ett gravfält från järnåldern (500 f Kr - 1050 ef Kr) ett öppet, vidsträckt och betat ängsbacklandskap med gamla grustäktter mest i öster (även en recent täkt). Området utgörs till övervägande del av sandig morän - åt Ombergshållet märks även ingrepp i sandkullarna.

Vegetation och flora: I de gamla täkthålorna finns en rik stäppängsflora. De är bevuxna med spridda enbuskar (*Juniperus communis*) och nyponrosor (*Rosa*), även hartsros (*R. villosa*). I ett kraftigt igenvuxet avsnitt längst i öster ovanför en täktbrant tillkommer slån (*Prunus spinosa*). Floran på Hedaslätt uppvisar flera "ansikten". Under våren sätter backsipporna (*Anemone pulsatilla*) färg på ängen. I juni lägger man märke till de rika förekomsterna av färgmåra (*Galium triandrum*) och under sensommaren blossar hela stäppängen av blåblommande axveronika (*Veronica spicata*) och gulmåra (*Galium verum*). Liten blåklocka (*Campanula rotundifolia*) kompletterar den "svenska bilden". 1977 var ett "blomsterår" utan like på Hedaslätt. Av särskilt intresse är i övrigt fältvädd (*Scabiosa columbaria*) och topp-jungfrulin (*Polygala comosa*). Den förstnämnda, som är särskilt beteskänslig, är funnen i det igenvuxna partiet ovanför den recenta täkten i öster. Grådådran (*Alyssum alyssoides*) växer mycket rikligt i de gamla täkthålorna, ibland tillsammans med fältmalört (*Artemisia campestris*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). I övrigt se sep artlista.

Bedömning: Mycket tilltalande ängsbacklandskap av stort värde för landskapsbilden. Rik stäppängsflora - fornminesvegetation. 1-2

Hedaslätt

Artlista Kortfattad artlista upprättad 24/6 1975 och 27/7
1977

Crataegus monogyna	trubbhagtorn
Juniperus communis	en
Rosa canina	nyponros
R. villosa	hartsros
Arrhenatherum pratense	ängshavre
Briza media	darrgräs
Bromus hordeaceus	luddlost
B. tectorum	taklost
Carex montana	lundstarr
Phleum boehmeri	flentimotej
Alchemilla glaucescens	sammetsdaggekåpa
Alyssum alyssoides	gråddrå
Anemone pulsatilla	backsippa
Anthyllis vulneraria	getvåppling
Arabis hirsuta	lundtrå
Artemisia campestris	fåltmålj
Calluna vulgaris	ljung
Carlina vulgaris	spåttistel
Chrysanthemum leucanthemum	pråstkrage
Cirsium acaule	jordttistel
Erigeron acre	gråbinka
Filipendula vulgaris	brudbrød
Fragaria viridis	backsmultron
Galium triandrum	fårgmåra
G. verum	gulmåra
Helianthemum nummularium	solvånda
Herniaria glabra	knyttling
Hieracium pilosella	gråfibbla
Hypericum perforatum	åka johanneslj
Plantago media	rødåkåmpar
Polygala comosa	topp-jungfrulin
P. vulgaris	jungfrulin
Potentilla argentea	femfingerlj
P. tabernaemontani	småfingerlj
Primula veris	gullviva
Satureja acinos	harmynta
Scabiosa columbaria	fåltvådd
Sedum acre	gul fetknopp
Silene nutans	backglim
Viscaria vulgaris	tjårblominster
Vicia cracca	kråkvicker

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

ÖDESHÖG
Heda

2 Norrö backar (Isbergafältet)

Läge: Ca 1 km norr Heda kyrka eller
ca 750 m sydväst Norrö.

8E 2h 4005

Miljö: Mjukt kuperade backar, oregelbundet formade åsar med mellanliggande kärrfyllda sänkor, dödsisgropar. Isbergsfältet kan karaktäriseras som ett kame-landskap och ingår i det södra stråket av den s k mellansvenska israndzonen (se Strömberg 1969 s. 32). I backarna ingår både kalkmorän och isälvsmaterial. På toppen av moränryggerna finns gravfält. På flera ställen har backarna exploaterats på grus. Området betas intensivt.

Vegetation och flora: Norrö backar är en klassisk växtlokal och den utan tvekan mest kända kalktorrängen i landskapet. Trots detta har floran inte ägnats någon större uppmärksamhet. Den växt som särskilt fångar botanisternas intresse är luddvedeln (*Oxytropis pilosa*). A F Holmgren fann här *Oxytropis pilosa* år 1850 (herb. S). Därefter har ett flertal botanister besökt "Norrö gärde", som sign. "Pl-r" (J E Planander) i Östgöta Flora benämner backarna (Kindberg 1861 s. 294) - enligt Planander växte luddvedeln ymnigt här. Av senare observatörer kan nämnas P Dusén (1888 s. 56). Den som ägnat floran på Norrö backar det största intresset är Rikard Sterner (1922 ss. 299, 425, 426).

Idag har *Oxytropis pilosa* minst fem skilda förekomster på backarna. Rikligast förekommer den på de två åkerholmarna längst i norr (8E 2h 4308, 4408). Dessa två stäppängsholmar tilldrar sig det största intresset i området, då de tydligen undandragit sig det intensiva betet under en lång tid. Stäppängsfloran här är mycket rik och särskilt intressant är den till synes långa kontinuiteten i vegetationstäcket. Det var också förmodligen här som Sterner fann glacialreliken *Rhytidium rugosum* (Sterner 1922 s. 426), en nordlig mossart som i huvudsak hör hemma i fjällområdet, men är även funnen på Öland. *Rhytidium rugosum* finns fortfarande på dessa åkerholmar växande tillsammans med den sydöstliga stäppväxten *Oxytropis pilosa*. Sammanlagt har räknats till ca 400-500 ex av luddvedeln, de flesta ganska lågvuxna och många bär inga blommor. De växer i sydvända sluttningar där markskiktet blir skarkt upptorkat under sommaren på grund av den kraftiga solinstrålning-

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

en och den låga nederbörden på slätten. Fältskiktet är relativt utglesat med rik inblandning av *Cladonia*arter och *Cetraria islandica*. Runt omkring sig har *Oxytropis pilosa* en rik uppsättning av andra kontinentala, sydliga och sydöstliga arter. Vegetationen domineras av brudbröd (*Filipendula vulgaris*), lucktvicker (*Vicia tenuifolia*), säfferot (*Seseli libanotis*) och solvända (*Helianthemum nummularium*). Dessutom spelar färgmåran (*Galium triandrum*) en mycket framträdande roll i det vackert utbildade fältskiktet. Andra framträdande arter är backsippa (*Anemone pulsatilla*), darrgräs (*Briza media*), lundstarr (*Carex montana*), jordtistel (*Cirsium acaule*) och fältvädd (*Scabiosa columbaria*). Enstaka ex av svart-oxbär (*Cotoneaster melanocarpus*) finns här. På de övriga backarna är *Oxytropis pilosa* mycket svårfunnen. I en sydslänt, öster om den väg som genomskrär området, växer nio (9) ex, varav ett icke blommanse (1975) - 1977 kunde inget ex iakttas. Dominant i sluttningen är *Vicia tenuifolia* som färgar en stor del av slätten blå. Bland följeväxterna tillkommer här fältmalört (*Artemisia campestris*), gråfibbla (*Hieracium pilosella*), topp-jungfrulin (*Polygala comosa*) och småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*). I botten-skiktet märks framförallt *Cetraria islandica*, *Ditrichum flexicaule*, *Homalothecium lutescens*, *Thuidium abietinum* och *Tortula ruralis*. På kanten till en gammal grustäkt i den väst-östorienterade moränryggen längst i söder finns ca 20 ex av *Oxytropis pilosa*, flertalet avbetade 1975 och de verkar ta allvarlig skada av det hårda betetrycket, trampet och gödningen. Här växer *Bovista plumbea*, en liten äggsvamp. Ytterligare en förekomst har noterats från en gammal tåkhåla - här växer 13 ex på en ca 2 x 2 meter stor barjordsyta, omgivna av enbuskar (*Juniperus*), solvända (*Helianthemum nummularium*), fårsvingel (*Festuca ovina*) och axveronika (*Veronica spicata*). Floran på Norrö backar har markant trivialisierats genom ett alltför intensivt betesamt säkerligen genom stora portioner konstgödsel. Det är långt ifrån otroligt att *Oxytropis pilosa* haft en betydligt större utbredning inom området tidigare - jämfört ex Plananders ord om att den växer ymnigt här (Kindberg 1861 s 294). Sannolikt

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

är då att den hårda betesdriften på ängarna mer eller mindre utrotat luddvedeln från dess tidigare lokaler inom backlandskapet - den har lyckats hålla sig kvar på några enstaka platser där öppningar i backarna (täkter) skänkt den gynnsamma livsbetingelser på nakna, grusiga ytor (se *Oxytropis pilosa*-miljö 3,4). Jämför här förhållandet på Kastad kulle i Örberga sn, där kanske *Oxytropis* tidigare haft en större utbredning på kullen men av skilda anledningar trängts undan och räddats kvar genom att kullen öppnades i dess södra ände. På Norrö backar har *Oxytropis pilosa*, liksom framförallt *Rhytidium rugosum* och en rad andra stäppväxter, i stort endast de två åkerholmarna att leva kvar på. Utöver dessa små holmar uppvisar området öster om grusvägen den intressantaste floran (sydslänten med *Oxytropis pilosa* faller utanför reservatet, se karta). På toppen av backen finns en relativt rik förekomst av topp-jungfrulin (*Polygala comosa*), därtill tillkommer under sensommaren mängder av *Veronica spicata* i kombination med gulmåra (*Galium verum*), jfr Hedaslätt.

På övriga backar inom reservatet har kulturbetet gynnat gräsfloran på bekostnad av örterna. Likaså gynnas de ettåriga växterna, t ex nagelört (*Erophila verna*) som under våren blossar upp i stora mängder i kreaturens spår, inte minst på backkrönen. Särskilt intressant att studera är axveronikans (*Veronica spicata*) utbredning inom backlandskapet. Då den är konkurrrenskänslig kan den inte få fäste på de plana, högst belägna gräsmarkerna. Den föredrar genom sin betestålighet de relativt branta backslänterna, där kreaturen går och trampar (se karta över floran).

Norrö backar uppvisar en intressant sandmaskros (*Taraxacum erythrosperma* coll.)-flora som vore värd ett särskilt studium (jfr Fridén 1973 a). Backtimjan (*Thymus serpyllum*) som noterats av Sterner (1922 s. 424) har ej återfunnits.

Skydd och vård: Norrö backar eller Isbergafältet, som området kallas ur kvartärgeologisk synpunkt, avsattes som naturreservat den 21/5 1973: "Reservatets syfte är att säkerställa ett för landets natur betydelsefullt område, som genom sina vackra och intressanta landformer och sin märkliga flora är av stort värde ur vetenskaplig naturvårdssyn-

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

punkt och därtill av vikt för det rörliga "friluftslivet", står det på reservatsskylten. Reservatet förvaltas av skogsvårdsstyrelsen efter samråd med markägaren.

Av största vikt är att upprätta en skötselplan för backarna där större hänsyn tas till den märkliga och känsliga floran än vad fallet är för närvarande. Betets betydelse för bevarandet av den kontinentala stäppängsfloran har måhända övervärderats.

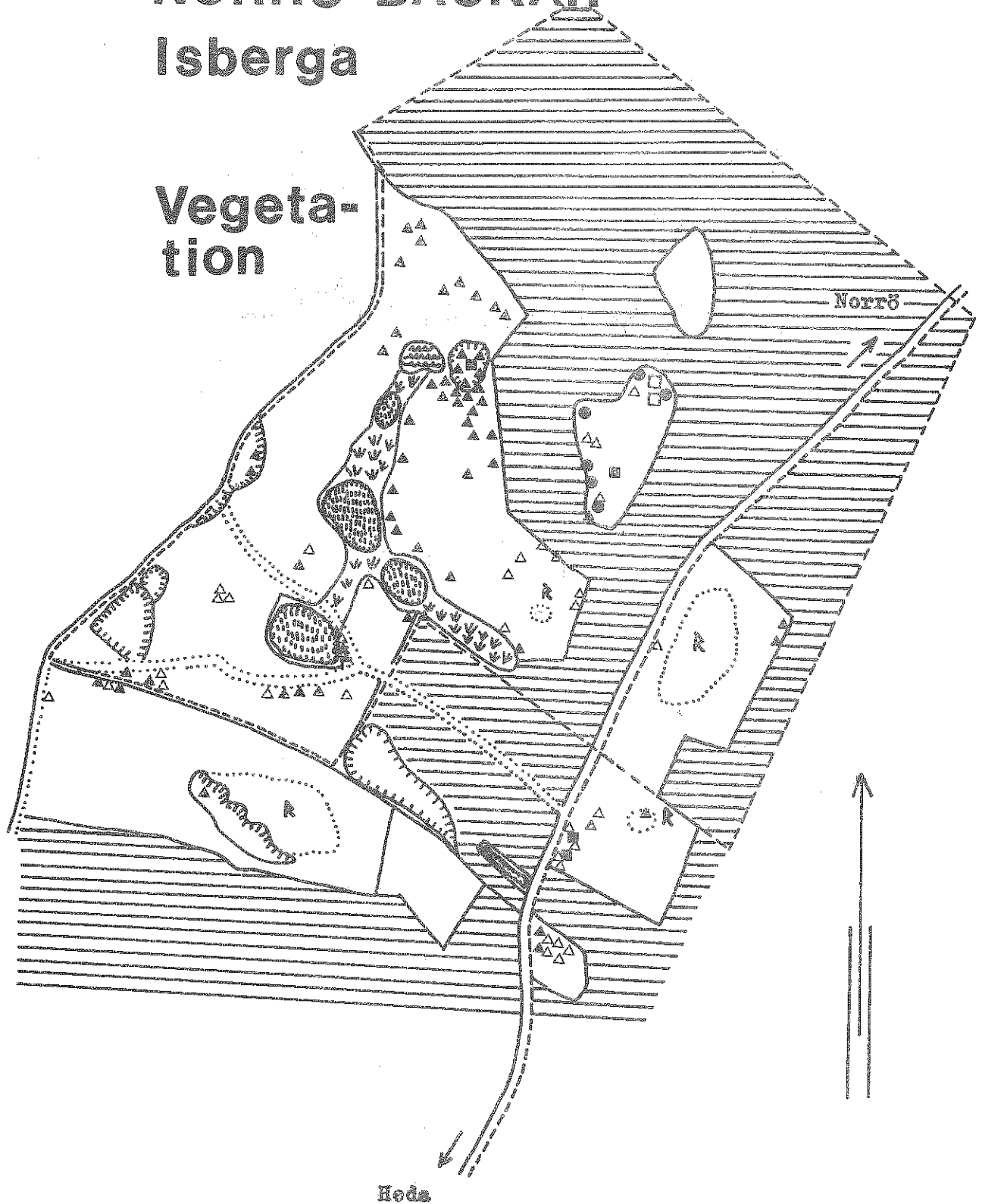
Erfarenheter från Östgötaslättens stäppängar visar att ett icke reglerat bete får ödesdigra konsekvenser för den känsliga floran. Frågan är om betet över huvud är önskvärt, då de aktuella stäppängarna har en så ringa areal. Se mer härom i inledande kapitel "Hot, skydd och vård".

Bedömning: Östergötlands kanske märkligaste 1+ stäppängsflora, där den nordliga *Rhytidium rugosum* möter den sydöstliga *Oxytropis pilosa* på två små åkerholmar. Backar av stort värde för landskapsbilden.

Litt: Dusén 1888 s 56, Gustafsson 1972 a, 1976 b, Kindberg 1861 s 294, Nilsson & Gustafsson 1977, Sterner 1922 ss 299, 425, 426.

NORRÖ BACKAR Isberga

Vegeta-
tion

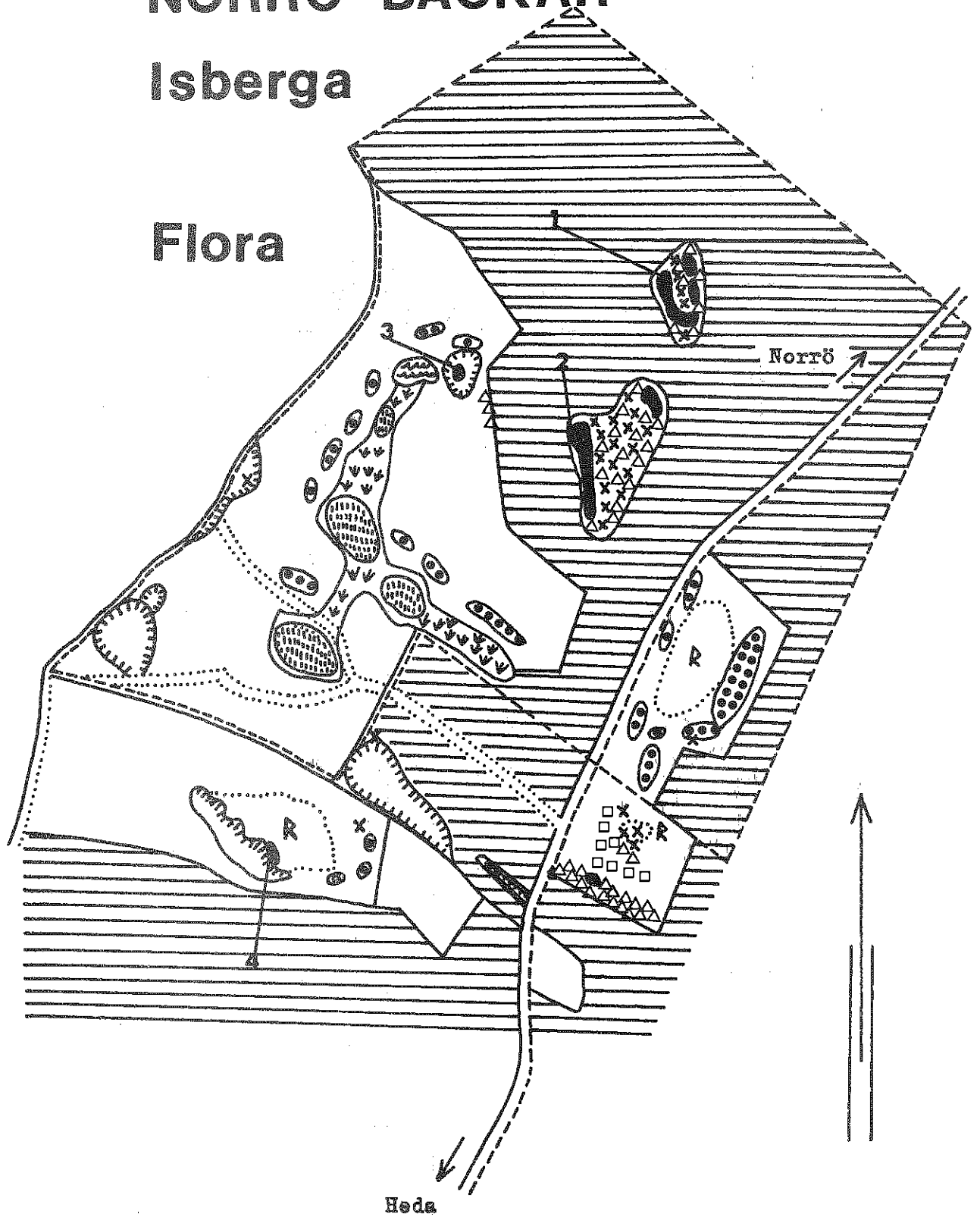
0 250 m

Fig. 22

NORRÖ BACKAR

Isberga

Flora

0 250 m

Fig. 23

Teckenförklaring Isberga

Vegetation

odlad mark

kärrfyllda sänkor, dödisgropar; vattenfylld grop

gräns för gammal grustäkt; gravfält

Juniperus communis(en)

Rosa(nyponrosor)

Pinus sylvestris(tall)

Cotoneaster integerrimus(oxbär)

Cotoneaster melanocarpus(svart-oxbär)

Flora

Oxytropis pilosa(luddvedel)

läge för provrutor Oxytropis pilosa-miljö

Veronica spicata(axveronika). Arten följer backarnas sluttningar

Seseli libanotis(säfferot)

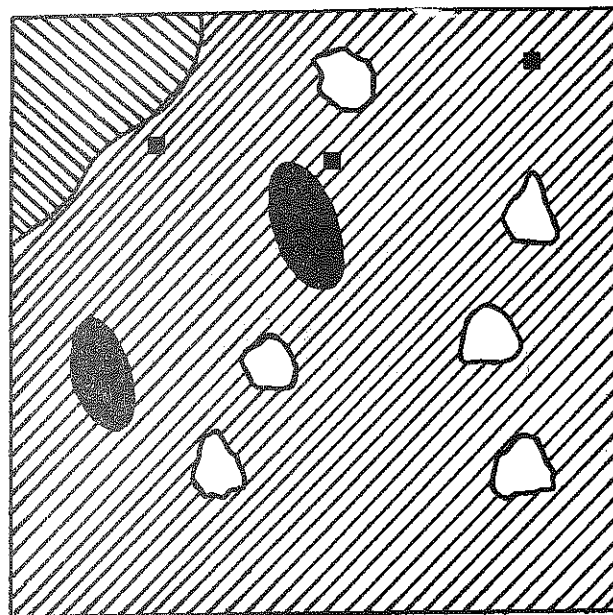
Vicia tenuifolia(luktvicker)

Polygala comosa(topp-jungfrulin)

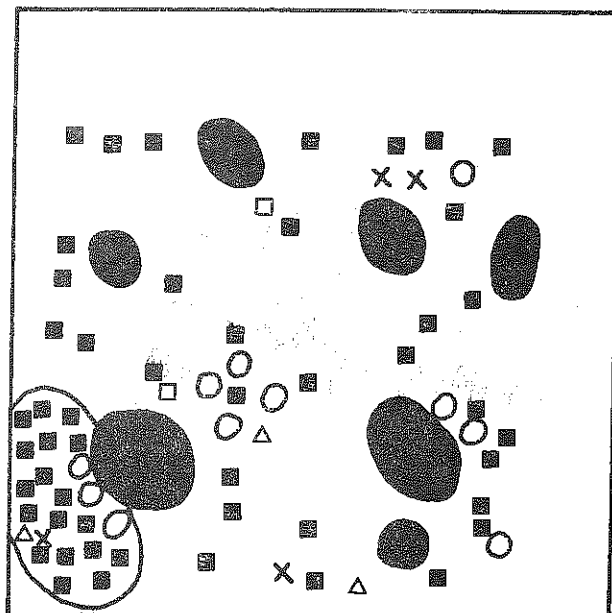
gräns för naturreservatet

	<i>Arrhenatherum pratense</i>	1
	<i>Festuca ovina</i>	1
	<i>Achillea millefolium</i>	+
■	<i>Anthyllis vulneraria</i>	1
	<i>Fragaria viridis</i>	1
	<i>Galium boreale</i>	1
○	<i>G. triandrum</i>	1
	<i>G. verum</i>	+
	<i>Helianthemum nummularium</i>	2
	<i>Lotus corniculatus</i>	+
●	<i>Oxytropis pilosa</i>	1
	<i>Pimpinella saxifraga</i>	+
	<i>Primula veris</i>	+
	<i>Scabiosa columbaria</i>	+
	<i>Cetraria islandica</i>	+
	<i>Cladonia</i> sp.....	2
⊗	<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>	1
⊗	<i>Rhytidium rugosum</i>	5

Fig. 24 . *Oxytropis pilosa*-miljö. En 1 x 1 meters-ruta utlagd på den norra av de två åker-holmarna, Norrö backar, Heda, den 4/8 1977. Täckningsgrader enligt Hult-Sernanders femgradiga skala.

2

Festuca ovina.....2

Achillea millefolium.....1

Antennaria dioica.....1

Campanula rotundifolia.....1

Carlina vulgaris.....+

□ *Centaurea jacea*.....2

Filipendula vulgaris.....1

Fragaria viridis.....3

○ *Galium triandrum*2

G. verum.....2

■ *Helianthemum nummularium*.....4

Hieracium pilosella.....2

× *H. umbellatum*.....2

Knautia arvensis.....1

● *Oxytropis pilosa*.....2

Pimpinella saxifraga.....+

Plantago lanceolata.....2

Primula veris.....+

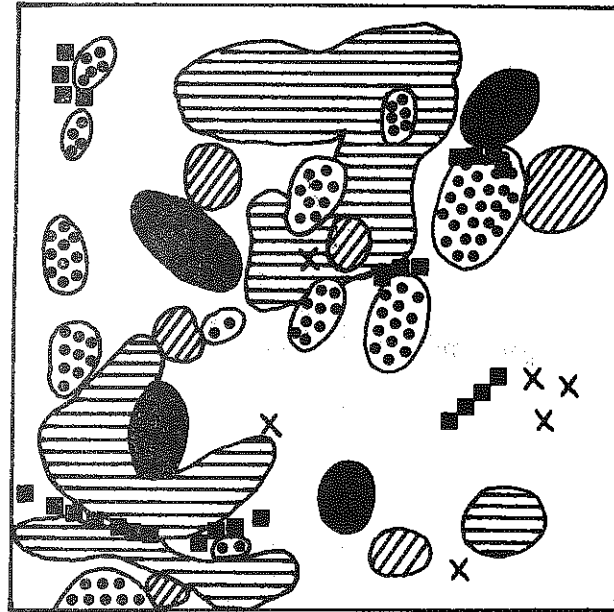
Δ *Scabiosa columbaria*.....1

Solidago virgaurea.....+

Homalothecium lutescens.....3

Fig. 25. *Oxytropis pilosa*-miljö. En 1 x 1 meters-ruta utlagd på den södra av de två åker-holmarna i en sydexponerad sluttning mot åkermark, Norrö backar, Heda, den 4/8 1977.

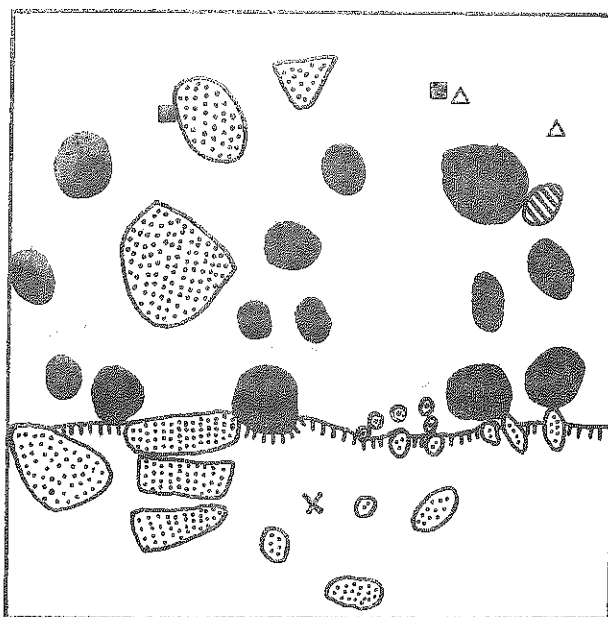
3

○ = barjord

Arrhenatherum pratense.....	1
Festuca ovina.....	1
Arenaria serpyllifolia.....	+
Artemisia campestris.....	1
Galium triandrum.....	+
Helianthemum nummularium.....	2
Potentilla tabernaemontani.....	3
Oxytropis pilosa.....	1
Satureja acinos.....	+
Sedum acre.....	3
Veronica spicata.....	1

Fig. 26. Oxytropis pilosa-miljö. En 1 x 1 metersruta utlagd i en gammal täkt-håla, Norrö backar, Heda, den 4/8 1977.

stenar(kalk-och sandsten)

gräns för mindre täkt

Δ Festuca ovina.....+

Arenaria serpyllifolia.....+
 ● Artemisia campestris.....+
 Medicago lupulina.....+
 ● Oxytropis pilosa.....3
 ■ Satureja acinos.....+
 Sedum acre.....+
 X Taraxacum erythrosperma coll.....+
 T. vulgare coll.....+

Fig. 27. Oxytropis pilosa-miljö. En 1 x 1 metersruta utlagd på kanten till grustäkten som är belägen på den högsta punkten inom kame-landskapet, en väst-östlig moränrygg med gravfält på toppen, Norrö backar, Heda, den 4/8 1977.

Norrö backar

Isberga

Artlista Upprättad 15/6 och 29/6 1973, 1/5, 15/6 och 6/9 1974,
25/10 1975, 28/2 1976, 29/6, 2/8, 4/8 och 9/8 1977

Den högra kolumnen hänvisar till Sterners provruteanalyser som dateras 13-14 IX. 1920 (Sterners 1922 ss. 424-427): 16 rutor, vardera fyra (4) kvadratmeter på en sydexponerad moränsluttning som lutar 5-10 grader mot odlad mark. Siffrorna anger täckning i procent (%) av samtliga provrutor, de romerska siffrorna I= mycket sällsynt, II= sällsynt, III= mindre allmän-tämligen allmän, x=enstaka ex. I övrigt hänvisas till den Hult-Sernanderska femgradiga skalan.

Berberis vulgaris	berberis	
Betula verrucosa gpl.	björk	
Cotoneaster integerrimus	oxbär	
C. melanocarpus	svart-oxbär	13 x
Crataegus oxyacantha	rundhagtorn	
Juniperus communis	en	
Picea abies	gran	
Pinus silvestris	tall	
Prunus spinosa	slån	
Rhamnus cathartica	getapel	
Rosa canina	nyponros	
R. villosa	hartsros	
Salix caprea	sälg	
Sambucus racemosa	druvfläder	
Sorbus intermedia	oxel	
Anthoxanthum odoratum	vårbrodd	
Arrhenatherum elatius	knylhavre	
A. pratense	ängshavre	100 II
Briza media	darrgräs	100 I
Bromus hordeaceus	luddlosta	
B. tectorum	taklosta	
Carex ericetorum	backstarr	
C. montana	lundstarr	6 x
Dactylis glomerata	hundäxing	
Elytrigia repens	kvickrot	
Festuca ovina	fårsvingel	100 II
F. pratensis	ängssvingel	
Phleum boehmeri	flentimotej	19 I
P. pratense	timotej	
Poa compressa	berggröe	
P. pratensis	ängsgröe	
Achillea millefolium	rölrika	56 x
Agrimonia eupatoria	småborre	
Alchemilla glaucescens	sammetsdaggekåpa	6 x
Alyssum alyssoides	grådådra	
Androsace septentrionalis	grusviva	

Norrö backar

Anemone pulsatilla	backsippa	88 I
Antennaria dioica	kattfot	56 1+
Anthemis tinctoria	färgkulla	
Anthriscus silvestris	hundloka	
Anthyllis vulneraria	getväppling	38 x
Arabis hirsuta	lundtrav	
Arenaria serpyllifolia	sandnarv	13 x
Artemisia campestris	fältmalört	100 I
Campanula persicifolia	stor blåklocka	
C. rotundifolia	blåklocka	94 x
Capsella bursa-pastoris	lomme	
Carlina vulgaris	spåtistel	25 x
Centaurea cyanus	blåklint	
C. jacea	rödklint	100 I
C. scabiosa	vädsklint	100 x
Cerastium semidesandrum	vårarv	
Chrysanthemum leucanthemum	prästkraige	94 I
Cirsium acaule	jordtistel	
Erophila verna	nagelört	
Filipendula vulgaris	brudbröd	100 I+
Fragaria viridis	backsmultron	94 I
Galium boreale	vitmåra	
G. triandrum	färgmåra	100 x
G. verum	gulmåra	100 I
Helianthemum nummularium	solvända	100 1+
Hieracium pilosella	gråfibbla	100 II
H. umbellatum	flockfibbla	6 x
Hypericum perforatum	äkt johannesört	6 x
Hypochoeris maculata	slätterfibbla	56 x
Hyssopus officinalis	isop	
Knautia arvensis	åkervädd	63 x
Leontodon hispidus	sommarfibbla	
Linaria vulgaris	gulsporre	
Linum catharticum	vildlin	6 x
Lotus corniculatus	käringtand	75 x
Medicago lupulina	humlelusern	94 x
Melampyrum cristatum	korskovall	
Myosotis arvensis	åkerförgätmigej	
Oxytropis pilosa	luddvedel	75 I
Pimpinella saxifraga	backanis	88 x
Plantago lanceolata	svartkämpar	19 x
P. media	rödkämpar	56 x
Polygala comosa	topp-jungfrulin	6 x
P. vulgaris	jungfrulin	
Polygonatum odoratum	getrams	
Potentilla argentea	femfingerört	
P. crantzii	vårfingerört	
P. erecta	blodrot	
P. tabernaemontani	småfingerört	100 I
Primula veris	gullviva	13 x
Ranunculus bulbosus	knölsörblomma	56 x
Rumex acetosa	ängssyra	
Satureja acinos	harmynta	6 x
Saxifraga granulata	knölbräcka	

Norrö backar

Scabiosa columbaria	fältvädd	81 x
Scorzonera humilis	kornfibbla	
Sedum acre	gul fetknopp	6 x
Seseli libanotis	säfferot	75 x
Silene cucubalus	smällglim	
S. nutans	backglim	
Solidago virgaurea	gullris	13 x
Taraxacum erythrosperma coll.	sandmaskrosor	38 x
T. vulgare coll.	maskrosor	
Thlaspi arvense	penningört	
Trifolium aureum	gullklöver	
T. montanum	backklöver	
T. pratense	rödklöver	
Veronica spicata	axveronika	25 x
Vicia cracca	kråkvicker	
V. tenuifolia	luktvicker	63 x
Viola hirta	buskviol	
Viscaria vulgaris	tjärblomster	

Övriga kärlväxter noterade av Sterner:

Carex caryophyllea	vårstarr	100 I
C. flacca	slankstarr	13 x
Poa angustifolia	smalbladigt ängsgröe	69 x
Thymus serpyllum	backtimjan	6 x

Några kryptogamer:

Cetraria islandica	100 I+
Cladonia gracilis	
Bovista plumbea	
Ditrichum flexicaule	
Homalothecium lutescens	100 I
Hylocomium splendens	
Hypnum cupressiforme var. lacunosum	
Omphalia fibula	
Rhytidiadelphus triquetrus	
Rhytidium rugosum	19 x
Thuidium abietinum	100 I
Tortula ruralis	

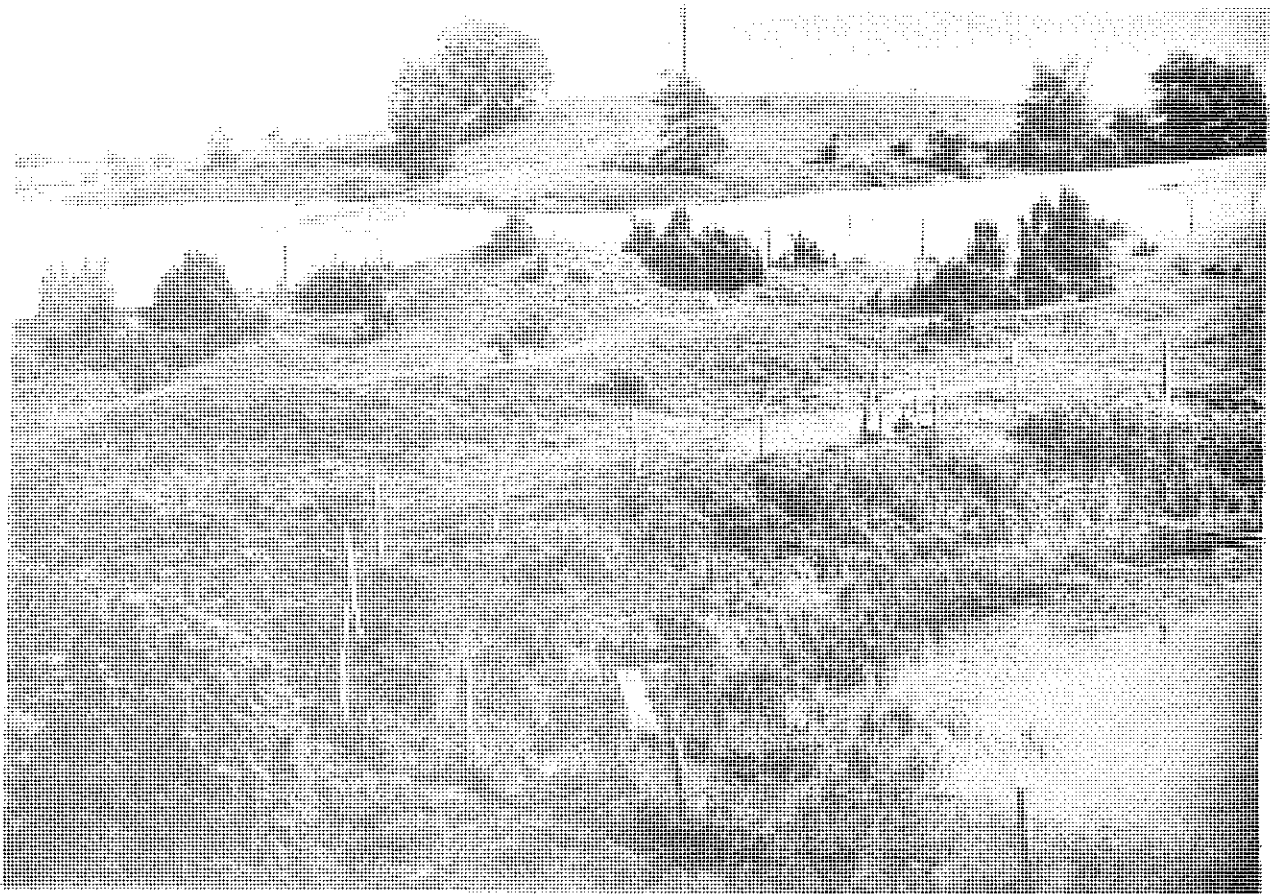
Övriga kryptogamer noterade av Sterner:

Barbula ruralis	81 I
Cetraria aculeata	56 x
C. rangiformis	81 I
C. uncialis	69 x
Collema pulposum	19 x
Fissidens adianthoides	6 x
Hypnum cupressiforme	100 I
Peltigera canina	19 x

Bild 22, 23

Norrö backar. I svackorna mellan backarna syns dödisgropar.
Nedan: I bakgrunden ligger de två högintressanta åkerhol-
marna med rika förekomster av *Oxytropis pilosa*.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

ÖDESHÖG
Heda

3 Uttersbergs-backen

Läge: Kring gården Uttersberg och söderut till Jussberg. 8E 2g 3445
3144

Miljö: En svagt välvd moränbacke (svallgrus), ligger som en långsmal sträng mellan odlad mark. Gamla tåkthålor finns mest i söder. Från Ombergs hjässa ter sig den vackert enbuskprydda västvända sluttningen mycket lockande ur stäppängssynpunkt.

Vegetation och flora: Backarna är prydda med lågvuxna, nästan krypande enbuskar (*Juniperus communis*), särskilt i norr och i västslänten. Här finner man en mycket typiskt utbildad stäppängsvegetation med ett starkt upptorkat markskikt och glest örtskikt med barjordsfläckar. Riklig gråfibbla (*Hieracium pilosella*) och islandslav (*Cetraria islandica*) på barjorden. Särskilt intressanta inslag är fältvädd (*Scabiosa columbaria*) och luktvicker (*Vicia tenuifolia*)-den sistnämnda förekommer längst i norr nära vägen. Därtill en rik uppsättning stäppängsväxter bl a axveronika (*Veronica spicata*), backsippa (*Anemone pulsatilla*), backglim (*Silene nutans*), brudbröd, backsmultron, flentimotej (*Phlœum boeheimeri*), färgmåra (*Galium triandrum*), fältmalört (*Artemisia campestris*), jordtistel (*Cirsium acaule*), lundtrav (*Arabis hirsuta*), småfingerört (*Potentilla tabernae-montani*), solvända (*Helianthemum nummularium*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*).

Bedömning: En av de bäst utbildade stäppängarna i Östergötland. Rik flora. Av stort värde för landskapsbilden i en bygd som har tusenåriga jordbrukaranor. 1-2

ÖDESHÖG
V Tollstad

4 Alvastra branter

Läge: Ca 400 m nordost Alvastra Klosterruin, nedanför Ombergs sydostbrant och St Klint. 8E 2g 4630

Miljö: En gammal tåkthåla (svallad morän) i direkt anslutning till förkastningsbranten.

Vegetation och flora: Tåkten är numera till stor del övervuxen med björk och tall samt vresros (*Rosa rugosa*). I övre delen av tåktbranten finns en fläckvis rik torrängsflora. Här en gammal lokal för fältvädd (*Scabiosa columbaria*) (Kindberg 1901 s. 83). Den har i branterna sin kanske rikaste förekomst i landskapet och

Bild 24, 25

Ovan: Norrö backar. Rik stäppängsflora med *Seseli libanotis* som en dominant. Nedan: Stäppängen vid Uttersberg, i bakgrunden Omberg.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

har här utvecklat mycket resliga exemplar. Mycket kraftiga och högvuxna exemplar av axveronika (*Veronica spicata*) finns också, en del 30-40 cm höga. Rikliga förekomster finns av fältmalört (*Artemisia campestris*) och kungsmynta, vildmejsam (*Origanum vulgare*), den senare särskilt alldeles nedanför urbergsbranten intill en stig som löper ovanför täktbranten. Av högsta intresse är här grussloken (*Melica ciliata*) som förekommer i åtminstone fem (5) tuvor, vilka hänger ut över täktbranten. I omgivningen växer dessutom backglim (*Silene nutans*), brudbröd, gråådra (*Alyssum alyssoides*), harmynta (*Satureja acinos*), kvastfibbla (*Hieracium dubium*), rockentrav (*Turritis glabra*), taklosta (*Bromus tectorum*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*).

Bedömning:

3

ÖDESHÖG
V Tollstad

5 Broby kulle (Ormhöjden)

Läge: Ca 750 m nordost St Broby.

8E 2g 4946

Miljö: En nord-sydlig kulle med en markant "getrygg" som slutar i norr med en "iskontaktbrant", vilken brukar förklaras som ett "avtryck" av den iskant som legat an mot avlagringen (Strömberg 1969 s. 32). I söder skadad av en mindre täkt. I nordost finns en fornlämnings. Markant inslag i Ombergsbygden.

Vegetation och flora: "Ormhöjden", som kullen kallas för av folk i trakten, är starkt igenvuxen av enbuskar (*Juniperus communis*), nyponrosor (*Rosa*) och slån (*Prunus spinosa*) se fig 28. Fördelningen av igenväxningskomponenterna är i stort densamma som på Kastad kulle, där *Prunus spinosa* bredd ut sig på toppen av kullen och enbuskar och törnrosor tagit kullens sidor i besittning. Stäppängsfloran är här hänvisad till små öppna gläntor i törnsnåren och till de mer öppna partierna kring täkten. Det intensiva betet på och omkring kullen förkväver säkert den intressanta floran - risk finns för ökad trivialisering. Av störst intresse är topp-jungfrulinet (*Polygala comosa*), därutöver bl a axveronika (*Veronica spicata*), back-sippa (*Anemone pulsatilla*), duvnäva (*Geranium columbinum*), fårgmåra (*Galium*

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

triandrum) och äppelros (*Rosa rubiginosa*).
Se vidare artlista! Utmed bruksvägen till
St Broby finns ett stort bestånd av lukt-
vickert (*Vicia tenuifolia*).

Bedömning: Skyddsvärd stäppängskulle som 2
bör röjas. Ligger strax nordväst Norrö
backar.

BROBY KULLE

"ORMHÖJDEN"

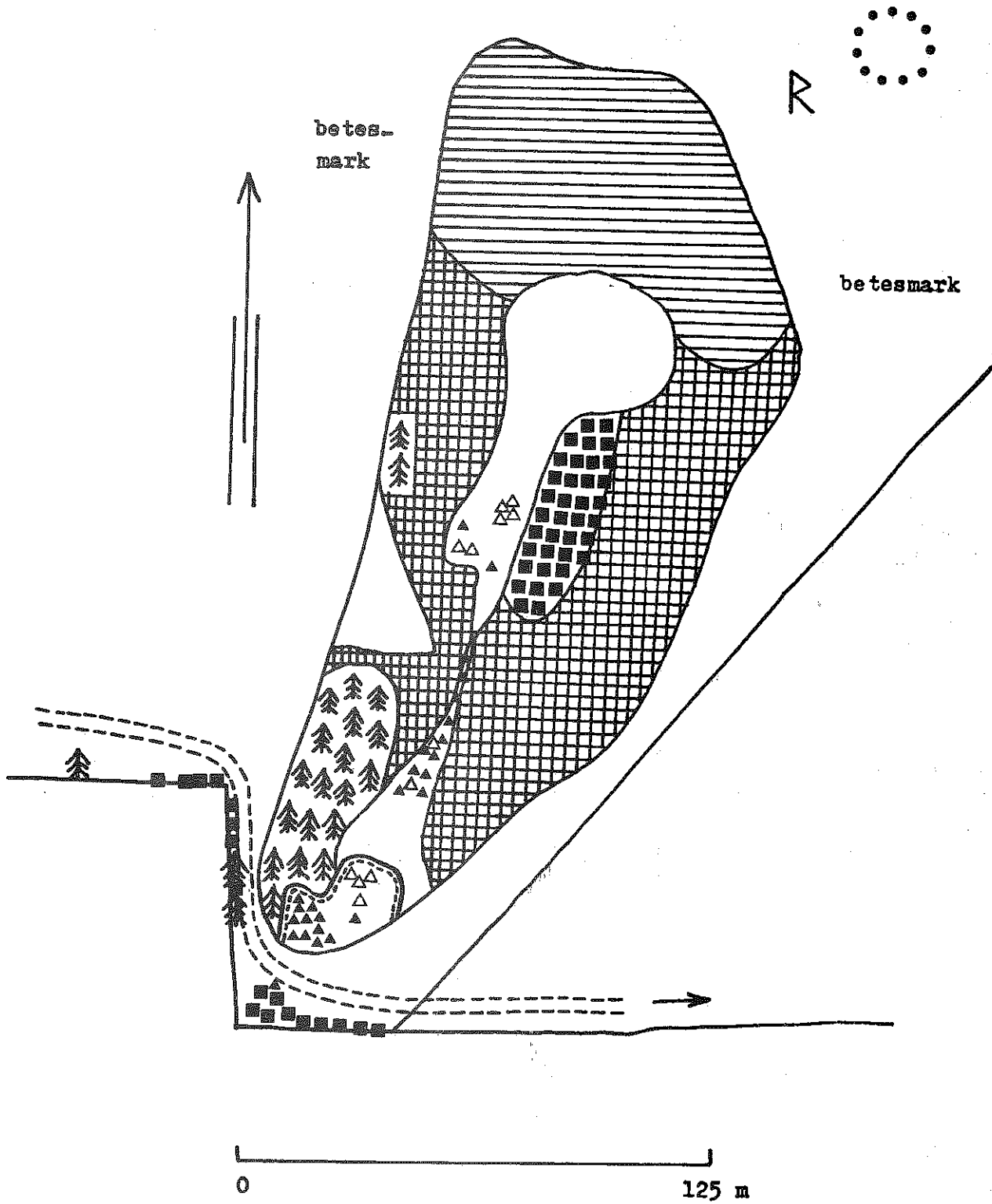

Fig. 28

Teckenförklaring (Broby kulle)

Brant nordsluttning (iskontaktbrant), bevuxen med enbuskar (*Juniperus communis*) i täta bestånd

Kullens väst- och ostsluttningar är bevuxna med omväxlande nyponrosor (*Rosa*) - även äppelros (*Rosa rubiginosa*) - och en (*Juniperus communis*). Spridda gläntor i snårvegetationen finns.

Granskog med inblandning av tall, oxel och andra lövträd och buskar

Kompakt bestånd av slån (*Prunus spinosa*) på kullens topp (jfr. Kasta(d) kulle)

Spridda buskar av *Juniperus communis*

Grupper av *Rosa*, huvudsakligen *R. canina*

Öppna betade partier

Broby kulle

Artlista Upprättad 28/6 1974

<i>Cotoneaster integerrimus</i>	oxbär
<i>Crataegus monogyna</i>	trubbhagtorn
<i>Fraxinus excelsior</i>	ask
<i>Juniperus communis</i>	en
<i>Picea abies</i>	gran
<i>Pinus silvestris</i>	tall
<i>Prunus spinosa</i>	slån
<i>Rhamnus cathartica</i>	getapel
<i>Ribes uva-crispa</i>	krusbär
<i>Rosa canina</i>	nyponros
<i>R. majalis</i>	kanelros
<i>R. rubiginosa</i>	äppelros
<i>R. villosa</i>	hartsros
<i>Sambucus</i>	druvfläder
<i>Sorbus aucuparia</i>	rönn
<i>S. intermedia</i>	oxel
<i>Ulmus glabra</i>	alm
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	vårbrodd
<i>Arrhenatherum pratense</i>	ängshavre
<i>Briza media</i>	darrgräs
<i>Bromus tectorum</i>	taklosta
<i>Carex caryophylllea</i>	vårstarr
<i>C. flacca</i>	slankstarr
<i>C. ornithopoda</i>	fågelstarr
<i>Dactylis glomerata</i>	hundäxing
<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel
<i>Festuca pratensis</i>	ängssvingel
<i>Festuca rubra</i>	rödsvingel
<i>Melica nutans</i>	bergsslok
<i>Phleum boeheimeri</i>	flentimotej
<i>P. nodosum</i>	vildtimotej
<i>Poa compressa</i>	berggröe
<i>P. pratensis</i>	ängsgröe
<i>Aegopodium podagraria</i>	kirskål
<i>Alchemilla glaucescens</i>	sammetsdaggekåpa
<i>Alyssum alyssoides</i>	gråddådra
<i>Anemone hepatica</i>	blåsippa
<i>A. pulsatilla</i>	backsippa
<i>Antennaria dioica</i>	kattfot
<i>Anthriscus silvestris</i>	hundloka
<i>Anthyllis vulneraria</i>	getvåppling
<i>Arabis hirsuta</i>	lundtrav
<i>Arenaria serpyllifolia</i>	sandnarv
<i>Artemisia campestris</i>	fältmalört
<i>Campanula persicifolia</i>	stor blåklocka
<i>C. rotundifolia</i>	blåklocka
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	lomme
<i>Centaurea scabiosa</i>	väddklint
<i>Cirsium acaule</i>	jordtistel
<i>Chrysanthemum leucanthemum</i>	prästkra

Broby kulle

Filipendula vulgaris	brudbröd
Fragaria viridis	backsmultron
Galium boreale	vitmåra
G. triandrum	färgmåra
G. verum	gulmåra
Geranium columbinum	duvnäva
Glechoma hederacea	jordreva
Helianthemum nummularium	solvända
Hieracium pilosella	gråfibbla
Hypericum maculatum	fyrkantig johannesört
H. perforatum	äkta johannesört
Knautia arvensis	åkervädd
Linaria vulgaris	gulsporre
Linum catharticum	vildlin
Lotus corniculatus	käringtand
Medicago lupulina	humlelusern
Papaver dubium	rågvallmo
Pimpinella saxifraga	backanis, bockrot
Plantago media	rödkämpar
Polugala comosa	toppjungfrulin
Potentilla reptans	revfingerört
P. tabernaemontani	småfingerört
Primula veris	gullviva
Rubus caesius	blåhallon
Rumex crispus	krusskräppa
Satureja acinos	harmynta
Sedum acre	gul fetknopp
Silene nutans	backglim
Taraxacum erythrosperma coll.	back(sand-)maskrosor
T. vulgare coll.	maskrosor
Trifolium pratense	rödklöver
Verbascum thapsus	vanligt kungsljus
Veronica chamaedrys	te-veronika
V. officinalis	ärenpris
V. spicata	axveronika
V. verna	vårveronika
Vicia cracca	kråkvicker
V. tenuifolia (strax SV kullen)	luktvicker
Viola hirta	buskviol

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

ÖDESHÖG
V Tollstad

6 Rödgavel

8E 2g

Läge: I branterna ovanför Rödgavels grotta på Ombergs västsida.
Miljö: På krönet av förkastningsbranten, där urberget är täckt av ett tunt jordlager med kalkhaltig moränlera.
Vegetation och flora: En klassisk lokal för luddvedeln (*Oxytropis pilosa*). Den första uppgiften om *Oxytropis pilosa* från Rödgavel meddelas av G Wahlenberg: "in-latere praerupto montis Omberg lacum Vetterum respiciente tum loco Skräerna dicto ad Hvitlersbäcken tum ad Rödgavel,...." (1826 s 462). G Malme hittade 1914 "endast två individer alldeles på krönet af stalpet" (1915 s. 257). Han skriver att den "förr växte massvis ofvan Rödgafvel." B. Hesselman såg luddvedeln här den 17/8 1923 och 5/8 1926, sparsammare än vid Mullskräerna (1938 s. 58). Han iakttog "ett antal exemplar överst på krönet, men också en del, som växte längre ned i branten och som tydligen voro oåtkomliga för andra än alpinister". Den 25/6 1975 fann jag *Oxytropis pilosa* i närheten av Rödgavels grotta. Jag antar att förekomsten är densamma som Hesselman anger. Den första observationen gjordes med hjälp av kikare från brantens krön. Nedanför den ca 40 m höga förkastningsbranten upptäcktes några enstaka exemplar. De växte ett tiotal meter från vattnet och på nedrasad (nedspolad) moränlera bland stenblock. I närheten växte höga exemplar av fältmalört (*Artemisia campestris*), flockfibbla (*Hieracium umbellatum*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*). I övrigt enstaka ex av oxel (*Sorbus intermedia*) i klippspringor. Huvudförekomsten är lokaliserad till brantens krön och på blottad jord endast någon meter från den lodräta branten. På denna plats växer arten vid de blottade rötterna av en bok (*Fagus silvatica*), se fig 29. Här noterade jag 1975 ca 45 blommande ex, flertalet busk-lik och styvt upprätta. Vegetationen utgörs av krypande enbuskar (*Juniperus communis*) och gran (*Picea abies*), i fältskiktet bl a fältvädd (*Scabiosa columbaria*), färgmåra (*Galium triandrum*), fältmalört, gullris (*Solidago virgaurea*), vispstarr (*Carex digitata*) och väddklint (*Centaurea scabiosa*). I när-

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

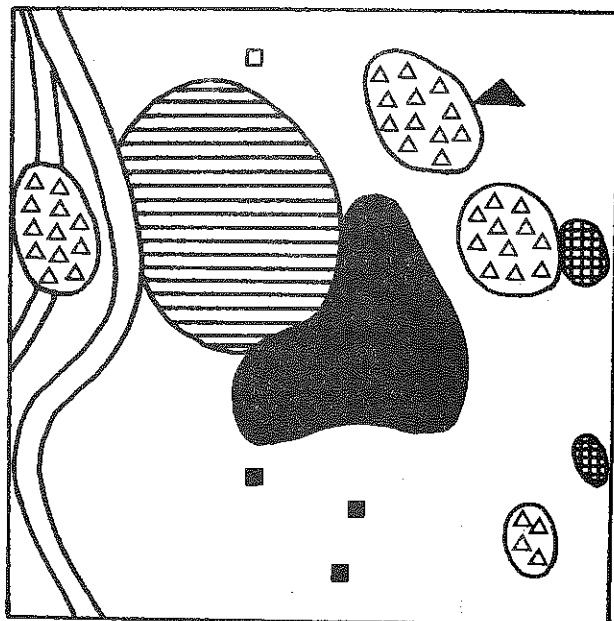
KARTOR
Geokod
Bedömning

heten dessutom idegran (*Taxus baccata*)
och svart-oxbär (*Cotoneaster melanocarpus*).
I moss-skiktet mest *Ceratodon purpureus*
och *Hypnum cupressiforme*.

Skydd: Lokalen ligger inom Ombergs krono-
park och får anses som naturligt skyddad
genom sitt svårtillgängliga läge.

Bedömning: Ur vetenskaplig synpunkt av 1
största intresse såsom naturlig (Ursprung-
lig?) lokal för *Oxytropis pilosa*, jfr
Mullskräerna!

Litt: Gustafsson 1975 c, 1976 a, 1976 b,
Hesselman 1938 s. 58, Malme 1915 s.
257, Nilsson & Gustafsson 1977, Wahlen-
berg 1826 s. 462.

- *Oxytropis pilosa*
- *Cotoneaster melanocarpus*
- *Carex digitata*
- *Calamagrostis arundinacea*
- *Convallaria majalis*
- *Hieracium vulgatum*
- *Juniperus communis gpl.*
- rot av *Fagus silvatica*
- barjord

Fig. 29 . *Oxytropis pilosa*-miljö. En 1 x 1 meters-ruta utlagd på krönet av förkastningsbranten, ovanför Rödgavels grotta, V. Tollstad, den 27/7 1977.

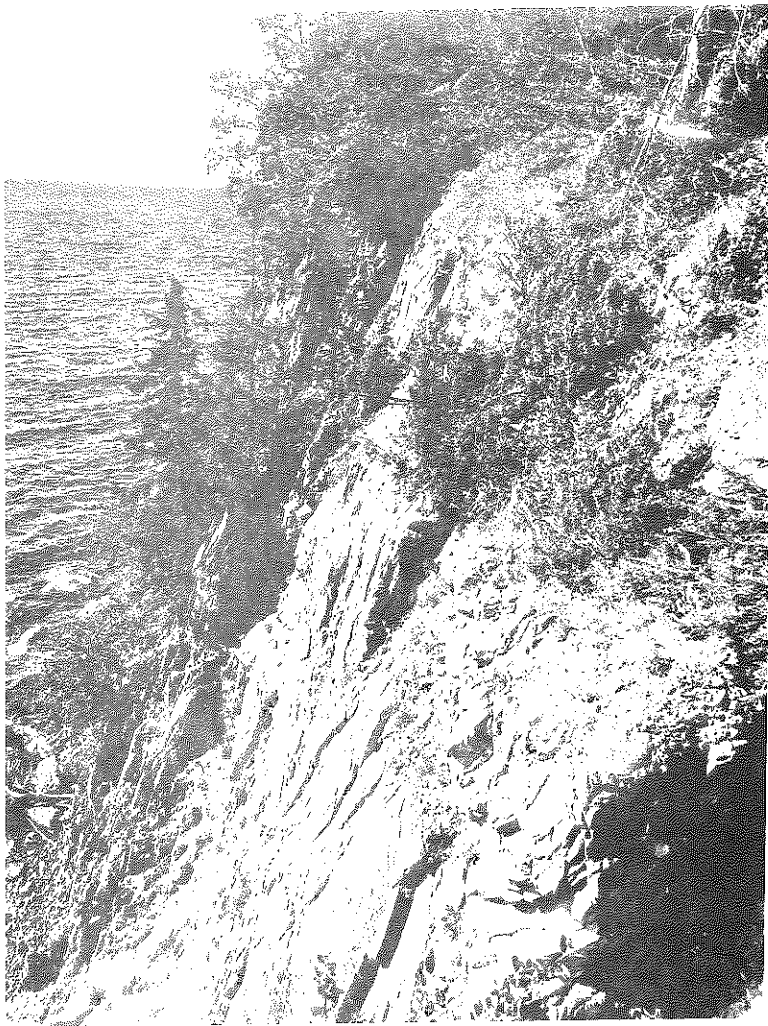

Bild 26

Översiktsbild av lokalen
för *Oxytropis pilosa* på
krönet av förkastnings-
branten mot Vättern.

Bild 27

Oxytropis pilosa ovanför
Rödgavel; Fasadklättrare
med tiotusenåriga anor?

KOMMUN	OMRÅDE	KARTOR
Socken		Geokod Bedömning
ÖDESHÖG V Tollstad	7 <u>Strand</u>	8E 2g 3718
	<u>Läge:</u> Ca 350 m sydost Ellen Keys Strand, vid Vättern. <u>Miljö:</u> En brant jordslänt ner mot Vätterstranden. <u>Vegetation och flora:</u> Utglesat örtskikt i branten med backsippa (<i>Anemone pulsatilla</i>), getvåpling (<i>Anthyllis vulneraria</i>), gul fetknopp (<i>Sedum acre</i>), småfingerört (<i>Potentilla tabernaemontani</i>) och väddklint (<i>Centaurea scabiosa</i>). Rikligt med fältmalört (<i>Artemisia campestris</i>) i branten och på krönet av slänten flentimotej (<i>Phleum boehmeri</i>). Gott om spenört (<i>Laserpitium latifolium</i>) utmed stranden, liksom oxel och även slån (<i>Prunus spinosa</i>) en bit söderut.	
	<u>Bedömning:</u>	4
ÖDESHÖG Ödeshög	8 <u>Backasand</u>	8E 1g 2333
	<u>Läge:</u> Ca 600 m väster Backasand, i östra kanten av Ödeshögs samhälle vid riksväg 50. <u>Miljö:</u> Gamla tåkthålor (sand). <u>Vegetation och flora:</u> I en del slänter växer fältmalört (<i>Artemisia campestris</i>), vidare bl a gul fetknopp (<i>Sedum acre</i>) på täktrönet samt väddklint (<i>Centaurea scabiosa</i>). Topp-jungfrulin (<i>Polygala comosa</i>) finns uppgiven från Backasand (belägg i S från 1883). Området dock numera till stor del spolierat genom stora täkter.	
	<u>Bedömning:</u>	5
ÖDESHÖG Ödeshög	9 <u>Grönäng</u>	8E OF 0226
	<u>Läge:</u> Ca 200 m norr om Grönäng, mellan Vättern och gamla E4:an. <u>Miljö:</u> Vackert belägna berg- och moränbackar med utsikt över Vättern. <u>Vegetation och flora:</u> Bevuxna med dominerande ask (<i>Fraxinus excelsior</i>), en (<i>Juniperus communis</i>), oxel (<i>Sorbus intermedia</i>) och bl a svart-oxbär (<i>Cotoneaster melanocarpus</i>). Backarna karaktäriseras av de rika förekomsterna	

KOMMUN
Söcken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

av backklöver (*Trifolium montanum*), se även efterföljande. Några arter antecknade den 24/6 1975:

<i>Anthyllis vulneraria</i>	getvåppling
<i>Arabis hirsuta</i>	lundtrav
<i>Arrhenatherum pratense</i>	ängshavre
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd
<i>Helianthemum nummularium</i>	solvända
<i>Origanum vulgare</i>	kungsmynta
<i>Polygala vulgaris</i>	jungfrulin
<i>Sedum acre</i>	gul fetknopp
<i>Silene nutans</i>	backglim
<i>Veronica spicata</i>	axveronika

Bedömning:

3

ÖDESHÖG
Ödeshög

10 Skrådebergs klippängar

Läge: Strax sydväst Skrådeberg, mellan Vättern och gamla E4:an. 8E Of 1130

Miljö: Jfr föregående! Karaktär av klippäng. Fornminne en bit söder om.

Vegetation och flora: Dominerande ask i trädskiktet, i buskskiktet mest enbuskar (*Juniperus communis*), nypon- och hartsrosor (*Rosa canina*, *R. villosa*) och oxbär (*Cotoneaster integerrimus*). Rik torrängsflora med framträdande backklöver (*Trifolium montanum*). Vidare bl a axveronika (*Veronica spicata*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), färgmåra (*Galium triandrum*), harmynta (*Satureja acinos*), kungsmynta (*Origanum vulgare*), lundtrav (*Arabis hirsuta*), småfingerört (*Potentilla tabernaemontani*), solvända (*Helianthemum nummularium*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). Ormbunke hällebräken (*Woodsia ilvensis*) i bergspringor. Spenört (*Laserpitium latifolium*) i omgivningarna.

Bedömning: Utomordentligt vackert belägna klippängar med magnifika vyer över Vätterlandskapet. I hög grad skyddsvärda.

3

ÖDESHÖG
Ödeshög

11 Skrådebergshamnen

Läge: Ca 450 m norr om föregående, på stranden vid Vättern. 8E Of 1529

Miljö: Klippbranter mot Vättern, alldeles norr om den s s Skrådebergshamnen.

Vegetation och flora: I branterna mest

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

ask, oxel och en (*Juniperus*). Bland klippblock blodnäva (*Geranium sanguineum*) och färgmåra (*Galium triandrum*). Längre ned nära vattnet backtimjan (*Thymus serpyllum*), vilken ej alls är ovanlig utmed Vätterstranden från Smålandsgränsen ända upp till V Ny sn. Vidare bl a i närheten backklöver (*Trifolium montanum*), brudbröd, harmynta (*Satureja acinos*), lundstarr (*Carex montana*) och solvända (*Helianthemum*).

Bedömning:

4

ÖDESHÖG
Ödeshög

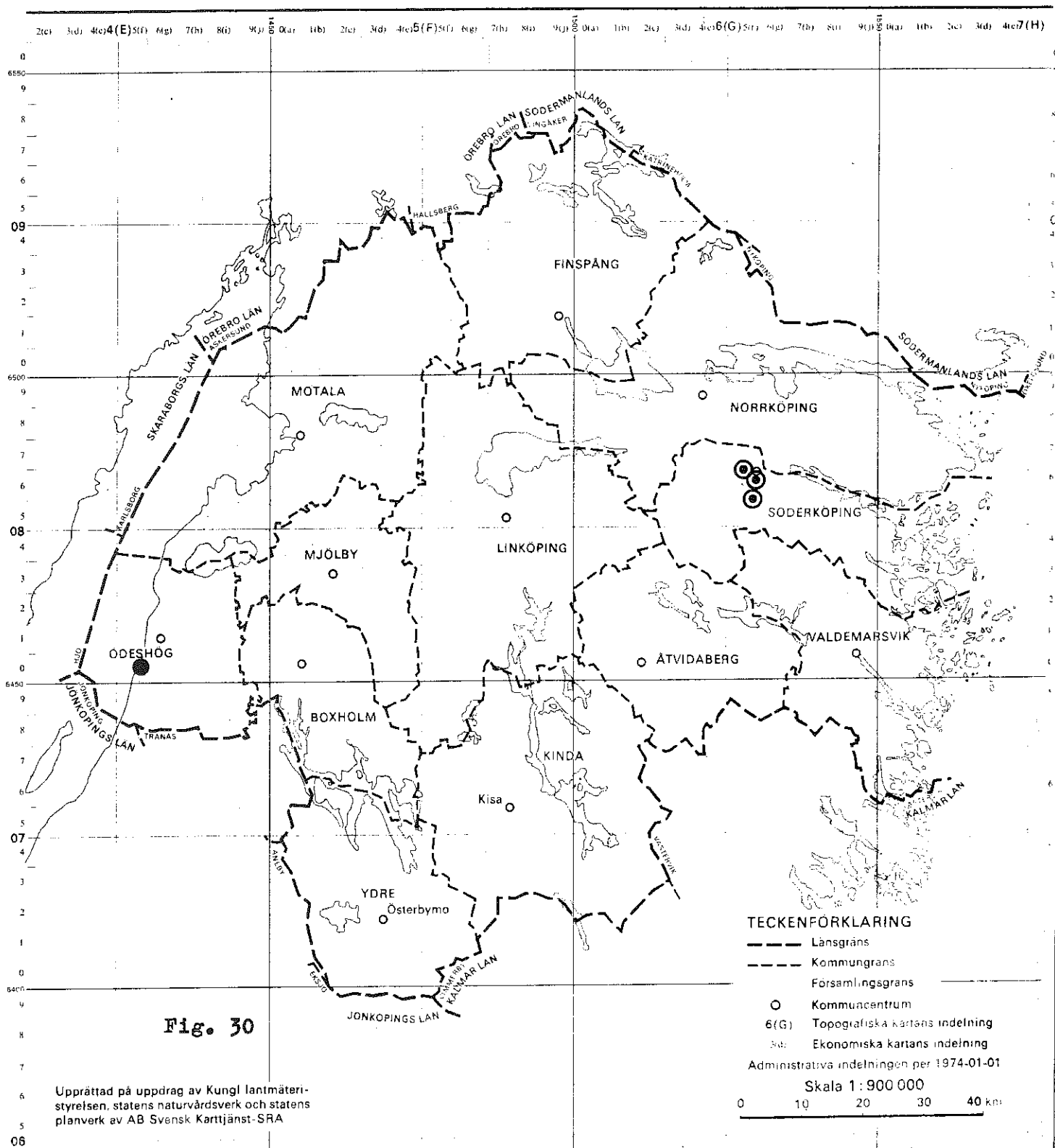
12 Drakblommeklippan

Läge: I branterna mot Vättern söder om Ödeshög. 8E Of

Miljö: En av de vackraste och mest typiskt utbildade klipptorrängarna i landskapet, högt belägen, ovanför krönet till förkastningsbranten mot Vättern. Rik klippängsflora även på små hyllor i själva branterna.

Vegetation och flora: I dessa branter upptäckte ing Bert-Inge Nyström tillsammans med sonen Bengt någon vecka in i juli 1970 des sibiriska köldstäppväxten drakblomma (*Dracocephalum ruyschiana*). Det var en synnerligen oväntad upptäckt med tanke på växtens tidigare kända förekomster i Östergötland (se fig 30 Jfr lokalerna på Omberg för *Oxytropis pilosa* vilken uppträder på exakt samma typ av ståndort, dvs små avsatser i förkastningsbranterna, till synes befriade från mänsklig påverkan. Säkerligen finns här på en yta av ca 10 x 5 meter tusentals ex av drakblomma - en mindre förekomst på ett 100-tal ex finns på en liten avsats högre upp i branten. Klippbranterna uppvisar en mycket rik och färggrann flora - prunkande blodnäva (*Geranium sanguineum*) och kungsmynta (*Origanum vulgare*) tillsammans med färgmårans (*Galium triandrum*) intensivt vitlysande "stjärnblommor". Här växer fältvädd (*Scabiosa columbaria*), fältmalört (*Artemisia campestris*), getrams (*Polygonatum odoratum*), lundtrav (*Arabis hirsuta*) och oxbär (*Cotoneaster integerrimus*). I klippängarna ovanför själva branten återfinns en synnerligen rik örtflora med axveronika (*Veronica spicata*), backglim (*Silene nutans*), backklöver (*Trifolium montanum*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), duvnäva (*Geranium*

Dracocephalum ruyschiana drakblomma

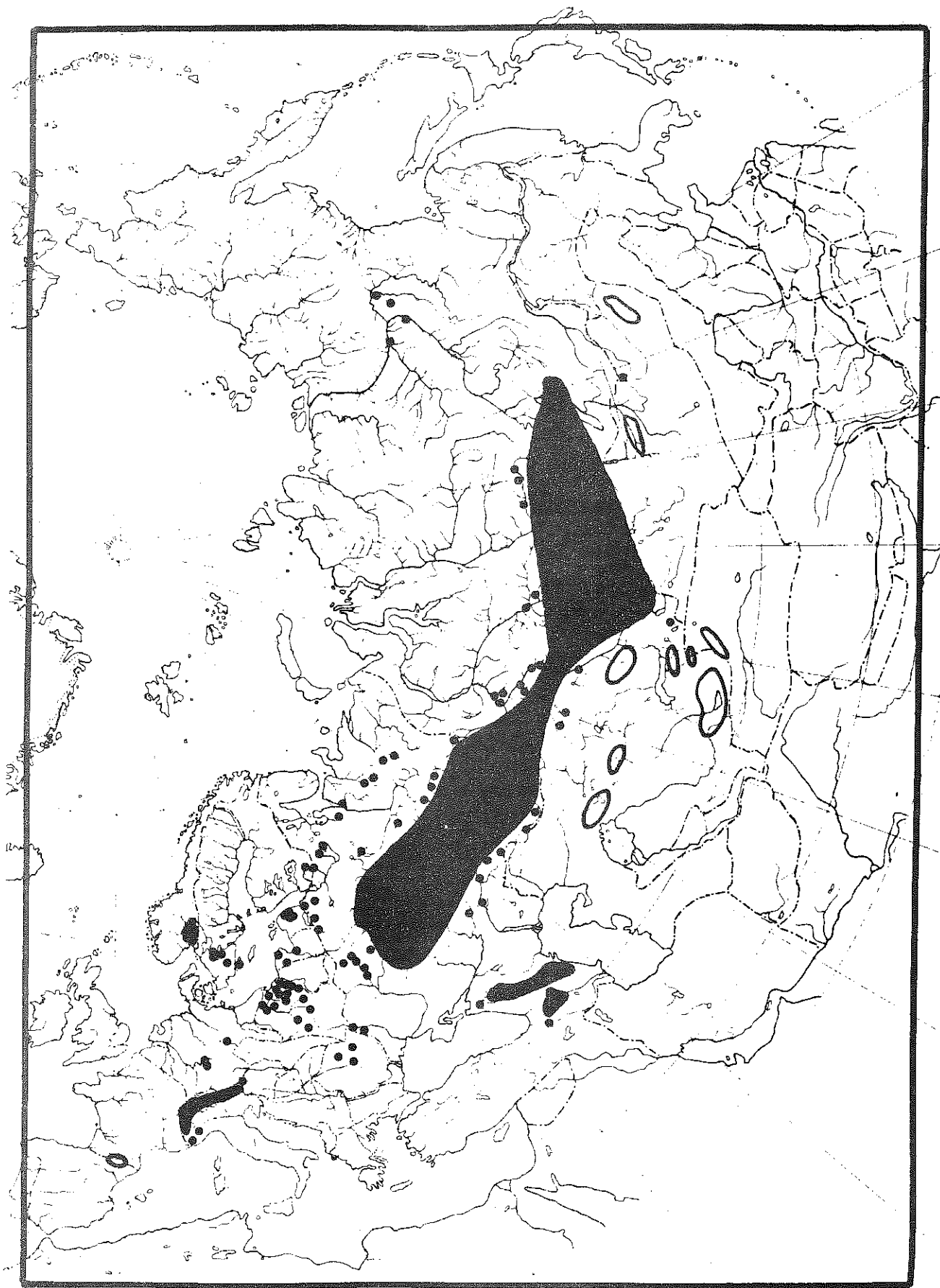

Fig. 31 **Dracocephalum ruyschiana**
drakblomma (after Hultén opubl.)

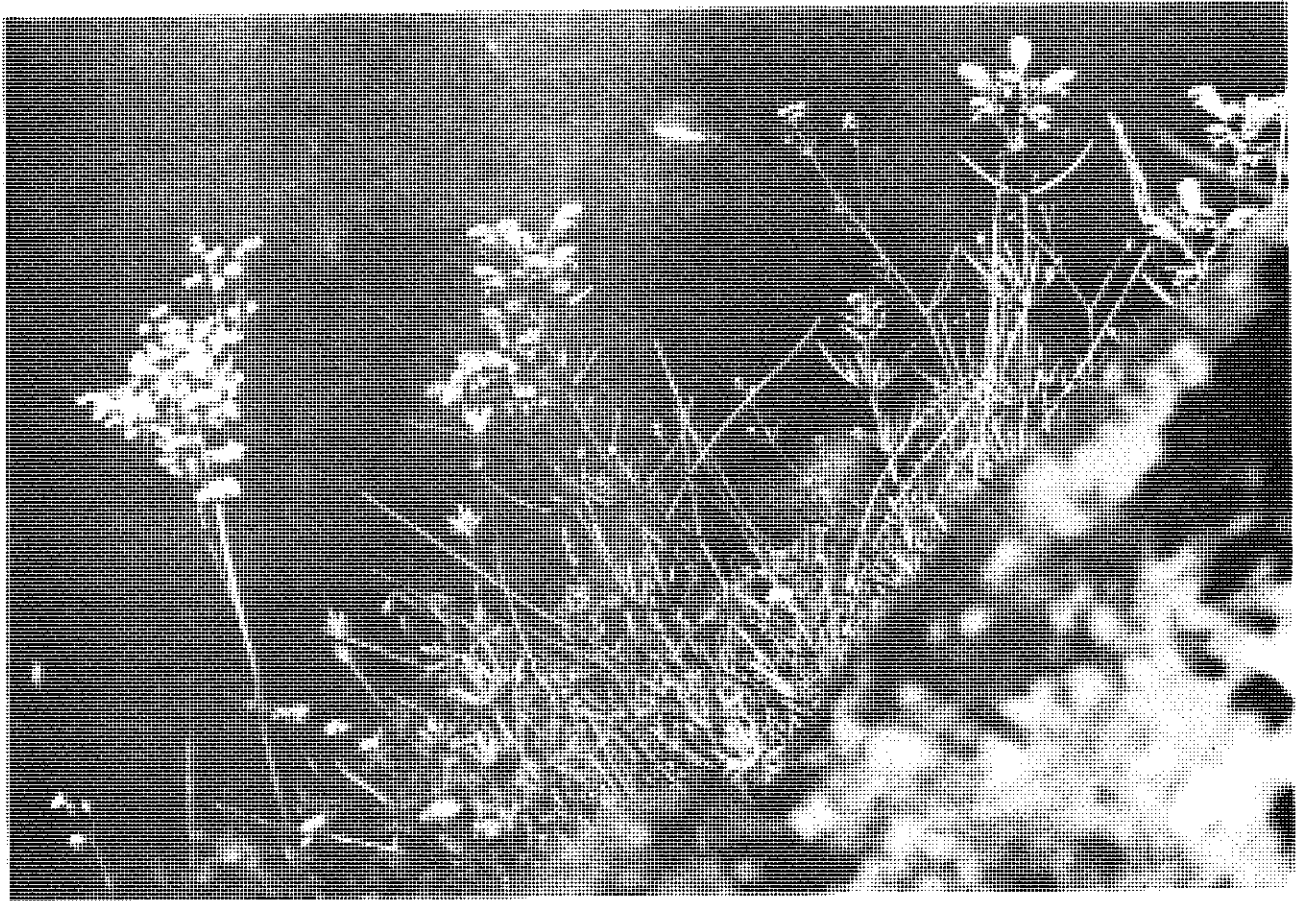

Bild 28

Drakblomma
(*Dracocephalum ruyschiana*)
i klippbranterna tillsammans med
brudbröd (*Filipendula vul-*
garis) och färgmåra (*Galium*
triandrum).

Bild 29

I branterna mot Vättern
finns en rik torrängsflora
som uppvisar likheter med
kalkslättens stäppängs-
flora.

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

columbinum), purpurknipprot (*Epipactis atrorubens*), solvända, spärrlost (Brachypodium pinnatum), spenört (*Laserpitium latifolium*), vårfingerört (*Potentilla crantzii*) och ängshavre (*Arrhenatherum pratense*). Ängarna är bevuxna med en (*Juniperus communis*), getapel (*Rhamnus cathartica*), nyponrosor (*Rosa dumalis*), Oxel och slån (*Prunus spinosa*).

Bedömning: Klippbranter av högsta vetenskapliga intresse med opåverkad vegetation och flora.

1

Litt: Gustafsson 1975 c, 1976 b s. 98.

ÖDESHÖG
Ödeshög

13 Orrnäs klippbranter

Läge: Ca 750 m nordväst Bosgården och ca 750 m väster Orrnäs.

Miljö: Klippbranter mot Vättern.

Vegetation och flora: Praktfull flora med dominerande blodnäva (*Geranium sanguineum*), brudbröd (*Filipendula vulgaris*), färgmåra (*Galium triandrum*) och spenört (*Laserpitium latifolium*).

8E 1f 0946
8E 1f 1547

Bedömning:

4

ÖDESHÖG
Ödeshög

14 Öninge hamn

Läge: Vid Vättern ca 1 km väster Orrnäs.

Miljö: Här inte så branta klippbranter som längre söderut, mer sönderbrutna klippor och storblockigt.

Vegetation och flora: Den i Östergötland mycket intressanta mossarten *Rhytidium rugosum* är här funnen av N Albertson (1946 s. 186) "rikligt på klippphyllor med praktfull kärleväxtvegetation, huvudsakligen *Geranium sanguineum*-samhällen med bl a. *Inula salicina*, *Galium triandrum* och *Origanum vulgare* ("Inula-Geranium-Origanum-äng"). Därutöver bl a axveronika (*Veronica spicata*), brudbröd, backtimjan (*Thymus serpyllum*), getvåppling (*Anthyllis vulneraria*), harmynta (*Satureja acinos*), lundtrav (*Arabis hirsuta*) och oxel (*Sorbus intermedia*). Gullris (*Soli-*

8E 1f 3748

KOMMUN
Socken

OMRÅDE

KARTOR
Geokod
Bedömning

dago virgaurea) är en av karaktärsväx-
terna i branterna mot Vättern hela vä-
gen mellan Smålandsgränsen och Omberg.

Bedömning:

(3)-4

Utbredningskartor

Kommentar

Utbredningskartor för vissa efter östgötska förhållanden utvalda stäppängsarter bifogas, dels nuvarande kända utbredning på Östgötaslätten, dels deras totalutbredning. De upprättade kartorna för Östergötland bygger nästan uteslutande på egna fältstudier 1973-1977. Förekomster österut i landskapet, kring Norrköping, på Vikbolandet och i Kolmården bygger till stor del på uppgifter från Genberg (1951, 1958 m fl). Varje svart prick på kalkområdet i väster anger en under 70-talet känd förekomst dvs ett i sammanställningen redovisat stäppängsobjekt. Prickarna som är markerade på Vikbolandet är av något äldre datum och ej osannolikt är att några eller flera av dessa förekomster försvunnit sedan inventeringen av Genberg gjordes. Dock har jag besökt och inventerat de mest intressanta torrängarna av stäppartad karaktär där åtminstone några av arterna fortfarande ingår. Ring med prick anger tidigare känd förekomst i landskapet (Kindberg 1901, Hesselman 1938, herbariebelägg i (S) och (UPS)). För några av arterna sträcker sig utbredningen utanför slättområdet och i dessa fall hänvisas till Genberg (Östergötlands flora, under utarbetande 1977).

Totalutbredningskartor har avritats med tillstånd av prof em Eric Hultén, Naturhistoriska riksmuseet, från det preliminära material som skall ligga till grund för en "Hulténs atlas" över de nordiska kärlväxternas totalutbredning. Hellsvart markering visar på större sammanhängande utbredning, svarta prickar anger enstaka utpostförekomster - områden inringade med en svart linje markerar osäkra och/eller svårlokaliserade förekomster.

Artemisia campestris fältmalört

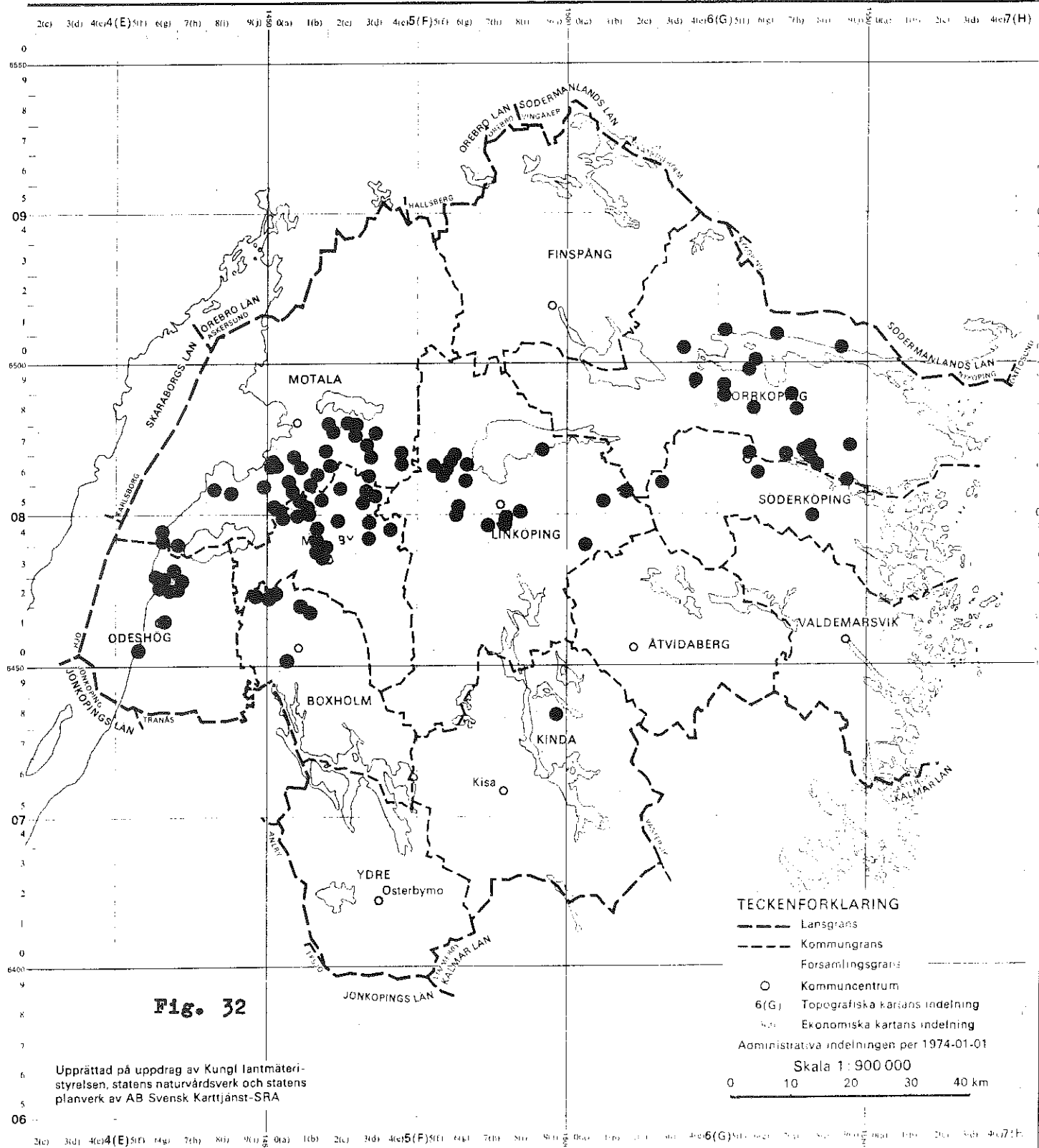
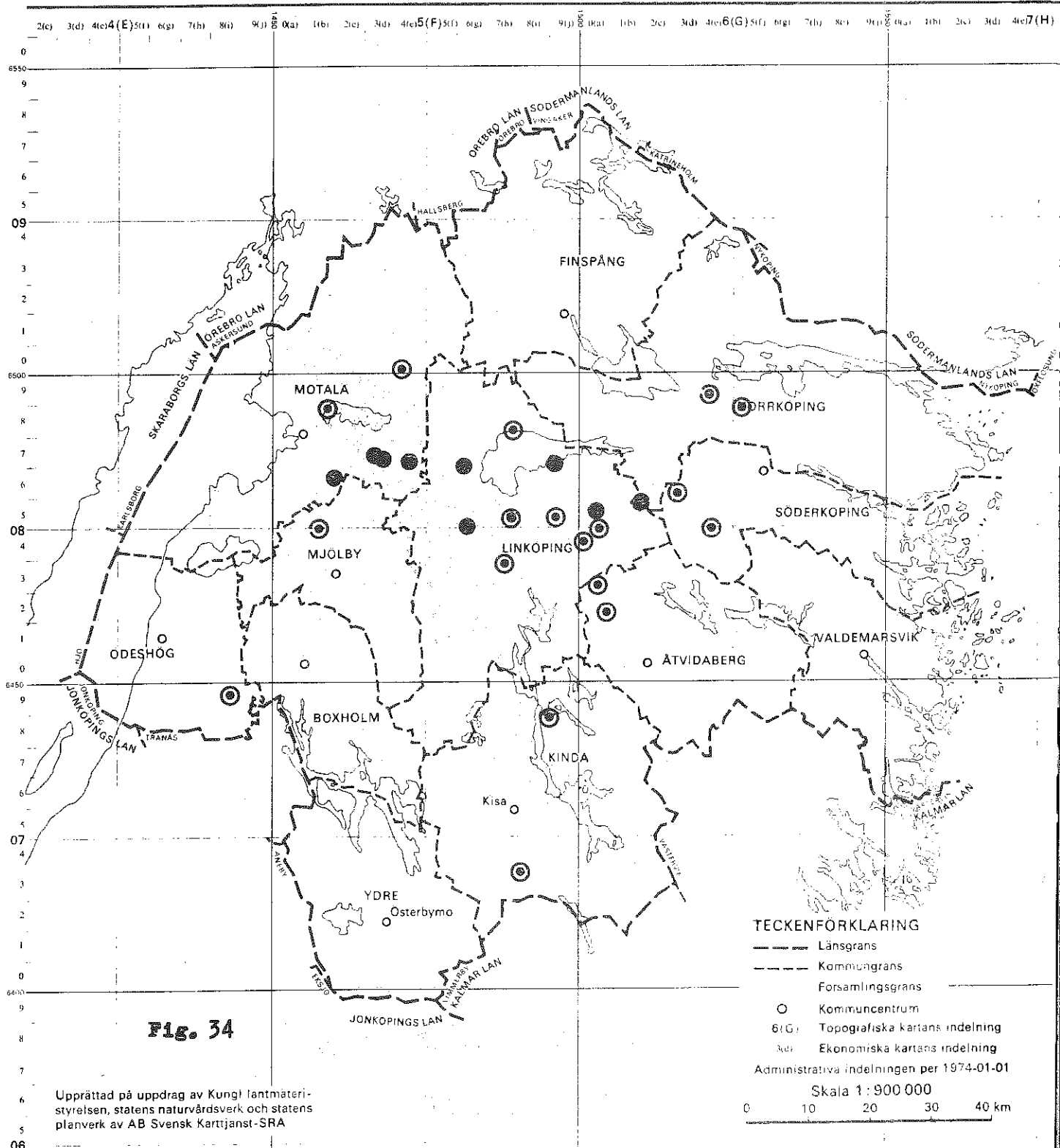

Fig. 33 **Artemisia campestris**
fältmalört

Anemone pratensis fältsippa

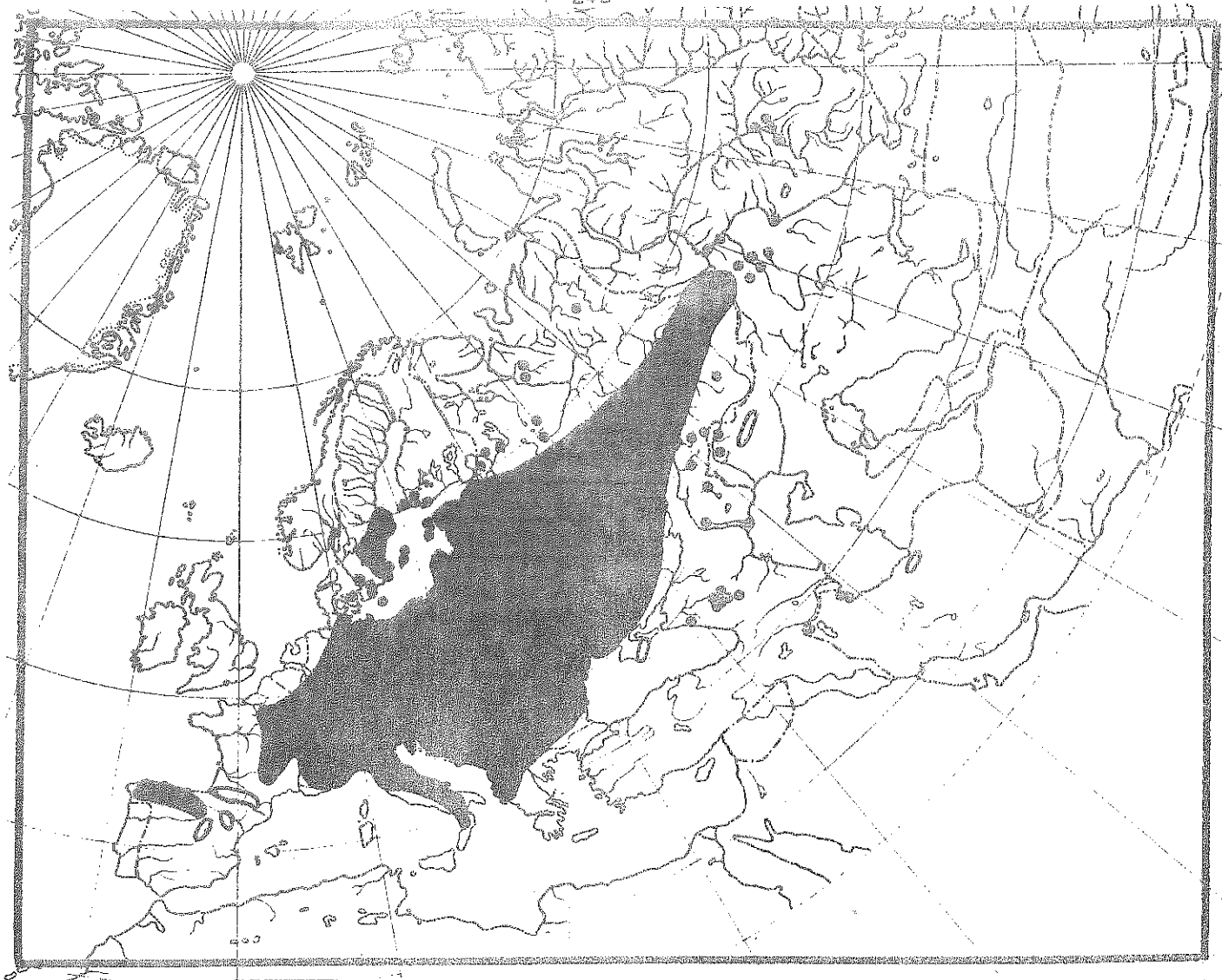
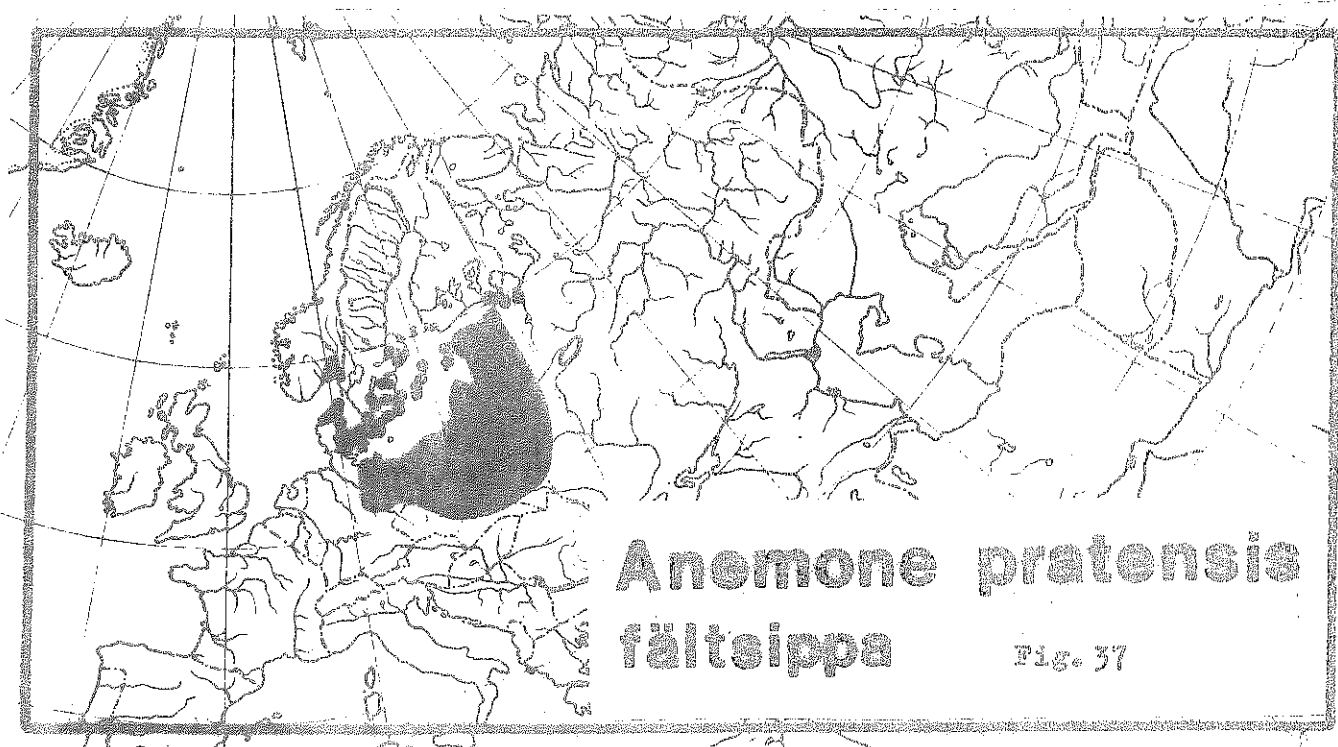

Fig. 36 **Trifolium montanum**
backklöver

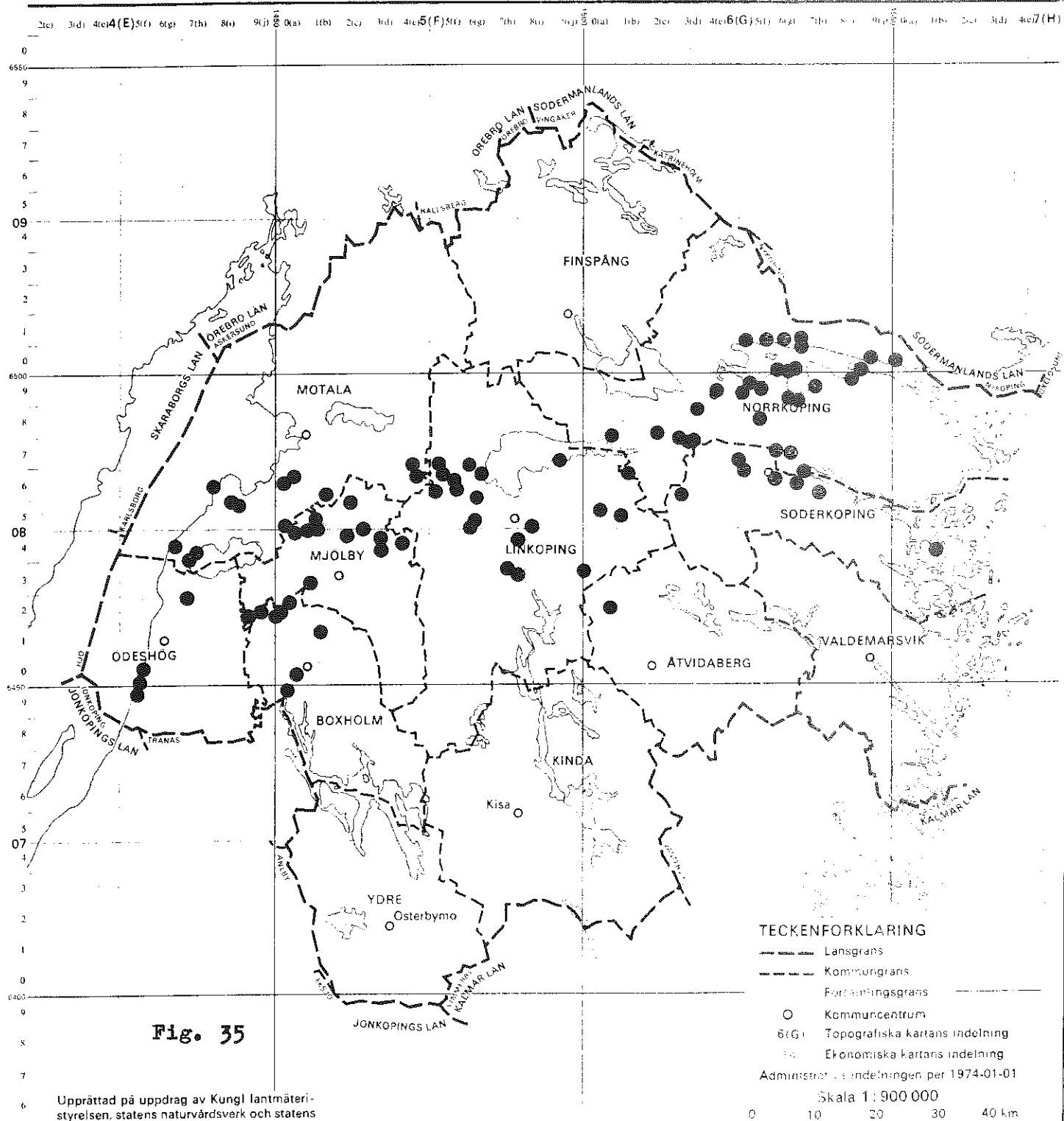

Anemone pratensis
fältsippa

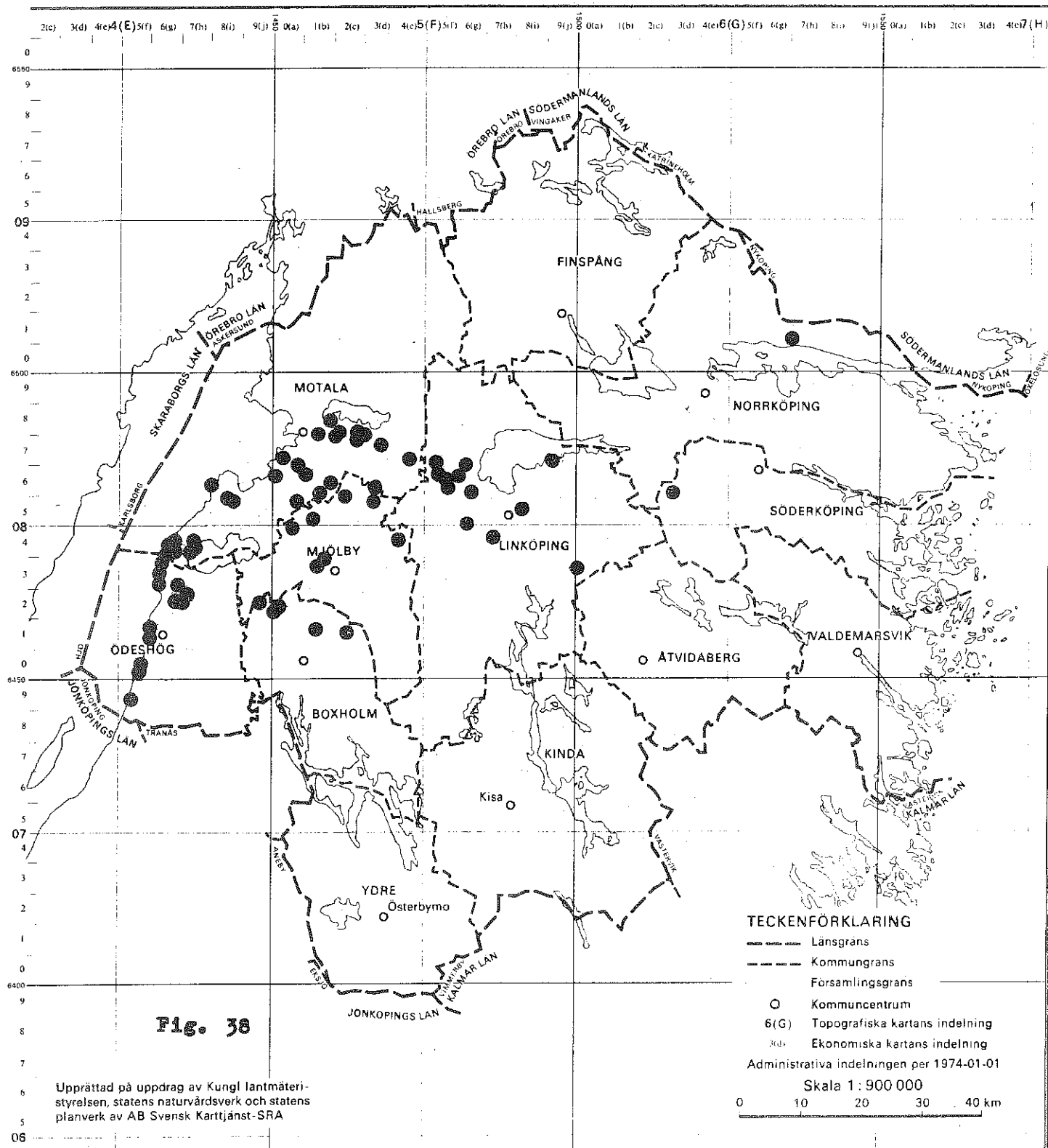
Fig. 37

Trifolium montanum

backklöver

Galium triandrum färgmåra

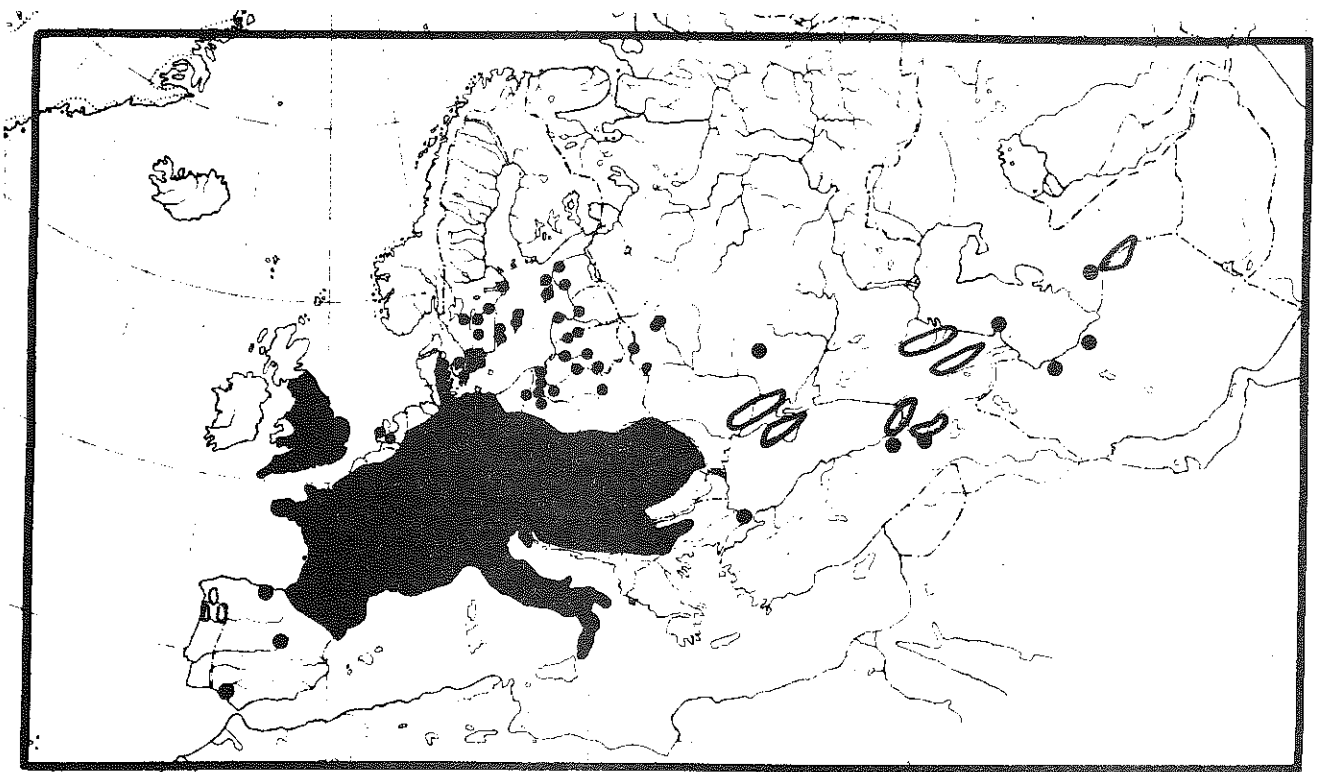
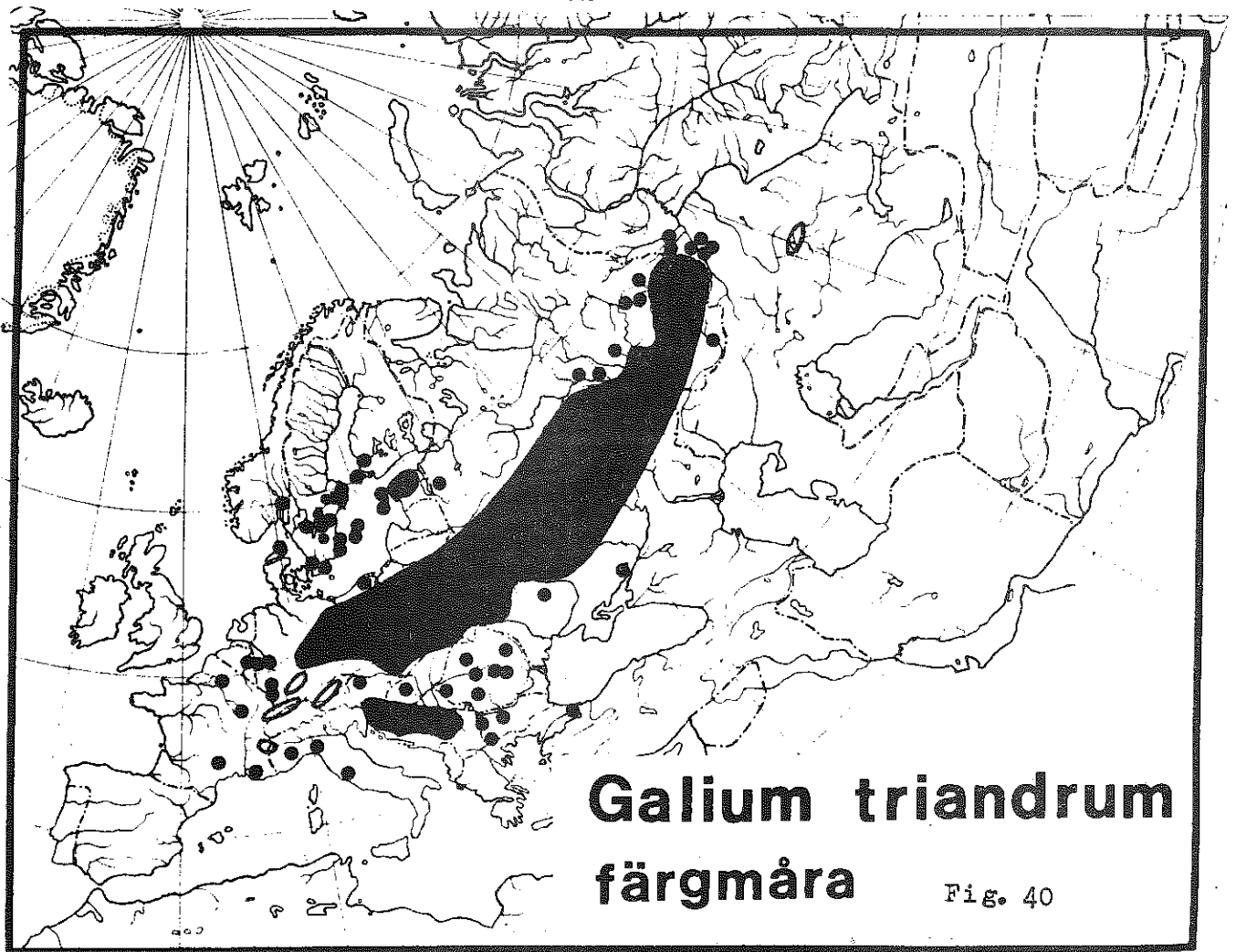
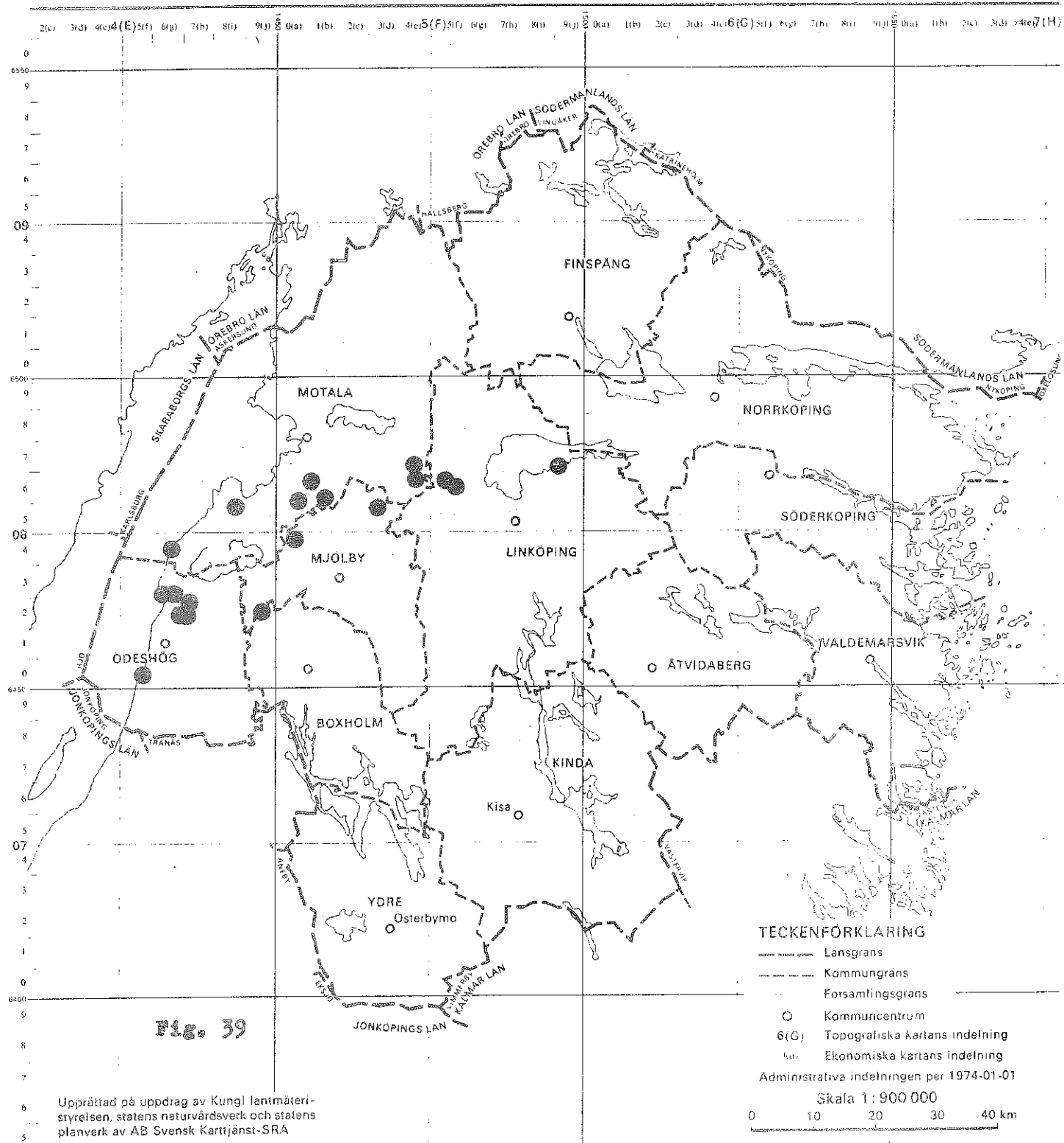

Fig. 41

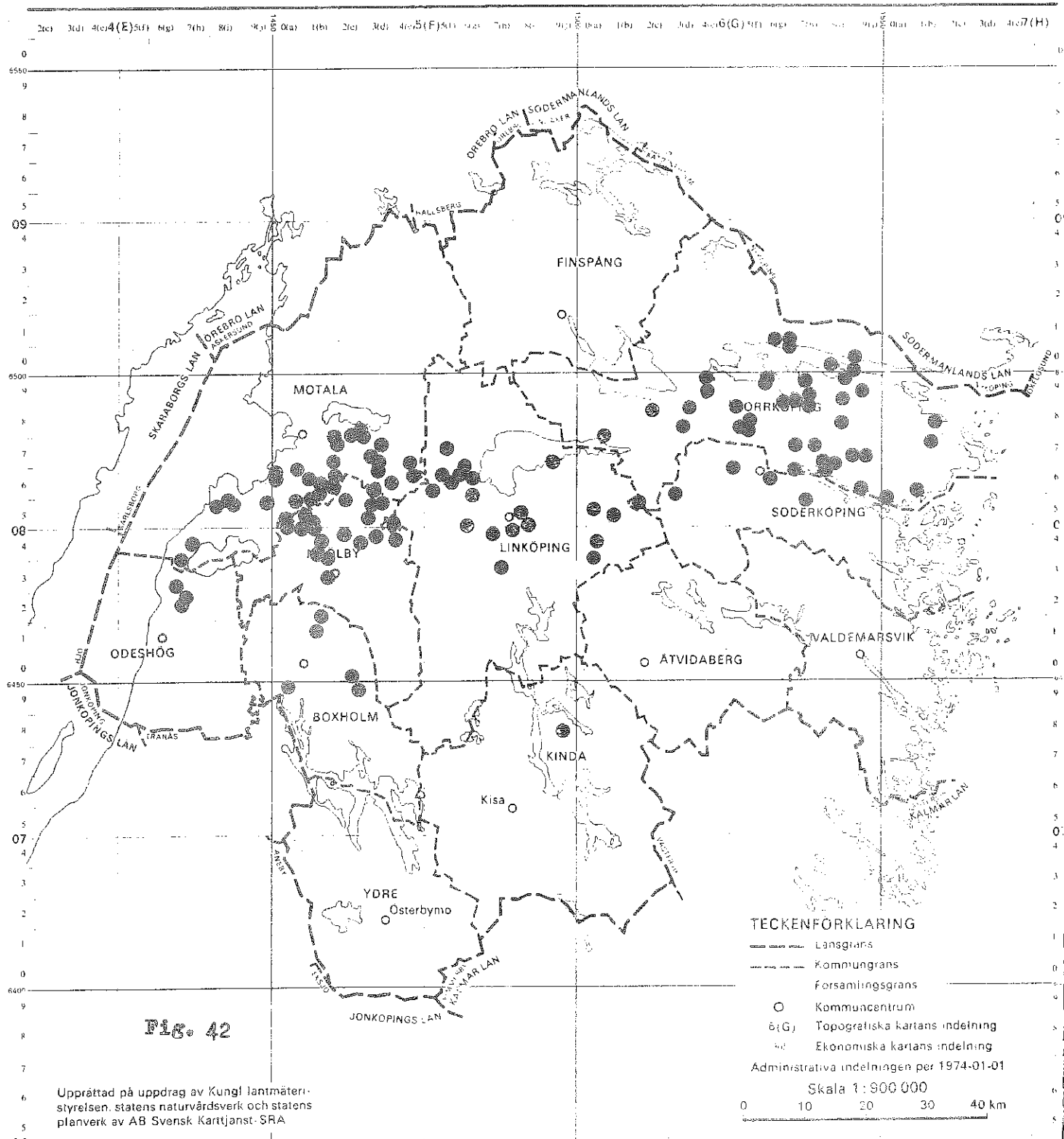
Scabiosa columbaria
fältvädd

Scabiosa columbaria

fältvädd

Phleum boehmeri flentimotej

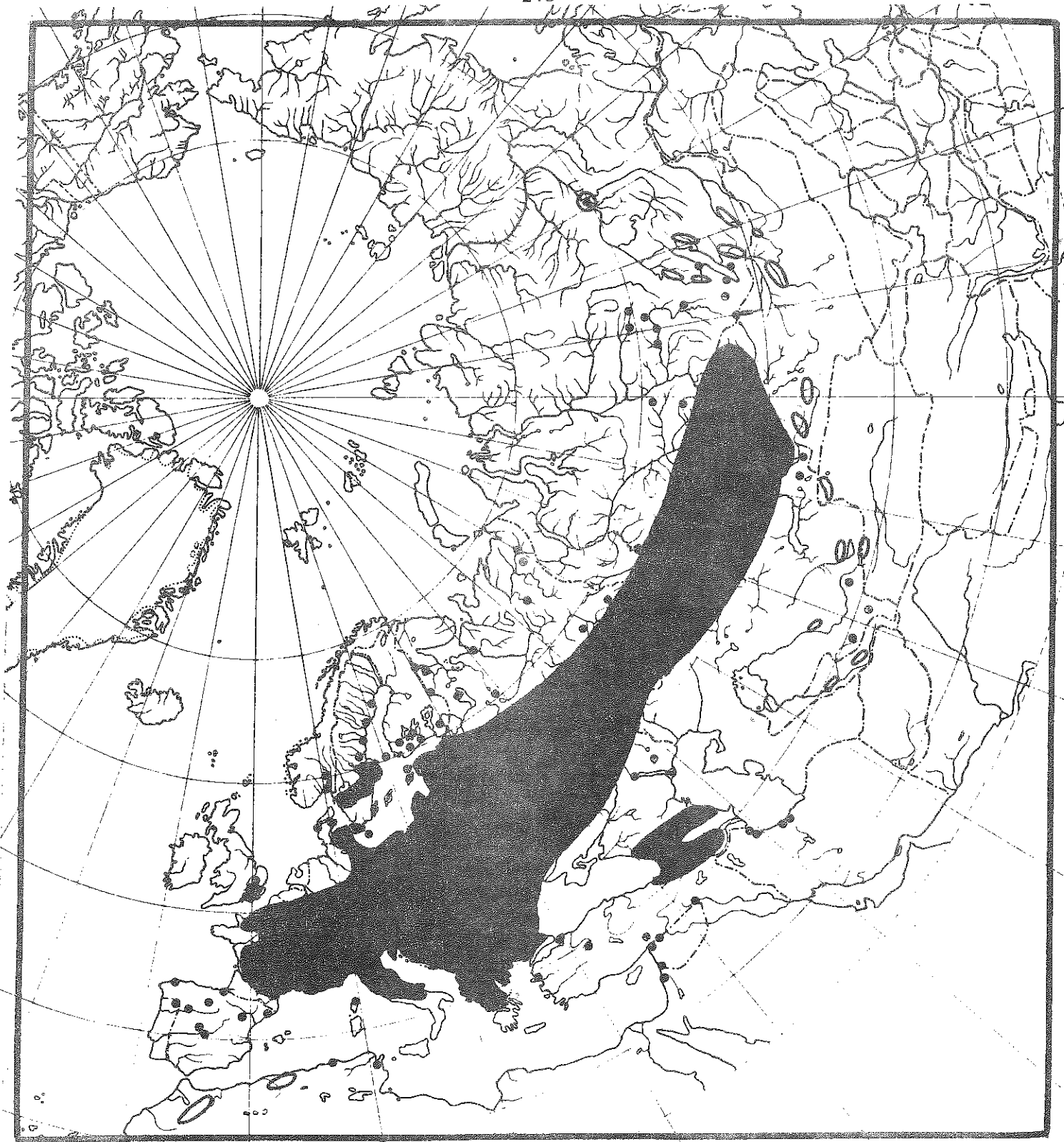

Fig. 43 **Phleum boehmeri**
flentimotej

Polygala comosa

toppjungfrulin

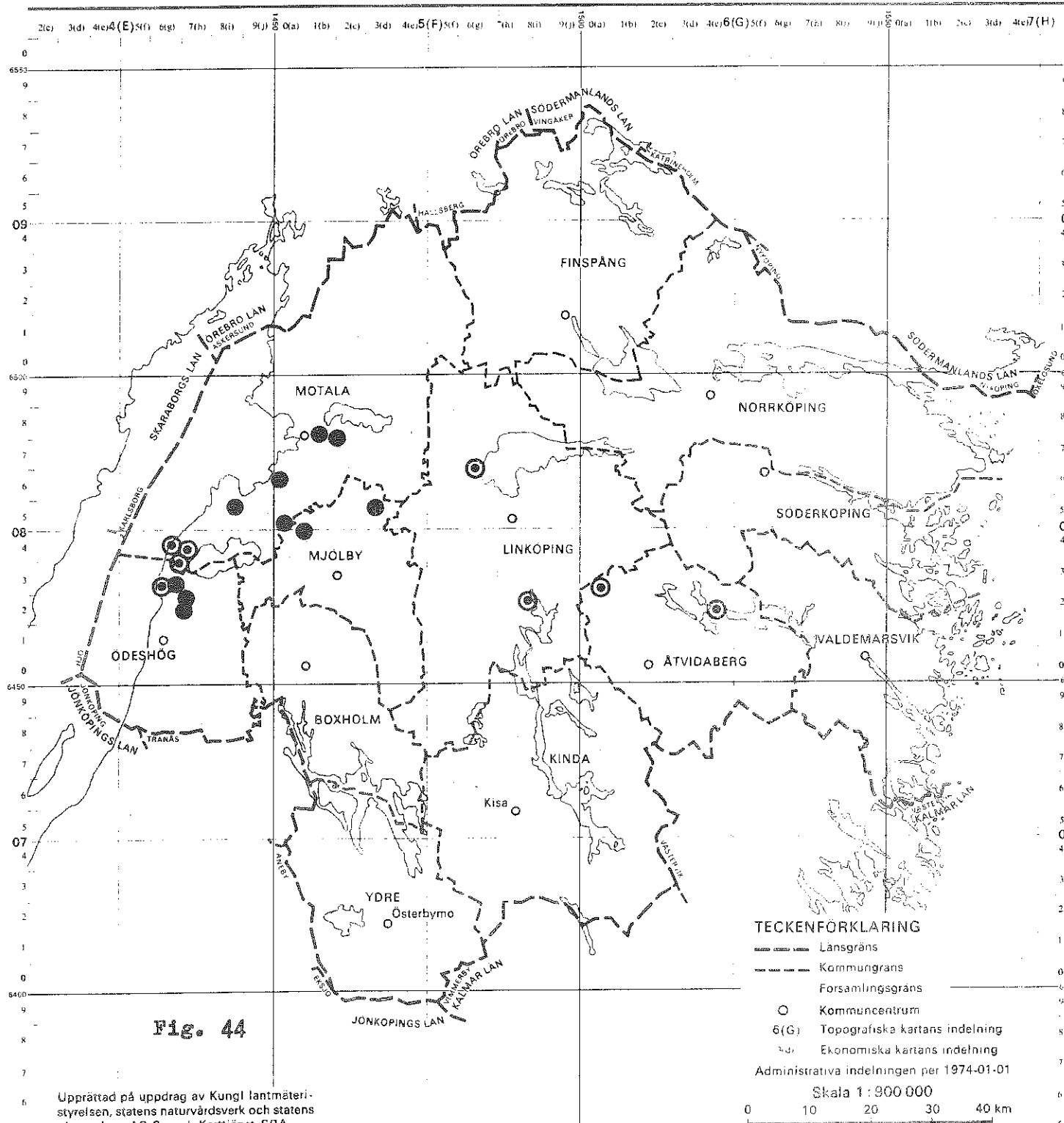

Fig. 44

Upprättad på uppdrag av Kungl lantmäteristyrelsen, statens naturvårdsverk och statens planverk av AB Svensk Karttjänst-SRA

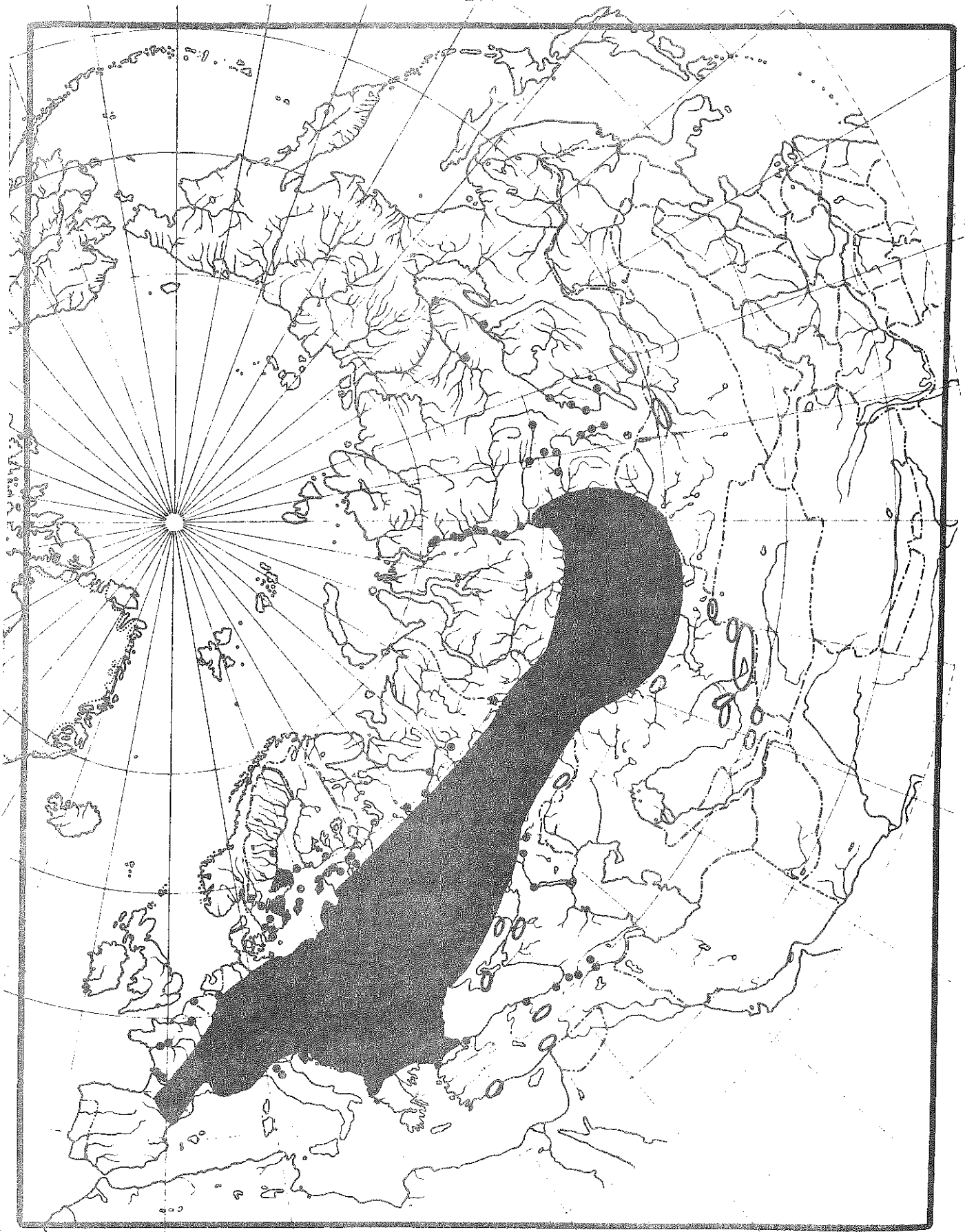
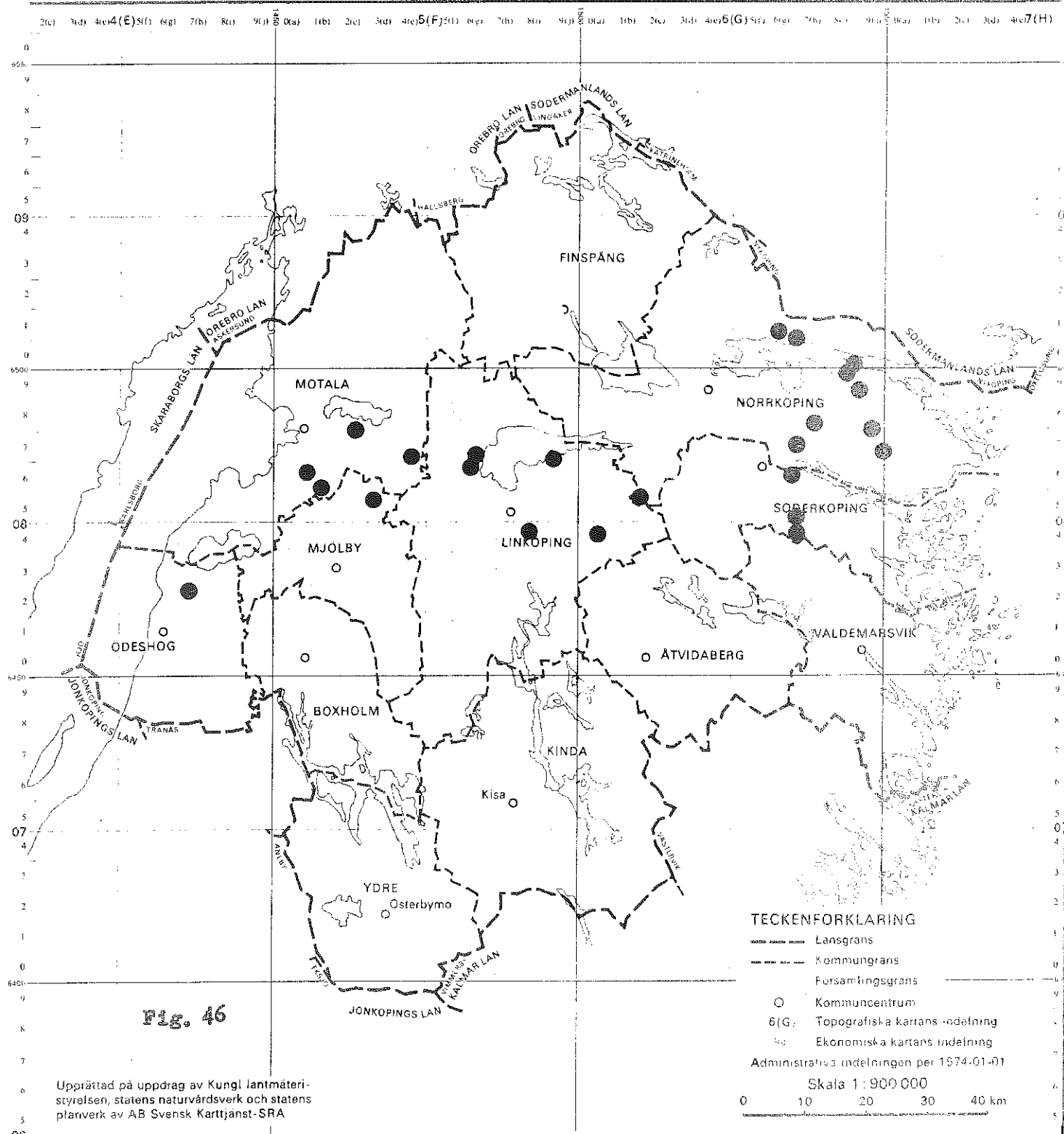

Fig. 45

Polygala comosa
toppjungfrulin

Seseli libanotis säfferot

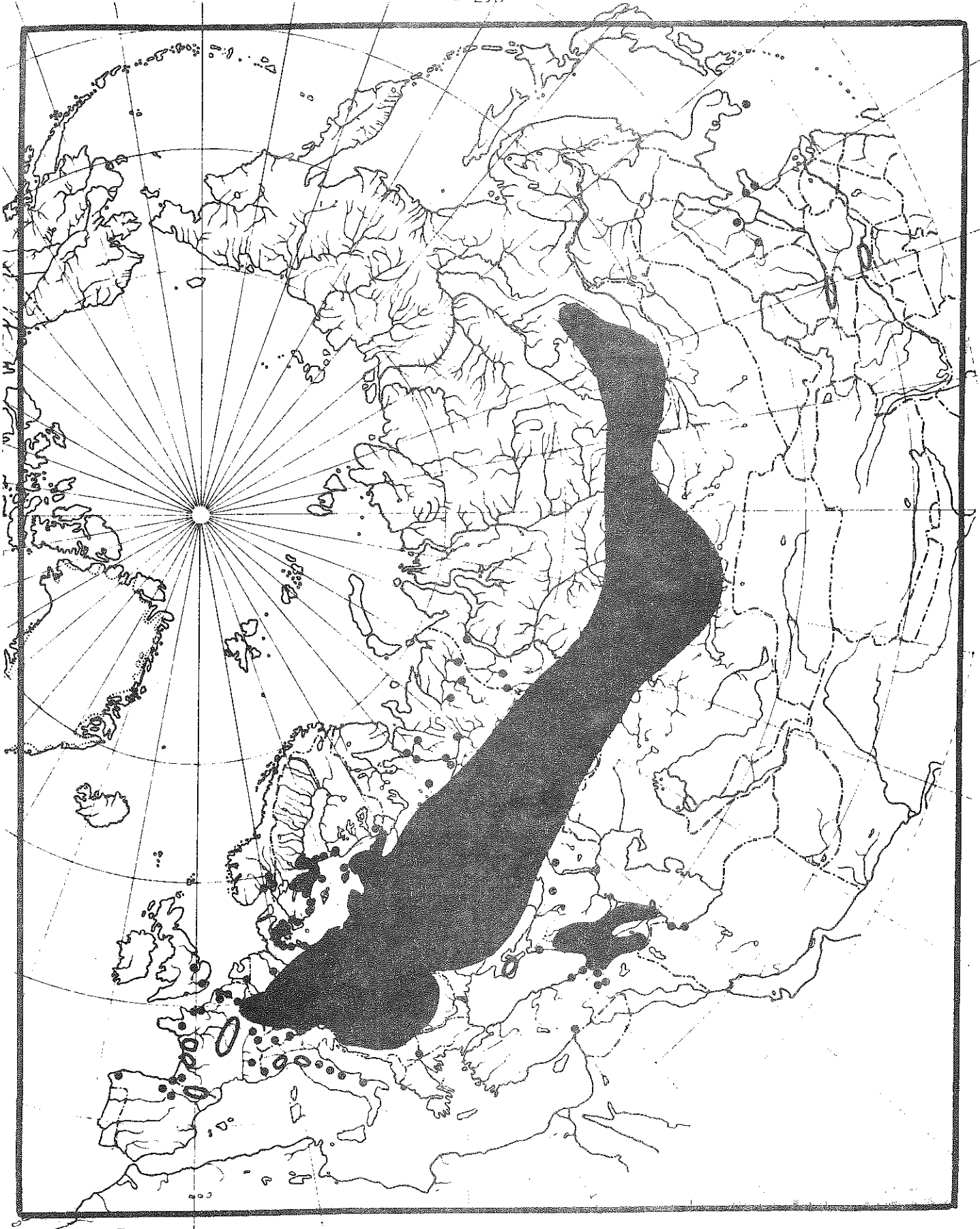
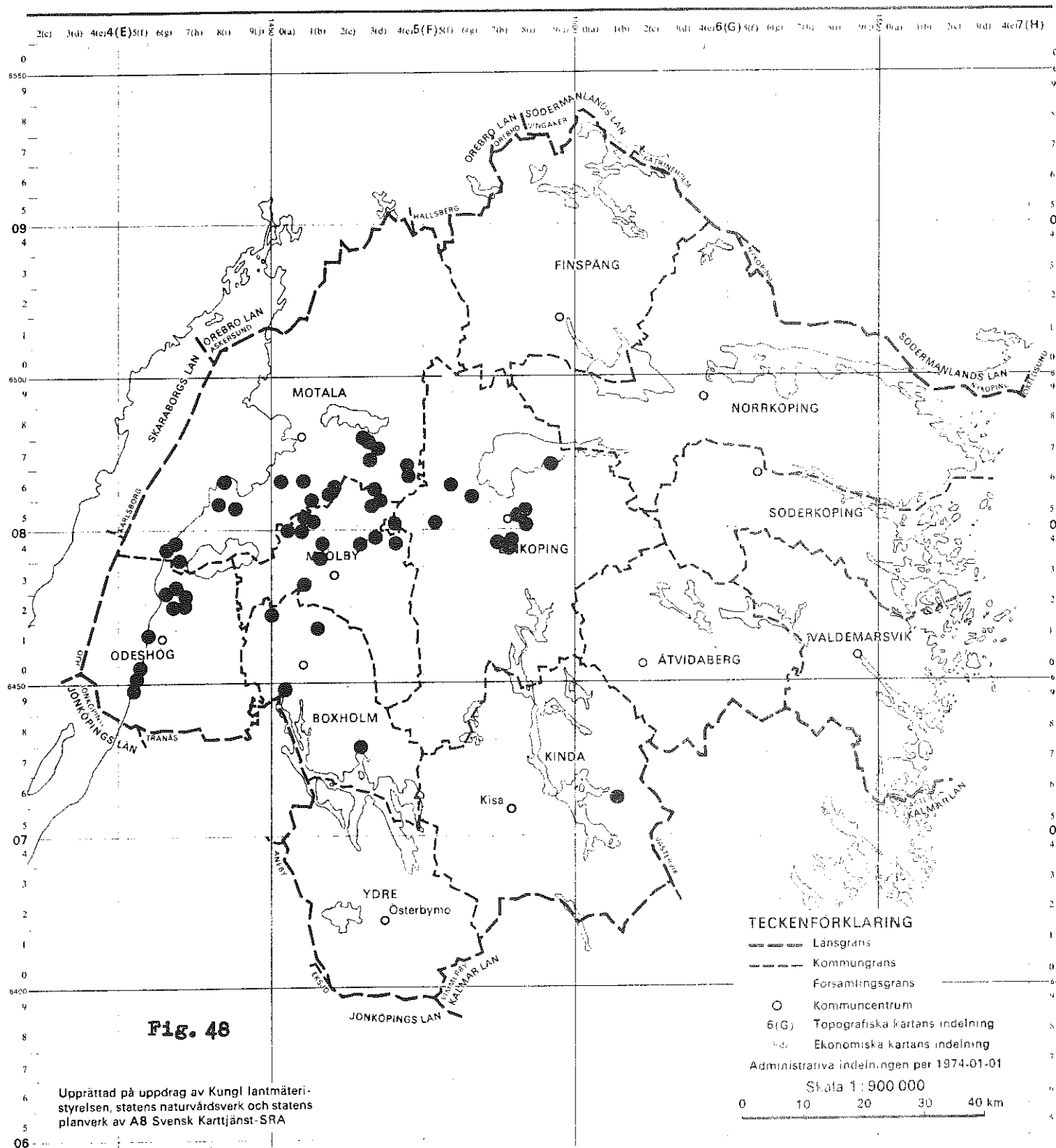

Fig. 47 **Seseli libanotis**
säfferot

Veronica spicata

axveronika

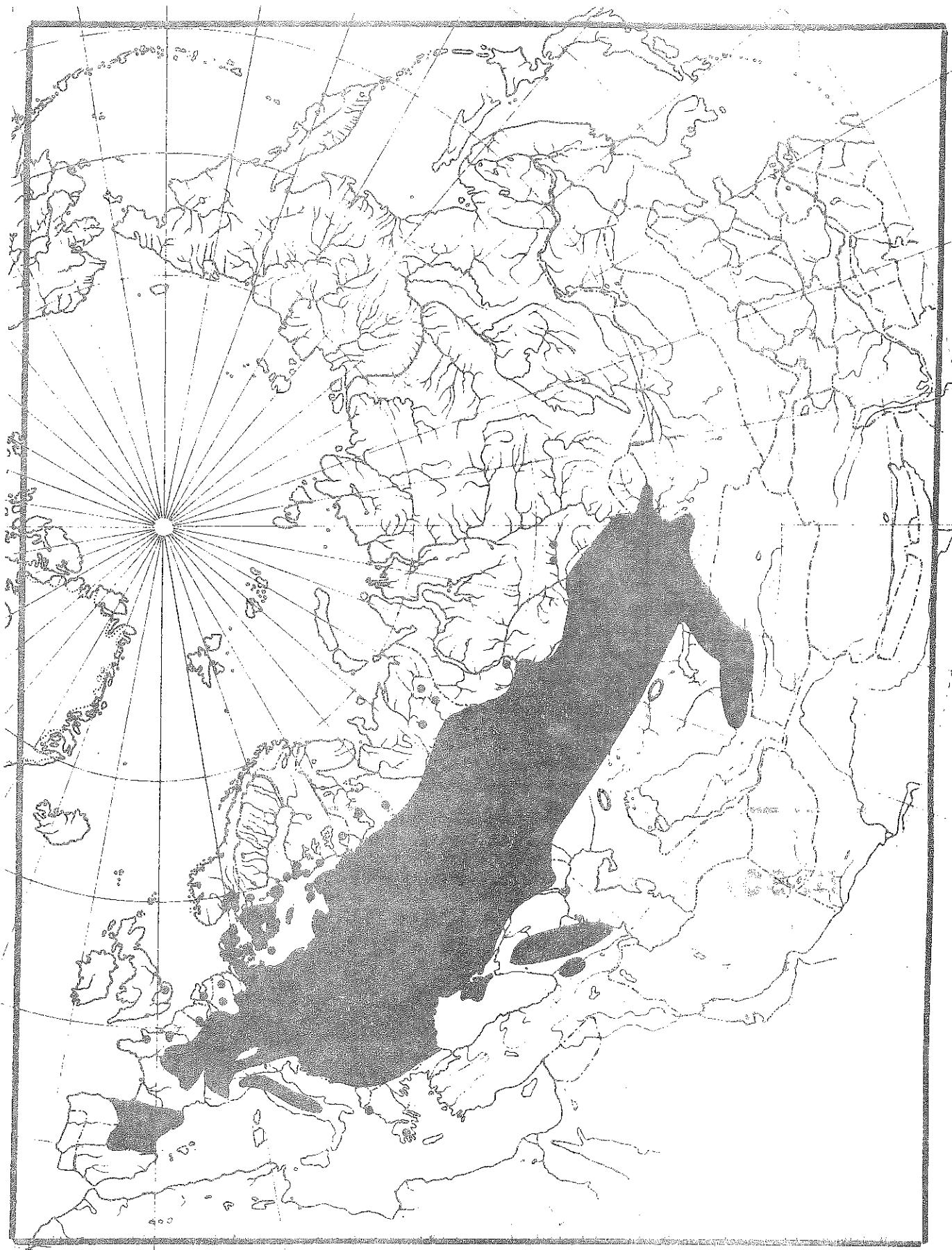

Fig. 49 ***Veronica spicata***
axveronika

Vicia tenuifolia

luktvicker

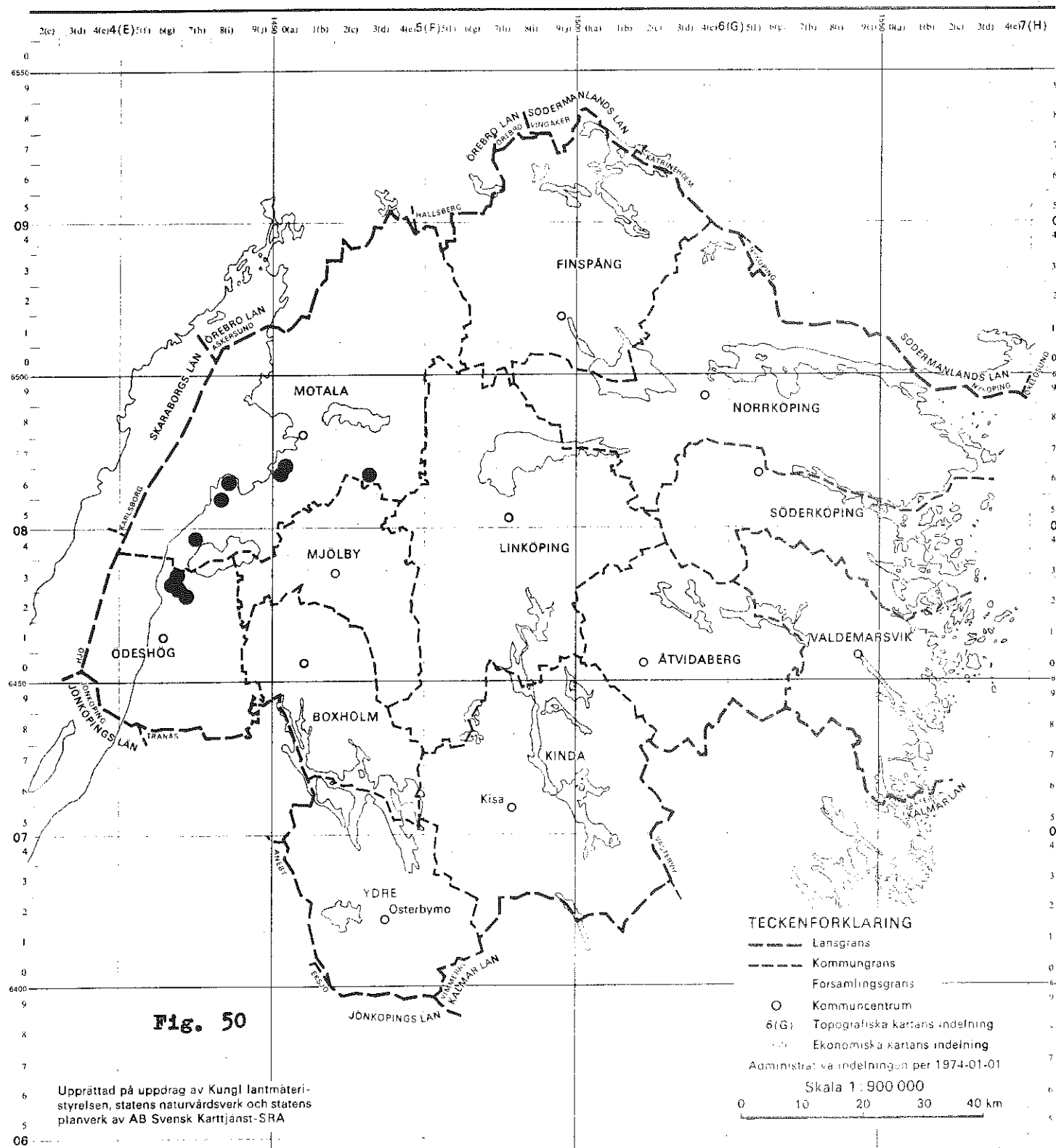

Fig. 51 ***Vicia tenuifolia***
luktvicker

Citerad litteratur

Afzelius, A 1770-1780?: *Coloniae plantarum suecicarum* ("Anteckningar om svenska växter"). Ms D 83 f Upsala Univ Bibliotek.

Albertson, N 1940: *Rhytidium rugosum* (Hedw) Lindb i Fennoscandia. *Svensk Bot Tidskr* 34: 77-100.

- 1941: Varholmen i Dala. En av Falbygdens *Stipa pennata*-förekomster. *Bygd och Natur, Årsbok 1941*: 69-81. Stockholm.

- 1945: Wahlenbergs färd genom Västergötland 1821. En klassisk växtlokal "emellan Kälfvane och Näs". *Bot Notiser* 1945: 20-32.

- 1946: Österplana hed. Ett alvarområde på Kinnekulle. *Acta Phytogeogr Suecica* 20.

- 1951: Hedens och stäppens växter. *Boken om Naturen*. Stockholm.

Ancher, B S 1969: Naturvårdsbonde på Idhult fråga för naturvårdsverket. *Östgöta Correspondenten* den 15/12 1969.

-1970: Staffanstorpsområdet utanför Motala ett naturresservat för vederkvickelse. *Ibid* den 6/6 1970.

Andersson, O 1950: The Scanian sand vegetation - a survey. *Bot Notiser* 1950:145-172.

Arnborg, B 1974: Naturvårdsinventering Norrköpings kommun 1974. Norrköpings kommun.

Berglund, B E 1968: Vegetationsutvecklingen i Norden efter istiden. *Sveriges Natur, Årsbok*: 31-52.

Bohman, J 1829: *Omberg och dess Omgifningar*. Linköping.

- 1840: *Wettern och dess Kuster (Andra Resan)*. Örebro.

Brunsberg, K 1969: Kisa kommunblock. Naturvårdsinventering - planeringsunderlag. Länsstyrelsen i Östergötlands län Naturvårdssektionen (stencil).

Cedergren, G R 1925: Om floran i Norrbärke socken i Dalarnes Bergslag och dess förhållanden till kalken. *Bot Notiser* 1925: 17-46.

Dusén, P 1888: *Ombergstraktens flora och geologi*. Upsala

Enquist, M & Gustafsson, L-Å 1975: Undersökning av vegetationszoneringen med bandprofilsmetoden på och nedanför gamla strandvallen mellan Väversunda och Åsby utmed Tåkerns västra strand. *Meddelande nr 10 Tåkerns fältstation 1974*: 15-39 (stencil).

Enquist, M manus 1977: Flora och vegetation i Svensksundsområdet. Norrköpings Biologiska Förening.

Erdtman, G 1949: Östergötlands natur genom tiderna. En vegetationshistorisk kavalkad. *Natur i Östergötland*: 33-47. Stockholm.

Erickson (Erici), E 1897-1906: Förteckning på växter, insamlade i Gårdeby socken Östergötland åren 1897-1906. Handskrivet manus. Naturhistoriska Riksmuseet, Sektionen för Botanik (biblioteket), Stockholm.

Florin, M - B 1969: Late-glacial and Pre-boreal Vegetation in Central Sweden. I Records of pollen Species. Svensk Bot Tidskr 63 143-187.

Fredriksson, G 1975: Naturvårdsinventering Söderköping och Valdemarsviks kommuner. Länsstyrelsen i Östergötlands län Planeringsavdelningen (stencil).

Fridén, L 1948: Ny förekomst av *Stipa pennata* L i Västergötland. Stäppfloran i ett kame-landskap på sydöstra Falbygden. Bot Notiser 1948: 204-222.

- 1959: Steppäng och *Stipa*-kullar på Falbygden. Från Falbygd till Vänerkurs: 228-243. Linköping

- 1961: 1960 ett rikt *Stipa*-år. Skaraborgsnatur 1960 (public 1961).

- 1967: Flora och vegetation på kalkgrusåsar i Göteve socken på sydvästra Falbygden. Ibid 1967.

- 1968: Återigen ett rikt *Stipa*-år. Fjädergräset i spridning även på Varholmen i Dala. Ibid 1968.

- 1970 a: Stipakullar och stäppängsvegetation. Falbygden - ett blommornas landskap: 66- 70. Nygammal stad. Falköping.

- 1970 b: Stipakullar, alvar och rikkärr. Botaniska strövtåg på Falbygden. Årsskrift 1970 Västergötland, Svenska Turistföreningen.

- 1971: Varholmen i Dala. Nya *Stipa*-tuvor i blom och skrud. Skaraborgsnatur 1971.

- 1973 a: En ny fyndort för Sankt Pers nycklär på Falbygden och anteckningar om Västergötlands maskrosor. Fauna och Flora nr3 1973: 101-105.

- 1973 b: Växtgeografiska bidrag från Falbygden III. Skaraborgsnatur 1973.

Fries, C 1923: Östgötaslättens kärrängar. Ett försvinnadenaturminne. Sveriges Natur, Årsbok: 75-82

Fromm, E 1976: Beskrivning till jordartskartan Linköping NO. SGU Ae 19. Stockholm.

Genberg, E 1951: Kärleväxter i Krokek. Ett bidrag till kännedomen om Kolmårdens flora. Svensk Bot Tidskr 45: 121-139.

- 1958: Kolmårdens kärleväxter. En inventering och en sammanfattning. Ibid 52: 487-541.

- 1963: Norrköpings kärleväxtflora. En jämförelse med Kolmården jämte artlista för Östergötlands nordöstra del. Ibid 57: 333-376.

- 1969: Kärleväxtfloran på Vikbolandet och i dess skärgård. En inventering och en sammanfattning. Ibid 63:81-125.

- 1973: Kärleväxternas utbredning i nordöstra Östergötland. Ibid 67: 142-171.

Gustafsson, L-Å 1972 a: Ett östgötskt Änglamark blir snart naturreservat. Östgöta Correspondenten den 24/8 1972.

- 1972 b: Falbygdsbotanist återser östgötaslätten. Ibid den 14/7 1972.

- 1972 c: Kalkkärr i Östergötland. Sammanställning av kalkkärr och kalkfuktängar samt förslag till naturreservat. Länsstyrelsen i Östergötlands län (stencil).

- 1973: Försvunna drakblomman återupptäckt vid Vättern. Östgöta Correspondenten den 7/7 1973.

- 1974 a: Botanik på kyrkogårdsmurar. Ibid den 19/10 1974 (Regnbågen).

- 1974 b: Carl Fries på östgötaexkursion återsåg sina vänner växterna. Ibid den 22/7 1974 (Regnbågen).

- 1975 a: Kyrkogårdsmurar - ett botanistiskt studium. Sveriges Natur nr 6 1975: 217-219.

- 1975 b: Projekt Pilosa-kullar. En inblick i det botaniska livet i "Lilla Paris" på lektor Nils Conrad Kindbergs tid: 27-28. Meddelande från Linköpings Naturvårdsförening II (stencil).

- 1975 c: På jakt för Östgöta Flora i branterna mot Vättern. Östgöta Correspondenten den 4/8 1975.

- 1976 a: Projekt Tåkernbygdens flora II. Meddelande nr 11 Tåkerns fältstation 1975: 38-41.

- 1976 b: Stäppväxten *Oxytropis pilosa* på det svenska fastlandet. Svensk Bot Tidskr 70: 97-106.

Göransson, A 1970: Vegetationsundersökningar i Staffanstorpsområdet i Motala. 3-betygsarbete i botanik. Växtbiol inst Uppsala Univ (stencil).

Halin, G 1973: Naturvårdsinventering Mjölby kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län Planeringsavdelningen.

- 1974: Naturvårdsinventering Boxholms kommun, Länsstyrelsen i Östergötlands län Planeringsavdelningen (stencil).

Hamnström, C O 1843: Förteckning öfver Vexter, insamlade omkring Skeninge åren 1832-37. Bot Notiser 1843:17-24, 33-38.

Hartman, C J 1832: Handbok i Skandinaviens Flora. Uppl 2 Stockholm.

Hesselman, B 1938: Ombergs kärleväxtflora. Svensk Bot Tidskr 32: 1-88.

- Holmgren, A F 1851: Ombergs Phanerogamer och Ormbunkar. Bot Notiser 1851: 186-187, 193-211 och 225-250.
- Holmgren, H 1841: Anteckningar öfver vegetationen kring Motala. Ibid 1841: 145-151.
- Jalas, J 1950: Zur Kausalanalyse der Verbreitung einiger nordischen Os- und Sandpflanzen. Ann bot soc Vanamo 24:1.
- Johansson, H G 1975: Beskrivning till jordartskartan Hjo NO. SGU Ae 22. Stockholm.
- 1976: Beskrivning till jordartskartan Linköping NV. SGU Ae 24. Stockholm
- Kalén, F 1842: Anteckningar öfver Wadstena - traktens vegetation. Bot Notiser 1842: 43-47.
- Kjellgren, A G 1890: Studier öfver Ombergsflorans papilionaceer. Ibid 1890:121-132.
- Kindberg, N C 1861: Östgöta Flora (fanerogamerna). Linköping.
- 1880: Östgöta Flora. Beskrifning öfver Östergötlands fanerogamer och ormbunkar. Uppl 3 Stockholm.
- 1901: Östgöta Flora. Beskrifning öfver Östergötlands fanerogamer och ormbunkar. Uppl 4 Stockholm.
- Kärrsgård, S 1971: Linköping 1971. Naturvårdsinventering. Länsstyrelsen i Östergötlands län. Generalplaneredningens specialrapport nr 3.
- Lid, J 1963: Norsk og svensk flora 3 utgåva. Oslo.
- Lustig, H 1974: Vegetationen på några östsvenska örtbackar. Fauna och Flora: 25-36, 53-60.
- Malme, G O 1915: Gymnadenia odoratissima (L) Rich på Omberg. Svensk Bot Tidskr 9:257.
- Mattiasson, G 1970: Brösarps norra backar - ett blivande naturreservat. Skånes Natur 57 (4):2-8.
- 1974: Sandstäpp. Vegetation, dynamik och skötsel. Medd Avd Ekol Bot 2 (4). Lund.
- Munthe, H 1922: Beskrivning till kartbladet Mjölby av Magnusson, N H
Munthe, H Rosén, S SGU Aa 150.
- Nilsson, B 1969: Inventering i Kisa-blocket skall skydda naturen vid byggplanering. Folkbladet Östgöten den 2/10 1969.
- Nilsson, Ö 1960: *Aira caryophyllea* L i Östergötland. Svensk Bot Tidskr 54:600.
- & Gustafsson, L-Å 1977: Projekt Linné rapporter 49-68. Ibid 71: 205-224.

Ohlsson, P-A 1969-70: Naturvårdsinventering inom Ydre kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län - Ydre kommun.

Osvald, H 1949: Slätten. Natur i Östergötland: 192-205. Stockholm.

Pettersson, B 1958: Dynamik och konstans i Gotlands flora och vegetation. Acta Phytogeogr Suecia 40.

Retzius, A J 1806: Försök till en Flora Oeconomica Sveciae. Del I. Lund.

Ryberg, M 1968: Vegetationen, florán och förändringarna i landskapet. Sveriges Natur, Årsbok: 139-168.

Rydén, M 1969: Botaniska strövtåg i Åsbo. Östgöta Correspondenten den 6/12 1969 (Regnbågen).

Sandahl, H 1969: Utflykten: I Braskens bygder. Ibid den 20/6 1969.

- 1977: Från rikkärr till torräng. Ibid den 14/6 1977.

Selander, S 1953: Ur sommarblommornas historia. Svenska turistföreningens årsskrift 1953:121-144.

- 1955: Alvar, torrängar och hedar. Det levande landskapet i Sverige: 356-381. Stockholm.

Sernander, R 1908: Stipa pennata i Västergötland. En studie öfver den subboreala periodens inflytande på den nordiska vegetationens utvecklingshistoria. Svensk Bot Tidskr 2: 49-84, 201-228 och 390- 426.

Sjörs, H 1967: Nordisk växtgeografi. Uppl 2 Stockholm.

Sterner, R 1922: The Continental Element in the flora of south Sweden. Geografiska Annaler 22(3-4). Stockholm.

- 1925: Några huvuddrag i södra Sveriges växtgeografi. Ymer, h 1: 51-76.

- 1938: Flora der Insel Öland. Acta Phytogeogr Suecica 9.

Strömberg, B 1969: Den mellansvenska israndzonen. Översiktlig naturvårdsinventering med hänsyn till kvartärgeologisknaturgeografiska värden. Forskningsrapport 6. Naturgeogr inst Stockholms Univ

Söderbäck, O 1974: Naturvårdsinventering Åtvidabergs kommun. Länsstyrelsen i Östergötlands län - Åtvidabergs kommun.

Ursing, B 1972: Svenska växter. Kryptogamer, 4:e upplagan. Stockholm.

Wahlenberg, G 1823: Resa till Omberg och Kolmorden 1823. Handskrivet manus. Uppsala Univ Bibliotek.

- 1826: Flora Svecica. 2 Upsaliae.

Varep, e et al 1959: Flora Eesti NSV Floora III. Tallinn.

van der Wijk, R et al 1969: Index Muscorum 5. Utrecht.

Wiede, L C 1854: uppsats om växtvärlden ingående i "Jordmån, vextlighet, Flora". Tham, W: Beskrifning öfver Sveriges Rike (2), Linköpings län. I: 65-71. Stockholm

Zetterstedt, J W 1822: Resa genom Sweriges och Norriges Lappmarker 1821. Lund.

Åkerblom, B 1945: Mitt roligaste växtfynd. Sveriges Natur, Årsbok: 90-91.

- 1949: En sydländsk skönhet i Östgötaskogen. Natur i Östergötland: 322-326. Stockholm.

Österdahl, L 1976: RUBIN (Rutin för biologiska inventeringar), Huvudmanual, version 76092. Biodata, Riksmuseum, Stockholm.

Epilog

"Ett förblir genom alla skiften - det rika landet, bygden, jorden.
Nu mogna skördarna för tusende gången på denna välsignade jord,
sommaren blir höst, vinter och vår, och livet beskriver sin krets
i ett ouplösligt förbund av födelsen och döden."

Carl Fries

Adress: Länsstyrelsen i Östergötlands län · Naturvårdsenheten
581 66 Linköping · Telefon 013-12 95 60